విషయసూచిక

విషయము. భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము పుట.

భీష్మపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

విషయము. పుట.

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

ద్రోణపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

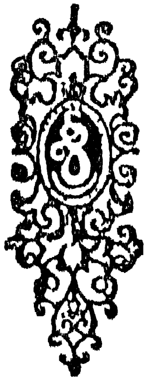
విషయసూచిక

శ్రీ ర స్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

సంపాదితపదాంబుజ
నాసాగ్రనివాసరసిక నాదామృతకథా
రాసాగరూప వేష
వ్యాసవ్యంజితవిహార హరిహరనాథా. 1

ధృతరాష్ట్రునికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట

క. దేవా జనమేజయవసుధావల్లభుఁ డధికవినయతత్పరుఁ డై సం
భావించి కుతూహలమునఁ, దా వైశంపాయనునకుఁ దగ ని ట్లనియెన్. 2

క. ఒండొరుల గెలుపు తలఁపున, బాండవులును గౌరవులును బాహాగర్వో
ద్దండత నెట్లు పోరిరి, భండన మెప్పాటఁ జెల్లెఁ బరమమునీంద్రా. 3

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనుమోదరసార్ద్రహృదయుఁ డై యి ట్లనియెన్
జనమేజయుమనమున సం,జనితం బగు కౌతుకంబు సఫలతఁ బొందన్. 4

వ. పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయిన యా కురుక్షేత్రంబున నా రెండు దెఱంగులవారి కట
కంబులును విడిసి కయ్యంబునకు గాలుద్రవ్వు నట్టి సమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు
గొడుకుల దుర్వినయంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డై చింతించు
చున్న యెడకుం ద్రికాలవేది యగు వేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యమ్మహీపతి
సేయు వర్చనంబులం గైకొని యతని కి ట్లనియె. 5

క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలము సమకూరె దీని కడలకు మది నీ
వాలోకింపఁగ వలసిన, [1]నే లోనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ బుత్త్రా. 6

చ. అనుడు నతండు ఘోరముగ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ [2]బోరు క్రూరతం
గనుఁగొనఁజాల నేను వినఁగా వలతుం దగనుగ్రహంబు సే
సినఁ గడు లెస్స యన్న ముని చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరిపాటిమెయిం సకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

1. నీ లోనికి దివ్యదృష్టి నించెదఁ. 2. బోరఁ గ్రూరతం.

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపింప నియోగించి యాసూత
నందనునకు నా రెండు దెఱంగులవారి దివారాత్రప్రవర్తనంబులు గనునట్లును
రహస్యప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగునట్లునుం గా
వరం బిచ్చి యతిశీఘ్రగమనంబు నొసంగి భారతసమరధరణిం దిరిగినను శస్త్రాస్త్రంబు
లెవ్వియుం దాఁకకుండునట్టి ప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యుల యాలాపంబులు
రూపంబులుం దలంపులుం దేటపడునట్టి మహనీయబోధంబును గలుగ ననుగ్ర
హించి యావైచిత్రవీర్యు నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలం బై వచ్చిన భూప్రజా
క్షయంబు దీనికి వగవం బనిలేదు ధర్మో జయతనుచు నిశ్చింతంబున నుండు మేనును
గురుపాండవులకీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యవతే
యుండు వెండియు. 8

క. మొగిళులు లేకయు నుఱుములు, గగనక్షోభంబు సేసెఁ గరిహయతతిఁ బె
ల్లుగ నశ్రు లురలఁ జొచ్చెను, మృగములు పక్షులను బసులు మృగముల నీనెన్.

క. నలువురు నేవురు బిడ్డలు, గలిగెడ రొక్కొక్కవనితగర్భంబున వా
రలు పుట్టినపుడ యాడుచు, గలకల నవ్వుచుఁ జెలంగఁ గనియెద మెందున్. 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయములయందుఁ గృష్ణ
కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ జొచ్చె
నిందులాంఛనస్థితి దలక్రిందు గాఁగఁ
దోఁచుచున్నది ప్రజ గొల్లఁ ద్రుంగకున్నె. 11

వ. విశేషించియుం గౌరవనికేతనంబులఁ గేతనంబులఁ బొగ లెగయుటయు నాయుధం
బులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేక దుర్నిమిత్తంబుల వుట్టుచున్న యవి
కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబును నగు నుపేక్షింపం దగదు దుష్ప్రవర్త
లగుదుర్యోధనాదికుమారుల వారించి నీతమ్మునిపాలతనికొడుకులకొసంగి శాంతి
సేయుట మేలు మముబోంట్ల మనంబులకుం బ్రియంబు గాని యీరాజ్యంబు నీ
కేటి కనిన విని యమ్మనుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 12

చ. హితముగ ధర్మముం దలఁచి యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్ను నా
సుతుల వశంబుమై దఱిమి చూచితి [1] వారలఁ బంపుసేయ నేఁ
జతురుఁడఁ గాను బ్రాభవము సాలదు నా దెసఁ దప్పు లేమి మీ
మతిఁ దలపోసి యీపలుకు మానుఁడు పాకముఁ దప్పెఁ గార్యముల్. 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండ నిమ్మింక నేమేనియుం జెప్పవలయు
నది గలదే యని పలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున గెలుపు దెలుపునిమిత్తంబు
లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుండు వహ్నులు హోమకాలంబునం బుణ్యగంధంబులతోఁ
బ్రదక్షిణార్చు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

1. వారలు పంపు సేయ రేఁ.

వాయువు లనుకూలమృదుమనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ
గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెంబు పెద్ద యన లేదు సమరంబున
జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు పెనఁకువ లొప్పు వని చెప్పుదు రేను
బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున నంతర్ధానంబు సేసెఁ దదనంత
రంబ యక్కౌరవేంద్రుండు గొండొకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి సంజయున
కి ట్లనియె. 14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములపోక దలంపక రౌద్రఘోరసం
గ్రామము సేయుచుండుదురు రాజులు దొల్లియు నెంత దీపొకో
భూమి మునీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమి తెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిరూఢముగా సమస్తమున్. 15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నాయెఱింగినంతయు నెఱింగించెద భూతత్త్వ
ప్రకారం బవధరింపుము. 16

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భూపరిమాణంబు సెప్పుట

తే. అధిప నానాప్రకారచరాచరంబు, లింద వేర్వేఱ జనియించు నింద పెరుఁగుఁ
బిదప నింద యడంగు నీపృథ్వి దాన, సకలమునకుఁ బరాయణస్థాన మరయ. 17

వ. అదియునుం గాక విను మాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్ద
స్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూపరసం
బులును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైన గుణసముదయం
బంతయుం గలదు గావున నిమ్మహాభూతంబు లేనింటిలోనం బృథివి యెక్కుడు
దీనియున్నవిధంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము. 18

సీ. ధాత్రీశ మేరువు దక్షిణంబున సుదర్శన మనునభిధానమునఁ బ్రభూత
విస్తారమై రెండువేలు నేనూఱుయోజనముల పొడవునై సరసమధుర
విపులశాశ్వతఫలవితతిసమేతమై యొక్కజంబూతరు వొప్పి యుండు
దానిపండులు మహీస్థలి మహారవముగ ననిశంబుఁ బడి రాలి యవియు చుండు

ఆ. వానిరసము పొంగి వాహినీమూర్తి న, న్నగమునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూము, లందుఁ జొచ్చి పాఱునంబుధికిని. 19

వ. జంబూనది యనం బరఁగిన యాతరంగిణినీరు సోఁకినచోట్లెల్లను సువర్ణం బగుటం
జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బను నామంబునుం గలిగెఁ దదీయ జలపానంబు
సేసిన మానవులకు ముదిమియుం దెవులును దప్పియు లే దని చెప్పుదు రయ్యేటి
పడమటం బెరిఁగి పఱపు గలిగి శరనిధిచందంబున జంబూషండంబు గాఱుకొను
చుండు నింతటికిం గారణం బయిన యాజంబూవృక్షంబుపేర నీ ద్వీపంబు జంబూ
ద్వీపంబునుం సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రముద్రితంబయి పొలుచు
నద్దీవియందు. 20

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును బడమర నై రెండుగడలు నంభోనిధి గదిసి యుండు
రత్నమయంబులు రమణీయములు సాధ్యసిద్ధచారగణసేవితములు
నై హిమాచలమును నావల హేమకూటంబును నట నిషధంబు నొప్పు
లలితంబులైన నీలశ్వేతశృంగవంతంబులు గ్రమమునఁ దనరి పొలుచు
ఆ. [1]నివులమూఁటి కవల నవులయమ్మూఁటికి, నివలఁ దేజరిల్లు దివిజనగము
గమలకర్ణికానుకారియై కాంచన, మణిమయత్వమహిమ మహిత మగుచు. 21
తే. అతివృత్తం బగు పాఁతు పదాఱువేల, యోజనము లండ్రు దానికి రాజముఖ్య
యిందు మెనుబదినాలుగు వేలయోజనంబు లని హేమధాత్రీధరంబుపొడువు. 22
వ. ఇవ్విధంబున భూమధ్యంబున నున్న యమ్మేరుమహీధరంబున దేవతలును దేవమును
లును గంధర్వకింపురుషాది దేవయోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పతులును బరమే
ష్ఠియుం దత్తత్ప్రదేశంబులఁ బుణ్యావర్తనంబులం బరమసుఖంబు లనుభవింతు
రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబున గౌరీసమేతుండై సిద్ధగణంబులు పరివేష్టింప
విశ్వేశ్వరుండు విహరించుచుండు. 23
క. తొమ్మిదిఖండము లై వ,ర్షమ్ము లనం జాల నొప్పెసఁగు జంబూద్వీ
పమ్మున జనపదములు విను, మమ్మహితాంశములు దెలియ ననువర్ణింతున్. 24
వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం బైరావతవర్షం బన నొప్పు శ్వేత
పర్వతశృంగవంతంబులనడుము హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశైలోత్తర
దక్షిణదేశంబులు గ్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృతవర్షంబును ననం జెలు
వమరు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు లగుభాగంబులు వరుసన భద్రాశ్వ
వర్షంబును గేతుమాలావర్షంబును ననం బొగడొందు హేమకూటోత్తరభూమి
హరివర్షం బన నెగడు హిమవంతంబు నక్కడయు నిక్కడయు నోలిన కింపురుష
వర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు నిట్లున్న దీనియందు. 25
క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మ,హీరమణ యుదీచ్యము లని యెక్కుడు బలస
త్త్వారోగ్యాయుస్సుఖపు,ణ్యారంభగుణంబు లంతకంతకు నరయన్. 26
వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమస్తద్వీపంబులు సకలజలనిధులు నున్నపరిపా
టియుం బ్రమాణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱింగింపు మనుటయు సూతసూనుండు
జంబూద్వీపవిష్కంభంబు కోఁది యెనుబదివేలునాలునూఱు యోజనంబులు దీని
రెండంతలు దొడంగి లవణేక్షురససురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన
మహార్ణవంబులవిష్కంభంబులు గ్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టియై యుండుఁ
బ్లక్షద్వీపశాల్మలద్వీపక్రౌంచద్వీపకుశద్వీపశాకద్వీపపుష్కరద్వీపంబుల విష్కంభం
బులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నోలి నొకటి
కొకటి యినుమడియై యుండు నయ్యాఱుదీవులును జంబూద్వీపంబుకంటె నెల్ల

1. నివులమూఁటికివల నవులమూఁటికివలఁ, దేజరిల్లుచున్న దివిజ,

నను బొగడ్తపడి యనేకపర్వతంబులను నానానదులను బహుజనపదంబుల నొప్పి
వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబులై యుండు నింతకుం గర్తయును
భర్తయు హర్తయు నై దుగ్ధాంబుధియుత్తరంబునం గనకమయం బై యష్టచక్రం
బును బ్రభూతభూతయుక్తంబును మనోజవంబును నగు మహనీయశకటంబున
వినోదపరాయణుం డైన నారాయణుండు వికుంఠనిధానుం డగుచు వైకుంఠాభి
ధానంబున విఖ్యాతుండై విహరించుచుండు నని చెప్పుటయు నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకుఁ గాఁ, గౌరవులును బాండవులును గాంతుం గడుఁ బె
ల్లై రాసి యొండొరులతోఁ, బోరం దెగి రిట్టిలుబ్ధబుద్ధులు గలరే. 28

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 29

ఆ. అధిప పాండుసుతుల కరయంగ నతికాంక్ష, లేదు లుబ్ధబుద్ధి నీదుసుతుఁడు
శకునికతవు విని యసన్మార్గవృత్తికిఁ, జొచ్చి యిట్టియెడరు దెచ్చికొనియె. 30

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గల విశేషంబులు సెప్పుట

క. తమతమదేశంబులకై, మిముఁ గొని పాండవుల గెలుచు మెయికోలున భూ
రమణులుఁ గొందఱు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునఁ గూడుచందమునఁ దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు వసుధకై య
నేకనృపతులు [1]పోరాడి రిట్లు నేల
వ్రాలి కాదె భగీరథరఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతోన్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబున యుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీాసునం బెనంగకుండు
దురె దీనివిస్తారంబు విను వివరించెద. 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తిమంతంబునా వింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మన మహేంద్ర
మనఁగ ఋక్షవంత మన సహ్య మన నిందుఁ
గులనగంబు లేడు వొలుచు నధిప. 34

వ. వీనియందు వివిధమణిగణంబులు సమకూర్పవచ్చు ననిన ఖనివిశేషంబులు సెప్ప
నేల మఱియు నుపమహీధరంబు లనేకంబులు గలిగి యుండు వానియందు. 35

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరంబును వెండియుఁ బసిఁడియుం బ్రభూతములై పే
ర్చినసిరిఁ జేయఁగ నొప్పెడు, ఖను లెడ నెడఁ బెక్కు గలవు కౌరవనాథా. 36

క. వెండియు ధనార్జనంబులు, గొండలవలనన ఘటించికొన నగు నేర్పుం
దండితనంబును బోడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్న ట్లయినన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు
యమునయుఁ దమసయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు

1. పోరాడ రిట్లు నేల, వ్రాలఁ గాదె భగీరథ.

బాహుదయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు ననుమహానదులు మఱియు ననేక సరిద్విశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానాముఖంబులు ధనధాన్యాదిసంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు. 38

క. ఎడ నెడఁ బఱపై యొప్పెడి, యడవు లనేకములు వానియం దర్థము సే
రెడువెరవులు పెక్కులు సొ,ప్పడి యుండు నయంబుతోడి బలిమి గలిగినన్. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మళయాళ కళింగ కులింగ కుకుర కోంకణ టెంకణ త్రిగర్త సాముద్ర సాళ్వ శూరసేన సుదేష్ణ సుహ్మ కురు కరూశ కాక కోసల యవన యుగంధ రాంధ్ర సింధు చేది చోళ పుళింద పుండ్రక పాండ్యాభీర సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ కర్ణాట గౌళాంగ వంగ మరాట లాట బాహ్లిక బహుదాన కిరాత కేకయాశ్మంతక కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాళ ఘూర్జర కుంతలావంతికానూపాదిజనపదంబులు సమస్తవస్తుసంపత్సంపాదనంబు లయిన గుణవిశేషంబుల వెలసి పురుషార్థంబు లగు ధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబులై కమనీయంబు లగుచుండు. 40

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున నయతోడి పాడి నాయకు లెల్లం
గొనుచు వగ నేలి పొగ డొం,దిన రాజున కుర్వి గామధేనువు గాదే. 41

ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగు నరనాథు లింత దే,శంబు గలదు తమకుఁ జాలు ననరు
దండ్రి బిడ్డ యన్నదమ్ముఁడు నా కెత్తి,పోయి పోటు లాడి పుడమిఁ గొండ్రు. 42

క. కావునఁ గౌరవపాండవు, లీవసుధకునై పెనంగు టెగ్గే దైవం
బేవంక వ్రాలె వారిక, పోవుం గా కిది నరేంద్ర పొగులకు మింకన్. 43

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీ వింక సంగరంబుఁ జూడం బొమ్మని సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు కతిపయదినంబులకుం జనుదెంచి తగిన తెఱంగునం గాంచి. 44

క. కొడుకుల దెస నెవ్వగఁ జే,డ్పడి వందిరి యున్న యానృపాలునకుఁ గులం
బడి భీష్మపాటు సెప్పుచు, నడలి కరుణనాఁగ మెసఁగ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేడ్పుతో నిట్లని విలాపంబు సేయు. 46

సీ. ఆత్మయోధుల కెల్ల నాధారమగునట్టి తనకు నస్త్రంబు లాధారమయ్యెఁ
బరశురామునకు మే ల్సరి యైనతనయందుఁ గలిగె భంగంబు శిఖండిచేత
జనపతి దను నచ్చి మును జూద మొనరించెఁ దాను గయ్యంపుజూదమున నోడెఁ
దనయార్పు వెలుఁగునఁ దలఁకు వైరులు వొంగ నొఱలుచు నేలకు నొఱగె నేఁడు

ఆ. తీవ్రబాణజాలదీప్తులు పర్వఁగించి, పాండుతనయసైన్యబహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు [1]లోలి వినోదించి, యధిప భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 47

1. లోలి మై విరియించి.

క. పదివేవురు రాజులు దన, కెదిరి పొలిసి రా శిఖండి యేమిటివాఁ డై
తుదిఁ బోయి తన్ను నాజిం, గదియుచుఁ బొలియించె నియతిఁ గడవఁగవశమే.
తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదంష్ట్రావితాన, ఘోరమూర్తి నారాచనఖుండు ఖడ్గ
జిహ్వికాభీషణుఁడు నరసింహమూర్తి, గాక కేవలనరుఁడె గంగాసుతుండు. 49

ధృతరాష్ట్రుఁడు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట

వ. అని సంజయుండు పలవించు పలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లని యొల్లంబోయి మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకు శిశిరవిధానంబుల సేద దేఱి ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరంగ గద్గదకంఠుండై. 50

క. దేవాసురవరు లొక్కటి, యై వచ్చినఁ జిక్కువఱచు నాహవమున నా
దేవవ్రతుఁడు శిఖండిశ, రావలిపా లయ్యె నేమి యనఁ గల దింకన్. 51

ఉ. అంచితతాలకేతుకిరణాళి మెఱుంగులు గాఁగ మౌర్వి మ్రో
యించుట గర్జచందముగ నేచి విరోధిదవానలంబు మా
ఱుంచు శితాస్త్రవర్షమున నిట్టిది భీష్మమహాభ్ర మెట్లడం
గించెనొకో శిఖండి యను కృత్రిమవాయువు దాఁకి దైవమా. 52

తే. పెరిఁగి పాండవాంబుధి వెల్లివిరిసినపుడు, నిలువ నిమ్మగుదీవిగా నిన్నుఁ దలఁచి
యుండ నత్యంతతుచ్ఛశిఖండిపల్వ, లాక్రమంబున మునిఁగితే యకట తండ్రి. 53

ఉ. వీరరసాంబుపూరమును విశ్రుతచాపఝషమహోగ్రసత్త్వముం
జారుగదాధ్వజాచలవిశాలము నంబకజాలవీచికా
స్ఫారము నైన భీష్ముఁ డను సాగరముం గడవంగ నీఁదఁగా
నేరమి యెట్లొకో కలుగ నేర్చె శిఖండికి నేమి సేయుదున్. 54

తే. అంబకై పూని వచ్చి బలాధికుండు, జామదగ్న్యుండు సాధింపఁ జాలకున్న
వాని భీష్ముఁ బాండవులకై పూని వచ్చి, కడిమి సాధించి తొర శిఖండి పోర. 55

క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం, బాశీలం బాపరాక్రమాభీలత్వం
బాశుద్ధవ్రత మెందు న,నాశము లని భీష్ముఁ బెద్ద నమ్మితిమి గదే. 56

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యాసూతనందనుచే సేతం గీలించి. 57

సీ. అతఁడు నొచ్చినతఱి నడ్డంబు [1]సొచ్చెద మని వచ్చువారు లేరైరె యచట
నడరి పోరాడక యన్నియక్షౌహిణు లొప్పరికించెనె యొకనిఁ గలన
నతని నోర్వఁగఁ జాల వని నిశ్చయించితి మంతకు నోపెనే యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ద్రోణసుతుండును శల్యుండుఁ గ్రేడించి చనిరె యపుడు
తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ జండశక్తి, మెఱయ నొక్కటఁబైఁ బడ్డ వెఱచి తాత
విడిచి నాపుత్త్రు లందఱు విఱిగి యడవిఁ, గలసిరొకొ యాతనికిఁబడవలసె నకట. 58

వ. దేవవ్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కినయంతవట్టునుం [2]దెగియెన కాఁ దలంచెద నని మఱియు ని ట్లనియె. 59

1. వచ్చెద మని. 2. దెగిన యదియ కాఁ.

సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ జంపి రాజ్యము సేయ సమ్మతించి
తొడరినపాండుపుత్త్రులకును దైవంబుఁ దోడయ్యె ధర్మంబు గీడుపఱచి
పఱఁగి యధర్మంబు పెరిఁగిన ట్లున్నది వార లాతనిఁ గూల్చి వసుధఁ గొనఁగ
నిశ్చయించుట గడు నిష్ఠురత్వము దానికంటెను బాపంబుగాదె మనకు
తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చు టోర్చి, సంపదకుఁగాఁ బెనంగినచంద మరయఁ
గులములం దెల్ల నీరాచకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్ట నగునె. 60
వ. అని పలుమాటు లాడి వెండియు. 61
ఆ. మగఁడు లేనిమగువమాడ్కి గాకున్నె నా, సేన భీష్ము లేమిఁ జేసి నేఁడు
కురుకుమారు లెంత గుందిరో యెవ్వ రేమైరో యింక నెట్టు లగుదు రొక్కొ.
క. రాజులు పుత్త్రులు ననియెడు, నాజూదరు లాత్మ నేమి యని తలఁచిరో యే
యోజం [1]బలికిరొక్కో తమ, కాజికి నిట మీఁద నెవ్వ రాధారంబో. 63
వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం బొడిచిరి పదిదినంబులు
నుభయబలంబులవారును నెవ్విధంబున మోహరించి రెవ్వ రెవ్వ రెప్పు డెప్పు
డేమి సేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుఁ డెబ్భంగుల సంగరంబు సేసెఁ దుది నెత్తెఱంగునం
దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం జెప్పుము. 64
ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న నా
కట్టిఁడివీను లేమి విను కాఱియ కోర్వవు దుర్వినీతికిం
బుట్టినయిల్ల నై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
డిట్టిఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా విననేర్తు సంజయా. 65
వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 66
ఆ. అధిప నీవు సెప్పినట్టిద నీయవినీతిఁ జేసి ధర్మనిరతు లైన
పాండుసుతుల కన్ని పాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొంటి వంత సేసి. 67
క. కీ డొనరించినవారికిఁ, గీ డగు టరుదయ్యె మేలు గీ డేమియు నీ
వాడక విను ననుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుచ్చుట వినంగఁ జూచియ కాదే. 68
క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసైకా
స్వాదనసుకరానందా, స్వాదనదివ్యమతి నగుచుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 69
వ. అనిన నాంబికేయునకు నట్లు కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పఁ బూనుట

ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్. 71

1. బొదురొక్కో తమ, రాజికి.

వ. అని పలికి పారాశర్యుం జిత్తంబున నిలిపి నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.

క. వినినదియును నెయ్యెడ నేఁ, గనినదియును మునికృపం బ్రకాశం బైతోఁ
చినయదియును విశదంబుగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్. 73

వ. ఆరాత్రి నిన్ను వీడుకొని మనదండునకుం జని నీకొడుకు నగరు సముచితప్రకారం బునం బ్రవేశించునప్పు డతండు గాంగేయాది కౌరవులును దగురాజులును బరివేష్టింపం బరిమితస్థానంబున నుండ నేనునుం బొడసూపి యతని యాదరణంబు వడసి కొలిచి యుండితిం బదంపడి సమరవిషయంబు లైన సంభాషణంబుల సమయంబున నమ్మేదినీశ్వరుండు దుశ్శాసనుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 74

ఆ. మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకుఁ
గయ్య మయ్యెఁ బెద్దకాలమేని
యెదురుచూచుచుండ నొదవె నివ్విధ మింకఁ
బూని చేయ వలయు దాని వినుము. 75

క. కన్నాకు మనకు భీష్మం, డిన్నరవరుఁ గావవలయు నెమ్మెయి నైనం
దన్నుం గాచిన నితఁడు జ,గన్నుతముగ రణమునం బగఱ నడఁగించున్. 76

ఆ. ఎల్లవారిఁ గాచు నితఁ డని యెప్పుఁడు, దలఁతు మితనిఁ గావవలయు ంేమి
[1]యని తలంచెదేని విను మిందఱకు నిది, వినఁగ వలయునట్టి పని కుమార. 77

వ. సత్యవ్రతుం డగు నిమ్మహానుభావుండు. 78

క. వినుఁ డన్య లెవ్వరును న్నా,మునుమునఁ బడి బ్రదుక రాఁ మున నేను శిఖం
డిని నోర్వఁ జాలఁజుండీ, యని మనయుద్యోగవేళయప్పుడ చెప్పెన్. 79

ఉ. ఏమఱి రక్ష సాలని మృగేంద్రుని నక్కయుఁ గోలుపుచ్చు సం
గ్రామములోనఁ గ న్కలిగి కానక తక్కిన నాశిఖండిచే
నీమనుజేంద్రుఁ గోల్పడమె యిట్టిది గోల్పులి నిద్రవోవ ను
ద్దామబలంబుమై గొఱియ దాఁకి వధించినయట్టు లుండదే. 80

క. కావున నీయుద్భటరథి, కావలి నివ్విభునిఁ గాచునట్లుగఁ బనుపం
గావలయు మీర లందఱు, నేవలఁ జూచిన శిఖండి కెసరుం దెప్పుడున్. 81

వ. అని నియమించి కొలువు విరిసి చని సముచితవిధంబున నుండె నంతఁ బ్రభాతం బగుటయు నమ్మహీపతి పడవాళ్లం బనిచి బలుమానిసులను బలంబునకు బవరంబు నకు వెడల నియోగించిన శంఖదుందుభిప్రముఖమంగళతూర్యనిస్వనంబులను నయ్యైసాధనంబులు సమకట్ట సముచితపరిపాలంబునకుం జెప్పెడు దొరలపలుకుల గంభీరనాదంబులను గట్టుఁబట్లకడలఁ దిగిచినం జెలంగుకరితురంగంబుల బృంహిత హేషితఘోషంబులను బూన్పం దిగుచు రథంబులనేమిస్వనంబులను బెలుచ నొండొరులం బిలుచు పదాతులరొలుంగుల విపులధ్వనులనుం బేర్చిన మహారవం

1. యనియెదేని తెలియ విను.

బున శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబును శ్రేణిసేయుచుండ
సూర్యోదయం బైన సైన్యంబులు సెలంగుచు వెడలునప్పుడు. 82

తే. కనకభూషణజాలంబుకతన గజము, [1]లెరవళులువోవు కొండల నెనసి యొప్పె
వల్గనంబు హేషలవలన నబ్ధి,ఘనతరంగంబు లనఁ దురంగములు వొలిచె. 83

క. అరదములు సవరణలతోఁ, బర పై యొక్కొక్కయూరిపరపున నరిగెం
బరుసనిపలుకుల నాకృతి, పరుషత నసురాలివోలె భటతతి మెఱసెన్. 84

వ. అట్టియెడ. 85

మ. పరిధానంబును దేరు నశ్వములుఁ జాపంబుం బరిస్ఫీతవ
జ్రరుచివ్యాప్తసువర్ణతాళము నుచంచత్కేతువుఁ వర్మముం
గర మొప్పం దెలు పారు [2]వెల్గొడుగుతో గంగాసుతుం డాసుధా
కరుఁడుంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం గౌరవ్యసైన్యాబ్ధికిన్. 86

సీ. కాంచనమయవేదికాకనత్కేతనోజ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పఁ గలశజుండు
గనకగోవృషసాంద్రకాంతికాంతధ్వజవిభవవిలాసంబు వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూలమహితకేతుప్రభాస్ఫురణంబు మెఱయంగ గురుసుతుండు
రత్నశిలారశ్మిరాజితకదళికామహిమ శోభిల్లంగ మద్రవిభుఁడు

తే. వెడలి తమతమ చతురంగవితతు లెల్ల
నుచితగతి నూల్కొనంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతోత్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాటలాడుచు నడచి రెలమి. 87

క. సమరక్రీడాసన్నాహము లొప్పఁగఁ దక్కుఁ గలుగునట్టిదొరలు ద
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, తమతమ కేతువులు గ్రాల ధరణీనాథా. 88

వ. వా రెవ్వ రంటేని వినుము. 89

క. కల్పితదృఢచతురంగా,నల్పం బై గండు మిగిలి యాదవబల మా
కల్పోజ్జ్వలతఁ గొలువ నవి,కల్పుఁడు కృతవర్మ చనియె గాఢస్ఫూర్తిన్. 90

క. రథములు దఱిచై చెలు వగు, పృథుసైన్యముతోడ బంధుబృందముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహారథుఁడు జయద్రథుఁడు వొలిచెఁ బ్రస్ఫురితగతిన్. 91

మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవత్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్గల మై యేచినసేన లొప్పఁగ దిశల్ గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగదత్తుండుఁ భవత్సేనయో
ధులకుం గన్నులపండు వై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభు లై. 92

క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ బెక్కైనబలవితానముఁ దగు మై
నడపించుచు మెలుపున సం,గడములతో నరుగుశకుని గడు నొప్పారెన్. 93

1. లెరవళుల ప్రోవు. 2. వేల్గొడుగు.

మ. తనతోఁ గాల్వురు పాలఁ గల్గుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు విలసద్దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ బౌ
త్త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు నింద్రుం గ్రేణి సేయంగ నే
చినసెం పొప్పఁగ బాహ్లికుం డరిగె నిశ్చింతంబునం బోరికిన్. 94

వ. కాంభోజరాజగు సుదక్షిణుం డక్షీణవిభవంబున వెడలె మఱియుం గోసలపతి యగు బృహద్బలుండును మాహిష్మతీపురనాథుం డగు నీలుండును త్రిగర్తేశ్వరుం డగు సుశర్మయు నసురేంద్రు లగు నలంబసహాలాయుధులును సాల్వ సౌవీర శూర సేనాభీరయవనవసుధాధిపులును లోనుగా ననేక దేశాధీశు లాత్మీయచతురంగ బల సమన్వితులును నిజధ్వజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును నయి సంగరకౌతుకంబు మొగంబులం దొంగలింప నరిగి రివ్విధంబునం బదియక్షౌహిణులు నడవం బదునొకండవ యక్షౌహిణితోఁ గురుక్షోణీవల్లభుండు విస్ఫురిత భూషణభూషితం బైన గంధసింధురంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం దోడ వులం దఱచైన వజ్రంబుల యుద్దామంబు లగు దీధితిస్తోమంబులును జామరం బులుం గలయం బొలయు బహురత్నప్రభావిభాసితం బయిన భుజంగకేతనంబు గ్రాలఁ గెలంకుల దుశ్శాసన దుర్మర్షణ వివింశతి వికర్ణాదు లగు సోదరులు వాహన[1]వల్గనంబులు మెఱసి మెఱుంగారు గను తమ సిడంబు లుల్లసిల్లం జెలువు మిగిలి చనుదేరం జనియె నిట్లు కౌరవసైన్యంబు గూడికొని కోదండగదాదండ కుంతతోమరకాముసల ముద్గరతోమరపరశుభిందిపాలశూలప్రముఖనిఖిలహేతి వ్రాతంబులను భర్మపరికర్మనిర్మాణశోభితవర్మంబులును వివిధవర్ణవిచిత్రతనుత్రాణంబులును మణిగణోజ్జ్వలజ్వాలాజటిలకేతనంబులం బరమాభీలసుందరసమ్మర్దం బయ్యె నట్లున్న యప్పుడు. 95

తే. అమరుతోడవులవజ్రాంసు లంచపిండు, కరణి హరినీలములఁ బేర్చుకాంతి యళుల
పగిది మాణిక్యరుచి పద్మభంగి మెఱయఁ, గురుబలంబు గెందామరకొలనిఁబోలె.

వ. అట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో ని ట్లనియె.

భీష్ముఁడు నిజయోధుల కెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ దెగువ సెప్పుట

క. ఆరయ వివృతస్వర్గద్వారము రాజులకు నాహవం బందు మహో
దారులు నొల్లియు నరిగిరి, మీ రీమార్గమున నడవ మెయికొను టొప్పున్. 98

క. ఇంటం దెవులునఁ జచ్చుట, కంటెను బాపంబు లొండు గలవె నృపులకున్
[2]బంటకలను బోలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంట గాదే మనకున్. 99

తే. అనిన విని వార లందఱు నగ్గలికలు
నెఱయుమాటలఁ దనతనతెఱఁగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచ నిజసైన్యములలోని కేఁగి రధిప. 100

1. ఛత్త్రంబుల మెఱసి. 2. బంటకలనఁ బోలిగల నది, బంటయు బొలిగలన దివిని గాదే.

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మదీయసంగరసమయంబునఁ గర్ణుండు పుత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధుసహితంబుగాఁ గయ్యంబునకు రాకుండం గలవాఁ డని తేటపడం బలికిన. 101

క. చలముకొని యొరుల నుడుపుట, బలియుం డై తెంపు సేసి బవరమునకుఁ దాఁ [1]దెలియుటగాదే యని కురు,కులముఖ్యుఁడు వొంగి యతనిఁ గొనియాడెఁ దగన్.

వ. ఇట్లు పితామహునెత్తికోలునకుం జిత్తంబు వికసిల్ల ననుజసహితంబుగా నతనిం బరివేష్టించి యన్నరపతి నిబిడచారుసన్నాహంబుగా సుచితవ్యూహం బమర్పుమని యతనికిం జెప్పిన నతండును బడమరమొగం బయి తానును ద్రోణుండును దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండ ముందఱ నిలిచి వలపటఁ గృపాశ్వత్థామలును దాపటం గృతవర్మమద్రేశ్వరులును వెనుక బాహ్లికసోమదత్తభూరిశ్రవసులును నడుమం గురుకుమారసమేతంబుగా నమ్మహీనాథుండును నతని యగ్రభాగంబున నర్జునుఁ జంపుదుము చత్తు మింతియ కాని యొండు లేదని [2]శపథంబులు పలికి సంశప్తకు లనం బ్రఖ్యాతు లయిన సుశర్మ మొదలుగాఁ గల పదివేవురు రథికముఖ్యులును గలయ నెడనెడం దక్కిన యోధవీరులును నిలుచునట్లుగా నియమించి తగ నయ్యైసైన్యంబుల కేనుంగులు నేనుంగుల కరదంబులు నరదంబులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు విండ్లవారు విండ్లవారికి [3]నద్ధాయుధులు నడ్డం బగు తెఱంగున నిలువ నియోగించి మానుషవ్యూహంబు సమకట్టిన నన్నుండును నిట్టి దృఢవ్యూహంబు గనియును వినియు నెఱుంగ మని యెల్లవారు నచ్చెరువునం బొరయుచుఁ బ్రియంబందుచుండిరి బృందారకప్రముఖదేవయోనులును దివంబున నున్నపురాతనధరారమణులును భారతరణంబు గనుంగొను కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢు లై యేతెంచి రంతకు మున్న యక్కడ. 103

పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట

సీ. ఏనికమదమున కెలయు తేఁటులమొత్తములు వెలిగొడుగులచెలువు గొలుపఁ
దురగఖురోద్ధూతధూళి యప్సరసల [4]చిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి సేయఁ
గేతనంబులమణివ్రాతంబురోచులు రవికిరణంబుల నవఁ ద్రోవ
జైత్రభేరులమహాస్వనములు సకలపర్వతశృంగముల ప్రతిరావముల నీన

తే. నంబరము రథఘోషభీమాభిరామ, కింకిణీగణఝుణఝుణత్కృతిమయముగఁ
బటుపదాతిహేతిప్రభాపటలి యెల్ల, దిశలు వెలిఁగింప వెడలె యుధిష్ఠిరుండు.

మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తవఱుపం బాదాతిభూయిష్ఠసై
న్యముతో భీముఁడు భూషణద్యుతినికాయంబుల్ గదాద్యాయుధో
గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ గా

1. తెలియుట. 2. సంశాపంబులు. 3. నద్ధనాయుధులును. 4. యలకలతోడుతఁ; యలకపువ్వులతోడఁ; యలకలచిన్నిపువ్వుల.

సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభుజాస్తంభోజ్జ్వలాకారుఁ డై. 105
సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు పద్మరాగోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవిగ్రహములజిగిసొంపు ఘనవజ్రవసుసముత్కరము గాఁగ
నొగలపై నున్నకృష్ణునిమేనినునుఁజాయ హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీతకేతనాగ్రస్థితకపిదేహరోచులు గరుడాశ్మరుచులు గాఁగ
ఆ. నంపపొదుల నిగుడు నంశువితానంబు, దీప్రమరకతములదీధితులుగఁ
దాలిమియును బెంపుఁ దనకు నైజములుగ, విజయరోహిణాద్రి వెడలి వెలిఁగె.
క. అతులితరథప్రతానో,ద్ధతసైన్యము గొలువ దేవదత్తం బంగీ
కృతసకలతూర్యనాదో,ద్గతి యగుచుఁ జెలంగఁ గ్రీడి గడు నొప్పారెన్. 107
తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱసి దివ్యకిరీటంబు మెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జగా మేనికృష్ణ, కాంతిఁ బొలిచెఁ గవ్వడి యనుకారుమొగులు.
మ. వివిధోద్దామహయావళీబహుళ మై విక్రాంతికేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహాసైన్యంబుతో మేదినీ
ధవసందోహము ప్రీతిఁ బొంద మహిమోదాత్తోగ్రయానంబులం
గవ లేతెంచిరి వేడ్కఁ గొండొరులకుం గయ్యంబువైఁ జెప్పుచున్. 109
మ. రభసక్షోభితమేదినీతలముపై రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము నెమ్మొగంబులఁ దళిర్పం గన్నెకయ్యంబు న
ర్థి భవత్పుత్రులమీఁదికోపమున నుద్దీపింప నేతెంచి ర
య్యభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును మాద్యద్దంతియూథాకృతిన్. 110
వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును దమకుం గన్నాకుగాఁ జెన్ను మిగిలి చనుదేరం గనుంగొని కౌంతేయబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111
సీ. కరులసందడి నొప్పుఘనసేన దుర్గమలీలఁ దో నడవఁ బాంచాలవిభుఁడుఁ
దనుజాలు ననుజాలు దర్పదుర్జయసైన్యమహిమఁ దో నేతేర మత్స్యపతియు
యాదవానీకంబు లవని గ్రక్కదలఁ దోఁ జనుదేరఁ బొలుపారె సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతాపోగ్రవాక్యములతోఁ దనుఁ జుట్టిరాఁ జేకితానవిభుఁడు
తే. [1]భాసల్లి వీరరథికులు బలసి యొలమి, నొండొరుల గరువంబుగ నుల్లసంబు
లాడుచును జేరి నడతేర నత్యుదార, గతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర. 112
చ. బధిరితదిఙ్ముఖం బగుచు బంధురతూర్యనికాయనాద మం
బుధియును బోలె సేనకు విభూతి యొనర్పఁగ నేఁగుదెంచె మా
గధసహదేవుఁ డప్డు రణకౌతుక[2]సల్లపనంబు నుజ్జ్వలా
యుధవిభవంబుఁ జెప్పెసఁగ నొప్పెడుతమ్మునిఁ బ్రీతిఁ జూచుచున్. 113

1. భాసలిడి; భాసపడి. 2. సంభ్రమ మొప్ప నుజ్జ్వలా.

ఉ. చండభుజాబలంబుఁ బటుశౌర్యసముల్లసనంబుఁ దోఁప ను
ద్దండత నాత్మసైనికుల దర్ప మెలర్పఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బాండవకోటిచూడ్కులకుఁ బండువుగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతో నడతేరఁ బరాక్రమోద్ధతిన్. 114

మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయవపుర్విస్ఫారమై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమోరాశిప్రతీకాశఘో
రచలద్రూపముభంగికిం దగినదంష్ట్రాయుగ్మ మొప్పన్ ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచెఁ గరస్థశూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్. 115

వ. పాండ్యపతియును గేకయపంచకంబును శైబ్యుండును మఱియుం గాశకరూశాది
బహుదేశాధీశులును దమతమ బలంబుల దళంబులసవరణలయొప్పును గయ్యంపుఁ
గడంకయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయం దోతెంచి రిత్తెఱంగునం గూడి
సప్తాక్షౌహిణీబంధురంబుగాఁ జేర్చిన పాండవసేనమొగంబునకుం దిలకం బై. 116

శా. పుష్టోదంచితసారవీరరససంపూర్ణాంగముల్ సంగరా
వష్టంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్వాహసంవల్గనో
త్కృష్టస్యందనముం గనద్ధనువు నుద్దీప్తధ్వజంబుం దగన్
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు వొల్చె నైజవిలసత్తేజోవిరాజద్గతిన్. 117

వ. ఇట్లొప్పి సేనాపతి యగు నాద్రుపదసుతుండు ముంగలిదై నడపించుచుండ. 118

సీ. ఇల ధూళి యెగసినఁ బలుచ గాకుండంగ రాసినతొడవులరజము దొరఁగ
సమరవికాసంబు చెమట నొప్పఱకుండ హేతిదీధితులు రేయెండ[1] నొడుచు
భేరీధ్వనుల నింగి బీఁటలు వోకుండఁ గరికరశీకరోత్కరము వడుపు
దర్పంబు గనుఁజాటు డాఁకకుండఁగ గొడుగులవెల్లు ఖచరదృక్కోటి నాఁగు
తే. సనిన నిజ మైనయట్లుండె మనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకె దిక్తటము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బాండునందనులసేన గలనికి నడచునపుడు. 119

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశంబగు శమంతపంచక సమీప
స్థలంబు నేను సముచుంబున ధర్మనందనునకు దోఁచుదక్షిణాక్షిస్పందనాదిశుభసూచ
కంబులకు మెఱుంగు వెట్టిన చందంబున. 120

క. ఏనుఁగులమదము తావియు, సైనికనికరానులేపసౌరభ్యములుం
దా నుపలాలించుచుఁ బవమానుం డనుకూలమృదుగమనమునఁ [2]బొలసెన్. 121

వ. దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతచేతస్కు లగు తమ్ములుం
బాంచాలమాత్స్యాధిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టింపం దూర్పుమొగం
బై కౌరవు లున్నచక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచి యెల్లవారిసైన్యంబులుం గ్రమం
బునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి

1. గాయు. 2. బొలిచెన్.

దొరలదెసం గనుంగొని మన మీ రణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెద మొండెఁ బూజ్యం బగు నాకలోకనివాసంబు గనియెద మొండె నని నిశ్చయించి నాకెలంకుల నిలువుం డని పలికిన విని వారలు ధీరోత్తంబు లగు వివిధవాక్యంబులం బ్రతిజ్ఞలు సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమ తమ బలంబుల లోనికిం జని రజ్జనపతియును దన కమర్చిన కజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూర కస్తూరికాదులును వారలకుం బుచ్చుచుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు, మన మొన గడుఁ బెద్ద దీని మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గొంచెం బయ్యును, ననుమానింపక కడంగు టది యెట్లొకొ. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డడియునుం జెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియెఁ గొంతేయాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విన్ననై వివ్వచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘనమయి తోఁచుచున్న యది కౌరవసైన్యము చూడ్కికందు శాం
తనవుని తాలకేతన ముదగ్రత ముందటఁ బొల్చెఁ జూచితే
యనవుడుఁ బిన్ననవ్వు నగి యన్నరుఁ డన్న మొగంబుఁ జూచి నె
ట్టన బలుమాట లాడఁగఁ గడంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్. 125

ధర్మజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట

వ. అతనితో ని ట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁ డైన నారదుఁడు మున్నొకయప్పుడు సెప్పె ధర్మనా
శను లగువారలం బ్రబలసైన్యము గల్గెనయేనిఁ గొంచె మై
నను రిపుసేన గెల్చు నని నాకు గురుండును దేవతానదీ
తనయుఁడు నేర్పడన్ వినఁగఁ దాను బరాశరసూనుఁడుం గృపన్. 127

వ. అది య ట్లుండె నమానుషశక్తిసముద్దామం బగు భీముగదావిహారంబు వైరిదుస్సహంబు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బనర్గళవిక్రమంబు విరాటశంఖముఖ్యమాత్స్యనికరం బరిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాదియాదవనివహంబు భవజ్జయావహం బభిమన్యు హైడింబప్రభృతికుమారలోకం బలోకసామాన్యబలశౌర్యధుర్యంబు నీకటాక్షంబును గృష్ణసంరక్షణంబునుం గలిగి గాండీవం బనుపామునకు తెక్కలువచ్చినట్లున్న యది యట్లుంగాక యేనుఁగుంబోలె నీలావు నీ వెఱుంగవు దివిజులకు నజయ్యుండవు నీ వలిగిన నెవ్వ రెట్లయ్యెదరో యటు సూడు మనినం దెలి వొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె.

తే. కౌరవవ్యూహమునకుఁ దగంగ నొక్క
బంధురవ్యూహ మొనరింపఁ బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచలాఖ్య మైన
ఘనతరవ్యూహ మొనరింపఁ బనుచుటయును. 129

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నుండును గలయ మెలంగి మోహరం బమర్చె నయ్యచలవ్యూహం

బునందుఁ దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమార నకులసహదేవసహితం
బుగా భీమసేనపరిపాలితుండై నిలిచెఁ దమతమబంధువులకును బలంబులకును బలు
వుతోడిచెలువు గలుగఁ జేసి తాన సాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాత్స్యాది
పతులు దక్షిణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగమియుంబోని
గజరాజితోఁ రాజు రథారూఢుం డై ధవళచ్ఛత్త్రచామరంబులు మెఱయ విప్ర
వర్గంబునకు నంబరజాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరించు
చుండె ముందటఁ బురందరనందనసంరక్షితుండై శిఖండి గాంగేయునకుఁ
గట్టెదురుగా నిలిచి గండు మిగిలి యొప్పె నపరభాగస్థు లై మాగధసహదేవధృష్ట
కేతు లవష్టంభవిజృంభణంబునఁ బొలిచి రివ్విధంబునం జారుభీషణం బై. 130

క. అరదములు దీవు లున్నత, కరులు గిరులు హరులు వీచికలు విభటసము
త్కర ముగ్రసత్త్వములుగా, శరనిధిగతిఁ బాండుపుత్త్రసైన్యం బొప్పెన్. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతు, ప్రభలం గీడ్పఱచి కుముదరావల్లభసై
న్యభయంకర మై శక్రప్రభవుకపిధ్వజము వెలిఁగెఁ బ్రకటస్ఫురణన్. 132

తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును
సైనజోడులతోడ దొర లందు నిందు
నాలలోనియాఁబోతులఁ బోలి పొలిచి
రెసఁగుబెడిదంపుమాట లాకసము ముట్ట. 133

తే. కొన్ని భూములబలములు గురునృపాలుఁ, బాండవులఁగొన్ని భూములబలములీసు
గలిగిపాయ లై కొన్ని భూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరినవి యధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ, వ్రాలి యిలం గలుగుపురుషవర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుట, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పు డప్పాండవకౌరవసైన్యంబులలో నెయ్యది
యుబ్బు గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల, చండస్థితి నొప్పి రప్పుడు జగతీనాథా. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆరెండుబలములందును, దోరం బై యున్న యట్లు దోఁచెం బాండు
క్ష్మారమణసుతుబలము నర, నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. [1]ఎలసి పయి వారిదంతిఘటలమదముల రాపు వెట్టుటయుఁ గౌరవసే
నలయేనుంగులమదధారలు డొంకెం బొలయుమధుకరము లుబ్బడఁగన్. 141

1. ఎలమి మెయి వారిదంతిఘటలు, మదమున రాపు వెట్టు; ఎనసిపయిఁ బాఱిదంతిఘటలు మదమున రాపువట్టు.

తే. అధిప నీతనయుండు గయ్యంబు వాఁడుచు, తెంపు వదలక విభవంబు పెంపు మెఱసె
సారసానకు వచ్చినచందమునను, నెలమిఁ బొందిరి పాండవేయులును హరియు. 142

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన. 143

క. ఆనినదము విని పాండవ,సేన లలరె ధార్తరాష్ట్ర సేనాగతయో
ధానీక ములికె నెత్తురు,వాన గురిసె నంతఁ గౌరవవ్యూహమునన్. 144

వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టఁ బుట్ట కేల తక్క దేవవ్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145

ఉ. అప్పుడు రెండుసైన్యములు నాహవకేళికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పెఁ జెలంగి యుబ్బినసముద్ధతిఁ బొల్పగుతొంటిచందముల్
దప్పి యుగాంతకాలచలితత్త్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెదుర్చునంబుధియుగంబు మహోగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146

వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవారును. 147

చ. బవరము సేయుచుండియును భాషణముల్ దగఁ బల్కుచుండఁగా
నవినయవృత్తిమై వలవ దాయుధ మార్చుటఁ దాఁకి పడ్డఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బిఱువోయినను గాసి వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148

వ. అని సమయంబు సేసి రా సమయంబున, 149

క. పలుచాయల నొప్పినయా,బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనముల క్రియ ని,శ్చలత నిలిచి పొలిచె నసమసమధైర్యములన్. 150

క. అత్తఱి సురఖచరాదుల, చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ జిడిముడి పడఁగా
నొత్తారవున నిరుదెఱఁగుల, యుత్తమవీరులును దాఁకి నుంకింపంగన్. 151

ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట

తే. సమరకౌతుకి యైన యజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమలు పూడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి మౌని యై కరంబులు మొగిడ్చి. 152

వ. భీష్ముపెసకుం జనుచున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకులును
బరమాప్తు లగు ధరణీశులు నతని చేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు చిత్తంబు
లతో వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండ నీ విట్లొంటి గాల్నడ నేఁగుచున్కికి గత మెద్దియొకొ
పన్నినపగఱపై సన్నాహ మంతయు నెడలించి నడచుట యెట్టులొకొ
రిపులు దేఁకువ సెడఁ గృపణత దుర్బలు చాడ్పునఁ జను టేమిచందమొకొ
యడరి పోరాటకు నవ నైనచో నొప్పు పొలివోవఁ బోవుట వోలునొకొ
తే. యని క్రమంబున నామరుత్తనయవిజయ
నకులసహదేవు లడుగ భూనాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ బద్మనాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్టు లనియె నగుచు. 154

వ. ఇతని తలం పే నెఱింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారల చేత ననుజ్ఞాతుండై ఖండనంబు సేయువాఁడు గాఁ దలంచి చనియెడుఁ బెద్దల యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు సేసిన జయం బగుట నిశ్చయం బని యార్యులు సెప్పుదురు గావున నా సుకర్మం బాచరించుట మేలకాక యనిన విని యజాతశత్రు వెనుక నప్పు డరిగినవారలు పలుకు లుడిగి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రరూపంబుల చందం బై చూచుచుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోడన చనం గౌంతేయాగ్రజుండు గాంగేయుతేరు సేరం బోవం గౌరవసైన్యజనంబు లేపు మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని రయ్యవసరంబున నందలి యోధవీరు లితం డింత వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె ననువారును వృకోదరుండు విబ్బచ్చుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతనయుండు భీతుండు గాఁ డేమితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవసైనికులు మానధనుం డగు నిమ్మానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమను వాఁ డతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు మాధవధనంజయు లెట్లు పలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూనులును నెత్తెఱంగున మాట లాడుదురు వీ రేమిటి కివ్విధంబునకుం దొడంగి రనుచు వగచి వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యుధిష్ఠిరుండు సముద్యతనానాయుధ బహుళం బైన కురువ్యూహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి తత్పాదంబులకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని కి ట్లనియె. 155

ఆ. అనఘ నీ కెదిర్చి యని సేయువాఁడనై, ము న్ననుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగఱ గెలుతు. 156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు సనుదేక తక్కిన శాప మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె వైరుల నిర్జింపు మిది గాకయును వర మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని సేయు టొక్కటి దక్కంగ నాపుడు ధర్మసుతుఁడు
రారాజుపక్షమై రణము సేయుము నాకు హిత మగు కార్యంబు మతిఁ దలంపు

ఆ. మనుడు నట్ల కాక యట నీతలం పేమి, యనిన భీష్ముతోడ నతఁడు నిన్నుఁ
బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు, సస్మితాస్యుఁ డగుచు శాంతనవుఁడు.
క. నను మార్కొని గెలువఁగ న,య్యనిమిషులకు నరిది యనుఁడు న ట్లగుటఁగదా
నిను వేఁడెద నని కుంతీ,తనయుఁడు వలుకుటయుఁ దత్పితామహుఁడు గృపన్. 158
ఉ. చుట్టఱికంబునన్ మనసు సొచ్చి ననుం గరఁగించి వేఁడినన్
దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్రరణంబుకడంక దక్కి నేఁ
బట్టినయాయుధంబు [1]పెడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ద
ట్టి ట్టన కేఁగు మిప్పరుస యింతక కాలము గాదు దానికిన్. 159

ధర్మరాజు గురుకృపశల్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట

తే. క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనుఁడు, నతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతనివాక్య
మప్పుడుదలనిడుకొనిన వాఁడగుచునప్పి,తామహుని నెమ్మి వీడ్కొని ధర్మసుతుఁడు.
వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశల్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి పాదప్రణామంబు లాచరించి వారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజపతి దనకు జయం బాశాసింపుమని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుండు మంత్రి యై యుండ నొరుల జయం బాశాసింప మన నేల ధర్మం బెవలనం గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు గైకొను నవ్వలనికి జయం బగు ననియె నిజవధోపాయంబు వేఁడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతసేపు నన్నుం జంప నెట్టి వారికి నశక్యం బేను బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్తశస్త్రుండ నైనం జంపుటకు నోపునట్టివారికి నది దొరఁకొను: బెద్దయు నమ్మఁ గలవాఁడు సెప్ప నత్యంత దుస్సహం బైన కీడుమాట వింటినేని నట్టివాఁడ నగుదు నప్పు డట్టిపగఱకు నప్పని దీర్ప నను వై యుందునని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్చు తెఱంగు నడుగం దొడంగి యేర్పడం బలుకనేరకున్న నతం డెఱింగి తాను వధ్యుండు గామి యెఱింగించి గెలువు మని దీవించె మద్రపతితో నీవు రాధేయునకు సారథి వగుట సంభవింప నోపు నని చెప్పి కయ్యంబు నప్పుడు కర్ణుతేజంబు దూలం బలికి యతనిఁ జిక్కువఱుపవలయు నని వరంబు గోరిన నతం డవ్విధంబు నీయుద్యోగసమయంబున నియ్యకొనినయది గాదే యట్ల చేయుదు నని పలికె నిత్తెఱంగున నందఱ వీడ్కొని యజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున. 161
క. మొనలవినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్నకర్ణునికడకుం
జని హరి యిట్లను నొండొరుఁ,గని యప్పటియుచితభంగి గడ తేర్చి తగన్. 162
తే. అమరతటినీతనూజుపై యలుకఁ జేసి, యనికిఁ జొర వటె యట్లైన నతఁడు సచ్చు
నంతదాఁకఁ బాండవులకై కొంత సమర,కేలి వేడుకఁ జలుపుట వోలదొక్కొ. 163
వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డి ట్లనియె. 164

---

1. పెడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ది,ట్టి ట్టన.

క. కినుక వొడమి గంగాపుత్త్రునికయ్యమునప్పు డనికిఁ దొలఁగితి నేనిం
జనుఁ గా కేఁ గురుపతి కిచ్చినప్రాణం బొందువలనఁ జేర్పందగునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసుదేవుండు గౌంతేయులం గూడఁ జనుదెంచె నివ్విధంబున ధర్మనందనుండు గౌరవసైన్యంబు వెడలి నిలిచి యద్దిక్కు మొగంబు సేసి యెలుంగెత్తి యి ట్లనియె. 166

తే. మమ్ము నెమ్మిమైఁ గలయఁ జిత్తమ్ముగలుగు, వార లెవ్వరు గలిగిన వచ్చి కలయుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ములంతవారిఁ, గాఁగఁ బాటింతు నెంతయు గారవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం గలపికొను మని పలికిన దానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రియంబందిన పలుకులు వలుకుటయును నతండు దుర్యోధనాదుల దుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచుఁ గౌంతేయులగుణంబు లగ్గించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాదిరావంబులు సెలంగం జని ధర్మనందనుబలంబులం గలసె నది యట్టిద కాక సవతాలిప్రజలు పొంద నేర్తురే యది య ట్లుండె నిట్లు దన్నుం గలసిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నయ్యుధిష్ఠిరుండు యుయుత్సునకు సత్యుపచార[1]సమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించి. 168

తే. రథముమీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులసైన్య
హర్ష భాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివిముట్ట మైమఱు విడి[2]తలిర్చు
నెలమిఁ గోదండతూణీరములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున నితనితమ్ములుం దక్కటిదొరలును దమతమ రథంబు లెక్కి యెప్పటి నెలవుల నిలిచినం దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై యొప్పె నట్టి యెడ రెండుబలంబులవారును బాండవులు దొల్లి పడినపాట్లు సెప్పికొని వగచుచు వారు సంధికై చేసిన యత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనంబుల యెడఁ బాటించిన వినయంబు వర్ణించి యనురాగించుచుండి రని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 170

క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, బైన కురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బాండవ, సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లను దుర్యోధనుండు పాండవవ్యూహంబు గనుంగొని గురునికడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతులసేన
పెంపు బలుపును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నర్జునుఁ బోలినబిరుదుమగలు 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురు

1. సమాచరణంబులం. 2. తనర్చు.

జిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుండు నుత్తమౌజుండు నభి
మన్యుండు ద్రౌపదేయులు వార లందఱుం జాలుమానిసుల యిట్లు గూడి భీమాభి
రక్షితం బగు నబ్బలంబు సాల సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె [1]మన సేనానాయ
కులం జెప్పెద నిన్నును భీష్ముని నెన్న నేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు
వికర్ణుండు భూరిశ్రవసుండు మఱియుం బెక్కండ్రు రథికులు గలరు నానాస్త్రకో
విదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు వీరలిందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని
యున్నవారిట్లు బెరసి భీష్మపరిపాలితం బయిన యీసైన్యంబు పెద్ద యసమర్థం
బై తోఁచుచున్నయది మీ రెల్లను వలయునెడల నిలిచి భీష్మునకుఁ గావలి గావలయు
ననిన ద్రోణుం డట్ల కాక యింత సెప్ప నేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యమ్మహీ
పతికిఁ బ్రియంబు వుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబును దక్కును గలవార లెల్ల ననికి గొనకొని పూరిం
చినవివిధతూర్యనాదంబును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ బూర్ణంబులు గాన్. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పౌండ్రం
బును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్ప
కంబులును పాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ప్రముఖదండ
నాయకులు దమ తమ శంఖంబులుఁ బూరించిన. 176

క. అనయము నుగ్రంబగుతద్ధ్వని గాంధారేయహృదయదారణ మై పాం
డునరేంద్రపుత్త్రసైనిక[2]మనోరమం బగుచుఁ జెలఁగె మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయం బగుటయుఁ గపిధ్వజుండు గాండీ
వంబు పుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణియై నీ కొడుకులం జూచి
కృష్ణునితో ని ట్లనియె. 178

తే. కౌరవులలోన నిప్పు డెవ్వారితోడ
ననికిఁ గడఁగుదునో చూచికొనఁగవలయు
నరద మల్లన యుభయసైన్యములనడిమి
నేల కటు వోవఁగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

అర్జునుఁడు స్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహావిష్టుం డగుట

వ. అనిన గుడాకేశు పలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు
గనుంగొనుచుండ నత్తెఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ వీకూడినకౌర
వులం జూడు మనవుడు నప్పార్థుండు రెండు బలంబులయందు నున్న సోదరసుత
మాతులాచార్యాదు లగు బంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున
నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందు మొగంబు గనుంగొని దుర్మదాంధుం డయిన
దుర్యోధను దుర్వినయంబున నింత పుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180

1. మన సేననాయకులం. 2. మనోహరం బగుచుఁ.

చ. సరసిజనాభ బంధుజనసంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను నిడువెండ్రుక వెట్టుచుఁ గంప మొందెఁ జే
నిరతము గాడు గాండివము నిల్వఁగ నోర్వవు గాళ్ళు నేను ని
ష్ఠురతనఁ జాల నొల్ల నొకఁడున్ మహి యేలుట యేటిసౌఖ్యముల్. 181

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
గోరెదము వార లందఱు వీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁబాటు సేసి
కయ్యమునఁ జావ నెఱుముట గంటి గాదె. 182

ఉ. తాతల మామలన్ సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలన్ గురు
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖివర్గముఁ దుచ్ఛజనానురూపదు
ర్నీతి వధించి యేఁ[1]బడయునెత్తుటఁ దోఁగినరాజ్యభోగముల్
ప్రీతి యొనర్చునే యశము పెల్లొడఁగూర్చునె పెం పొనర్చునే. 183

క. అక్కడిబంధులఁ జంపుచు, నిక్కడిబాంధవులు సచ్చు టియ్యకొనుదు నిం
దెక్కడిపెం పొందెదఁ దుదిఁ, ద్రెక్కొనుఁ బాపంబు రణముతెరు వే నొల్లన్. 184

ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుట కైనను, నిట్టిక్రూరకర్మ మెట్లు సేయ
వచ్చుఁ గడఁగి యెదిరివా రేమి సేసిన, మాఱు సేయ నాకు మనసు రాదు. 185

చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ బాటిలుకీడు గానఁ జా
లక ధృతరాష్ట్రసూనులు కులక్షయ మయ్యెడుదాని కోర్చి పో
రికిఁ దెగి వచ్చి రక్కట చ రెండు నెఱింగెడునీవు నేను దీ
నికిఁ జొర నేల వీరి నిటు నిర్దయఁ జంపిన నేమి యయ్యెడున్. 186

క. కులనాశము సేసినఁ దత్కులధర్మము లడఁగు నష్టకులధర్ములకుం
గలుగును దుస్సంకర మత్కులమ్ము లేఁగుదురు నరకకూపంబులకున్. 187

తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున నఖిలబంధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁబడియెఁ జే యూఁదికొనుచు. 188

వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణా
భరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరంగ నూర కున్న సవ్య
సాచిం జూచి మధుసూదనుం డి ట్లనియె. 189

క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి యొదవెను విను మీ
చొ ప్పవివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు నుదాత్తయశంబున్. 190

వ. అని మఱియును. 191

---

1. బడయ నెత్తుటఁ.

తే. తగునె యర్జున [1]యీపెంటితనము నీకు, దండివై లెమ్ము మనసుపేదఱిమి విడిచి
యనిన న ట్లున్నభంగిన యల్ల నిట్టు, లనియె నాతండు పుండరీకాక్షుతోడ. 192

సీ. అక్కట పూజార్హు లగుద్రోణభీష్ముల నమ్ముల నొప్పింప నగునె చెపుమ
మాన్యులఁ జంపుట [2]మగపాడి గాదు భిక్షాశనం బైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁగాఁ బెద్దబ్రదు కయ్యు నూహింప బ్రదుకు గాకుండు నాకు
విను మట్టిధృతరాష్ట్రతనయులు గారె యీ యొడ్డినమొనలలో నున్నవార

ఆ. లింద్రియములనెల్ల నివురంగఁ జేయుచు, నడఁకుశోకవహ్ని యాఱ నేర
దింద్రపదవి సేరె నేనియుఁ గావున, భండనంబు సేయకుండువాఁడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును
మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయు నను నీరెంటియందును బెద్ద మే
లెయ్యది యేను గార్పణ్యదోషోపహతస్వభావుఁడను ధర్మసమ్మూఢచేతస్కుం
డను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగు నన్ను శాసింపు మనిన
విని కలకల నవ్వి నారాయణుండు నరున కి ట్లనియె. 194

చ. వగవఁగ నేమియుం దగనివారికినై హృదయంబు గుందఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును వాఁడి నాడెదు నీవు పండితుల్
వగతురె యున్న వారికి నవశ్యవిధేయతఁ జన్న వారికిం
దెగు వగ లెల్లఁ జిత్తము ప్రదీప్తవివేకమయత్వ మొందినన్. 195

వ. అని పలికి పార్థునిం బరమజ్ఞానంబునకుఁ గారణంబు లగువాక్యంబులు వినుటకుం
జొనిపి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వార్ధకంబు నసం గలుగు
నవస్థలం బొందినట్లు జీర్ణంబు లైనవస్త్రంబులు విడిచి నూతనంబు లైనవానిం
గైకొనినచాడ్పునసుం గాని దేహాంతరగమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ
బుట్టువుఁ జావు నసునివి లేమిం జేసి శరీరంబువోలె శస్త్రచ్ఛేదనంబు మొద
లైన వికృతికారణంబులకు నాత్ముండు లోనుగాఁ డనియు నప్పురుషుండు
నొప్పించువాఁడును నొప్పింపంబడియెడువాఁడునుగాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు
ననేకవాక్యంబుల నాత్మకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగమి
దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యి ట్లనియె. 196

శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు సేయుట

ఆ. ఇట్టు లగుటఁ జేసి యెవ్వరిదెసకు శోకంబుఁ బొందఁ గారణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ జెడియెడువాఁడు గాఁ, దలఁచితేని వగవవలదు మున్న. 197

క. పురుషుఁడు సెడు ననువాఁడును, బురుషుఁడు సెఱుచు ననిపలుకుపురుషుండును న
య్యిరువురు నవివేకుల య,ప్పురుషుఁడు సెఱుపండు సెడఁడు భుజవీర్యనిధీ. 198

క. పురుషుఁ డన వే ఱొకండే, పురుషోత్తముఁ డైనయేన పురుషోత్తమతా

1. యీపేదతనము. 2. మానినఁ జాలు భిక్ష.

స్ఫురణకుఁ బురుషత్వం బను, మెరమెరగల దదియుఁ గాదె మెఱుఁగొనుఁ గ్రియకున్.
వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్మునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లే కునికి వివరించి విప్లవచ్ఛిన్నకుం గృపాశోకంబులకు మూలంబు లగు నహంకారంబులు వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బై నస్వకర్మావలంబనంబు వదలంనగమి దెలియుటకు వలయు వాక్యంబులు పెక్కు లుపన్యసించి. 200
క. సమరంబు రాజులకు ను, త్తమకర్మం బది యపావృతస్వర్గద్వా
రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గ, య్యము సేయుము దీని కేల యనుమానింపన్. 201
క. ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణ, కలనపరుం డగుచుఁ గార్యకర్మము నడపఁగ
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, తలకొనినం గర్మశమను దానై కలుగున్. 202
వ. అని పజ్జెయు నీదృశంబు లగు వాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహింపుచు వివిధ ప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగినవాని కెల్ల నదుత్తరంబు లిచ్చి సందేహంబు వాపుచు. 203
క. [1]వైరమున నులిచి త్రెంపక, కారాకులు డుల్లినట్లు కర్మము లెల్లం
దార పెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరి యతనికిన్. 204
వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుండై జగన్నాథున కి ట్లనియె. 205
మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయధ్యాత్మముం గానఁ జే
సితి నా కిమ్మెయి విన్కిఁ గొంత భ్రమ వాసెన్ యోగిహృద్ధ్యేయమై
యతులైశ్వర్యవిభూతి నొప్పు భవదీయం బైనరూపంబు సూ
చుతలం పెత్తెడుఁ బోలు నేని దయఁ జక్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206
వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 207
క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగు నారూపములో
నానాశ్చర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208
క. విను మానుషచక్షుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం
గనుట కయి దివ్యచక్షు, ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209
వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుం డైన యా లక్ష్మీశ్వరుండు దనదివ్యరూపంబు సూపె నావిశ్వరూపుని దివ్య తేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం బనుటయుం జాలకుండుం గావున వాక్రువ్వం గొలఁది గా దట్టిమహామూర్తిం గనుంగొని ధనంజయుండు విస్మయరోమహర్షణప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండప్రణామంబులు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యి ట్లనియె. 210

ఆర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట

సీ. దేవ నీదగు దివ్యదేహంబునందు సురాసురగంధర్వు లాది గాఁగఁ
గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును సచరాచరం బైన జగము నాకు

1. ఖారమున.

దోఁచె మొగంబులు దోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి మకుటాదిభూషణనికరంబుఁ జక్ర గదాద్యాయుధములు మాల్యాంబరములుఁ

ఆ. చెక్కు గానవచ్చె నక్కజమై యిది, నడుము మొదలు దుది యనంగ రాదు తేజ మప్రమేయదేదీప్యమానని,ర్విక్రుతిమహిమ దుర్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగుపరమజ్ఞేయ మీవ యని కనియెద భూ గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్మయం బై తోఁచెన్. 212

వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాళంబు లైన నీముఖంబులు ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నిన్ను రుద్రాదిత్యమరుద్వసువులు ప్రవేశించెదరు సంఘంబు లై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చరులు వెఱఁగంది వీక్షించెద రిట్లు దీప్తోగ్రం బగు భవదీయదివ్యరూపంబు గనుంగొని నాకు విభ్రాంతి వొడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడయనేరక చిక్కువడి యున్న వాఁడ ప్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము. 213

మ. అనలజ్వాలలు పర్వునీముఖములం దా ధార్తరాష్ట్రవ్రజం బును భీష్మాదులు నిర్దేశం గలుగునీభూపాలలోకంబు గ్ర క్కున నొక్కుమ్మడి వచ్చి చొచ్చెదరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో యని శంకించెద నిన్ను భూరికరుణాయత్తైకచిత్తుండవై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుం డేను లోకక్షయకర్తయగుకాలుండనిచ్చో జనసమాజ [1]సమాహారణంబునకుఁ బ్రవృత్తుండ నైతి నీవు సంపవలయు నని లే దీగురు భీష్మాదు లెల్లను లేకుండువార నాచేతం జచ్చినవీరి నెల్లను జయించినవాఁడ వగుటకు నిమిత్తమాత్రమ్ము గమ్ము లెమ్ము రాజ్యమ్ము గైకొను మనిన విని వడవడ వడంకుచుం జేతులు మొగిడ్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యి ట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక సంప్రవర్తనకరుఁడవు శాశ్వతుండ, వచ్యుతుండవు పుండరీకాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుఁగకుండి యాదవుఁ, డని సఖుఁ డని మేనబావ యని[2]యే సహభో జనములు సల్లాపంబులు, నొనరించుచు మేల మాడుచుండుదు నెపుడున్. 217

తే. మఱియుఁ జెక్కులు లోకసామాన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస నంతవట్టుఁ దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ [3]దప్పుదారు, లెల్ల సైరించునట్లు సహింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు ని ట్లను నదృష్టపూర్వం బైన భవదీయరూపంబు గనుంగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు చూచిన వెక్కసంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతొంటి సౌమ్యాకారంబు గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు సేయుము. 219

---

1. సంహారంబునకు. 2. యేను సభో, జనములు; యేనుసభోజనములు. 3. దప్పుదాల్మి సెల్ల.

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటి కి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానరా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి పేర్చినయేకభక్తిభా
వనమునఁ దోఁచు దీని జనవర్గము గానదు నీక చూపితిన్. 220

వ. నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేల మూఢత్వంబు విడిచి విగతభయుండవై సంప్రీతచేతస్కుండవు గ మ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం గనుంగొని కౌంతేయుం డా సౌమ్యరూపంబు సూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు మత్కర్మపరుండును మద్భక్తుండును నైనవానికి నన్నుఁ బడయ వచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి. 221

తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మైనట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్చె. 222

వ. ఇవ్విధంబునఁ బార్థున కుపనిషదర్థజాతం బవగతంబు సేసి మనసుకసటు వాపి వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యాతరజ్ఞానం బుపదేశించితి దీని నెఱింగికొని నీ కెట్లు సూడం బోలె నట్లు ప్రవర్తింపు మను పలుకు వలికి యింత కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద విను మని యతని కి ట్లనియె. 223

తే. క్రందుకొనుసర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224

వ. ఇప్పరమోపాయంబు. 225

క. నియతియుఁ దపమును నీదెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డై ని
శ్చయనిపుణుఁ డయిన వానికిఁ, బ్రియమున నెఱింగింపు వలదు పెఱవారలకున్.

వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీ యజ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నర్జునుండు. 227

ఉ. మోహతమంబు వాసెఁ దుది ముట్టెనసీదు ప్రసత్తి వీతసం
దేహుండ నైతి గాఢపరిదీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధస
న్నాహనిరామయస్థిరమనస్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవినోద నీ విమలవాక్యముచొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228

వ. అని పలికి యప్పరమపురుషునకు సభక్తికసాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి పార్థుండు గృతార్థుండై ధృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు నిట్లనుం గురుకులేశ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుండైన పారాశర్యు కారుణ్యంబునఁ గృష్ణార్జు

నుల యద్భుతపుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహాయోగీంద్రహృదయానందకరుం డైన యద్దేవుని దివ్యరూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమ్మహాత్ముండు దన మధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతగుహ్యం బైన యోగప్రకారంబు విశదంబుగా ననుసంధించితి నమ్మహానుభావుల సంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూపుని మహనీయాకారంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచుఁ బ్రియం బందుచు నుండుదు నని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం డైన కృష్ణుఁడును ధనుర్ధరవర్యుఁ డర్జునుఁడు నెచట
నిలిచి రచ్చట విజయంబు నీతి సిరియు, భూతి నిత్యంబు లగు నిది నాతలంపు. 230

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయిత మై, క్రొవ్వెల రారంగ నిలిచి కురుపాండవులం
దెవ్వరు మును గడఁగిరి రణ, మెవ్విధి నూలుకొని చెల్లె నెఱిఁగింపు తగన్. 232

భీష్ముని ప్రథమదివసయుద్ధము

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కి ట్లనియె భవదగ్రనందనుం[1]డత్యంతోదగ్రవ్యగ్రుం డై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్గర్వదుర్ధముం డగు దుశ్శాసనుండు పురికొలుపం గురుసైన్యంబులు శంఖభేరీమృదంగాదినిస్వనమ్ములు సెలంగ గాంగేయుండు దోలుతం గదలఁ [2]గేతుశోభాభిరామం బగుచు నుద్దామగతిం గవిసినం గనుంగొని. 233

ఉ. పాండునృపాలనందనులు పావని మున్నుగ నేచి యప్పు భీ
ష్ముండు గడంకమై నడచుచోటికిఁ జక్కటి గాఁగఁ ద్రోచి యొం
డొండ కడంగి సేన తమయుబ్బున కుబ్బఁగ నన్యసైన్యవే
దండముఖాంగముల్ తృణవితానముగాఁ గొని నిర్వికారులై. 234

వ. ఉరవడించు సమయంబున. 235

క. ఘనతరగర్జాధ్వనులును, ఘనపథ మఖిలంబు, దూఁటుకట్టెడుతూర్య
స్వనములునుం గబళించుచు, ననిలతనయుసింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రతిభటకురంగమాతంగంబులగుండియ లవియ నందంద యార్చి పేర్చిన భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ముఖుండును దుష్ప్రహుండును దుర్మర్షణుం డును వివింశతియు వృషసేనుండును జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం డును దుర్యోధను చూడ్కికి వేడ్కసేయుచుం దాఁకిన. 237

క. ఉద్యతులై కవలును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుఁ గడఁగఁ దోన సౌభద్రుండుఁ
మాద్యద్గతిఁ గవియుడు నేకోద్యోగత ద్రౌపదీసుతోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాఁకి వజ్రనిభమ్ము లగు వాలమ్ములు శైలోపము లగు కౌరవవీరులపయిం గురియ నక్కుమారవర్గంబు ననర్గళప్రసారం బగు శరాసారంబుల వారలఁ గప్పె నట్టియెడం గొండొకసేపు. 239

1. దత్యంతోదగ్రుండై దురాగ్రహంబునం. 2. గేతుశోభాభిరామంబుగా నుద్దామ.

క. ఆేచ్చవడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపులట్లుండ శర
ప్రోచ్ఛలితచండదీప్తిస,ముచ్ఛ్రయములు వెలుచఁ బరఁగె మసుఁగువడంగాన్. 240
క. పదపడి దుర్యోధనుఁ డున్మదుఁడై తలుమంగ ధర్మనందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ బెట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలపడియె సైన్యంబుల్. 241
సీ. కప్పూరు రేణువు గమలాప్తబింబంబు రాహుమండలమున రమణఁ గప్పఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామరంగమునకుఁ దగు మేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందూళి యళులపై పుప్పొడి ననుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు వమరు దిశాభిత్తి తలములఁ గనకంపుఁదగడుపగిదిఁ
తే. బాండవానీకమును గురుబలము నొక్కఁ,పెట్ట రథగజహయభటాభీలపటుల
గతిఁ బరితున్నసుగరక్షితితలముగ, వీఁక బెరసినయత్తొలు కొఁకునపుడు. 242
మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురంగస్ఫీతహేషాసము
త్కరనాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసంఘట్టోత్థరావంబులుఁ
ధరణీభాగనభోఽంతరం బడరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁపనీవ మొనలన్ భూపాలచూడామణీ. 243
వ. తదనంతరంబ. 244
క. కరికరశీకరతురగో,త్కరలాలాజాలరక్తధారాపటలీ
పరిషిక్తం బై సంగర,ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బలరారన్. 245
క. కురుపాండవసైన్యంబుల, దొర లడియాలముల నొప్పుతో మెఱయుసము
ద్ధురవీరధ్వజములఁ బొలిచి,చి శౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి సేకొన్న క్రియన్. 246
వ. అట్టియెడ. 247
క. మీతండ్రి భవత్సుతులకుఁ జేతోముద మొదవఁ గడఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య,స్థితుం డైనట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 248
వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249
ఉ. అర్జునుఁ డప్డు భీష్ముఁ గని యగ్గలికన్ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవదత్తరవ శోభితుఁడై రణకేళికౌతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁక న
తూర్జితరౌద్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్. 250
తే. తఱిమి సాత్యకి కృతవర్మఁ దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్ప
మిగులుమోదుగుమ్రాఁకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 251
చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం

పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మహోగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్రునిఁ జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై మనభీష్ముఁ డలుక, నడరె నక్కురుముఖ్యుల యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ నక్కజము లైన, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప. 253

సీ. వీఁకమై నకులునిఁ దాఁకి దుశ్శాసనుఁ డత్యుగ్రబాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు దరహాసాభిరాముఁడై భల్ల మొక్కటి దొడ్డి విల్లు దునిమి
యేడ్తెఱ నిరువదియేనుమూఁపులు వడి నడరింప రయమున నతఁడు నొండు
విల్లెత్తికొని శరవితతి నంతంతన నఱకి పాండవుకేతనంబు ద్రుంచె
తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవునితోడఁ దొడరి, మెఱుఁగువాలమ్ము లేసిన నుఱకయాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యములనొంచి, యతనిసారథిఁ దెగటార్చి యార్చి పేర్చె.

చ. సరభసుఁడై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుడు నాతఁ డమ్మహీ
శ్వరుమహనీయచాప మనివారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరతరశీఘ్రలీలఁ గొని కన్నుల నవ్వుచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబల ముక్కు డక్క వడి నాతనిపైఁ గురిసెన్ శితాస్త్రముల్. 255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేడ్తెఱ ద్రోణుపై నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసనముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి నారాచ మొక్కటి నాఁటె మేన
వేఱొక్కవి ల్లెత్తి వెసఁ బదునాలుగు శాతబాణములఁ బాంచాలసుతుఁడు
గలశజు నేసె మాగధసహదేవుండు భూరిశ్రవునిఁ దాఁకి భుజశిఖరము
తే. మెఱుఁగుటమ్ముల నొంచిన నుఱక యతఁడు
వానియుర ముగ్రశరమున వ్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్రుండు వాసవుండుఁ
బోలెఁ బోరిరి సేనలు వొగడుచుండ. 256

తే. ధృష్టకేతుండు కౌరవోత్కృష్టుఁ డైన
బాహ్లికుని మాఱుకొని తీవ్రబాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పది నవకములు గురిసె. 257

క. అచలనిభుఁ డగునలంబసుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నా రజనిచరేంద్రులపోరు కీర్తనీయం బయ్యెన్. 258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నారాచ మురమున నాటింప నొచ్చియు ద్రుపదనందనుఁ డతి క్రూరశరము
దద్వక్షమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పె బాణాసారయుగమును బెరసి మహోగ్రభంగిఁ

తే. కైకయాధీశుఁ డగుబృహత్క్షత్త్రవిభుఁడు
కృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరు కేతనముల
హరుల ధనువులుఁ దునిమి నిష్ఠురకృపాణ
దారుణాకారు లై యరదములు డిగిరి. 259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడుం ద్రుపదుండు వచ్చి యా
కట్టుపకాసు లిద్దఱకు గ్రక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరుం
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి రెట్టిలా
వెట్టిపరాక్రమస్ఫురణ యెట్టిరయం బని పిచ్చలింపఁగన్. 260

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు నభిమానియు నైన వికర్ణుఁడుం యుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మార్కొని రౌద్రరసం బలోకసా
మాన్యము గాఁగ నస్ఖలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి ర
న్యోన్యనిశాతసాయకనిరంతరవర్షములం మునుంగుచున్. 261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి సుశర్మ మీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నితఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరసంపిహితగాత్రుఁ జేసి పేర్చి యార్చె.

క. శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకిన, బ్రకటబలుం డాయుధిష్ఠిరప్రియసుతుఁ డు
ద్భ్రుకుటి యగుచుఁ గవిసెను సింహకిశోరము గజముఁ బొదువున ట్లతనిపయిన్.

తే. భీమనందనుఁ డగు శ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుం గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్లుఁ దెరలుపఁ జాల రైరి. 264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకన్యకా
సంతతకీర్తనీయబలశాలి గిరీటితనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వధనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె వార ల
త్యంతరయంబునం విరథు లైరి పరస్పరబాణఘట్టనన్. 265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వెసఁ గుంతిభోజుని నాతనిపుత్త్రుఁ దాఁకి
రా పురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ బొదివె నుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేయు
తూపులు పెనుగద ద్రొలఁగంగ జడియుచు ననువిందుఁ డతనిపై నడరె బెలుచఁ
గైకేయు లేవురు గాంధారరాజు లేవురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి

తే. రుత్తరునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘబాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యుత్సాహలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ దేచి, వడి నులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవ్విధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయంగల దండిమగ లొండొరులం దాఁకిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణఖేచరులు సూచి పొగడుచుండ నిగిడి చతురంగంబులుం దన తనజాతిం బదులు పదులును నూఱులు నూఱులును

వేలు వేలును బెక్కులు పెక్కులునుం దలపడి యెడనెడం గలయఁ బెరయం గ్రమంబున సందడికయ్యంబు నూలుకొనినఁ గ్రందునం దమకించి యుభయ సైనికు లున్మత్తులగతిం గవియ బాణంబులుఁ గృపాణంబులుఁ గరిదంతంబులు నరదంబుల నొగలు నొండొంటిం దాఁకి తుత్తుమురు లయిన తుములంబుకతన భయంకరం బగు నతిసంకులంబున సామజవాజిరథంబుల యురవడికి నోసరింపని కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱవు [1]రావు తులును గరటిఘటావిఘటనంబుగావించు రథికులును నిది యది యనక యెల్లబలం బులం జొచ్చిన మొగంబునఁ జిందఱవందఱ సేయు గజారోహకులు నగుచు నిర్మ ర్యాదంబుగాఁ బెనంగు సైన్యద్వితయంబు మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగు టకుం దగి యాఁచ్చిపోయెడు శరంబులు నిరుమెయిఁ గెలిచినకుంతక్షురికాదులును బ్రవాళజాలంబులుంబోలెఁ బొలుపు మిగులుచుండ విశిఖంబులు ముఖంబులఁ బెట్టు నాటిన జిఱ్ఱనం దిరుగు శుండాలంబులు ప్రళయకాలంబున సురగరువలిచే దిర్దిరం దిరిగెడు కులనగంబుల శ్రేణిసేయఁ గరవాలగదాభల్లప్రముఖంబు లగు శస్త్రాస్త్రంబులఁ గుంభికుంభతురంగముఖభటకపాలాదు లవియ చప్పుళ్లును వివి ధాయుధప్రహతుల నొఱలు హరినరనాగంబుల రావంబులును దారుణప్రకా రంబున దిక్తటదారణంబు సేయుచుం జెలంగఁ జేయి దునిసినం దక్కటిచేతం గైదువు గొని కవియువారును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును దల దునిసినం దారు మును గన్నిడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగిపడియు నవుడుగఱచుటయు బొమముడి వడుటయును సడలని తలల నొప్పువారును మావంతులు నేనుంగులు వికలంబులైన సమీపవర్తులవాహనంబుల సమారోహ ణంబు సేసి పరాక్రమించువారును నొచ్చియు నీడంబోక చెలులకుం జుట్టంబులకు నడ్డపడువారును మార్బలంబునం జేరి చుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును సుభటులు సొచ్చి చెండిన వండం దఱిగిన ట్లుండు వేదండహయచయంబులును నాశ్వికులు [2]పైకొని మీఁదిమానిసులం దునిమిన మ్రోడుపడు రథంబులును రథ నేమిఘట్టనంబున దట్టంబు లగు పదాతిగాత్రంబులును నిభంబులు వాడివి నేలతో ప్రేసియుఁ గాలం జమరియుఁ దూలవైచియుఁ గొమ్ములఁ గ్రుచ్చియెత్తియు బారి సమరిన వికటాకారంబు లగు ఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగు సంగరంబు సెల్లుచుండ మధ్యాహ్నసమయంబున. 267

భీష్ముఁడు దుర్యోధనప్రేరితుండై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట

సీ. మనుజేంద్ర వినుము సీతనయుండు వసుపంగ దుర్ముఖకృపకృతవర్మమద్ర
పతివివింశతులు విస్ఫారబాణార్చులఁ బంచాగ్నులనుబోలెఁ బ్రజ్వరిల్ల
తనకెలంకులఁ గోలుతల సేసి తఱుమంగఁ దాలకేతువు మహోత్తాలమూర్తి

---

1. రాహుత్తులును. 2. ఘాదివిక్షొని.

నాభీలమై క్రాల నడరి పాండవసేనఁ దఱిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి
తే. చేదిపాంచాలకేకయు లాది గాఁగఁ, గల్గుభూపాలకోటి మొగ్గరము లెల్లఁ
గలఁగఁ దిరుగుడువడ[1]నోరగిలఁగఁ బెల్లగిల్లఁ దల్లడపడ రణక్రీడ సల్పె. 268
క. పాయ వడఁ [2]జొచ్చు గుంపులు, నేయును మలఁకలఁ జరించి చించును గోణ
వ్యాయామగతుల వలయము, లై యుండం దిరిగి కలఁచు నరిసైన్యంబున్. 269
క. డొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధర కొఱగు మేను విఱిగెడుసిడముం
బెల్లు దొరఁగునెత్తురు నై, పల్లటిలం దొడఁగె నపుడు పాండవబలముల్. 270
వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగు నష్టమూర్తియుంబోలె విజృంభించినభీష్ము మార్కొనుమగలు లేక పాండవసైన్యంబు బెండువడియున్నయెడ నభిమన్యుండు గనకవర్ణతురంగంబులుం గర్ణికారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి.
సీ. శల్యు నారాచపంచకమున నొప్పించి యొక్కకోలఁ గృతవర్మ యురము నొంచి
క్రూరభల్లమున దుర్ముఖుసూతుతల ద్రుంచి తఱిమి వివింశతిధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూఁడువాలికయమ్ము లొడలఁ గీలించి కృపుని
హయముల శరచతుష్టయతాడనమున నుబ్బడఁగించి భీష్ముపై నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి వెగడుపఱిచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి పిచ్చలించె
మెచ్చి భీష్మాదు లెల్లవివ్వచ్చుఁ బోలు, నెక్కుడగుఁగాని యసదుగాఁ డీతఁ డనిరి.
చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ డర్జుననందనుసూతుఁ గేతుదం
డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బడం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వలా
స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని తక్కటియేవురుఁ బెక్కు లమ్ము లొ
క్కమొగి రయంబునం గురియఁగా గిరిపోలె నతం డుదగ్రుఁడై. 273
క. వారలశరవర్షంబులు వారించుచు వేఱవేఱ వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గురుపీరునితాలధ్వజంబు విఱుగఁగ నేసెన్. 274
ఆ. తాఁకిసిడము విఱిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతులబలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె నుక్కఱి కౌరవసేనజోదుపిందు చిన్నఁబోయె. 275
తే. సింహనాదంబుతో భీమసేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యరిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన నతనిముత్తాలసింహకేతనముఁ గూల్చె సురనదీసూతి యలిగి. 276
క. పవనజుఁడు మూఁడుశరముల, దివిజనదీసూను నేసి దృఢగతిఁ గృపుమే
నవియ నొకటఁ గృతవర్ముని, యవయవతతి నెనిమిదింట నాటుచు నేసెన్. 277
వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుఁ డు. 278
శా. మద్రేశుర్ వెగ డొంద నేసె నతనిన్ మన్నించుజోదుల్ ప్రతా
పోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవేగోద్దీప్తులై తాఁకినన్
రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
చద్రక్తోదకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

1. నొడ్డగిలఁగఁ. 2. జొచ్చి గుంపులు నేయుచు మలఁకలఁ జరించి చించుచు.

వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయపంచకంబును విరాటుండు నతని కొడుకులుం దలకడచి యురవడించిన. 280

క. అందఱమేనుల గంగా,నందనుఁడు శరత్రయములు నాటించెను శ
ల్యుం దాఁకె నుత్తరుఁడు గరి, సందోహముతోడ నధికసంరంభమునన్. 281

క. నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు,గజ మమ్మద్రేశురథము గదిసి తురంగ
వ్రజముపయి కడరి కడు న,క్కజముగ వెస నేలఁ బెట్టి కాలం జమరెన్. 282

తే. శల్యుఁ డుగ్రకోపంబున శక్తి యెత్తి, రయము మెఱయ వైరాటియురస్స్థలంబు
దూఱ వైచిన నంకుశతోమరములు, విడిచి నడుమన చచ్చుచుఁ బుడమిఁ బడియె.

క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, రౌద్రంబున వాలు వెఱికి రయము మెఱయ న
త్యుద్రేకత డాసి యుఱికి, భద్రకరిం గరముఁ దునిమి పడవైచె నిలన్. 284

క. తనవిక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు సేసి వేగమ కృతవ
ర్మని తేరిపైకి లంఘిం,చెను శల్యుఁడు గిరికి దాఁటుసింగముభంగిన్. 285

చ. అనుజుఁడు వడ్డ శంఖుఁడు మహాగ్రహవృత్తిఁ గడంగి శల్యుపైఁ
దనరథరాజితోఁ గవియ దారుణదర్పముఁ జూచి దంతి ము
ట్టినఁ బరికాఱుమొత్తము వడిం బఱతెంచినమాడ్కి నాపగా
తనయుఁడు లోనుగా రథికదంబము బిట్టడరెన్ సముద్ధతిన్. 286

తే. భీష్ము నంపఱ కోర్వక పెల్లగిల్లి, శంఖుతోడిరథావళిజలదపంక్తి
భూరిమారుతహతిఁ దూల పోవునట్లు, వఱచెఁ గని క్రీడి యడ్డంబు వఱపెఁ దేరు.

క. కోఱియుఁ గోఱియుఁ దాఁకిన, తెఱఁగున నర్జునుఁడు సురనదీసూనుఁడుఁ జూ
పఱు వొగడఁ దాఁకుచుండు ని,ద్దఱదిక్కులసైన్యములును గలపడియె వడిన్. 288

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 289

క. కృతవర్మరథము డిగి యుద్ధతుఁ డై మద్రపతి ఘనగదామండితహ
స్తత మెఱయఁ గవిసి రథ్య,ప్రతతిన్ ధరఁ గూల్చె శంఖుబలము దలంకన్. 290

క. విరథుఁ డయి మాత్స్యపుత్రుఁడు, గరవాలము గొని రథంబు గ్రక్కున డిగి యా
తురత సురరాజనందను, నరదముమాటునకు నతిరయంబున నరిగెన్. 291

క. దిక్కులఁ దనబాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి భీష్ముఁడు నరు తే
రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ దత్సేనమీఁద నురవడిఁ గవిసెన్. 292

క. ఎండినయడవిన్ దరికొని, మండెడు కార్చిచ్చుమాడ్కి మారి మసఁగిన
ట్లొండొండ [1]నేచి హయవే,దండస్యందనపదాతితతిఁ బొడవడఁచెన్. 293

వ. ఇట్లు గవిసి. 294

క. కేకయు లేవురబలములు, నాకులతం బొంప మార్గణాసారమునం
జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁ డ,నేకగతులఁ దనరథంబు నేడ్తెఱ మెఱయన్. 295

1. వ్రేసి.

క. ఉఱక విరాటుబలముపై, గొఱియలపిండునకుఁ గవియుతోల్పులిక్రియ బి
ట్టఱఁ గవిసి నదీసూనుఁడు, నుఱుమాడె వియచ్చరులు వినుతి సేయంగన్. 296

తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబులెల్లఁ గలఁగి, యిక్కడక్కడఁ బడుచుండ నక్కజంపుఁ
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కకడకు వచ్చి, పాండుసూనులు నివ్వెఱపాటు నొంద.

క. శాంతనవుఁడు దేజోదుర్దాంతుం డై నావెలుంగు ధర కెల్లను జా
లింతు ననుఁ డస్తశైలో, పాంతమునకుఁ జనిన నేమి యనిన ట్లుండెన్. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మెసకం బెసఁగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సి,గ్గై మఱువడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.

తే. జలరుహంబులు పాండవసైనికుల మొ,గంబులట్టుల విన్ననై కాంతి సెడఁగె
వారిమనముల భీత్యంధకార మడరు,కరణిఁ జీఁకటి యెడ నెడఁ గవియుదెంచె.

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలించి. 301

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికిపట్లు, కరిగెఁ దాతపరాక్రమస్ఫురణమునకుఁ
గురువిభుఁడును దమ్ములుఁ బరమహర్ష, భరితహృదయులై యుండిరి భరతముఖ్య.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు సెప్పె నని పలుకుటయుఁ దొలునాఁటి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత న ట్లయినఁ బాండునందనులు పదంపడి యేమి సేసి
రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ర్వగుణమహానుభావ మధురప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతవపుర్వికస్వర వికారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304

క. దూరాంతికసర్గమవి,స్తార [1]సుగమసన్నివేశ తావచలస
ర్వారంభక నిష్క్రియ సం, స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్రకాశనమూర్తీ. 305

మాలిని. నిరతిశయమహాత్మ్యోన్మేష నిర్ధూతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేశ నిత్యప్రకాశా
భరితభువనతేజోభవ్య యోగానుభావా
స్ఫురితగుణసమగ్రశ్రీపుణ్య నైర్గుణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

---

1. నిగమసన్నివేశ సారామలసర్వా.

శ్రీ

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము

నిర్వాణవిచక్షణ
తానిష్ఠాపరకటాక్ష ధర్మసరోజా
సీన నిరంజన భక్తో
ద్యానవసంతాయమాన హరిహరనాథా. 1

ధర్మజుఁడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు [1]దనవారు మేలుచేయైనభంగి
వినిన ధృతరాష్ట్రుఁ డా సూతతనయుతోడ
నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత మెట్లు సెప్పు
మనినఁ గురువంశవర్య యి ట్లనియె నతఁడు. 3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుండై తమ్ములం దగువారలం గూర్చికొని
గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో ని ట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గాఁడడవి యెల్లను బెల్లుగ నొక్కపాయగా
దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడిసేన యంతయుం
దర మిడి చంపె భీష్మబలదర్పమహోగ్రత గంటె నింక నే
బిరుదొకో నీలమేఘ మనఁ బేర్చ యనిం దెగటార్చు నాతనిన్. 5

చ. అలవి యెఱుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోడిపాటిగాఁ
దలఁచితి బేల నైతి శరతాడనపీడితు లైరి నీమఱుం
దులు నమరాపగాతనయుతోడిరణంబునకుఁ దిశాధినా
థులు నఖుషంగఁ జాల రని తోఁచుచునున్నది నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మియుండఁగా
నితఁడును సంగరంబున నుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

---

1. దమవారు.

డ తఱిఁ జొచ్చి దోర్బలము డాఁపక పోరెదు నేమి సేయు నా
కితనిని నీతనిం దడవ నేటికిఁ గయ్యపుజోలి మానెదన్. 7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్మున, కెరగా నొప్పింపఁ జాల నే నడవులకున్
మరలం బోయెద నచటం, దిరిగెదఁ గూరాకు గోసి తినియెద ననఘా. 8

క. నీమాటమెయిన చేయుదు, మే మెయ్యది యైన నెందు నెప్పుడు మాకున్
దామోదర యశుభస్థితి, లేమి శుభము గలిమి నీదులీలయ కాదే. 9

వ. చేయం గల పని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కి
ట్లనియె. 10

ఉ. నెవ్వగ యింత యేల విను నీ కెదు రెవ్వరు నీదుతమ్ములం
దెవ్వరు సూచినన్ జగము లిన్నియు గెల్వఁ గలారు లావునం
గ్రొవ్విననభీష్ము నోర్చు రణకోవిదుఁ డైన శిఖండి యేను నీ
కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమయుక్తి లయం బొనరింతు నెమ్మెయిన్. 11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ, సాత్యకిబాహాబలంబు సమరవిహారో
ద్ధత్యముఁ జూచెదు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు లితనియస్త్రవిధంబుల్. 12

శా. ఉద్యద్విక్రము లైనయాద్రుపదమత్స్యోర్వీపతుల్ నిన్ను సం
పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం బ్రాణంబు లీ నున్న ని
ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ కుర్వీశ వే యేల ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డొకరుండ విద్విషదవష్టంభంబు మాన్పింపఁడే. 13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14

ఉ. పాండవసైన్యసంఘపరిపాలన సేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుపశోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్దండతఁ బూని యీ నృపులుఁ దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ జమూ
మండలి నూలుకొల్పికొని మార్తుర నోర్చినఁ గాక యొప్పునే. 15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్త్రుండు గుంతీపుత్త్రున కి ట్లనియె. 16

చ. జగ మెఱుఁగంగ ద్రోణు ననిఁ జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్నగఁటిమి గాఁగ దీనిఁ బలుమాఱు ననం బని లేదు భీష్ముఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణుతింపఁగఁ జేర్చినయోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్టడరి ముక్కెదనో యటు సూచుచుండుమీ. 17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ బేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొందె. 18

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 19

ఉ. తొల్లి గురుండు దానవులతోడిరణంబున వజ్రపాణికిం
దెల్లమిగాఁగఁ జెప్పె నతి దీప్తతరం బగునొడ్డనంబు శో
భిల్లుచు వైరివ్రష్టులకు [1]భీకర మై చనుఁ గ్రౌంచనామకం
బెల్లి ఘటింపు నీదువెర వేర్పడ నమ్మెన యద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయువాఁడ నని పలికె నట్లు గలంక దేఱ కృష్ణు వీడ్కొని యెల్లవారల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావాసంబున కరిగెఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ బాండవసైనికుల డెందంబులతోడన యరవిందంబులు వికాసంబు నొందెం బదంపడి తదీయప్రతాపోదయసహావర్తి యగుచు మార్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కౌంతేయాగ్రజుండు వెడలెఁ గ్రౌంచవ్యూహంబు సంఘటించునెడం జంచుత్వంబు భజించి ఫల్గునుండు గాండీవకపిధ్వజంబులు మెఱయంబొలిచి నిలిచెఁ గుంతిభోజుండును శైబ్యుండును జక్షుస్స్థానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖకు నమరె దశార్ణశూరసేనకిరాతదేశాధీశులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును దక్షిణవామపక్షంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిద్రౌపదేయపాండ్రచోళపాండ్యులు భీమసేనువలను నకులసహదేవసైహిడింబశంబరవత్సమహీపతులు ధృష్టద్యుమ్నుదిక్కునం బన్నిరి కేకయకాశిరాజులతోడం[2]గూడి విరాటుండు జఘనభాగభంగికిం దగియుండె హయాణపతిప్రముఖులు పరివేష్టింప వెన్నయి యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నిర్విధంబున మోహరించినయప్పుడు. 21

భీష్ముని ద్వితీయదివస యుద్ధక్రమము

తే. పుండరీకంబు లుద్దండపుండరీక, చారుభంగి లేయెండ కెంజాయ నొప్పె
నంత నక్కడఁ గురుబల మధికరభస, తుములముగఁ ద్రోచినడతెంచెసమరమునకు.

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామకృపశల్యకృతవర్మల నాలోకించి. 23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్త్రుల, సకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్రా
ధికశౌర్యసత్త్వ లందఱు, నొకతల యటు మిమ్ము నోర్వనోపునె హరుఁడున్. 24

క. ఐనను గ్రౌంచవ్యూహవి,ధానంబున మోహరించి దారుణచారు
స్థానక మై కుంతీసుత,సేన వొలిచె మనము నిర్విశేషంబునకున్. 25

క. అనురూపము లగు మాఱొ, డ్డనముల్ ప్రస్ఫురితములు దృఢంబులుగాఁ దీ
ర్చినఁ గాక తెఱం గగునే, యని మొనలేర్పఱిచెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణవిందానువిందులును శూరసేనయవనత్రిగర్తకురుదేశంబులవారు నొక్కవలనను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణవిదర్భులును గాంధారసింధుసౌవీరపతులు నొక్కదిక్కునను భీష్ముండు మహాసైన్యంబుతో నడుమనుం గా

2. భీషణ మై. 2, నొడఁగూడి.

[1]మూఁడు మోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్మయు శల్యుండును నశ్మంతకాశ్మీరులు
గొండలు క్ష్ములుం దానును మానవేంద్రుండును వెనుకనెస నిలిచె నిత్తెఱంగున
రెండుబలంబులు నాయితంబు లై శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ
నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డివ్విధంబునం గదిసి యెవ్వ
రెట్లు గయ్యంబు సేసి రని యడిగిన సంజయుం డి ట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే వీచి యెలుఁగు, సూపి పురికొల్ప నెంతయు సేపుమిగిలి
మనబలంబులు పాండుకుమారసైన్య,సమితితోఁ దాకె నత్యంతసంకులముగ. 28

వ. అట్టియెడ. 29

ఉ. తెక్కలు సించి కంఠమున తేకులు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి సే
రుక్కునఁ గ్రౌంచచంద మగువొడ్డు గలంగఁగఁ జేసి భీష్ముఁ డే
దిక్కునఁ దాన యై దిశలు దీటుకొనన్ [2]శరకోటి నింపఁ గెం
పెక్కినకంటిక్రేవ చెలు వెక్కుడు సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోన్. 30

అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట

మ. మనసేనం గలగంగఁజేయుచు మదిన్ మందాకినీనందను
డు ననుం గైకొనకున్న వాఁ డితని యాటోపం బడంగించెదన్
నిను మెప్పించెదఁ జూడు ఖేచరులు వర్ణింపన్ విజృంభించెదన్
దనుజధ్వంసి రథంబు వే పఱపు ముక్యద్విక్రమప్రక్రియన్. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజిష్ణునిఁ గనుఁగొని యేను నీమనోరథము తెఱం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద, విను తిరమై నాదుపలుకు వీరవినోదీ. 32

చ. గజిబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్
భుజబలముం బొగడ్తవడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్ము న
క్కజముగఁ దాఁకి యద్దెస నకంపితు లై నడతెంచు శల్యకుం
భజకురాజు లచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమీ. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప ధనంజయుండు దనకడ్డం
బై నకూరసేనసేనాకాననంబు పటుబాణపరంపర యనుమహావాతవేగంబున బడలు
పడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డెదిర్చి పేర్చి డెబ్బదేడుక్రూర
నారాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్వతుం
డేనూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుండు తొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱు
వదినాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవి యెల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగుననిమిషాధిపతనయుం
డవిరళవర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పు నగముకరణిం బొలిచెన్. 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుండై. 36

1. మూఁడుమొగంబు లయ్యెఁ. 2. శరవృష్టి.

సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను ద్రోణుని నఱువదిబాణములను
ద్రౌణికిసునిశితాస్త్రములఁ గృపుని వికర్ణశల్యుల విశిఖత్రయమున
రారాజు నైదునారసముల నొప్పించె నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీసూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మునకుఁ దోడుపడువారి బెట్టుదాఁక, నతఁడు ఫల్గును నేఁబదిశితశరముల
నేసి పేర్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నుఱక యాతఁడు గురుసేనఁ దఱియఁజొచ్చె.

వ. ఇట్లు క్రీడించి గాంగేయు డించి గాండీవి దన యరదంబు రయంబున. 38

క. పఱపి రథికులను సూతుల, నఱికిన మ్రోడుపడి యుండె నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురువీరులు, పఱిపఱి యై మనబలంబు భయముం బొందెన్. 39

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు నీతండ్రితో ని ట్లనియె. 40

చ. తనభుజసార మేర్పడఁగ దర్పితుఁ డై మనయందుఁ జేయఁ గ
ల్గినన్నృపశోకి నెల్ల నవలీలమెయిన్ మును మించి త్రుంచె న
ర్జునుఁ డదె నీవు సూడ ననురూపమె నీ కిది మున్ను కర్ణు భం
డనము దొలంగఁజేసి తకటా యిటు లొప్పకింపఁ బాడియే. 41

వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డిట్టం డింత యొప్పనిపల్కు పల్కునే యని
మనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సు దెసకు నడపఁటయు దుర్యోధనవికర్ణులు వలపటను
గురుపుత్రుండు దాపటను గూడుకొని యాక్రీడిపైఁ బటుశరపరంపరలు పరఁ
గించి రతనికి నన్నలుఁ దమ్ములు బాసట యయి కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు దల
పడిన నిసువాఁగును జిందమ్ములు గర్జిల్ల సందడికయ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాండీవి
గాంగేయు లొండొరుల చండబాణంబులఁ ద్రుంచుచు వర్షంబులు సించుచు
నొకళ్లొకళ్ల వెలిమావులం బడగలం దాఁక నేయుచుం జేరి పోరుసమయంబున.

తే. ఆపగానందనుండు మురారియురము
బాణవితతిని భేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పెఁ దలిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు తెఱఁగు దాల్చి. 43

క. కనుఁగొని కోపంబున నర్జునుఁ డమరనదీతనూజసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మునుఁగంగాఁ జేసె బాణముల వెల్లువలన్. 44

క. ఆవెల్లువ శరజిహ్వలఁ, ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని దరికొని కవియం
గా వెగడొందెఁ గురుబల,దావము శాంతనవుఁ డంబుదము క్రియఁ గాచెన్. 45

వ. ఇత్తెఱంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కజంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొనుచుండి తమలో ని ట్లనిరి. 46

ఉ. ఒండొరుచండవిక్రమము లొర్తురు వీరల కాక వీరితో

నొండొకరుండు మార్కొనఁగ నోపునె పూని కృతాంతుఁ డైన నా
ఖండలుఁ డైన నివ్విధపుఁగయ్యము లెక్కడ నైనఁ గంటిమే
పాండవకౌరవోత్తములబాహువిలాసము లిట్టు లుండునే. 47

—— ధృష్టద్యుమ్న ద్రోణాచార్యుల యుద్ధము ——

వ. అని యగ్గించి రంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యయ్యె నప్పుడు ధృష్ట
ద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యుపయిం గవిసిన నతండు. 48

తే. సూతు నొక్కవాలమ్మున సుక్కునేసి, యశ్వముల నాలుగింట నుఱ్ఱుడఁగఁ జేసి
సిడము నడిమికి వెసఁ ద్రుంచె వెడఁదవాలి, యొడ్డతూఁపునఁ గురుసేన నొంగలింప.

క. ఆ ధృష్టద్యుమ్నుఁడు స, క్రోధుం డై బాణవితతి గురిసిన వృథ సం
వేధం బగునారస మ,య్యోధాగ్రణి యేసి నఱకె సుఱుక యతండున్. 50

క. ఆచార్యుఁ దీవ్రఘనవా,రాచము లేయంగఁ ద్రుంచె గ్రక్కున నవి వ
మ్మైచెడిపోయిన నార్చెం, జూచి భవద్బలముఁ బాండుసుతసైన్యంబున్. 51

వ. ద్రోణుం డలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన. 52

ఆ. పార్షతుండు శక్తిఁ బరఁగింప నతఁడు ము,త్తునియఁ జేసె మఱియు ద్రుపదసుతుఁడు
పెక్కుశక్తు లొక్క పెట్ట వైచినఁ దును,మాడె రయము మెఱయ నగ్గురుండు.

తే. పృషతపౌత్రుండు గద వైవఁ బిడుగుఁబోలె
నడరునెడఁ బొడిగాఁ జేసె నస్త్రగురుఁడు
భల్లముల గట్టిమైమఱు వ్రెల్లఁ జించి
యతని నెత్తుటిలో ముంచె శితశరముల. 54

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత నాపృషతాన్వయాగ్రగ
ణ్యుం డడరించునారసము లుచ్చి చనంగ గురుండు గ్రొవ్విరుల్
నిండినకింశుకంబురమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వాని వి
ల్రెండియు రెండు నేసి యవలీల హయంబుల సూతుఁ జంపినన్. 55

మ. విరథుం డై పొలివోనిబంటుతనముం వేగంబు నొప్పంగ బి
ట్టరవంబుం డిగునప్డు చేతిగద నుగ్గై రాల నేసెం ధను
ర్గురుఁ డవ్వీరుఁడు వాలునుం బలుకయుం ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం
చు రయం బారఁ గడంగి బెట్టడర సంక్షోభించె నీ సైన్యముల్. 56

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి ని,ష్ఠురరథంగిం బుట్టి వచ్చునిశితబాణో
త్కరచండవేగనదికి నె,దురుచన రా దయ్యె నపుడు ద్రుపదసుతునకున్. 57

క. గతి గుందియుఁ బైఁ దొరఁగెడు, శితశరములు పలక జడియఁ జేయుచు ద్రుపద
క్షితిపతిసుతుండు మెఱయఁగ, నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్. 58

వ. ఇట్లు సొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రసప్తకంబున నొప్పించి పాంచాల
పతిసుతు నొండొకయరదం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కళింగపతికిం

జేయి వీచి వాయుతనయుం దలపడ నియోగించిన నతండు మహాసైన్యసహాయ
త్వంబునం జేర్చి భీమసేనుపై నురవడించి నడచెఁ గుంభసంభవుండును విజృంభి
తుండై విరాటద్రుపదులం దాఁకె ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని
వెన్ను దన్ని నిలిచెఁ జేదికరూశదేశంబుల బలంబులు మహాబలనందను ముందటికి
వచ్చె నట్టియెడ. 59

తే. అడరెఁ గాళింగనాయకుం డగు శ్రుతాయు
వునకుఁ [1]దోడయి వీఁకమైఁ దననిషాద
సైన్యమును దాను భీముపై సరభసముగఁ
గేతుమంతుండు ఫణిరాజకేతుఁ డలగ. 60

క. భీమునిముందటిబల ముద్దామతఁ గాళింగసేనఁ దలపడి హేతి
స్తోమావృతమై వ్రాలెను, భూమిపయిన్ సగము సగము పొలుపఱి విఱిగెన్.

ఆ. మదము మిగిలి కేతుమంతుఁడు గౌంతేయు, పైకి గవిసి యతనిబాణశిఖల
మ్రంది పోయెఁ గడఁగి మంటలో నుఱికిన, మిడుతవోలె మెలఁగ మిడుక లేక.

చ. పవనసుతుం గళింగనరపాలసుతుండగు శక్రదేవుఁ డు
గ్రవిశిఖవృష్టిఁ దేల్చి తురగంబులఁ గూల్చినఁ గ్రోధదీప్తుఁ డై
యవిహతభంగి భూరిగద నాతఁడు వైచినఁ గూలె వాఁడు వ
జ్రవిహతిఁ గూలుశైల మన సారథికేతుయుతంబుగా నిలన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున నద్భుతభయావహం బగు పరాక్రమంబునం జేర్చి భీమసేనుండు
ఘటితకాంచనబిందుసందోహసుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగు పలకయుం
గల్పాంతకృతాంతజిహ్వాభీలం బగు కరవాలంబును బుచ్చికొని హతహయం బగు
నరదంబు డిగ్గిన. 64

ఆ. కొడుకుపాటుఁ జూచి కోపించి కాళింగపతి రయమునఁ దేరు వఱపి భీముఁ
బొదివి పిడుగుఁగొదమవోనినారసము బి, ట్టేసె నది యతండు వేసెఁ దునియ.

శ. మదమున శ్రుతాయు వొక్కటఁ, బదునాలుగుతోమరములు వఱఁగించిన నే
ర్పొదవఁగఁ బవనజుఁ డన్నిటిఁ, జిదురుపలుగఁ జేసె ఖడ్గచిత్రనిహతులన్. 66

—భీమసేనునిచేత భానుమంతుండు చచ్చుట—

వ. అప్పుడా కళింగపతియనుజుం డగుభానుమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజునకుం
దల మిగిలి పవమానసూనుపై నడరి నిజభటులకుం [2]దలకడచి యతనిమేన నారా
చంబులు నాటించుచుఁ గదిసి తనయెక్కిన యేనుంగు నేపునం బురినొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుఁడు సింహనాదమున దిక్కుల్ పిక్కటిల్లంగ దు
ర్దాంతస్ఫారగతిం గరిం గదిసి రౌద్రస్ఫూర్తి లంఘించి త
ద్దంతంబుల్ వెస నెక్కి త్రొక్కి తునిమెన్ ధారాళరక్తచ్ఛటా
క్రాంతంబై నభ మొప్ప హానిఁ బటుఖడ్గస్ఫారధారాహతిన్. 68

1. తోడుగ వీఁకమైఁ. 2. మిగిలి యతనిమేన.

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకపురికిం బనిచి. 69

తే. మఱఁగి గజకంధరము ద్రుంచి తొలఁగ నుఱికి
కెంపు దళుకొత్త వానితోఁ గ్రేళ్లువాఱు
నావృకోదరుపైఁ గవియంగఁ జేయు
వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి. 70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేయి వీచినఁ దచ్చతురంగంబులు వొదివినం బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెలుగం దాను బాదచారి యగుటయు నొంటి యైన తెఱంగునుం దలంపని దర్పంబునం బేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు శుండాల కుంభస్థలంబులు పగుల వ్రేసిన మెదడంటి మొదుక సైనం గేతుదండంబులు నఱికి చులుకం జేయుచు రథికసారథిసహితంబుగా నరదంబులు చక్కడంచి మొక్కలు వోయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసి పాఱవైచి వాఁడి సేయుచు నుబ్బున గుఱ్ఱంబుల కుఱికి బడలుపడ నఱిముఱి విసరిన [1]నొర వోయిన సురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులపైఁబడి చక్కంజేయుచు మఱియు నానాప్రకారంబు లగు చిత్రవధవిహారంబుల నమ్మోహరంబు విఘటితవిభ్రాంత పలాయితంబు గావించి యపరాహ్ణంబునం గళింగపతిం గవియు నవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహయుతముగాఁ బవనతనయు
తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సూతుఁ
డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు దాని
నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరద మెక్కె. 72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము సేయునెడం గళింగుఁ డ
ష్టాపదదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాడ నేసినం
గోపితుఁడై కడంగి బదిగోలలపోటుల నుగ్రవారణా
టోపము పేర్చునట్లుగఁ గడుఁ వెస డగ్గఱి భీముఁ డుద్ధతిన్. 73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ, బడఁగ నేసి మూర్ఛపాలు సేసి
యతనిచక్రరక్షు లైన సత్యుని సత్యదేవుఁ జంపి నభము దివుర నార్చె. 74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని పోయినఁ గర్ణధారుండు లేని యానపాత్రంబుంబోలెఁ దద్బలంబు దిరుగుడు వడియె నప్పుడు కిమ్మీరవైరి శంఖంబు పూరించిన. 75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ, గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నరిభం
జనుఁ డగుసాత్యకియు మఱు, త్తనయుఁ గడచి యతనిఁ దాఁకి దర్ప మెలర్పన్. 76

తే. బెడిదముగ నేయ రథములపిండు మఱియుఁ
గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

---

1. నొవలు వోయిన.

దక్కఁ దండఱతనువులఁ జెక్కునిశిత
విశిఖములు నాటి బకరిపు వెగడుపఱిచి. 77

వ. అతని యరదంబు గుఱ్ఱంబులం గూలనేసిన నతండు కోపించి. 78

క. ఘనశక్తి వైచె నది శాంతనవుఁడు ముత్తునియ సేయ దానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వలగదఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ఘోరాకృతి యై. 79

క. తదవసరంబున సాత్యకి, మదమునఁ గౌంతేయుఁ గడచి మంత్రంబున చె
ట్టిదముగఁ బడ వైచినయొ,ప్పిదమున నస్త్రమునఁ గూల్చె భీష్మునిసూతున్. 80

వ. ఇట్లు సారథి పడుటయు. 81

తే. వాయువేగంబు లైన తద్వాహనములు
భీష్ముతే రెత్తికొని పాఱెఁ బృథివి యద్రువ
నపుడు మనసైనికులు గిచకారి నెదుర
నలికి [1]పాసిన బయ లయ్యె నతనిమునుము 82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మారుతిం దనరథం బెక్కించుకొనియె
నంతఁ గృష్ణానుజుండు దన తేరు సేరం దెచ్చి యావృకోదరు నుపలక్షించి. 83

ఆ. ఒంటిమైఁ గళింగు నురవడిఁ దలపడి, పుత్రసోదరాప్తభూరిసైన్య
హీనుఁ జేసి కౌరవానీకములు సూడ, నుఱక భంగపెట్టి పఱపు టొప్పె. 84

వ. అని యగ్గించె నంతఁ గడంగి వచ్చు శల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్షతుండు దన
యరదంబున నున్న భీమసేనుని సవినయంబుగా డించి నీవు నన్ను వెన్నుదన్ని
చూడు మని పలికి యద్దెసం దేరు వఱపి యశ్వత్థామరథ్యంబులఁ బదిబాణం
బులం బడ నేసిన నతండు శల్యునిరథంబుపైకిం బోయి పాంచాలపతిసూను మేన
నిశితాస్త్రంబులు నినిచెఁ దక్కటియిరువురు నట్లచేసి రివ్విధంబున నమ్మువ్వుర
చేత నతం డొక్కరుండును బొదువంబడి యుంట దవ్వులం జూచి విజయనంద
నుండు నిజస్యందనంబు దోలుకొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసి యమ్ముల
నొప్పించి మద్రపతియంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును
నతనిఁ బండ్రెండు పండ్రెండు శరంబు లేసి రాసమయంబున భవదీయపౌత్రుం
డగు లక్ష్మణకుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి మర్మభేదు లయిన నారాచమ్ముల
నొప్పించిన నతం డక్కుమారుఁ బంచాశత్సాయకంబులం గప్పి తన హస్తలాఘ
వంబు ప్రకటించిన. 85

తే. [2]లస్తకంబునకొలఁదికి లక్ష్మణుండు, వెడఁదయమ్మున నభిమన్యువిల్లు దునియ
నేసి యార్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నతఁడు వేఱొకబలువింట నతని నొంచె. 86

క. తనయుఁడు నొచ్చిన దుర్యో,ధనుఁ డర్జునతనయుమీఁదఁ దనతేరలుకం
జన నిచ్చుట గనుఁగొని శాం,తనవద్రోణముఖరథికతతి వెసఁ గవిసెన్. 87

క. అటిముటి నడరినరథికుల, తఱచునకు సుభద్రకొడుకు దలఁకక తా నం

1. పాఱిన 2. లస్తకంబున్నకొలఁదికి.

దఱ కన్ని రూపు లైయే, డ్తెఱ నవ్వుచు నేటులాడె ధీరత మెఱయన్. 88

వ. తదవసరంబున. 89

మ. కని తే రుప్పరవీధిఁ దోలికొని యాకౌరవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం దటినీతనూజు గురుఁ జంచద్బాణవర్షంబులన్
మునుఁగం జేయుచు దేవదత్త మెలమిన్ మ్రోయించుచు సంగరా
వని యల్లాడ వియచ్చరుల్ వొగడ వివ్వచ్చుండు వచ్చెన్ వడిన్. 90

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండు గడంగి సేనల కెల్లను జేయి వీచిన నొక్క
పెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియె నప్పు డాదిత్యుం గప్పి
ధరణీరేణువులు చీఁకట్లు గవియింపం గరితురగనరగాత్రగళితరుధిరధారాసారం
బది యడంగునట్లు సేసె నంత నర్జును వివిధబాణపాతంబులఁ గౌరవానీకంబునం
దునియ లైనశరాసనశరకరవాలపరిఘపరశ్వధాదులును బఱియ లయిన హరిశిరః
కుంభికుంభపదాతికపాలప్రభృతులును దుమురు లైనరథాంగధ్వజచ్ఛత్త్రచామర
ప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ దను
మీఁది మానుసులు వడినం జెడి తిరిగెడు హయగజస్యందనంబులును దురంగ
మాతంగ స్యందనంబులు రూపఱిన నేపఱి మెలంగు నయ్యాయారోహకులును
నై యాకులతం బొంది మనబలంబు దెరలి మరల వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచినం
గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు
కుంభసంభవున కిట్లనియె. 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యిపుడు, [1]కౌరవానీకముల నెల్లఁ గసిమసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యైన, నెట్లు సేయంగ వలయుఁ దా నట్లు సేసె.

క. విను మలుక వొడమి మిక్కిలి, కనుదెఱచిన త్రిపురవైరికై వడి యీయ
ర్జునునందుఁ దోఁచుచున్నది, మన మొనలున్ వశము గావు మరలుపు మింకన్.

వ. పోక నిలిచిన బలుమానుసులుం బెద్దయు డస్సి యోహటించినయ ట్లున్నవారు
వారిజమిత్త్రుండు నపరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింత మని
చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివిచు నియమించి నడపించె నప్పుడు
పాండవులు పాంచాలమాత్స్యాదిపరివారసహితంబుగా నార్పులు సెలంగి నింగి
ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాఁటిసంధ్యాసమయంబున రెండుదెఱంగులవారును
దమతమశిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 94

భీష్ముని తృతీయదివస యుద్ధము

క. రేపకడ రభసమున గంగాపుత్త్రుఁడు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్యూహం
బేపారఁ దీర్చికొని ముక్కై పొలుపును బలుపు మెఱయునట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్మలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరం బయి నిలిచిరి త్రిగ
ర్తులతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్శల్యభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంఠ

---

1. కౌర... కెల్లఁ... మసంగెఁ, గృష్ణ... క్రీడి దనకు, నెట్లు.

త్వంబు నొందిరి మనుజపతి యనుజులుం దానును వెన్నయ్యె విందానువిందులుం కాంభోజుండును శూరసేనుండునుం బుచ్ఛం బైరి మాగధకళింగాదిగణంబులు దక్షిణపక్షం బయ్యెను గర్ణాటకోసలప్రముఖనికాయంబులు వామపక్షంబయ్యెను బొలిచిరి తక్కనుం గలవారలుఁ గలయం బన్ని రంతం బాండవబలంబులును భండనంబునకు వెడలె నయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 96

క. మనమునఁ గని ధృష్టద్యు,మ్నున కిట్లనుఁ బన్నఁ బంపు మోహార మర్ధేం
దునిచందంబున దుర్యో,ధనుసైన్యముఁ [1]బొదువుననువు దలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేసినం బాండ్యమగధబలపరివృతుం డై భీమసేనుండు దక్షిణశృంగంబున నిలిచెఁ దదనంతరంబ విరాటద్రుపదులును మఱియు నీలుండును గాశకరూశగణసమేతుం డై ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం డగు ధృష్టద్యుమ్ను మున్నిడికొని యుధిష్ఠిరుండు శుండాలమాలికాభీలంబుగా మధ్యప్రదేశం బలంకరించె నవ్వలన సాత్యకి మొదలుకొని యోలిన కవలును ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండు ఘటోత్కచుండుఁ గేకయపతులుం బన్నిరి సకల లోకంబులకు రక్షకుం డైన రాజీవాక్షుం డెవ్వానికి రక్షణం బొనర్చు నట్టిరథికశ్రేష్ఠుండు డాపలికొమ్మునం బన్నెఁ దక్కటివారలుం గలయ మోహరించి రిట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లయి నడచి నిస్సాణాదుల రావంబులు సెలంగ రౌద్రంబు దలకొనం దార్కొనియెఁ దత్సమయంబున ధనంజయుండు మన పదాతులు బడలువడం దన రథంబు వఱపించి శరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరదములు రథికవరులును, హరిసారథి కేతుసహిత మై పొడిపొడిగాఁ
గరులును జోదులు డొల్లఁగఁ, దురగంబులు రౌతులును దుత్తునియలుగాన్. 99

క. చేయఁ దొడంగిన గాంధా,రేయులు వెస నొక్కపెట్ట రేఁగి యతనిపైఁ
గో యని [2]కవిసినఁ గని కౌం,తేయులు నంచలుఁ గడంగి తేరులు వఱపన్. 100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయఁ బెరయఁ గెందూళి యెగసిన. 101

క. నామములఁ బితృపితామహ,నామంబుల నుగ్రబిరుదనామంబుల సాం
గ్రామికు లెఱిఁగింతురు దము, నా మొన నీ మొనను జూపు లడరక యున్నన్. 102

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుపా టింత యైన, భీష్ముకడఁక నీసైన్యంబు భీముబలిమిఁ
జేసి యాసేనయును నప్డు సిక్కువడక, పోరె నేమని చెప్పుదుఁ గౌరవేంద్ర! 103

క. శోణితము[3]వెల్లి గవిసిన, రేణు వడంగుటయు మొనలు ప్రియపడి వెస గీ
ర్వాణాసురసమరముక్రియ, బాణాదినిశాతహేతిపంక్తులు మెఱయన్. 104

వ. పెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బురుమిత్త్రుండును సైంధవుండును సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపయి నడరిన భీమసేనఘటోత్కచసాత్యకిశైబ్యచేకితానద్రౌపదేయులు వారిం దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె

1. బొదుచుననువు. 2. కవియఁగ నాకొం. 3. వెల్లు గురిసిన.

నప్పుడు రథబృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు వాయునందన తదీయనందను
లున్నయెడకు నురవడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి వారలం దాఁకినం
జూచి సవ్యసాచి యగ్రజునగ్రభాగంబునకు వచ్చి. 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక యుడిపె గాంధారబలాం
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును విజయసుతుండున్. 106

క. పోదివిశోని శకునిబల ము,న్మదగతి సాత్యకిరథంబు నఱకిన నాతం
డది దిగ్గ దాఁటి శైర్యా, స్పదమతి నభిమన్యు తేరిపైకిం జనియెన్. 107

క. వా రిరువురుఁ జలమునఁ గాం,ధారపతిప్రముఖరథికతతులం జంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, క్రూరతఁ గవిసెఁ యుధిష్ఠిరుఁడు భీష్ముపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునికోలుతలకుఁ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్సారంబును నచ్చి నీదుసైన్యము పెనఁగెన్. 109

దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట

చ. తదవసరంబునం బతి యుదగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్ప్రదరము లేసినన్ నగుచుఁ బాండవవీరుఁడు రాజుమేన బె
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱఁగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డమూర్ఛ నృపసత్తము లేవఁగనీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యచ్చోటు
దొలఁగఁ బెలుచఁ దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలఁగి యెుక్కుమ్మడి
బలము లెల్ల దెరలి పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగినసైన్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి క్రూరోత్ప్రేకం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుమ వాయుతనయుం డెగిచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు, మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱియును మొగక
ట్టన సేన భీమసేనుఁడు, గదిసి పిఱుఁద నంట నార్వఁ గౌరవనాథా. 113

క. సభయమయి శకునిసైన్యం, బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా,ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె బంధులుఁ దానున్. 114

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా, దుర్జయుఁ డగునర్జునుండు దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁడై యొక్కదెసన్, గర్జారౌద్రముగఁ దోలెఁ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిఱి నీకొడు కనికి రథము
దొలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని యలిగి సూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగి
యెలుఁగు సూపిన బలములు నిలిచి పొదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక యున్నద్రోణ, భీష్ములును గోలుతల సేయఁ బెఱిగి సేన

చంద్రుఁ డుదయింపఁ బెఱిఁగినశరధియట్లు, దోడుతోడుతఁ బొంగారిచూడనొప్పె.

వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని వారలతో ని ట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు నొక్కటఁ దాఁకెనయేనిఁ బోర మీ
[1]రొక్కఁ డొకండ గెల్చుటకు నోపుదు రశ్రమవృత్తి నిట్టిమీ
యుక్కున నూర్పు గల్గ మనమోహర మీదురవస్థఁ బొందునే
యక్కట మున్న పాండవుల కల్గఁగ నొల్లమి సెప్ప రైతిరే. 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడె చెప్పఁ గన్న నాకు రాధేయున, కెట్లు సూడఁ బోలె [2]నట్లువోలెఁ
బడినపాటుఁ బడఁదు మడియాస నీచేత, భంగపడితి మింకఁ బలుకు లేల. 121

వ. అనిన విని చిఱునవ్వు నవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియభాషణంబులం దేర్చి యి ట్లనియె. 122

క. పురుహూతసహిత మగునిర్జరబలమున కైన గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగు పాండుతనూజుల, నరనాయక నీకు ని ట్లనం దగ వగునే. 123

క. వృద్ధులు గతాయువులు దు, ర్బద్ధులు నగువారిచేతఁ బోదురె శస్త్రా
స్త్రోద్ధతియు బాహుగర్వస, మృద్ధియుఁ గలపాండుసుతు లమిత్రధ్వంసీ. 124

క. వినను నోపినభంగిని, భూనాయక పాండురాజపుత్రసముద్య
త్సేనలఁ గూల్చెదఁ గనుఁగొను,మీ నీవును బంధులును సమీపస్థులరై. 125

వ. అని పలికి సంరంభంబున విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానసులై శంఖంబులు పూరింప భేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగుటయును. 126

క. విని పాండునందనులు శం, ఖనినాదము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరఁగఁ దిరమై సమ, మొన నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్పన్.

వ. నడచి రనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 128

క. దుర్యోధను మాటకు భుజ, వీర్యోద్ధతి భీష్ముఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యతఁ గడఁగినఁ గార్యం, బార్య స్తవనీయ యెట్టు లయ్యెం జెపుమా. 129

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబునకు వచ్చి వెలుంగుచున్న నతనితోడి పురుడునం దేజోమహిమ దలకొన్న తెఱంగునం దన మెఱుంగువాలమ్ము లను కిరణమ్ములు వఱఁగించుచుఁ బ్రతాపదీపితుం డగు దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకిన. 130

చ. కడఁగి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్మతోన బె
ట్టడరిన భీమముఖ్యు లగునక్కడియోధులు నొక్కయుమ్మడిన్
వడిఁ దలపడ్డసైన్యము లవారణ రెండును నేచి త్రోచి య

1. రొక్కొకరుండ; రొక్కరొకండ. 2. నట్లు వొరలి, పడిన.

ప్పుడు రభసంబునఁ బెరసి పోరె వియచ్చరకోటి మెచ్చఁగాన్. 131

వ. అట్టియెడ. 132

క. హుంకారములు నదల్పులు, జంకెలు ధిక్కారణములును సంస్తుతులును వీ
రాంకోక్తులు [1]నిస్సాణజ, ఢాంకృతులును గలసి యుద్భటంబుగఁ బెఱిగెన్. 133

క. తునిసినబాహామస్తక, తనుచరణంబులును బాణతరవారిగదా
ధనువులుఁ గిరీటకంకణ, కనదంగదములును దఱచుగా ధరఁ దొరఁగెన్. 134

తే. సగముసచ్చిన యొడళులుజలచరములు, రక్తపూరంబుతోయంబుప్రచురమాంస
పటలి పంకంబుగాఁ గలబహునదీప్ర,వాహములు వాఱె సంగరావని నృపాల.

క. అఱవఱలైనరథంబులు, నెఱి దప్పఁగఁ బడినయశ్వనికరంబులు బెం
దఱచుగఁ గూలినకరులు, న్గిరిగొనియెఁ సమరమేదినీతల మెల్లన్. 136

వ. ఇవ్విధంబున విషమం బగు రణభూభాగంబునం జరియింపం జతురులు గాక రథిక
జను లంతంత గుంపులుగట్టిరి గాంగేయుండు ప్రతియోధులం బేరువేరం బిలు
చుచు నుక్కుమిగిలి దిక్కు లమ్ముల బిక్కటిల్లంజేయుచు నెక్కడఁ జూచినం
దానయై మెఱుంగు మెఱసిన తెఱంగునం గొఱవి ద్రిప్పినయొప్పున నింద్రజాలంబు
సూపిన చందంబునం దనరథంబు మెఱయ శక్తిశౌర్యంబులు నెఱయ నెవ్వారికి నిలు
వరింపరాక యెదిరినరూపంబులం బెక్కింటి నొక్కబాణంబునం బెక్కుబాణంబుల
నొక్కంటిఁ గూల్చి కేళిసలుపుచు నజ్జమి పయిం బడిన వీరులం గీ లెడలినజంత్రం
బులుంబోలె నేలంగూలనేయుచు దృఢత్వలక్ష్యశుద్ధిలాఘవంబులకు వియచ్చరులు
పిచ్చలింప ననేకప్రకారంబు లగుక్రూరశరంబులఁ జతురంగంబులం దునియలుం
బఱియలుం దుమురులుం గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదివిన
పోలిక మాయ గావించిన మాడ్కి మంత్రించి పడవైచినపగిదిం గసిమసంగి కౌం
తేయసేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవప్రవర్తియైన ఫాలలోచనులీల
నాజిరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు సేయుచున్నం బాంచాలయాదవాది
యోధులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునది లేక చేష్టలు
దక్కినం దదీయసైన్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబులై దీనదశకు వచ్చె
నప్పుడు శౌరి యుగ్యంబులపగ్గంబులఁ బట్టి పార్థుతో ని ట్లనియె. 137

చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ గెల్తు సుయోధనుసేననంచు నీ
వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱయం దఱి గోరుచు నుండు దెప్పుడుం
గుపితయుగాంతరుద్రుగతిఁ గోలుమసంగినవాఁడు భీష్ముఁ డే
చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లఁగ మార్కొనకున్కి యొప్పునే. 138

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్మునిపైఁ గవియుట

క. అనిన విని యర్జునుం డి, ట్లను నీ విం తనఁగ నేల యాతనిమీఁదన్

1. నిస్సాణధ, ణంకృతులును.

మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ, సునిశితబాణముల నతనిసొం పడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని పొంగి యారథికసింహుఁ డుదంచిత సింహనాదుఁ డై
నినిచెఁ దురంగదేహముల నీరజనాభునిమేనఁ బాండునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140

తే. తనదునొవ్వున కలుకక ధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన హయచయంబుఁ
దడవి తేర్చి యుదగ్రతఁ దఱుముటయును, గుణరవం బుల్లసిల్ల ఫల్గునుఁడు కడఁగి.

క. భల్లం బొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే ఱొకండు వెస నెత్తిన న
వ్విల్లును దునిమిన లాఘవ, ముల్లంబునఁ బొగడి యేసె నొండొక వింటన్. 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయు ననేకవిశిఖ,వితతి యసురారి రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరుని నారాయణుని బలునారసముల.

క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వి,వ్వచ్చుఁడు బెడిదముగఁ గురిసె వాలమ్ము లతం
డచ్చెరువుతోడ వెసఁ గ్రా,ర్చిచ్చు కవిసినట్లు పొదివె శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 145

క. హరి తాను నొచ్చి నొచ్చిన, నసుని తెఱం గెఱిఁగి భీష్మునకు నింపకయుం
గరలాఘవ మెడలమియుం, దిర మై పరికించి తనమదిం దలపోయుచున్. 146

ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి పాఱెడు సిగ్గఱి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మార్కొని మగంటిమి సూపఁగ లేఁడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొవ్వడరి తూఁగెడు నిట్టిద యైన నేఁడ తీ
ర్పండె యితండు కౌరవనృపాలు సమస్తమనోరథంబులున్. 147

క. యాదవకేకయపాంచా,లాదులు వాఱుటలు సూచి యస మెక్కి జయో
న్మాదంబునఁ గురుసైన్యము, లేదిక్కునఁ దామ యగుచు నేర్తెఱఁ బొదివెన్. 148

వ. ఇప్పుడే నూర కున్నం బోవ దీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింపవలయు
నని యిట్లు దలపోయునెడ మఱియు మందాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ము లగు నా
రసమ్ములు గురియం దేఁకువ సెడి క్రీడి యున్నం గని కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలును
భూరిశ్రవస్సైంధవవికర్ణులును నొక్క మొగం బై రథమ్ముల మొత్తమ్ముల
తోడం గడంగి వచ్చి కవ్వడిపయిం బడి రాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో
నురవడించి యిరుగెలంకుల యోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱతురె యాడినమాటలు, పిఱుసని పోఁ దగునె మీకు బెదరక యెదురై
తఱుముఁడు భీష్ముని గీష్ముని, నెఱుఁగరె మున్నెను గలుగ నేలా [1]వెఱవన్. 150

వ. అనుచు నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నర్జును తేఁకిం దల
కడచి వచ్చునతనికి దనుజాంతకుం డిట్లనియె. 151

1. వెఱుగన్.

క. తిరిగినపందల నేటికిఁ, బురికొల్పఁగ నున్నవారు పోదురు గా కేఁ
గురుపతి జయంబు గొని యిద్ధర యేలం జూడ నేర్చెదనె విను నన్నున్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని సక్కంజేసి కౌరవ్య వీ
రాంగమ్ముల్ నుఱుమాడి తత్ప్రబలసైన్యం బెల్ల మాయించి యి
త్తుం గౌంతేయుల కిమ్మహీవలయముం దుర్దాంతచంచద్భుజా
సంగస్ఫూర్జితచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోన్మాది నై. 153

శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁది కుఱుకుట

వ. అని పలికి సుదర్శనంబుం దలంచినం దత్క్షణంబ యది సన్నిహితం బగుటయుం బద్మనాభుండు సునాభం బగు నాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమర్చి పేర్చి యుగ్యంబుల పగ్గంబులు నొగల ముడిచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికి. 154

తే. అవని కంపింప లలితపీతాంబరంబు, జెఱఁగు దూలఁ జక్రాంశులు దుఱఁగలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజిత భయంక,రాననంబునఁ జెలఁగంగ నడరుఁ బెలుచ. 155

శా. అంహోమర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యద్భీష్మకుంభీంద్రుపై
సింహోల్లాసవిభాసి యై కవియు నుత్సేకంబు నాటోపముం
రంహస్స్ఫూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబుఁ జూడం జగ
త్సంహారోన్ముఖుఁ డైనరుద్రుగతి రౌద్రప్రక్రియం బొల్చినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమి వోలె సుయోధను నగ్రసైనికుల్
పలఁకి కలంగి నివ్వెఱఁగు దన్కినఁ జేష్టలు దక్కి చిత్రరూ
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఱు దలంప లేనికొం
దలమునఁ బొందుడెందమునఁ దానును రూపఱి యుండె వెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుదె నీవు వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుము గాని వేగ ర
మ్మెప్పుడె నాకు నిట్టితెఱఁ గుజ్జ్వలఫుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అను నట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుఱికి పఱచి పురుషోత్తము పిఱిందిదెసఁ గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగు నతని నాయతశాఖం బగు విపులశాఖిం గొనిపోవు మహావాతంబునుం బోలెఁ గొనిపోవ నాతండు పదియడుగులకొలఁది నిలాతలంబు చిక్కం ద్రొక్కి యీడిగిలంబడి నిలువం బట్టి యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం
దేవవు గావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డైన ధర్మసుతు శౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యముం
[1]రూపఱి పోక కాదె యనురూపమె నీ కిది లోకనాయకా. 160

1. రూ పఱ లేక పోదె.

చ. ఇటు దగు నయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకిఁ జంపినాఁడ విం
కట చని తేని నీ దగుసహాయతఁ గౌరవసేన రూపు మా
పుట యవలీల నాకు ననుఁ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.* 161

వ. అనిన సవ్యసాచి సమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు పూరింప నాధనంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండీవగుణచండనిస్వనం బొండొండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదంబులు సెలంగ మార్కొని కడంగిన. 162

క. అగ్గలిక దూది దరికొను, నగ్గితెఱంగమర నప్పు డర్జునుఁడు గడుఁ
డగ్గతి మెఱంగుటమ్ముల, మ్రగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్. 163

వ. ఆ సేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవశ్శల్యదుర్యోధను లదరి యర్జునుపై శక్తి గదాసప్తనారాచతోమరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరంబును నొక్కొక్క భల్లంబునను నేడు నారాచంబు లేడింటను దునిమి పేర్చి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకార క్రూరశరకలాప రూపంబునం గవిసి కౌరవసైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను నిశితనారాచజాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసుని చాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిది వాలమ్ములు శల్యుమేనం గీలించి కురుపతివక్షంబు వెడందవాతియమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచాలపతి విరాటప్రముఖు లగు జోదులు గోలుతల సేసిరి మన బలంబులు గాండీవగుణనిష్ఠుర నినదంబునం జేడ్పడి యొల్లంబోయి వెల్లనయి యుండ భవదీయసుతులు శౌర్యోద్రేకంబున నాకేశనందను నరదంబుఁ బొదివి రట్టి సంకుల సమరంబున మహేంద్ర బాణంబుచేత మన దిక్కున. 164

ఆ. కెడసె హయము లొడ్డగెడ వయ్యె రథములు, చాఁపకట్టువడియె సామజములు
చదిసెఁ గాలుబలము చామరచ్ఛత్రకేతువులు నాయుధములుఁ దునియ లయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బ్రేవుల ప్రోవులు ఫేనపుంజంబులును మేదోమాంసమస్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగు రక్తనదీప్రవాహంబు భవదీయ సేనామధ్యంబునం బఱపి బేతాళక్రవ్యాదాది భూతంబుల నోలలార్చె

*"చ. సరసిజనాభ నీ వలిగి చక్కఁగఁ జూచిన నీయజాండక
ర్పరమున జంతుజాలములు భస్మమయంబులు గావె చక్రముం
గరమునఁ జేర్చి బిట్టుఱుకఁ గౌరవసైన్యము లెంత బాహువి
స్ఫురణము సూప నేల యదుపుంగవ కోపము సంహరింపవే."

ఈ పద్యము ప్రక్షిప్తము. ఇది ముద్రితమైన యొక ప్రతియందు 161-వ పద్యమునకుఁ దర్వాత నున్నదిగాని ప్రాతప్రతులయందుఁ జూపట్టదు.

నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాంచజన్యంబును బూరించి సింహ నాదంబులు సేసి రంత నరుణగభస్తి యస్తగిరిమస్తకాంతరితుం డయ్యె నా సంధ్యాసమయంబున నిజసైన్యంబునొవ్వనుం గవ్వడిదివ్యబాణజాలంబుల దుర్ని వారత్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణబాహ్లిక దుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియం బంచి మరలి కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును గృష్ణసహితం బుగా నుబ్బునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబులు సెలంగ మగిడి శిబిరంబునకుం జని రమ్మూఁడవనాఁటిరాత్రి కురుపతివీటిజనంబులు గిరీటిపరాక్రమప్రకారంబులం దమ దెస నానాదేశంబులచతురంగంబులు వ్రాలిసినపెల్లును నంతంతం గుములు గట్టి చెప్పికొనుచుండ. 166

భీష్ముని చతుర్థదివస యుద్ధము

క. వేగుటయు సత్వరంబుగ, నాగాంగేయుండు మించి యనికి నడచిన౯
సాగరతరంగములగతి, వేగమ తరతరమ మొనలు వెడలఁ దొడంగెన్. 167

క. [1]అతిరయమున గురుఁడు భవ,త్సుతుఁడును బాహ్లికుఁడు నెయిది తోడ్తో బలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృం,హిత హేషా నేమిరవము లెసఁగెం దఱచై. 168

క. కారుకొని మేఘమాలా,కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ గౌరవసైన్యం
బారూఢవీరరసవి,స్ఫారం బై యంతఁ దోఁచెఁ బాండవబలమున్. 169

క. కురుసేనఁ జూచి యప్పుడు, నరనారాయణులు దమమొనకు మిగిలి సము
ద్ధురలీల సూర్యచంద్ర,స్ఫురణము లొక్కెడన మెఱయుపోలిక నమరన్. 170

క. వెలిఁగిరి బలములు దూర్యం,బులు నార్పులుఁ జెలఁగ రెండుఁ బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పఁగ వడిఁ, దలపడియెం గైదువుల నదరు లెగయంగాన్. 171

వ. ఇట్లు దాఁకి తోమరప్రాసప్రముఖంబులం డొల్లవెచుచుఁ గుంతచ్ఛురికాదులఁ గూలం బొడుచుచుం గరవాలపరశ్వథప్రభృతులం దునియ వ్రేయుచు గదా ముసలముద్గరంబులఁ జదియ మోఁదుచు నఖరప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు.

క. పురికొనుచుం దెరలుచు నొ,హారిసాహరి నొక్కచోట నలవడు నొకచోఁ
విరియు నొకచోటఁ దిరుగుం, దిరుగక యొకచోట రెండు దెఱఁగులు నొచ్చున్.

క. పలుచోటులఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లిమ్మాడ్కిఁ బోరఁ బార్థునిపై న
గ్గలికఁ నడరెఁ దాటిసిడము, తలతల మని మెఱయఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.

క. పతియును ద్రోణుండు వివిం,శతియుం గృపసోమదత్తశల్యులు గంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి రర్జున,సుతుఁ డయ్యేడ్వురను దాఁకె సురలు నుతింపన్. 175

క. వారలశరనిచయము దు,ర్వారవిశిఖపంక్తిఁ దునిమి వాసవపౌత్రుం
డారూఢతేజుఁ డై వెలుఁ,గొందెను హుతవహ్ని క్రియ రణాంగణవేదిన్. 176

తే. భీష్ముఁ డభిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ,జాలములు దీవ్రతరముగ సవ్యసాచి

1. అతిశయమున.

మీఁదఁగురియంగ నాతఁ డమేయభల్ల,తతుల నన్నింటిఁదునుమాడెఁ దరతరంబ.

వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్భటప్రకారంబునఁ బెల్లు సెల్లు భీష్మార్జునులకయ్యం బయ్యెరు వాఁగును గొండొకసేపు నివ్వెఱపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్యపుత్రచిత్రసేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబుకొదమం బొదువు పోలిక నభిమన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వుచు గురు,తనయుని యుర మేసి శల్యతనయునిసిడముం
దునిమి వెస నీదుతనయుని, ధనువు నఱకి సోమదత్తతనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును ముందటియాగ్రువ్వగు, నీరసముఁన నొక్క పెట్ట యేయఁగఁ బటుదో
స్సారుం డగుసౌభద్రుఁ డు,దారస్ఫురణమున నద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున నతులబలంబున, శౌర్యమహిమ నధికధైర్యమునను
సవ్యసాచితనయుసరి గార యమ్మహా,వీరు లంతవట్టుఁ గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రతోడం బెనంగుపుత్త్రుం గనుంగొని యర్జునుం డంట నార్చి యడరి యందఱ కన్నిరూపులై నొప్పించి చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకు పంపునం ద్రిగర్తులుఁ గృతవర్మయుఁ గేకయులును ముప్పదేనువేల రథంబులవారును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివి రట్టియెడ. 182

మ. తఱికిం జొచ్చి కడంగి పోరువిజయుం దొదవ్వులం జూచి యే
త్తైఱఁ బాంచాలసుతుండు సత్వరగతిం దేరద్దెసం సారథిం
బఱపం బంచి నిశాతబాణపటలీపాతంబునం వైరులు
క్కఱఁ దాఁకెం దమసైన్యముల్ సెలఁగ శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 183

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురందరనందనునకుం దలకడచి తాఁకి. 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బది,శరముల మద్రేశు నొంచి శర మొక్కట ను
ద్ధురగతి యగుకృతవర్మని, యరదముఁ దురగముల నొకట నవనిం గూల్చెన్.

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పదిటఁ ధృష్టద్యుమ్నునిఁ, బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ బటురయమున ను
న్మదుఁడై నొప్పించినఁ గెం,పాదవినమో మలఁతినవ్వు నొప్పున నొప్పెన్. 187

క. ఆప్పృషతపౌత్త్రుఁ డుద్ధత,కోపానలుఁ డగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి పటిరా,జోపమితాస్త్రంబు లతనిమెయిడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నో నేసి సూతుహయసం,తానము, జంపుటయు శల్యతనయుఁడు విరథుం
డై నిరుపమాన పుగుతన, మానమ వాహనము గాఁగ మద మలరారన్. 190

శల్యనందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట

క. పలకయు వాలును గొని తె,క్కలు గలపెనుఁబాముపగిదిఁ గవిసినఁ గాంతే
యులు సూచి వెఱఁగుపడి రా,బలమును నీబలముఁ బొగడెఁ బటుశౌర్యంబున్.

వ. ఇట్లు గవిసి. 192

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లఁ బలక జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణం బై, కరవాలము మెఱయఁ జిత్రగతులం గవిసెన్. 193

తే. కవిసి ప్రేసిన గ్రక్కున గద యమర్చి, యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ దునియ లయ్యెఁ, బలక రెండవవాటునఁ బగిలె శిరము. 194

క. తల వ్రయ్య లైనఁ బ్రాణం,బులును గృపాణంబు విడిచి భువిఁ ద్రెళ్లె నశం
డలు కొంది కురుబలం బా,కులతం బొందంగఁ గొండగూలినభంగిన్. 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్త్రుఁ డీల్గుటయును
గ్రోధదీప్తుఁ డై శల్యుండు ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డమేయబాణ
పంక్తి వరఁగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ. 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 197

క. మానుష మేటికి దైవా,ధీనము సర్వంబు నస్మదీయస్వాంతం
త్సేనలఁ బాండున్నపాలక,సూనులు గెల్చెదరు కంటె సూతతనూజా. 198

క. చావును నోవును మనయో,ధావలికిఁ గెలుపు నుబ్బు [1]నావలికిని నీ
చే వినియెదఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ జేపడున కదే. 199

వ. దుర్యోధను దుర్నయంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖంబు లనుభవించు వాఁడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్న వారముగా మనిన సంజయుం డది యట్టిద నీసైన్యంబుల సేనాంగంబు లనేకంబులు వ్రాలిసె నొరలు మడిసెదరు దిరమై విను మని యి ట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం బొదువంబడి పార్షతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతని విల్లు దునిమి వివిధాస్త్రంబుల వెగడుపఱచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప దుర్ముఖుండును దుస్సహుండును దుర్మర్షణుండును సత్యవ్రతుండును జిత్రసేనుండును బురుమిత్త్రుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మార్కొనుట కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పక్కమ్ము లేసిన నాపృషతపౌత్త్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱపి యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయు చుండె. 200

క. నకులుఁడు సహదేవుఁడు మా,మకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్ర,ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్రపతియును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దఱిమిన మన ముందుఁ గల దండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబర మధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

1. నావలనికి.

తే. భీమసేనుండు నేఁడు సంగ్రామమునకుఁ, [1]దీటుదల యగుఁ గా కని తీవ్రకోప
దీప్తుఁడై గద సూచుచుఁ దేరు నీదు,తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ దఱుముటయును.

క. నీకొడుకు లందఱును వెఱ, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజుఁడు గజా
[2]నీకఘను మగధు వీరో,ద్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204

వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205

చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద పూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీషణసముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ వెసం గపియు వాసవుచందము దోఁచె నత్తఱిన్. 206

క. నిజసింహనాదమున న,గ్గజములు గుండియలు పగిలి కలగుండుపడన్
విజయాగ్రజుఁ డీల్చి ద్వి,విజవర్గము పిచ్చలింప విస్ఫురితగతిన్. 207

వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చు నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవ
లును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు
భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కవిసి రందు నకులనందనుం డగు శతానీకుండు
హస్తికులమస్తకంబులు భల్లంబుల డొల్ల సేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208

చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్పి నుజ్జ్వలం
బగునొకనారసంబు దొడి యాతఁ డుదగ్రత ఫాలకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేయ నది దీనత మ్రొగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ వెస మాగధుం దునిమె భూస్థలి నయ్యిరుపీనుఁగుం బడన్. 209

క. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నుజ్జ్వల, దష్టాపదపుంఖమార్గణావళి నయ్యు
త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె న,వష్టంభవిజృంభణంబు వైరులు వొగడన్. 210

ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సదియఁ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ము దూళిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్గునూచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ గొన్నిటి వీఁపులు పిండుపీఁచుగా
నన్నిటి భీముఁ డుద్భటగదాహతి నేనికవేఁట లాడఁగన్. 211

క. అభిమన్యుద్రుపదసుత,ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి బడలువడఁగ న
య్యిభచయము నిశితవిశిఖ, క్షుభితముగాఁ జేసి రేపు సొం పారంగన్. 212

క. ద్విరదము [3]లొఱగెడివియు నెత్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదుపులై కలయం
దిరుగుడు వడియెడివియు భువిఁ, బొరలెడివియు నయ్యెఁబవనపుత్రుమునుమునన్.

క. ఏనుఁగునెత్తుట గదయుం, దానుఁ దడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బావని మాగధ, సేనం బీనుంగుపెంటఁ జేసి చెలంగెన్. 214

క. శరములవేగంబున గద, పరుసఁదనంబునను గలఁగఁబడి చేద్పడ నా

---

1. దీటుగడ యగుఁ. 2. నీకపుగమిఁ గడు వీరో. 3. లొరలెడివియు.

కరులం దోలెను భీముఁడు, వెరవున గోపకుఁడు గదుపు వెలిచినమాడ్కిన్. 215
క. వెనుగాలిఁ దూలుమొగిళులొ, యన నిభములు విఱిగి నిజబలావలి సదియం
దనమీఁదఁ బాఱ దుర్యోధనుఁ డదలిచి సర్వసైన్యతతిఁ బురికొల్పెన్. 216
క. పతి పురికొలిపిన నమవస, నతిశయముగఁ బొంగుజలధి యనఁ గ్రమ్మినయు
ద్ధతబలము నిలిపె నమ్మా,రుతి సెలియలికట్టక్రియ నిరూఢస్థితి నై. 217
వ. ఇట్లు నిలిపి యార్చి తఱియం జొచ్చు వృకోదరునకుం దోడయి ధృష్టద్యుమ్న
సౌభద్రప్రముఖు లగు రథికజనంబులు. 218
క. విడువక దాపట వలపటఁ, గడిమి మెఱయ నిలిచి యప్పుడు కౌరవసేనం
గడుఁ జిక్కువఱచి రొక్కుమ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి మద సెలరారన్. 219
క. అడవి దరికొనినపావకు, వడువున భీముండు కౌరవవ్యూహంబుం
బొడి సేయుచుఁ బేర్చెం దన,యొడలు మనము నంత కంత నుబ్బుచు నుండన్.
క. [1]ఉరమునఁ గటి మై దొడలం, జరణములం గౌరవేంద్రు చతురంగంబుల్
ధరఁ జాఁపకట్టువడ ని,ష్ఠురగతిఁ, దాఁకుచు సమీరసుతుఁడు చరించెన్. 221
తే. తుంగమదమున నాడుమాతంగవిభుని, భంగి భవదీయసైన్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముం డయి కేలి సలిపె, గాలిచూలప్పు గగనచరాలి వొగడ 222
క. వెఱచఱచి వెగడువడి ని, న్వ్రేఁ గందుచుఁ గురుబలంబు వీరు లతనిడ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, నుఱక నదీసుతుఁడు దాఁకె నుద్భటభంగిన్. 223
క. అరదంబురవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద సాంద్రముగ వెసం
గురియుచు నడరెడుభీష్ముని, సరభసముగ మాఱుకొనియె సాత్యకి గడిమిన్. 224
వ. ఇ ట్లెదిర్చినం జూచి. 225
క. అంబరము వగుల నార్చి జ,నంబు వొగడఁ గృష్ణుననుజునకు మార్కొని తీ
వ్రాంబకములు పదియింట న,లంబుసుఁడు దదంగకంబులం గీలించెన్. 226
వ. ఇవ్విధంబునం దాఁకి బెట్టు నొప్పించినం గోపించి. 227
చ. శినిమనుమండు నద్దనుజు శీఘ్రిమ నాలుగునారసంబులన్
వెనుక కొడుంగఁ జేసి పటువిక్రమ మొప్పఁగ నార్చి నార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవఁ గెం పడర వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బిట్టనితోఁ దలపడ్డ నుతించె సైన్యముల్. 228
వ ఇత్తెఱంగునం దలపడి. 229
క. భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది, నారాచము లతనిమేన నాటించిన నా
కౌరవ్యునిఁ బటువిశిఖా,సారంబున ముంచి నొంచె శైనేయుండున్. 230
ఉ. ఈసునఁ దానుఁ దమ్ములు నరేంద్రుఁడు గ్రందుగ సోమదత్తికిన్
బాసటయై కడంగ నట పాండవులున్ హరి తమ్ముఁ గూడి పె

1. ఉరమునను గటిఁ దొడలం.

ల్లోసిరి వారిపై నధిప యేడ్తెఱ మీఱ బకారి యప్పు సం
త్రాసనభాసురుం డగుచుఁ దాఁకి తెరల్చె భవత్కుమారులన్. 231

దుర్యోధనుఁడు భీముని మార్కొని మూర్ఛఁ బొందించుట

ఉ. తమ్ములు వీఁగినం బతి యుదగ్రత భీము నెదిర్చి యార్చుచుం
దొమ్మిదియమ్ములం దనుపు దూఁటులు సేసిన సూతుఁ బిల్చి వే
గమ్మ రథమ్ముపై కరిగి కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వి యొ
క్కమ్మడి నాతఁ డేసె నృపు నుగ్రగతిం బదినారసంబులన్. 232

సీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ డగునందకుని మూఁడుశరముల నేసిన ధరణినాథుఁ
డరువదియమ్ముల నతని నాతనిరథచోదకుం డైనవిశోకు మూఁట
నఱిముఱి నో నేసి మఱియు నొక్కమ్మున ఘనశరాసనము ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త
కోపుఁ డై యొండొకచాపంబు గైకొని యుగ్రభల్లమున వృకోదరుండు
ఆ. విల్లు దునుమురయును వేఱొక్కనింట వజ్రంబుఁబోనినారసంబు దొడిగి
రాజరాజు [1]వెస నురం బాడ నేసిన, మూర్ఛ వచ్చి యతఁడు మ్రొగ్గె నధిప.*

క. కని కడు నలిగి సుభద్రాతనయుఁడుఁ బాంచాలరాజతనయుఁడు గృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీతనయునిఁ బొదివిరి పటుప్రదరపుంజములన్. 234

ఉ. అంతకు సేద దేఱి విలయాంతకునాకృతి భీముఁ డేచి దు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి నరేంద్రతనూజు శల్యు న
త్యంతరయంబునం బటుశరావలి నొంచిన నీదుసైనికుల్
సెంతలఁ జేర రైరి బలుసింగముఁ గన్నగజంబులట్ల యై. 235

వ. అప్పు డపరాహ్ణం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్సూనులు సేనాపతి సుషేణజలసంధ సులోచనులు భీమభీమరథభీమబాహుదుష్ప్రధర్ష దుర్ముఖులును వివిత్సు వికటోగ్రాలోలుపసములు నీపదునలువురు బహుశరంబు లడరించుచు నతనిం బొదివిన నజ్జరాసంధమర్దనుండు ఘనశార్దూలంబు[2]బాలమృగంబులం గని కవియు చందంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున జలసంధు నంతకాలయంబున కనిచి సుషేణు వక్షస్స్థలంబున వలుఁదనారసంబునాటించి పడవైచి భీమబాహునస్త్రపంచకంబునం జంపి నుగ్రు నుత్తమాంగంబు వెడఁదవాతియమ్మునం గుండలంబులతోఁ గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కుమ్మడిం జెక్కుమ్ములం గూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగునాలుగమ్ముల సులోచనుం గీటడంగించిన.
క. పెఱవార లధికభీతిఁ, బఱిగిచనిరి భీష్ముఁ డేచి వీరరథికు లం

1. పేరురంబుఁ గాఁడఁగ నేయ.

*తే. "తలఁగి రచ్చట నున్నట్టిధరణిపతులు, తిరిగె సైన్యంబు లన్ని యుదీర్ణవృత్తిఁ
బరమసమ్మోద మందిరి భరితవినయు, లగుచు రారాజుఁ బొగడుచు ననుజు లెల్ల."
ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము; వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టదు. 233-వ పద్యమునకుఁ దర్వాతఁ జదువవలయును. 2. వాలుమృగంబులం.

దఱిఁ జూచి రాచకొడుకుల, నలుమాడెపు భీముఁ డిట్లు నడుకం దగునే. 237

వ. అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ. 238

క. మిగిలి పవమానసుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి యతని నా
శుగములఁ బొదవిన నమ్మెయి, మొగిళులు రవిఁ బొదువుపుదర్పముం దలఁపించెన్.

చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెల్లరక్తజలధారలు గ్రమ్మఁగ వారణేంద్రుఁ డే
పున నెలయేలు లొక్కమొగి బోరనఁ జెక్కడరంగ లీలఁ గై
కొని ఘనకేళి సల్పునడగొండగతిక్ సముదగ్రమూర్తి యై. 240

క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాండవయోధులు నిల్వరించుటకుఁ జాలక యి
చ్చ వడినఁ గని పెల్లుగఁ గౌరవసైన్యము లడరె నుద్ధురస్ఫురణమెయిన్. 241

తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమున, దేరు పఱపించి మారుతిఁ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వక్షమున నాట, నొల్లఁ బోవుచు సిడముతోఁ దూఁతగొనియె.

వ. అయ్యవసరంబున. 243

ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట

క. మనసేన పేర్చి పెల్లార్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననురూపం బైనవేళ యని తలఁచి వెసన్. 244

వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును నుద్దామగమనదుర్వారంబును నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుం డగుచు నయనసహస్రం బొప్ప నప్పాండవులకుం దోడుపడ నైరావణారూఢుం డై యింద్రుండు చను దెంచె నను బుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లెట్టెట్టివి యని వినంబడు నాభంగిమత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటి దిక్పాలురపోలికం దోడి దానవులు గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యతని కడ్డపడు భగదత్తు దంతిం బొదివి. 245

క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యఱిముఱి మనసై
న్యమ్మెల్లఁ జదియఁ బఱచె భయమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు లద్రువ నొరలుచున్.

వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుం దోలి యురవడించి. 247

క. దనుజపతి యేచి దుర్యోధను దెస కడరుటయుఁ దత్పితామహుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు, దనమాయాగర్వమున నుదగ్రుం డయ్యెన్. 248

క. భగదత్తు నెగిచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె సరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగఁటిమియే పొదువ వలయు మనుజాశనునిన్. 249

చ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యోరువ దేమి సేయు వి
చ్చలవిడి భూమిభుం గవిసె సామజముఖ్ వెస నేయుఁ డంచు జో

దులకును జేయి వీచి మును దోలె నతండు రథంబు బల్విడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురథికవరులునుం గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబా
నందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబులు వరఁగించి రంత నక్కడ నతనికిఁ దోడై
యుధిష్ఠిరాదిపాండవులును బాంచాలమాత్స్యప్రముఖదండనాయకులును బ్రతి
వీరులపై ననేక విశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు
మందాకినీనందనుం డమందపరాక్రమక్రీడం గాంతేయబలంబులం గనుపుగొట్టి
నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహ
నాదంబు సేయ బృంహితోదాత్తంబు లైన తదీయదంతావళంబులు నలిరేఁగి
నీసైన్యంబుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు కుంభసంభవున కిట్లనియె.

క. ఈయనతో రణ మిప్పుడు, సేయఁగ మది గొల్ప దస్తశిఖరికిఁ జేరెం
దోయజమిత్రుఁడు నేఁటికిఁ, బోయి మనము వత్త మెల్లి ప్రొద్దున ననికిన్. 252

ఆ. అనిన నట్లకాక యని ధనురాచార్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్షమైనరథిక
కోటి కెఱుఁగఁ జెప్పికొని యని సేయుట, నిలిపి తివియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇవ్విధంబున. 254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరీశంఖాదితూర్యభీషణరావో
దారపటుసింహనాద,స్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్. 255

తే. చిన్నఁబోయి నీకొడుకులు సేయఁ గలుగు, దొరలు విడిదల కరిగిరి పరఁగ భీము
నేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ జెలఁగి వారు, చెన్నుసొంపారఁ జని రాత్మశిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట సెప్పిన విని సంజయునకు
నాంబికేయుం డిట్లనియె. 257

చ. అనితల నీవు పాండుతనయావలి కెప్పుడు మేలుచేయు నా
తనయులకుం బరాక్రమము తక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీ
ష్ముని గురు శల్యుఁ దక్కఁ గలశూరుల నెల్లను వారు సీరికిం
గొన కిటు లింతవా రగుటకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 258

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, విను మౌషధగుణము మంత్రవీర్యము మాయా
జనితసమగ్రోద్ధతి గా, దనఘా నీ కేను మున్న యది యెఱిఁగింతున్. 259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు పాండుతనూజులు నీదుపుత్త్రు ల
ప్పాడికి నోడ రత్తెఱఁగు పాపము సేయఁగఁ జూచి తీవు ద
క్కీడిటు సేయ కే లుడుగు గెల్వదె ధర్మువు వారి గెల్పు మీ
యోడుటయున్ ధ్రువంబు విదురోక్తులు వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 260

క. నీయడిగినభంగిన గాం,గేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా
రేయి కురునాథుఁ డాతని, కాయన సెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్. 261

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియెఁ దొల్లియుం బలుమాఱుం జెప్పుదుఁ బాండవులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుండు నట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబు లే దప్పరమేశ్వరుమహత్త్వం బున్న రూ పెఱింగెడువారు పెక్కండ్రు లే రెఱింగిన వారల కాపదలు లేవు కౌంతేయు లతని నెఱింగి యాశ్రయింతురు నీవు సరకుసేయవు వినుము చెప్పెద మానససరస్సు నుత్తరపర్వతంబున గ్రప్రదేశంబున దేవతామునిగంధర్వాప్సరోగణంబులు గొలువం గొలువుండి కమలసంభవుండు.

తే. మణిగణోజ్జ్వల మైనవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సర్వాత్ముఁ డందు సన్నిహితుఁ డగు టెఱిఁగి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొన లేచి నమస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిలయాకలనవినోద మునిగణార్చిత గుణర
త్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహపదాబ్జ శుభకరమూర్తీ. 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీకేఁ గడు, గారవమునఁ బుట్టి యిజ్జగము లన్నింటికిన్
సారమతిం గావించితి, నీరక్షణ వీని కెల్ల నిలువై యుండున్. 266

క. ఇత్తఱి మనుష్యభువనం, బుత్తలపడు చున్న యది మహోగ్రాసురదు
ర్వృత్తముల నీవు కరుణాయత్తమతిం బుట్టవయ్య యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుఁడ నీవు సఖుఁడును, నరలోకమునన్ జనించి నానాదైత్యే
శ్వరుల దెసఁ బీడ లుడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేఁడికొని వినతుం డయి యద్దేవునితోడి నీడయుం బోని నరనామధేయుం డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండును గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబున వీక్షించి యట్ల యయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన నక్కొలువువా రెల్ల నచ్చెరు వంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ దత్పరతను వినయంబు సేసి ప్రార్థించితి వె
వ్వరొకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె సంప్రీతిమెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కారాధ్యుల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టం డనుచు దానిఁ దలకొనిరి దయన్. 271

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీరలఁ గేవలమర్త్యు లని సరకు సేయనివా
రలు సెడుదు రెఱిఁగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినుఁ డెందున్.

వ. అని యెఱింగించి బ్రహ్మ తనలోకంబున కరిగెఁ గొలువువారలు నిజస్థానంబులకుం జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న్యవ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లియు మహామునులు నిన్ను నరనారాయణుతోడివైరంబు వలవ దని వారించిర కాదే నీవు మదాంధుండవై మానవైతి వింకనైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్ముం డూర కుండెఁ గౌరవపతియు నప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టె మీరు దగువారు సేయుహితోపదేశంబు లాదరించెద రె

యని పలికి సంజయుం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె. 273

భీష్ముని పంచదివస యుద్ధక్రమము

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగమ కై సేసి యనికి వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగత భీష్ముని ము న్నిడి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్. 274

వ. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బమర్చుకొని నిలిచె నంత బాండవులును శ్యేన వ్యూహంబుగా మోహరించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల ధృష్టద్యుమ్న శిఖండులును శిరంబున సాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు వామపక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును వీఁపున నభిమన్యు ద్రౌపదేయులును బుచ్ఛంబున నకుల సహదేవ సహితుం డయి యుధిష్ఠిరుండును నిలిచి రివ్విధంబున సన్నద్ధంబు లయిన యుభయవ్యూహంబులు మేదురతూర్యనినాదంబులు రోదసీకుహరంబు నిండ నొండొంటిం గదిసిన. 275

క. మకరవ్యూహం బనియెడు, మకరాలయ మపుడు దర్పమహిమోజ్జ్వలుఁడై
మకరక్రీడం జండత, మకరాభీలముగఁ జొచ్చె మారుతి యధిపా. 276

ఉ. చొచ్చి పితామహుం గని యిషుప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున నేయి వోసినవిశేషము దోఁపఁగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ జేసెఁ దమూర్జితసేన నంత వి
వ్వచ్చుఁడు వచ్చి దివ్యశరవర్గనిరర్గళవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మునిగర్వం బుడిపి మ,హోష్ములుఁ డై కౌరవేంద్రయోధుల కెల్లన్
గ్రీష్మాదిత్యుని క్రియ న,ర్చిష్మత్త్వము సూపి యదరె సేనలు దెరలన్. 278

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కి ట్లనియె 279

తే. పట్టి పాలార్చెదరు మీరు పాండుసుతుల, నీవు భీష్ముండు నలిగిన దేవతలకు
నైన మార్కొనవచ్చునే సేన నరుఁడు, నొంపఁగా నిట్లు లొప్పరికింపఁ దగునె.

వ. అనిన విని కుంభసంభవుండు గటకటంబడి యతనితో ని ట్లనియె. 281

తే. ఎన్నఁడును మున్ను వారలయేపు నోపఁ,గాన మెట్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
వైవఁ గొన్నంత గొనుఁ గాక వారి గెల్వ,మాకు శక్యంబె చెపు గానిమాటలేల.

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ, గని పాంచాలతనూజ సైనిక వ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజవం బెసఁగఁ దాఁకె నస్త్రాచార్యున్. 283

ద్రోణుండు దుర్యోధన ప్రేరితుం డై పాండవ సైన్యంబుపైఁ గవియుట

సీ. తాఁకి యుజ్జ్వలబాణతతి గవియించిన నవ్వుచు బెడిదంపుసారసములు
గురుఁడు శైనేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ దెరలక యాతండు తీవ్రభంగిఁ
బెనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిపై నిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యుండును శాంతనవుండును నతనికిఁ దోడ్పడి యదరి భీము

ఆ. నేయఁదొడఁగుటయును నేడ్తెఱ ద్రౌపదేయులును దానుఁ గవిసి యుగ్రలీలఁ

బటురయంబుమై సుభద్రాసుతుండు దుర్వారవిశిఖతతుల వారిఁ బొదివె. 284

చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్గుణనిస్వనంబు పె
ల్లడరఁగ బాణజాలము వియత్తటిఁ గప్పఁగ నీదుసైన్యముల్
సుడివడ భీష్ముఁ డాఁకుటయుఁ జూచి మనంబున నాఁటు దానితోఁ
బొడుతునె యంచు మార్కొనక పోయెఁ దొలంగి యతండు భూవరా. 285

క. కనుఁగొని కురుపతి యాచార్యునిఁ బురికొలుపుటయు నాతఁ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల, ఘనమార్గణపుంజముల శిఖండిఁ దెరల్చెన్. 286

క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును దర్పమ్మలరఁగఁ జెలఁగుటయును బాండవబలముల్
సమ్ముఖమునఁ దలఁపడినను, సమ్మర్దం బుగ్ర మయ్యె సంగ్రామమునన్. 237

క. ధూళులమేఘంబులుఁ గరవాలాదినిశాతహేతివర్గాంశుతటి
న్మాలయు గుణరవగర్జలుఁ, గీలాలపువృష్టికిం దగియె నట్టియెడన్. 288

క. ప్రోవులు గట్టినగుఱ్ఱపుఁ, బ్రేవులు నేనుఁగులతఱచుఁ బీనుంగులు ర
క్తావిలత వెల్లచీరలు, గావులు నై భటనికాయకాయంబులు నై. 289

క. సమరాంగణంబు కడుఘోరముగా నిరువాఁగుఁ బోరురభసంబున ది
క్సమితి వడఁకాడెఁ బొగడెను, నమరులయులి వడరెఁ జదల నతినిబిడముగాన్.

క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకుఁ గన్నాకు లగుచు మునుకొని వడి న
ర్జునకుంభసంభవుల ప్రాపునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూరిబలంబున్. 291

క. భీముని దెసఁ గాళింగోద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురుభూమీశుఁడు భీష్మగురులు పోరెడుబలిమిన్. 292

చ. అఱిముఱి నీకుమారవరు లత్తఱి నందఱు నాబకారిపై
నుఱక రథంబులం బఱప నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందముల్
గిఱిగొనఁ గప్పినట్లయినఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్ల నే
త్తెఱ విశిఖప్రతాన మను తీవ్రసమీరము నేపు సూపినన్. 293

క. ఆరథనివహంబులు న, వ్వారణములుఁ దెరలి మరలి వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణశూరుఁడు గాంగేయుమఱువు సొచ్చె వికలమై. 294

వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీర త్రిగర్తకళింగ
ప్రముఖబలసంగతులై శకుని సైంధవులు దుశ్శాసనుం బురస్కరించికొని యుర
వడించి భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు వెన్నుదన్ని యదల్చినం జేదికాశ
కరూశ పాంచాల సైన్యంబులతో ధృష్టద్యుమ్నపురోగము లగు రథికముఖ్యులు
గడంగ కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుండు భీమసేనుని
వికర్ణుండు సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ

త్రిగర్తులు నకులుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృపహార్దిక్యులు ధృష్టద్యుమ్నుని సౌభద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొందుకులం దలపడిరి యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాఁకె నిట్లు సంకులసమరం బైన నస్త్రశస్త్రసంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరి మధ్యాహ్నప్రచండంబు లై యున్న చండకిరణుకిరణంబుల మగిడింప నరదంబులు దాఁకి పడి పొరలు కరులును గరిహస్తాకర్షణవిధ్వస్తంబు లగు రథంబులును దురగఖురపుటవిఘట్టితగాత్రు లగుపదాతులును బదాతివర్గానర్గళప్రహారధారాళరక్తసిక్తంబు లగు ఘోటకంబులు నై చూచు ఖేచరులకు వెక్కసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపోరుట గడు నుద్దామం బై మెఱయుటయుఁ బితామహుఁడు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మ,హామర్షోత్కర్షుఁ డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేనుం,గునకు సిడులు సూపినట్లు కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు సూతుతలఁ దెగ నేసిన, నధిప వృష్ణివీరునరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పుడాకులగతి ఘోట,కములు దద్బలంబు గలఁగఁబడఁగ. 298

క. మరలుపుఁడు పట్టుఁ డిట తెం,డరదమునకు వేగవేగ యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి చె,చ్చెరఁ జొరుఁ డనునులివు వారినేనఁ జెలంగెన్. 299

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్ణివీరుమీఁద, నేయ నొల్లక మాతండ్రి యొసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవవ్యూహవిదళ,నంబు సేయఁదొడంగె భూనాథముఖ్య.

క. అంత విరాటుఁడు లయకా,లాంతకుఁడుం బోలెఁ బేర్చి యతిరభసమునన్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం. గుంతీసుతు లలర మూఁడు క్రూరాస్త్రములన్. 301

క. ఏసి తురంగంబుల నో, నేసినఁ గోపించి భీష్ముఁ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో,ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండు బలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాఁక నర్జునుఁడు వోఁగా నడ్డ మై రాజు మె
చ్చం గేలీగతి యుల్లసిల్లఁ జని యశ్వత్థామ షడ్బాణవి
ద్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీయం బైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వేఱొకండు గొని యేసెన్ ద్రౌణి పెక్కమ్ములన్. 304

క. గురుసుతు బెడిదపుటంపఱ, నరనారాయణులు నొచ్చినన్ నరుకడక
న్నరుణం బగుటయుఁ దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడె బాణచయంబుల్. 305

క. ఉఱక నరుఁ డట్లు మైమఱు, వఱుపుళ్లుగఁ జేసి లీల నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయు నాతం, [1]డఱు మెడలక మఱియు నేసె నధికరయమునన్. 306

క. నొచ్చియుఁ బెనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చుగ దిరి విప్రుతోడ మెయికొని పోరి

1. డఱఁ దలఁకక.

ట్లచ్చుపడ నేటి కని వివ్వచ్చుఁడు క్రీడించి యొందు వలనికి నడచెన్. 307

వ. తదనంతరంబ. 308

ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున భీష్మునిపైఁ జన నడ్డమై కురు
గ్రామణి భల్లపంచకయుగంబున నాతని మేను సించుదుర్
భీమదృఢక్షురప్రచయభిన్నతనుండుగఁ జేసె నాతఁ డా
భూమిపు నిట్లు నీదుప్రియపుత్రకు లొండొరుతోడఁ బోరఁగాన్. 309

వ. కనుంగొను జనంబులు. 310

క. చండవిరోధితిమిరమార్తాండు లనఁగఁ దగినవీరు దమలో నిట్లు
ద్దండతఁ బెనఁగుట ధృతరాష్ట్రుం డవినయలోభముష్కరుం డగుటఁ జుమీ. 311

వ. అని రట్టియెడ. 312

క. కురుపతికిఁ జిత్రసేనుఁడుఁ, బురుమిత్రుఁడు వేల్పుటేటిపుత్త్రుఁడుఁ బ్రాపై
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి, నరనందనుఁ డెదురుపడె గుణధ్వని సెలఁగన్. 313

క. పురుమిత్రుని నే డుజ్జ్వల, శరముల గంగాతనూజు సప్తతిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్రసేనునిఁ, బరమాంబక[1]దశకమున విపాటితుఁ జేసెన్. 314

తే. ఎన్ని శరముల నభిమన్యుఁ డేసెఁ దమ్ముఁ, దాను నన్నియు శరములఁ బరిమి చిత్ర
సేనపురుపుత్త్రు లతని నేసిరి నవోగ్ర, విశిఖములు నాటె భీష్ము డవీఁగుమేన. 315

ఉ. ఆతఁడు చిత్రసేనునిశరాసన మేడ్తెఱఁ ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమఱువు వ్రచ్చి శరంబులు మేనఁ గ్రుచ్చి యు
ద్ద్యోతితుఁ డైనఁ జూచి కర ముద్ధతి రాజతనూజవర్గముల్
వే తఱియంగఁ జొచ్చి పొదివెం బటుమార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316

క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు, వేసవి దావాగ్ని శుష్కవిపినమ్ము నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వారిపైఁ బరఁగించెన్. 317

క. రంగత్ప్రధనస్తుత్యతు,రంగముఁ డై తాండవాభిరతుఁ డగుహరులి
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్రులు మెచ్చన్. 318

వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుఁ జూచి జనితమన్యుం డై శుభలక్షణుం
డగులక్ష్మణుండు. 319

అభిమన్యు లక్ష్మణకుమారుల యుద్ధము

క. తలపడి నానాస్త్రము లగ్గలికం గురియుటయు నతఁడు కాండము లాఱి
ట్టుల మైనయలుక నాతని, లలితోరస్థలమునం గలయ నాటించెన్. 320

చ. తెరలక లక్ష్మణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థపట్టిపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తొల్త హయంబులఁ జంపి సారథిన్
ధరఁ బడ నాతఁ డేసె విరథత్వము నొందియు నీదుమన్మఁ డు
ద్ధురగతి శక్తి వైవ నది ద్రుంచె మహేంద్రునిమన్మఁ డమ్ములన్. 321

1. దశకమునను బాధితుఁ జేసెన్.

ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దొడఁగునతనిచేతిబలుపు
సూచి కృపుఁడు రాజసుతుఁ దనతేరిపై, నిడి తొలంగఁ దెచ్చె [1]నెల్లఁ జూడ. 322

క. కురురాజు యోధవీరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిహయనరశరనిబిడత, ధరణి జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్. 323

ఉ. సాత్యకి యప్పు డేచి శరజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ద్ధత్యమునం దనర్చిన సుదాత్తమనస్కుఁడు సౌమదత్తి యా
[2]హుత్యభిరామవహ్నిక్రియ నుజ్జ్వలుఁ డై వెసఁ దాఁకె నాతనిన్. 324

చ. కలపడి యంత్యకాలశిఖిదారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్చులు పరఁగించుడున్ భయము సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడి యో
ధులు పిఱుసన్నఁ దత్సుతులు దోర్బలదుర్దము లై పదుండ్రు న
గ్గలిక నెదిర్చి యి ట్లనిరి కౌరవసత్తముతో నుదగ్రతన్. 325

క. భూరిశ్రవసుఁడ యొక్కటి, వీరవినోదంబు సలుపువేడుక మెయి దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ, గోరికొనుము సంగరమునకున్ మాలోనన్. 326

చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మదస్త్రబలంబున కోర్వఁ డోపినన్
సునిశితబాణముల్ వఱపి సూరెల నందఱు నొక్కపెట్ట యే
పు నెఱపుఁ డన్న నారథికపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లె
ల్లను దునుమాడి వారిఁ జటులస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327

క. పోలివోనిశౌర్యరేఖం, జెలఁగుచు వార్ష్ణేయు లతనిఁ జేడ్పడఁ బెక్క
మ్ముల నొవ్వ నేసినం గడు, నలిగి శరాసనము లెల్ల నాతఁడు ద్రుంచెన్. 328

క. కోదండదళనశీఘ్ర,చ్ఛేదం బొనరించి యపుడ శిరములు పదియున్
భూదేవికి బలిగా ని,ష్పాదించెం గౌరవేంద్రబలములు సెలఁగన్. 329

వ. ఇట్లు పడిన కొడుకులం గని వృష్ణివీరుండు. 330

చ. పగపును గోపముం గదుర వైరిబలంబు దలంకఁ దేరు పై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపి నుగ్గుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దునుముడున్ వెస నాతఁడు నట్ల చేసెఁ బా
టిగఁ గరవాలముల్ గొని వడిన్ దిగి నేలకు దాఁటి రిద్దఱున్. 331

వ. అట్టి సమయంబున. 332

ఆ. వేగ మెయిని వృష్ణివీరు భీముఁడు కురు,వీరుఁ గురువిభుండు గారవమున
వెనుకఁ జనఁగఁ దివిచి తనతనరథముపైఁ, బెట్టికొనుచుఁ దొలఁగఁ బ్రీతిఁ జనిరి. 333

వ. అంత. 334

క. అపరాహ్ణసంగతుం డగు, తపనుం గని ప్రొద్దు గ్రుంకెఁ దడ వేఁగుదు రీ

1. నృపుఁడు సూడ. 2. హుత్యభివర్ధితాగ్నిక్రియ.

రిపు లని కడంగి నరుఁ డ,స్త్రపరంపర వఱపి నీదురథికుల నెల్లన్. 335

వ. నిహతులం జేయుచు విహరించు చున్నం గనుంగొని. 336

క. సైరింపక యే డ్తెఱఁ గురు,వీరాగ్రణి యిరువదేనువేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన వి,స్ఫారగతిం గూడి కవిసెఁ బార్థునిమీఁదన్. 337

క. కవిసెఁ గవిసినయవి గ,వ్వడి బాణజ్వాల లడర వడి దావాగ్నిన్
మిడుతలు వొలిసినక్రియఁ బొడి,పొడి యయ్యెం గురుబలంబు పెం గడఁగంగన్.

క. కిరణంబు లడఁగి యంతకు, నరుణత్వము మెఱయఁ దరణి యపరాద్రిశిరః
స్ఫురణను నధికరణాలం,కరణం బొనరించుటయును గాంగేయుఁ డెడన్. 339

క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహన,సంతానం బెల్ల నిపుడు సంధ్యాసమయం
బింతట నేఁటికి నని సా,లింతము గా కింకఁ బోర లెసైన్యయున్నే. 340

వ. అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ
నియమించి. 341

క. సమరక్రీడనలీలం, దమక తమక తనిసి మరలె తమతమయావా
సములకు నరిగి రుభయసై,న్యములజనంబులును దీవియలు వెలుఁగంగాన్. 342

తే. రెండుమీళ్లజనంబులు రేలు వివిధ,హృద్యసంగీతములను సాహిత్యమధుర
లలితగోష్ఠీవినోదంబులను బ్రమోద,భరితు లై ప్రొద్దు పుత్తురు భరతముఖ్య. 343

భీష్ముని షష్ఠదివస యుద్ధక్రమము

వ. ఏనవనాఁటిరాత్రి సనుటయు దెలతెల వేగునప్పుడు ధనంజయుండు సేనాపతి రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ బ్రీతి నెక్కొన నతం డమ్మోహరంబు దీర్చునెడ దానికిఁ బార్థపాంచాలపతులు శిరంబును గవలు కన్నులును భీమసేనుండు దుండంబును సౌభద్రద్రౌపదేయ ఘటోత్కచులు గండస్థలంబులును సాత్యకిసహితుం డై యుధిష్ఠిరుండు కంఠంబును ధృష్టద్యుమ్నపురస్సరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వంబును ధృష్టకేతుండును గరూశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజ శతానీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్ఛంబును నై పన్నిరి భీష్ముండు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బమర్చి యందుఁ జంచువునం దాను గురుసహాయుం డై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్త్రులును మస్తకంబునఁ గృతవర్మయుఁ గాంభోజబాహ్లికులును గళంబున శూరసేనపరివృతుం డై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుం డై భగదత్తుండును వీఁపున విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతియు నపరభాగంబున శ్రుతాయురుపేతుం డై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రి ట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లై నడచి శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు నెలంగం దలపడియె నట్టిసమయంబున. 344

క. తలకడచి నడచు ద్రోణుని,యలవుఁ జలంబును సహింప కనిలతనయుఁ డి
ట్టల మగురోషంబునఁ ద,ద్బలముపయిం బఱపె రథముఁ బటువేగమునన్. 345
వ. ఇట్లు వఱపిన నతని క్రోల్తలకుం గాక. 346
క. తనముందటియోధులు పిఱు,సనుటయుఁ గుంభజుఁడు కినిసి శరనవకము భీ
మునిమేన నాఁట నాతఁడు, సునిశితభల్లమున నతనిసూతుం దునిమెన్. 347
క. వాహనముఁ దాన నడపుచు, సాహసికత్వమున గురుఁడు సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి,వ్యూహము దలఁకంగ భుజసముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348
క. మీఁతండ్రి ద్రోణునకుఁ దో,డై తఱిమినఁ గేకయులు భయాకులత మరు
ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ, నాతతసృంజయబలంబు లఱిముఱి విఱిగెన్. 349
ఆ. అధిప భీమసేనుఁ డదరినఁ గౌరవ,సైన్య మతనిచేతఁ జాఁపకట్టు
వడియె నపుడు ధరణిపతులు లిద్దఱును జేయి,వీచి తఱిమి రధికవిక్రమమున. 350
వ. ఇవ్విధంబున ధర్మనందన దుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెండును గండు మిగిలి తలపడియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 351
ఆ. మనబలంబునందు మంచిమగల్ సాల, గలిగి యాబలంబు గెలువ లేమి
దైవకృతముగాదె తలఁపఁ జోద్యముమున్న,యెఱుఁగఁజెప్పవిదురుఁ డిట్టులగుట.
క. అతఁ డెంత సాటిచెప్పిన, మతి హితముగఁ గొనఁడు కీడు మానఁడు కడుదు
ర్మతి యైననాతనూజుఁడు, మతి కర్మమువెనుకఁ జనక మానునె యెందున్. 353
వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడుప వచ్చు నెట్లు గానున్నది య ట్లయ్యెడుం గాక యనిన సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 354
ఆ. నీతనూభవుండు నెఱిగుఱి యెఱుఁగమి, యెఱిఁగి యెఱిఁగి యతని నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన విను నాఁటజూదంబ, నేఁడు కయ్య మయ్యె నృపవరేణ్య.
వ. ఇంకఁ బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండ వై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమసేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమి చొచ్చి దుశ్శాసనుండును దుర్విషహుండునుదుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుఁడును జయత్సేనుండును వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జారుచిత్రుండును సువర్మండును దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుంగొని యక్కుమారులం దాఁకిన. 356
తే. వార లంతఱు నొండొరుఁ జేసు వేరఁ, బిలిచికొని వీఁడె జనుదెంచె భీముఁ డితఁ
డొంటి యగపడ్డచోటన యుక్కడంగఁ, బొదివి చంపుద మని యతిస్ఫురణసేసి.
క. ఉగ్రగ్రహములు లయకా,లగ్రహపతిఁ బొదువుక్రియ నలఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు,నిగ్రహలంపటుని భీమునిం జటులగతిన్. 358
వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబుతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంతసంబున పొదలి సారథిం గనుంగొని నీ వీరథం బిచ్చట నిలిపికొని యుండు మని నియోగించి గద పుచ్చికొని ధరణికి లంఘించి. 359

చ. కవిసి యుగాంతదండధరుకైవడిఁ గోలుమసంగి కుంభముల్
పవులఁగఁ దుండముల్ దునియఁ బ్రక్కలు వ్రక్కలు గాఁగ దర్పముం
జవము బలంబు నొప్పఁగ గజంబుల వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నని వడె ధాతునిర్ఝరమయాచలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360

క. అరదంబులు పొడిపొడి యై, హరులగములు నుగ్గునూచ మై మొత్తపుఁగా
ల్వూరు సిదురుప లై పడ ని,ష్ఠురగతి విహరించె వాయుసూనుఁడు గదతోన్.

క. పెక్కండ్రతోడ నిమ్మెయి, నొక్కరుఁడ రథమ్ము డిగ్గి యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట సూడఁగ, నక్కజమై యుండెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 362

ఆ. భీమసేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, పొదువు టెఱిఁగి ద్రుపదపుత్త్రకుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసవృత్తిమైఁ, బోరి పోరి యుడిగి బుద్ధి కలఁగ. 363

క. భూరిరయంబున నద్దెసఁ, దేరు వఱపఁ బనిచి యతని తేరిపయిం ద
త్సారథిన కాంచి శోకము, గూరఁగ గద్గదిక నెలుఁగు కుత్తుకఁ దగులన్. 364

తే. ఆర్తుఁ డై యవ్విశోకుని నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నాయెడ లెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నతఁ డొకచంద మైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట యెఱుఁగఁ జెపుమ. 365

వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్ను నకి ట్లనియె. 366

చ. గొవకొని ధార్తరాష్ట్రు లతిఘోరవిధంబునఁ జుట్టు ముట్టిన
న్నపమునఁ దేరు డిగ్గి హరిణంబులపైఁ జనుసింహమో యనన్
గదఁ గొని నన్ను నియ్యెడ నకంపితసుస్థితి నిల్పఁ బంచి పె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుఁడు భీముఁడు వారిసైన్యమున్. 367

వ. అని యవ్వాల నెఱింగించిన నతండు. 368

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట

క. కడువడిఁ జని యంతంతం, బడమిఁబడినకరులగములు వొరలుటకలనన్
వడముడి యరిగినతెరు వేర్పడఁ గని వేవేగ రథము వఱపెం గదియన్. 369

వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370

క. ఇదె యేనుఁ గూడ వచ్చితిఁ, బదిలుఁడ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కదిసినవీరుల నెల్లం, గుదియించెద ననుచుఁ గవిసెఁ గురువితతిపయిన్. 371

క. అత్తఱి నీతనయుం డెలుఁ, గెత్తి రథికవరులతోడ నిట్లను నీదు
ర్వృత్తునిఁ బొదువుఁడు భీముని, [1]యుత్తలపాటుకుపుకడఁక నుడుపుఁడు గడిమిన్.

వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొకపెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన నప్పుడు దప్పిదీర్చుకొన నెడగని యనిలనందనుం డొక్కమడుపున మధురశిశిరజలం

1. యుత్తలపా టుడిగి కడక యుడుపుఁడు.

బులఁ బానంబు సేసి యుల్లసిల్లి యాద్రుపదపుత్త్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ [1]నాచార్యుండు గయ్యంబు సేయుమనుమున ధృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన తెలిపిం గదియఁ బాంచాలపతి పఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన
యతనిరోషంబు సైరింప నలవి గాక, జడిసిపోయిన నాతండు శంఖ మొత్తె.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్నుచనినవల నరసి తదీయ ప్రమోహన మార్గణమూర్ఛితం బయిన శూరలోకంబు నాలోకించి కరంబు రయంబునఁ బోయి. 375

క. వినుతప్రజ్ఞాబాణం,బున మోహనబాణశక్తి వోఁ జేసిన సం
జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై, యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి రయోధ్యావరుల్. 376

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యప్రాపునంజేసి యేసి నీకొడుకులు పవనద్రుపదుల కొడుకులపై నడరినం గని యుధిష్ఠిరుండు గేకయు లేవురను ద్రౌపదేయులను ధృష్టకేతునిం జూచి మీ రభిమన్యుండు ముంగలిగా రథంబులు వఱపి భీమసేన ధృష్టద్యుమ్నులకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్ధలు సైన్యా,టోపసమేతముగఁ గవియుడును బాంచాల
క్ష్మాపాలసుతుఁడు భీముఁడు, నేపారిరి నీదుసేనయొసకం బడఁగన్. 378

వ. తదనంతరంబున. 379

తే. క్రందుఁగయ్యంబులోన నరాతిభయద, బాహువిక్రమ నీ విట్లు పాదచారి
వగుట వల దని కేకయునరద మెక్కఁ, బనిచె భీమునిఁ బాంచాలపతిసుతుండు.

క. అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పినయినుతోడఁ జాల నొరవచ్చి గురుం
డప్పాండవబలములపైఁ, దెప్పదెరలఁ గురిసె శరతతిం దీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్షతుం [2]డపుడు కట్టుపకా సయి వీఁకఁ దాఁకినం
దునిమె నతండు తద్ధనువుఁ దోడన పెక్కుశరంబు లేసె నా
తనిమెయి నొండువిల్లు ద్రుపదక్షితిపాలసుతుండు గ్రక్కనం
గొని శరసన్తతిం గురిసి కోపముఁ బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రౌద్రర,సావేశం బొప్ప నాలుగమ్ముల రథవా
హావలిని సూతు నొక్కట, దేవగణము వొగడ వసుమతిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యు తేరిపయికిన్ వేగంబ పాంచాలభూ
వరసూనుం డరుగం దదీయబల మోర్వం జాల కొక్కమ్మడిన్
మరలం బాఱె నతండు వాయుసుతుఁడున్ మానింప మానింప న
ప్డు రథానీకముతోడ భీముఁ బొదివెన్ భూమీశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

---

1. నాచార్యకయ్యంబు. 2. డు గురు కట్టుప.

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధముసేయుట

తే. అంత నొండొకసారథి యతిరయమునఁ
జటులహయములఁ బూన్పఁ బాంచాలసుతుఁడు
దనరథమునకు గ్రక్కునఁ జని పరాక్ర
మాభిరాముఁ డై గురునిపై నడరెఁ బెలుచ. 385

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి యొప్పరియట్లు కుంభసంభవుతోడం బెనంగు
చుండ భీమసేనుండును. 3:6

క. తనయరదంబు విశోకుఁడు, గొని వచ్చిన నెలమి నెక్కి క్రూరోగ్రసహం
బునఁ దనుఁ బొదివినదుర్యో,ధనుమీఁద నిశాతవిశిఖతతి నిగిడించెన్. 387

క. కురుపతి యొకనారాచం, బురమున నాటింప భీముఁ డుగ్రత నేసెన్
గురుతరశరత్రయంబునఁ, గరములు వక్షమును నాటఁ గౌరవనాథున్. 388

వ. దాని కతండు చలింపక వృకోదరుపై వివిధశరంబు లేసె నతని తమ్ములు దలకడచి
యాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్సహించి యొప్పరియట్లు బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గని
యక్కుమారుల నభిమన్యుద్రౌపదేయులును ధృష్టకేతుకేకయులునుం దాఁకి గట్లు
వారును నమ్మారుతియుం గూడి దారుణభంగిం దఱుముట సైరింపంజాలక. 389

క. విఱిఁగి భవత్సుతనివహం, బఱిముఱిఁ గనుకనిఁ జనంగ ననిలసుతుం డే
డ్తెఱ నెగచి వగచె వారం,దఱుఁ దనచేఁ జచ్చు టపుడు దప్పుటకుఁ గడున్. 3 0

క. తమ్ములఁ దోలిన నతిరౌ, ద్రమ్ముగఁ గోపించి యన్న దలపడియెను సై
న్యమ్ముఁ బురికొలిపికొని రథ,సమ్మున భీమాదియోధసంఘముతోడన్. 391

క. అపరాహ్ణసమయమున న, ట్లుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధం బయ్యెన్
రిపుభయదభుజుఁడు భీమున, కపరిమితబలుండు కురుధరాధీశునకున్. 392

సీ. తదవసరంబునఁ బొదివి వికర్ణుండుఁ జిత్రసేనుండుఁ బార్థపుత్త్రుమీఁదఁ
గవిసిన నతఁడు వికర్ణురథ్యంబులఁ గూల్చి యాతనిపయిఁ గుప్పెకోల
లిరువది నాటింప నరదంబు డిగి భీతి యూన నాతఁడు చిత్రసేనురథము
పై కేఁగ ద్రౌపదిపట్టు లేవురు భీమునకు నడ్డపడి కురునాథుఁ దాఁకి

తే. మేను నెత్తురు వఱ్ఱుగా మెఱుఁగుటమ్ము
లేయ వారలఁ దలపడి యేనువార
సముల రారాజు వోనేసి సరభసముగఁ
దఱిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ దఱియఁ జొచ్చె. 393

క. చొచ్చి చతురంగవితతులు, విచ్చునటులు సేయుటయును వివ్వచ్చుఁడు వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చట నిరువాఁగు నట్టలాడం బోరెన్. 394

ఆ. రక్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱపి యోధవరులు బాహుబలము
వెలయ సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి యోల రాచి రాచి. 395

వ. అంత నరుణకిరణుం డన్వర్థాభిధానుం డగుచు వచ్చిన వేగిరపడి వాయునందనుండు సుయోధను నేడ సమయింతు ననుసంరంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు వఱపించి కదిసి క్రోధమోహంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం గనుంగొని. 396

సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు గాంక్షించి యున్నయుత్సవ మిప్పు సమకూర దైవ మిచ్చె
గొంతిసంకటపాటుఁ గోడలిబన్నంబుఁ దీర్చెదఁ గృష్ణుండు దెలుప నీవు
సరకు సేయమియును సభలో నులూకునిఁ బంచి యాడించిన [1]పరుసములును
గక్కించి బీరంబు దక్కించుకొన నీక తెగఁ జూడఁ గాంచితి మగతనంబు

తే. గలిగి మగుడక నిలు మని పలికి యుగ్రగతి నెదుర్కొని రథతురంగముల సూతుఁ
జంపి చాపంబు ద్రుంచి విస్ఫారకేతు, దండ మేర్తెఱ నఱకె భీముండు సెలఁగి.

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చికొను వేగములోనన కౌరవేంద్రు మైఁ
దూఱ వృకోదరుండు పదితూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబలదోర్బల మేర్పడ నేయ నెమ్ములన్
గీఱిన మూర్ఛ వచ్చి యొఱగెం దఱ చై రుధిరంబు గ్రమ్మఁగన్. 398

వ. అట్టియెడ జయద్రథుండు రథికవరులతోడం గడంగి వడముడిపై నడరె నప్పుడు కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దన రథంబుమీఁదం బెట్టికొని తొలంగం గొని పోయె నభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతిని మీఱి సైంధవుం దలపడినఁ జిత్రసేనుండును జిత్రుండును జిత్రాక్షుండును జారుచిత్రుండును సులోచనుండును నందుండును నుపనందుండును రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం బొదివిన. 399

క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్త్రుఁడు, వల నేర్పడ నొకని నొకని వడి నైదైద
మ్ములఁ నేసి నొంప వారలు, దలఁకక వెస ముంచి రస్త్రధారల నతనిన్. 400

వ. సహోదరులకు సహాయత్వంబు సేయం బూని మున్ను విరథుండై పోయినవాఁ డగుటం జేసి. 401

చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్పు తనుఁ దాఁకిన నాయభిమన్యుఁ డల్లి బి
ట్టఱ విలు ద్రుంచి సారథి వడం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రొ
మ్మెఱుఁగులతోడఁ గర్ణసుతుఁ డసము మేచిరిఁ గూలఁగఁ జేసి యంగముల్
గీఱికొన బాణముల్ నిరి చఁ గేలిమయిం బటుసత్త్వ మేర్పడన్. 402

వ. ఇట్లు నొచ్చిన వికర్ణుం గనుంగొని కుసుమాయుధుండు లోక్క పెట్ట కవ్వడికొడుకుపై నుఱవడించిన. 403

ఉ. ఏపున ద్రౌపదేయులును నేర్తెఱ నాతని కడ్డమై తురం
గావళి నొంచియుం బడగ లన్నియుఁ ద్రుంచియు నంపవానలం
జేవ సెడంగ ముంచియును జేడ్పడఁ జేయఁగ నీతసూభవుల్

1. పరుసదనముఁ.

వేవక వారితో మఱియుఁ బోరిరి సిగ్గున బీర మెక్కఁగన్. 404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుం డగుశతానీకుండు బహుప్రకారబాణంబుల వివిధ విక్రమక్రీడ సలుపుబలుపుఁ గనుంగొని కేకయపాంచాలపతులు బాసట యై చటులతరతురంగమాతంగస్యందనసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి రిప్పరుసునం బ్రతివీరుల నఱుముటయు నప్పుడు పతంగుండు పశ్చిమాచలశృంగంబు మఱుంగుపడుటయుం జూచి గాంగేయుం డంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటువిశిఖవితానంబులవేఁడిమి సూపి యమ్మోహరంబు దెరల్చి తన మొనల మరల్చికొని సమరంబు సాలించి శిబిరంబున కరిగెఁ బాండుసూనులును మేనులు వెడవెడ చెమర్ప విడిదలకుం జని రని యిట్లు సంజయుం డాఱవదివసంబునాహవంబు తెఱం గెఱింగించె నప్పుడు. 405

క. కిమ్మీరమర్దనునిచే, నిమ్మెయి నో టూరఁ బెక్కు లేటులు వడి ద
ర్పమ్మెడలి మూర్ఛ మునిఁగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గురునాథుఁ డెట్టుకడఁ గనె యనికిన్.

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన. 407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూరమృదుస్థిరహృత్సరోజవి
స్తారనివాసతంత్రఘనసారవిధాపరమాభిరామ రే
ఖారమణీయ లోకహితకారిమహాకరణీయ ఘోరసం
సారదురామయాపదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా. 408

క. పారాశర్యప్రముఖో,దారమునీంద్రాంతరంగధామాంతర్వి
స్ఫారప్రభాపటలవి,స్తారోజ్జ్వలదీపరూపతా స్తవనీయా. 409

మాలిని. అసురదళనలీలా వ్యాప్తివిస్తారశోచి
ర్లసితపరశుగాఢాలంకృతప్రోఢముద్రా
[1]భ్యసనమహితబాహాప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
హసనసురభివిద్యా హంసరాడ్దైకవేద్యా. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

1. వ్యసనమహితబాహుప్రస్ఫు.

శ్రీరస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

విలసనత్త్వగురుగా
రీవిభ్రమరమ్యచాతురీస్వీకృతస
ద్భావ నిరుపాధికానం
దావహ కరుణానుభావ హరిహరనాథా. 1

భీష్మ గాంధారేయుల సంవాదము

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. భండనంబునఁ దనయుండు గండడంగి, పోక విని తీవ్రఖేదంబుఁ బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పు డాసూతపుత్త్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున. 3

వ. అడుగుటయు నతం డతని కిట్లను నాఁటి రేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.

ఆ. మనము పూఁచి పట్టి మొన లేర్చికొని పోవఁ, బాండు రాజసుతులబలము గవిసి
గాసి చేయునదియుఁ గాక నీముందటఁ, బవనతనయుచేత భంగపడితి. 5

క. నినుఁ గొని గెలిచెదఁ గుంతీ, తనయుల నని యున్నతలఁపు దప్పించెదు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన, వని మొన వారింతబలియు రగు టేమియొకో. 6

క. అనిన విని నవ్వి యతఁడి, ట్లను నిం తన నేల నన్ను నని నాయొడ లో
మినచోటుఁ గలదె పెఱయో, ధనికాయం బైన నకట [1]తలఁకదె చెప్పుమా. 7

వ. పాండవుల గెలువ నలవి గా దని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన నఱలేక నీకు
జయంబు గోరి పోరెద వగవ కుండుము. 8

భీష్ముని సప్తమదివస యుద్ధక్రమము

క. అన విని యూఱడి నిద్రా, జనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముఁడు బల మె, ల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండలవ్యూహముగన్. 9

వ. అందు నడుమ నరనాథుం డొప్పి యుండెఁ దమ్ములుఁ జేయం గలవారలును
సూరెల నిలిచి రంతం బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు
మన మొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పింపు మని సేనాపతిం బనుప

1. తలఁకదె; తలఁపదె.

నతండును దత్ప్రకారంబున సైన్యంబు సన్నద్ధంబు సేసిన నది పరబలంబు మెచ్చక
తఱిమి తూర్యధ్వను లెసఁగం దాఁకె నప్పుడు ద్రోణుండు విరాటుని ద్రౌణి
శిఖండిని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి కవలను విందానువిందులు
యుధామన్యునిఁ బెక్కండ్రు రాజులు బీభత్సుని హార్దిక్యుని భీమసేనుండు
కృతవర్మను సౌభద్రుండు చిత్రసేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగ
దత్తుని సాత్యకి యలంబుసుని ధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిఁ జేకితానుండు కృపా
చార్యుని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును బలువురు భూపతులు భీష్మునిం దలపడి
రట్టియెడఁ గృష్ణునితో జిష్ణుం డిట్లనియె. 10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డన మేర్చిన బెడఁగు సాల, నొప్పెఁ గౌరవ యోధులఁ జూచితె యిదె
నృపు లనేకులు నామీఁద నిగిడి రేను, జిక్కువఱచెద జూడుమీయుక్కుమడఁచి.

వ. అని పలికి గోనయంబు సారించి. 12

క. జననాథులపైఁ బెల్లేసిన వారలు నొక్కపెట్ట చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షం,బున ముంచిన నార్చె నీదుపుత్రబలంబుల్. 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మాన్చి నరనాథాంగంబులన్ గీఱె ను
న్మదశుండాలహయాళిఁ గూల్చి రభసోన్మాదక్రియన్ సంభ్రమ
ప్రదమై మందర మంబుధిం గలఁచుదర్పం బొప్ప నొప్పించుడుం
దదనీకంబులు వాఱె భీష్మరథ మాధారంబుగా నిల్చినన్. 15

వ. త్రిగర్తపతి మొద లయిన యమ్మహీపతులుం దెరలి తమ తమ సైన్యంబులు సన్న
నెలవులకుం జని యొదుంగుటయు గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజు
లతో రారాజి ట్లనియె. 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు, పై నొక్కఁడ భీష్ముఁ డడర బలునిడిమైఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి, మానిసులకు నేను జూడ మఱలం దగునే. 17

వ. అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలంబునకు నూలుకొని సురనదీసూను నిరు
గెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు. 18

సీ. గురుఁడు విరాటునికోదండకేతుదండంబులఁ ద్రుంచె రెం డంబకముల
నతఁడు వేఱొకవింట నాచార్యు మేనును సూతుని మాఁ జేసెను నిశితాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటకమ్ముల నాలుగింట నొనేసి చాపము సికమ మెడల రెంట
నేసిన నతఁడు ద న్నెనిమిదియమ్ముల విరథుఁ జేసిన సుతునరద మెక్కి

తే. యతఁడు దానును గూడి వాలంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుండు గోపించి దొడ్డ
నారసం బేయ నమ్మత్స్యనాథతనయు
నురము వడిఁ గాఁడి వీఁపున నుచ్చిపోయె. 19

వ. ఇట్లు క్రూరనారాచంబు బెట్టు దాఁకిన. 20

క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచుఁ, డెల్లుటయును శంఖుఁ జూచి ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు, దల్లడమునఁ బాఱ విచ్చెఁ దత్సైన్యంబుల్. 21

వ. అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్త్రఫాలంబునఁ బటునారాచత్రయంబు నాఁటించినం నతం డలిగి యొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల నుగ్గునేసినం బలుకయు వాలునుం గొని నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు సాళువంబుచందంబున గవిసి యశ్వత్థామ యేయు బాణంబులు కృపాణంబునఁ ద్రుంచుచుం గదిసిన నతండు కోపించి. 22

తే. పలక పఱియలుగాఁ జేసి యలుఁగు దునిమి
యొడల వాలంపపొది నింప నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్త్రుండు గరవాలు దునియ వైవ
నడుమఁ బొడి నేసె నాచార్యనందనుండు. 23

వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కెఁ దదవసరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 24

ధృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుండు విరథుఁడై పోవుట

క. శరములు కురుపతిమీఁదం, గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్
సరభసమున నింపఁగ సత్వరముగ నాద్రుపదసుతుఁడు దచ్చాపంబున్. 25

వ. తుండంబులు గావించి. 26

క. మఱియు నొకవిల్లు గొనునన, [1] త్రెఱపిన విరథుఁడుగఁ జేయ ధృతిఁ గరవాలం
బుఱక కొని విభుఁడు నేలకు, నుఱికె యతనిమీఁద నడరె నుగ్రాకృతి యై. 27

వ. అట్టియెడ సౌబలుండు రయంబున నెయిది యన్నరపతిం దన రథంబుమీఁదికిఁ దిగిచికొని పోయె సాత్యకి యలంబుసుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దనుజుం డర్ధచంద్రబాణంబున దద్బాణాసనంబు దుండంబులు నేసి యంగమ్ముల వాలమ్ములు గీలించి మాయ లొనర్చి యతిఘోరంబుగాఁ జెర్చిన నాశినివంశవరుం డచలుండై యైంద్రాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మాయ మాయించి యతని నెగడుపఱచిన నతఁడు వెఱచఱచి పఱచిన నయ్యాదవసింహుండు సింహనాదంబు నేసి కురుబలంబులపయిం గవిసె నప్పుడు. 28

క. కృతవర్మ యేచి మారుత, సుతుపయిఁ దఱుమాటయు నతఁడు సూతుని దురగ
ప్రతతిం బడ నేసి మహోద్ధతి మార్గణమయము నేసెఁ దద్గాత్రంబున్. 29

వ. ఇట్లు విరథుండును విశిఖక్షతదేహుండును నై యతం డేదు వెరఁగినట్లు నీదు మఱంది యగువృషకునరదంబుమీఁదికరిగె ననిలతనయుండును మన గజఘటలపైఁ బటురయంబునం దన రథంబుఁ బఱపె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 30

1. త్రెఱపిం గని విరథుఁ జేయ.

క. విఱుగుట నొచ్చుట మనదెసఁ, దఱచుగ నాఁడెదవు పాండుతనయులబల మే
డ్డెఱ దఱుఁగక పెనఁగుట పలు,మఱుఁ జెప్పెద వకట యేమిమాయయొ తలఁపన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను మనవారుఁ దా మోపినభంగి బెనంగుదురు సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులుం బోలెఁ బాండవసేనం జొచ్చి తమ దర్పంబులు మెఱయ లేరది దప్పుగాఁ గొనరాదు నీతప్పునఁ బొటిల్లిన చేటునకు శోకింపం బనిలేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతిదేశాధీశు లగు విందానువిందులం బటుబాణపరంపరలం గప్పి యుధామన్యుం డేచి యనువిందు విరథుం జేసిన నతండు విందుస్యందనం బెక్కుటయు నప్పాంచాలవంశవరుండు. 32

క. విందునిసారథి నొకకో,లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
ఱం దేరు దిగిచికొని మగు,డం దద్బల మెల్లఁ దల్లడముఁ బొందె వడిన్. 33

వ. అట్టి సంకులసమరంబున. 34

క. భగదత్తు నేనుఁ గడరిన, వెగడునఁ బాండవులమొనలు విఱుగుటయు మహా
నగ మేఁకివేగ మూఁగిన, పగిది ఘటోత్కచుఁడు దానిపయి వుడిగించెన్. 35

సీ. దనుజేంద్రు నిలుచుట గని సైన్య మెప్పఁటియట్టుల పురికొని యనికిఁ జొచ్చె
నాఘటోత్కచుఁడు బాణావళి వఱపిన భగదత్తుఁ డదియెల్ల మగుడం జేసి
పటుతోమరంబులు పదునాలు గడరింప నవి ద్రుంచిడెబ్బదియమ్ము లేసి
యసుర యార్చినఁ బేర్చి యాతఁడు విరథుఁ జేసిన వాఁడు శక్తి వైచిన నతండు

తే. నడుమఁ దునుమాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపపతికిఁ
బాఱిన ట్లోడి పాఱె నబ్బలముఁ గడిమి
నెగచెఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ డిభముఁ బఱపి. 36

ఆ. శల్యుమీఁదఁ గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసె నకులు నతఁడు
వార లప్పు డొక్క తేరెక్కి యడరిన, రౌద్ర మెసఁగ నొంచె మద్రవిభుఁడు.

చ. ధృతి బలు పొప్ప నిల్చి సహదేవుఁడు ప్రేఁకనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నురమాడ నేయ నపి రక్తము సోఁకక యుచ్చి పోవుడుఁ
మృతుఁడునుబోలెఁ దేరిపయి మేఁకిమగం డగుమద్ర మేదినీ
పతి వడినం గలంగె నరపాలక కౌరవరాజసైన్యముల్. 38

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయిన శల్యుం జూచి సారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు సేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం గమలబాంధవుండు [1]దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూనుండు శ్రుతాయువుపైఁ దొమ్మిది యమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

1. దివసమధ్యోదితుం డయ్యె; దివసమధ్యోపహితుం డయ్యె.

నిశాతసాయకసప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహకర్ణమార్గణంబున వానివక్షస్థలంబు వ్రచ్చి వెడంద వాతియమ్మునం గేతువుం దునిమిన నతండు. 39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు వేతొడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా
తండు మహోగ్రకోపమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్ధను
ర్దండముఁ ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ వాఁడు భీ
తుం డయి పాఱె నీబలము దూలఁగ నబ్బలముబ్బి క్రాలఁగాన్. 40

చేకితానకృపాచార్యుల ద్వంద్వయుద్ధము

తే. చేకితానుండు కృపునిపై శితశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను
వ్రయ్యలుగఁ జేయ గద గొని రథము డిగ్గి, సరభసంబుగఁ జని కృపు విరథుఁ జేసె.

వ. అయ్యాదవసింహుండు వెనుకకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదాఅమ్ము లెమ్ములం గీలించుటయు నతండు గదాదండంబు వైవ నగ్గౌతముండు దుండంబులు సేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁది కరవాలంబు గొని మెఱుంగు మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్వతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై ధరణి కెఱఁగి యేడ్తెఱ నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె న ట్లిరువురు మూర్ఛిల్లి మేదిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెస సుబలతనూజుఁడు, నద్దెసఁ గరకర్ణుఁడు రయం బెసఁగఁగ న
య్యిద్దఱఁ దమరథములపై, గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁగాఁ జని రధిపా. 43

వ. చేదిపతి యగుధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదితూపుల నేపారి యేసిన నొచ్చి కోపించి యాసోమదత్తతనయుండు. 44

క. నానాస్త్రంబుల హయముల, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్
వే నాటించిన నతఁడు శ, తానీకునిరథముపైకి నరిగెం బెలుచన్. 45

వ. దుశ్శాసనవికర్ణచిత్రసేనులతో సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు వారల నందఱ నాసంక్రందనపౌత్త్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు దలంచి యలంచు చుండెం గాని సమయింపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంతనవుండు వారిం గైకొని యనేక రాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై నురవడించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ డొక్కరుండు బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో ని ట్లనియె. 46

క. ఉక్కు మిగిలి జగతీశులు, పెక్కండ్రు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితు లై
యొక్కటఁ దోఁతెంచెద రా, దిక్కునఁ బో నిమ్ము రథము దీవ్రస్ఫురణన్.

వ. అని వారలవలను సూప నచ్యుతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్తపతి చనమొదలకడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు.

క. మీవీటి కెల్ల మేటివి, నీ విట్లు గడంగి తిచట నిక్కమ పోరం
గావలయుఁ జుమీ యనుచు శ,రావృతుఁ గావించె సూతహయసహితముగాన్.

వ. అట్టియెడం గౌరవసైన్యంబు గాండీవిపై నొక్క పెట్ట యడరినం బాండవబలంబు లతనికిం దలకడచి తలపడిన సందడికయ్యం బయ్యె నాసంక్రందననందనుండు రాజులగములకుం గవిసి కేతనంబులు నఱికియు సారథిరథికరథ్యంబుల ప్రాణంబులు వెఱికియు నాతపత్త్రచామరంబులు పొడిసేసియుఁ జాపంబులు రూపఱఁజేసియుఁ జర్మంబులు వ్రచ్చియు మర్మంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించుచుండ నపరాహ్ణం బయ్యెఁ ద్రిగర్త నాథుండు వెండియుం బేర్చి యెదిర్చిన. 50

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్రసుతునిమీఁదఁ
గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు గవియుటయును
నవ్వి యఱువదినాలుగునారసముల
నక్కిరీటి యారథికుల నవనిఁ గూల్చె. 51

క. ఇలఁ బడినసహచరులఁ గని, యలిగి సుశర్మండు దాఁకె నర్జును నతనిం
దలకడచి శిఖండిప్రభృతులు నిగిడిరి వారిమీఁద ద్రుపదజ్ఞాతుల్. 52

వ. ధనంజయుండును దవకు దుర్యోధనసైంధవు లగ్గం బై యున్నను గ్రేఁగంటం జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు దన్నుఁ దోడర వచ్చు శల్యు నాదరింపక ధర్మతనయుం డనిలతనయమాద్రీతనయసహితుం డై ఫాల్గునకు బాసట యై భీష్మునిదెసకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనంగు శాంతనవుం గనుంగొని కురుపతియును సింధురాజును బరవసంబు సేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన. 53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి పాండుకుమారా
వలిమీఁదఁ గవిసి వాలమ్ములు గురిసి రతండు [1]సూచి మోదం బందన్. 54

వ. తదవసరంబున శిఖండి దేవవ్రతున కెదిర్చిన నొండు సేయ నొల్లమి నాతండు కోదండంబు దుండంబులు సేసి పెలుసనఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని ప్రతిజ్ఞావచనంబు లెత్తి చెప్పి మొగ మోడక యదల్చినం బుఱికొని యప్పాంచాల పతిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు మద్రనాథుం డెడసొచ్చి మహా నలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకక యతండు వారుణాస్త్రంబేసిన నతండు తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయు కేతుచాపదండంబులు ద్రుంచి యార్చినం బేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవి యుటయుఁ దత్సమయంబునం దఱిమిగిలి జయద్రథుండు రౌద్రం బెసంగ వేగంబు మెఱసి మెఱుంగుటమ్ము లేనూ ఱతనిపై నడరింప నతండు సరకుసేయక శరంబులు గద జడియుచుం గదిసి సింధురాజహయంబులం జదియమోఁదిన నాసైంధవుండు.

1. మోచమునఁ బొందంగన్.

క. ఉక్కఱి యొండొకనిరథం, బెక్కుటయుఁ దొరలు దెరలి యేడ్తెఱ నెడి రా
దిక్కు ప్రజ విచ్చి నప్పుడు, గ్రక్కునఁ బఱి భీముమీఁదఁ గవిసెం బెలుచన్. 56

క. ఎడఁ జొచ్చి చిత్రసేనుఁడు,వడముడిపై [1]నేయ నతఁడు వైచెం గోపం
బడరఁగ గద నది యుగ్రపుఁ, బిడుగుక్రియఁ మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ జదలన్.

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని యచటియోధు
లలికి తమతమమీఁదన యడరు ననియుఁ
దలఁచి యొదిఁగిరి రారాజుఁ దలఁప రైరి
ప్రాణభయ మెట్టివారిఁ గీడ్పఱుప కున్నె. 58

క. అడిదముఁ బలకయును గొని, చిడిముడిపడ కపుడు చిత్రసేనుం డుఱికెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ, బొడిపొడి గావించెఁ బవనపుత్త్రునిగదయున్. 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుం డైన వికర్ణుం డతనిం దనరథం బెక్కించికొని పోయె నట్టియెడ. 60

శా. గంగాపుత్త్రుఁడు పాండవాగ్రజునియుగ్యంబుల్ మహిం గూల్చి స
ర్వాంగంబుల్ వెస నొంప నాతఁడు సముద్యత్క్రోధుఁ డై శక్తి వై
చెం గంపింపక త్రుంచెఁ దాత విభుఁ డుగ్రశీఘ్రంబ మాద్రీసుతో
త్తుంగస్యందన మెక్కి నొంచెను సరిత్సూనుండు మాద్రేయులన్. 61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ, డుమ్మలికముతోడ బెరయునుత్సాహమునం
దమ్మందఱుఁ బురికొలుపఁగ, నమ్మొన నృపు లెల్లఁ దాఁకి రప్పుడు భీష్మున్. 62

వ. ఇట్లు పలువురు ధరణీశు లురవడించినం బెక్కుమృగంబులు మూఁకొనినం జెలంగు సింగంబుచందంబున నలిరేఁగి సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాలకుండు తాళఫలంబులు దిగఁ ద్రోచుచందంబున మెఱుంగు లడరువెడందవాతి యమ్ముల నమ్మహీశుల తలలు డొల్ల నేయుచు మండలచారియై విహరించుచున్న వెఱఁగుపడి పాండవులు సూచు చుండ శిఖండి కోదండపాండిత్యంబు మెఱయుచుం గదిసినఁ గ్రేడించి యతండు సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి దైన్యంబు నొందించె నట్టిసమయంబున. 63

సీ. సాత్యకి యేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డును బోనుఁ గురుసైన్యములఁ గలఁగుండు వెట్ట
విందానువిందులు వెసఁ దాఁకి ద్రుపదునికొడుకుగుఱ్ఱంబులఁ గూల్చుటయును
విరథుఁ డై హరితమ్మునరదంబుపై కతఁ డేఁగిన ధర్మజుఁ డెల్లబలముఁ
గవియించి యుకువురఁ గైకొని తఱిమినఁ బ్రజకుఁ జే పీచి రారాజు కడఁగఁ

తే. దమ్ములును భీష్ముఁడును ధర్మతనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవసూనుఁ డమర

1. నతులశక్తి వైచినఁ గోపం, బడర గద ప్రేయ నుగ్రపుఁ.

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
విహితముగఁ జేసె రోదసీకుహర మెల్ల. 64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డేచిన నతని ప్రాపున భవత్సేనలు సెలంగి పైకొనియె నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు ఘన యేలుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతని మొగ్గరంబున మొనలు బెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు దర్శనీయమండలుం డగుచు నపరశైలశిఖరగతుం డయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ నెఱయ నెత్తురుఁటేఱులపయి వడిం దేలిపోవుపీనుంగులం దివిచికొని చనుభూతబేతాళసమ్మర్దంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబు లైన శవంబులం గైకొని చెలంగు సృగాలంబుల రవంబులను దత్సమయం బతిఘోరం బగుటయుఁ ద్రిగర్తపతిప్రముఖు లగు జగతీశుల వెగడుపఱచి మెఱచిన సవ్యసాచియు సైంధవాది వసుంధరాపతులం జిక్కువడం జేసి యుక్కుమీఱిన మారుతియుం దమ యన్నకుం బొడసూపి నిలిచిన నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి సమస్త పరిజనపరివృతుం డై. 65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లెల్ల, నాపగానందనునికడ కరుగుదెంచి
బలము లన్నింటిఁ దివియఁగఁ బనిచి మరలి, రాత్మసన్నివేశంబుల కతఁడుఁ దారు. 66

వ. సప్తమదివసరజనీసమయావసానం బగుటయు. 67

భీష్ముని యష్టమదివస యుద్ధక్రమము

క. భూపోత్తమ విను పాండు, క్ష్మాపాలతనూభవులును గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకే, ళీపరు లై వెడలి రుగ్రలీలలు మెఱయన్. 68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు కూర్మవ్యూహంబు దీర్చినం గనుంగొని ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్యూహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతివ్యూహం బెయ్యది దాని సంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్యూహంబు పన్నె నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదంగాదితూర్యంబులు మొరయం దలపడినఁ బటుహేతివ్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబులం బొగలేమి మంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల గమనవేగంబున నెగయు పరాగపటలంబు లంబరంబునం బరఁగనీక తత్తదనీకానేకరక్తధారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగు నాసమయంబున. 69

క. మీతండ్రి సింహనాద, స్ఫీతముఖుం డగుచు నాత్మసేన గడచిన
భీతిం బాండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొదిఁగె వసుధాధీశా. 70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు నార్చుచు భీష్ము నెదిర్చి సూతిఁ జం
పిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాఱె నప్డు పృథివీవర పాండవసేన యుబ్బె నీ
తనయుఁడు భీముకట్టెదురఁ దాఁకె సునాభుఁడు విక్రమోద్ధతిన్. 71

సునాభుఁడు మొదలగు కుమారకురులు భీమునిచేఁ జచ్చుట

ఆ. అట్లు దాఁకుటయు బకాంతకుఁ డంత్యకాలాంతకుండువోలె నలిగి బోమలు
ముడి వడంగ నొక్క వెడఁదయమ్మునఁ దల, నఱికి వైచి పెలుచ నవ్వె నధిప. 72

వ. ఇట్లు సునాభుండు పడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్సోదరు లగు నాదిత్యకేతుండును నపరాజితుండును బహ్వాశియుఁ బండితుండును గుండధారుండును విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్క పెట్ట కడిసి పెక్కువిధమ్ము లగు నమ్ములం బెక్కింట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుండై యేరికిం దేఱి చూడ రాక పటుభల్లంబున నతినిశితక్షురప్రముఖంబున శితప్రదరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ గ్రూరబాణంబున నక్కుమారసప్తకంబు సమవర్తిసమీపంబున కనిచినం దక్కటి కుమారు లుక్కు వక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నోదిఁగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు నేఁడ చేయు
నట్టు లున్నాఁడు మొనతల ననిలసుతుఁడు
విదురుపలుకులు దలకూడె వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజులదుర్విన,యావేశం బుడుప వైతి వది దుర్దశలం
గావింప నింకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్త్రుని చేతన్. 75

వ. అది యట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దన చుట్టు నున్న యోధవీరులం గలయం గనుంగొని భీమసేను మార్కొనం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠుం డగుచు నతనితో ని ట్లనియె. 76

ఉ. ఇమ్మెయిఁ గిట్టి వాయుసుతుఁ డేపునఁ గోలుముసంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపఁగా నకట తప్పక చూచెదు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ గా దని నిల్చితొ యున్నవాఁడు నొ
క్కుమ్మడిఁ జావఁ గోరి యిటు లూరక యుండితొ కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని కి ట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు, విదురుండును [1]జెప్పినదియ విన వప్పుడు చె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల, కెదురై నిర్జింప వశమె యీశున కైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నయ్యనిలతనయుఁ,బారి కగపడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు గాదు మనకు, నడలఁ బనిలేదు దీనికి నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోరము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెద నోపినమెయిఁ దెగి,పోరఁగ జయ మైన దానిఁ బోఁ ద్రోచెదమే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

---

1. జాటి చెప్ప విన వప్పుడు.

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ గురుకుమారు
లిట్టు వాలిసెదరే మున్న యింతవట్టు
దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ బొల్లసేసి
దానిఫల మిప్పు డాసుయోధనుఁడు గనియె. 83

వ. ఇంక నమ్మాట లాడుట గతజలసేతుబంధనంబు దానిం జాలింపు మట్లు కురుకుమారుల చావు గనుంగొని గాంగేయకుంభసంభవులు పదంపడి యేమి సేసి రని యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లను భీష్ముండు భయంకరాకారుం డై నూరుతిపయిం దేరు వఱపె నతనిం గని ధర్మనందనుండు సేయివీచిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు నలకడచి యతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న దుర్యోధనుపనుపునఁ గవిసిన రథికులమీఁదం జేకితాన ద్రౌపదేయసహితంబుగా సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడింబుండును ధార్తరాష్ట్రులదెసం దఱిమి రిత్తెఱంగున మూఁడుగట్టి మొత్తములు బెట్టిదంబు సేయ మనబలంబులుం బోక పెనంగు చుండె నట్టియెడ. 84

క. ద్రోణాచార్యుఁడు ద్రుపద,క్షోణీశ్వరుమోహరంబు సుడివడి దివి గీ
ర్వాణులు కీర్తింపఁగఁ బటు,బాణపరంపర లనేకభంగులఁ బఱపెన్. 85

క. కరిఘటల మీఁద భీముఁడు, సరభసముగ నేయునారసంబుల ప్రోపై
[1]ధరఁ బడి రూపఱినను దిన,కరుకరములఁ దమము విరియుగతి దోఁచె నృపా. 86

క. అఱిముఱి గుఱ్ఱపుదడముల, కుఱికి కవలు రౌద్రరసమహోగ్రాకృతు లై
నఱకిన నచ్చట రథములు, వఱపఁగ రా దయ్యె నుభయబలయోధులకున్. 87

తే. నరుఁడు రథికజనంబుపై సరభసముగ, నేయఁ గేయూరహారతత్కాయశకల
వితతి నిల యొప్పె రాలినవివిధపుష్ప,పుంజమునఁ బొల్చునుద్యానభూమివోలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు. 89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురుసైన్యము దఱియఁ జొచ్చుకొత్తల సూడం
గర మొప్పె ఘనవిహంగో,త్కరముపయిం గవియుడేగతండంబు గతిన్. 90

వ. ఇట్లుక్కుమిగిలి యెక్కినయర్జుననందనుం గనుంగొని శకుని తమ్ములు శుకుండును శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుఱ్ఱపు మొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయిరాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగాఁ బోర నయ్యార్వురు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టెలవాట్ల డొంకెన పోట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాఁకినం గినిసిన గంధగజంబుచందం బై. 91

ఆ. అతఁడు ధన్వి యగుట నశ్వంబుఁ దోలఁగ దాఁటించి తిరిగి యాకడిందిమగల
నారసములు పెక్కు నాటించి నొప్పించి,వెగడువఱచె సురలు వొగడు చుండ.

1. ధరణిం బడి రూపఱి దిన.

వ. అట్టియెడ. 93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుఱ్ఱము వడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మఱుపు లేక పేరు,క్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెలికి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయిన భుజగదౌహిత్రుం జూచి యేచి యాసుబలసూనులు
చుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడువఁగ వ్రేయఁగ నతఁడుం, గడు నుఱ వగు నేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరౌతులు వీఁడు కాలుమానిసి యగుటం జేసి మనకు నొప్పింప వెరవుగా
దయ్యెడు నను దుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురును గడంగి హయముల డిగి పటు,ఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
భ్రమరి తిరిగి వారిఁ బండ్రెండుదునియలు, సేసి క్రీడికొడుకు సెలఁగి యార్చె. 98

క. వెక్కస మందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదౌహిత్రుం
డొక్కఁడ మనసైన్యంబు, ల్నక్కడఁచుచు నున్నవాఁ డలంబుస కంటే. 99

అలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుం డగుట

వ. అని యాతనివలన నూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా,వంతునశ్వసేనయంతసేన
పుట్టి వారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁ జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డొక్కరుండును బోలివోనివిక్రమంబున నలంబుసుని
మార్కొని రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు
దునిమిన దనుజుండు వినువీథి కెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం
గోపించి గగనంబునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నలంబుసుఁడు దోడుతో నుజ్జ్వలయా
వనరూపము గ్రొత్తగఁ గై,కొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థుకొడు కచలుం డై. 103

క. జననీవంశంబునఁ గల, యనుపమమాయానుభావ మాత్మఁ దలఁచి శే
షునిచందం బగురూపం,బునఁ బేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు [1]గరుడాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లో
పడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్డు చే
ద్పడునరుపట్టికంఠము గృపాణమునం దెగ వైవ మేదినిం
బడి మొగ మొప్పెఁ బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలం బుదాత్తమిహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు పడినం బాండవులును వారి యోధవీరులును
జేసిన తెఱంగు సెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 106

1. గరుడాకృతి యై పెన మాయ.

శా. తోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ దుర్వారశుంభద్గతిన్
హైడింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రారూఢులై సంగర
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలయాగ్నిం బోల దిక్చక్రమ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చెఁ గురుసైన్యంబున్ మహోగ్రంబుగన్. 107

చ. కరమున నున్నశూలమునఁ గ్రమ్ము మెఱుంగులు శత్రుసైన్యభీ
కరములుగా గజాశ్వభటకాయములన్ గుది గ్రుచ్చినట్లుగాఁ
జెసువుచు వచ్చువానిఁ గురుసింహుఁడు సూచి మదాంధసింధురో
త్కరరభసాతిభీషణముగాఁ గవిసెం బటువిక్రమోద్ధతిన్. 108

క. వంగాధిపతియు శౌర్యో,త్తుంగతనుం డగుచు నీసుకొం డలరఁగ దై
త్యుం గవిసె గాఢమదమా,తంగఘటలతోడ నపుడు దారుణభంగిన్. 109

వ. ఇట్లు తన్ను బెట్టు కిట్టిన కరినికరంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యదరి ఘటోత్కచుండు. 110

క. కరదంతకర్ణమస్తక,చరణము లని తోఁపకుండఁ జందముగా ని
ష్ఠురవిక్రమకేళీవి,స్ఫురణంబున రూపు మాపె సురలు నుతింపన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున గజంబులు వ్రాలిసిన గజపురనాథుండు రోషంబున నురవడించి నారాచవృష్టి ముంచి వేగవంతుండును విద్యుజ్జిహ్వుండును బహ్వాశియు నను దనుజప్రధాననాయకు[1]లం బ్రేతపతిపురంబున [2]కనిచి యాభీమసేనతనయుతనువున నిశాతశరములు నించినం గోదండపాణి యై క్రోధాగ్ని జ్వాలలు నిగుడువాఁడునుఁ బటుబాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యతండు. 112

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగుపాండవకోటికి నీవు తొల్లి యా
ప్పాడిమెయిన్ సభం గరము భంగ మొనర్చితి నాఁటియందఱుం
జూడఁగ నేఁడు తత్ఫలము సూపెద నీ కని మూఁదలించి మై
నాడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజగావలిఁ బోలిననారసంబులన్. 113

క. దానికిఁ జల మెడలక నీ, సూనుం డాపవనసూనుసూనునిమేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది,యేను వెసం గీలు గొలిపె నిభపురనాథా. 114

తే. అసుర కినిసి కృతాంతజిహ్వాయమానబో ని,శక్తి యెత్తిన నమ్మహీశ్వరున కపుడు
వంగపతి సడ్డపడుటయు వానిగజముఁ, గూలవైచిన నాతండు నేల కుఱికె. 115

క. ఏనుంగు పడిన నచ్చటి,సేనలు దెరలుటయు రాజసింహుఁడు దన్నుం
దాన పురికొల్పికొని వెఱ, పూనక దానవునియెదుర నొక్కెడ నిలిచెన్. 116

క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱమం,టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలుచ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, వలిగులిగా నతఁడు సింహనాదము సేసెన్. 117

వ. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు కురుపక్షయోధవీరులం గలయం గనుంగొని. 118

1. లుద్రేకంబునఁ గదిసిన వారిం బ్రేతపతిపురంబున. 2. కనిచి రణప్రారంభంబునం గదిసి యాభీమ.

క. భీమునితనయుం డత్యు,ద్దామగతిఁ బోజుఁ గోడరి తత్కరటిఘటా
స్తోమంబుఁ గూల్చి యాతని, పై మారి మసంగినట్లు బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయ్యుండు మీాఁదు వేవేగ రారాజుం గూడి కొనుం డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్బల బాహ్లికావంతీనాథభూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులు నేకో ద్యోగంబునం దమ తమ యనుచరు లైన యోధవీరసహస్రంబులతో రథంబులు దోలికొని చని భవత్తనయుం బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం దాఁకిన నతండును దైతేయబలంబులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మాఱొక్కనియొ నారెండు సైన్యంబులు నొండొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనంగు చుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతు లగు నాపన్నిద్దఱపై బహుప్రకారక్రూరబాణంబులు వరఁ గింప నందు. 120

ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట

క. కొందఱసూతులు వాలిసిరి, కొందఱచాపములు దునిసెఁ గొందఱ చటుల స్యందనహయాలి వడియెను, గొందఱయంగములు వ్రస్సెఁ గురుకులముఖ్యా. 121

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కుపఱచినరక్కసున కలిగి రయంబున సాధనంబులు సమ కట్టికొని రభసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట చుట్టు ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముఁ డంబర,వీథి కెగసి పోయి విపులరవము నెలఁగఁ బెలుచ నడరి జీమూతభంగి దు,ర్దాంతుఁ డైనఁ జూచి ధర్మసుతుఁడు. 123

వ. భీమసేనుతో ని ట్లనియె నిక్కడ భీష్ముబారిం బడిన పాంచాలబలంబులఁ బరిపాలిం పను నక్కడ నాచార్యాదుల కగపడ్డ ఘటోత్కచుం గావను వలసి యున్న యది యివ్వలనికిం గవ్వడి గలం డవ్వలనికి వేగంబ యరుగు మనిన సింహనాదంబు సేయుచు. 124

క. కౌరవబలములు సుడివడ, పూపతి గవియుటయు మెఱసి మాఱొక్కని కుసుధా త్రిరమణుఁ డర్ధచంద్రా,కారశరము వొడిగి ధనువు గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాఁడివొడ్డనార
సంబు భీమునివక్షస్స్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రావదేయు లడరఁ
గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటోత్కచుఁడుఁ గలసె. 126

వ. ఇట్లు తండ్రి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్రులు నీపుత్త్రునిపై నొక్క పెట్టమిక్కుటం బగు కోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్లికాదిరథికప్రకరంబు గడంగి వారి మాఱ
ఱొక్కని పెనఁగంగఁ దేటి కడుఁ గ్రూరత నేచినమారుతాత్మజుం

జెనసి గురుండు రక్తపరిషిక్తుని జేసిన నాతఁ డల్గి యా
తని నొకనారసంబున నుదగ్రత మూర్ఛ మునుంగ నేసినన్. 128

మ. ధనురాచార్యునిఁ జూచి తత్తనయుఁడుం ధాత్రీశుఁడుం భీము మా
ర్కొని రాతం డెలనవ్వు చెన్నుగ గదాఘోరాకృతిం దేరు డి
గ్గినయాలోనన తేటి ద్రోణుఁడు కడంగెం జూచి తోడై కృపా
దినికాయంబుఁ గడంగి వాయుసుతుపైఁ దీవ్రాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129

క. ఏపున హిడింబసుతుఁడును, ద్రౌపదిపుత్త్రులు సుభద్రతనయుఁడుఁ గోపో
ద్దీపితులై వారలయాటోపముఁ గుదియించి రతిపటుప్రదరములన్. 130

వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేన సఖత్వలోలుండు నగునీలుండు నశ్వ
త్థామం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు. 131

క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గురుఁడు సరభసముగ ను
జ్జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన, బల మఱి దనుజుండు మాయఁ బన్నెఁ గుపితుఁడై.

వ. ఇవ్విధంబున హిడింబాసూనుండు సేసిన మాయం జేసి. 133

క. గురుఁడు మొదలైనయాప న్నిరువురుఁ గురుపతియు నొవ్వ నేటుపడి నె
త్తురు దొరఁగ సోలి సంగరధరణిం బడినట్లు దోఁచె దత్సేనకున్. 134

చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విఱిగి క్రంపఁ గొనక వెసఁ బాఱ నాపగా
తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొంకు బొం
కని యెలుఁగెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమ్మక పోయె నట్లు వో
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్మపాలికిన్. 135

వ. వచ్చి యి ట్లనియె. 136

క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగంగా వైరులచేత నేను గష్టపడితిఁ గా
దె వారితోడఁ దలపడి, చావొం డెను విజయ మొండె సంపాదింతున్. 137

చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికిఁ గాక నీకు మా
ర్కొన నగు నయ్య [1]యిప్పరుసు కుత్సితవర్తన మిట్టిదుస్తరం
బునఁ దగులావు సేయ మముబోఁటులు లేరె చలంబు డింపు మీ
వని పలితోడఁ జెప్పి సరిదాత్మజుఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138

వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139

క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యీ
జనపతి మెచ్చఁగ నాదైత్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నడరి వడిన్. 140

వ. అని భీష్ముండు వలికినం బ్రాగ్జ్యోతిషపతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరిన చందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుండై. 141

1. యిప్పుడుచు కుత్సిత.

తే. పరఁగి తోఁతెంచుపాండవబలముమీఁదఁ
గవియుటయు నంత నంత గౌరవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి యమ్మాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యాజికి నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణం బగుచునుండ.

క. నగపతియుఁ బోనిగజపతిఁ, దగనెక్కెఁ నెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతో
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డా, భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా. 144

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరదంబురయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యుద్రౌపదేయ
ప్రముఖులుం దానును హైడింబునకుం దోడై కడంగె నట్టియెడ. 145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ బొడవ ప్రేయఁగ భగదత్తుదంతిర క్తధార లొప్పెఁ
జెలువు రెట్టి గాఁగ జేవుఱుసెలయేఱు, లున్నతాచలమున నురులునట్లు. 146

క. శూలంబున హైడింబుఁడు, కాలాకృతితోడ వైవఁ గా నది పొడి యై
రాలెడునట్లుగ మగఁటిమి, వ్రాలిన భగదత్తుఁ డేసె వడి భల్లమునన్. 147

వ. ఇట్లేసి యార్చి వెండియు. 148

ఆ. భీముహరులఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రాది, యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి హయరథభటసమూ,హంబుఁ జంపె సమదహస్తిఁ బఱపి. 149

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు పాండవానీకములో
నం దిరిగి సుప్రతీక మ,మందగతిం జంపెఁ బెక్కుమాతంగములన్. 150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు, గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరగజము ను
జ్జ్వలము లగునతనితోమర,ములతాఁకున నది చలించి మొగతిరిగె వెసన్. 151

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు భగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలి కురువిభుండు గురు
కృపాదియోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమ బలంబులు గోలాహలబహుళంబు
లగుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుం డై యవ్వలనికిం
గ్రొవ్వలరం గొల్లల నేసె నట్టిసమయంబున. 152

అర్జునుఁ డిరావంతుఁడు చచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట

క. నరుఁడు ధనుర్గుణరావ,స్ఫురణంబును దేవదత్తభూరిరవము నం
బరము పగిలింప నానా,శరములఁ గురుసైన్యసరభసత్వం బుడిపెన్. 153

ఆ. అపుడు నేరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు కలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి యొచ్చుట నని
యడిగి యతఁడు నూప నచటఁ గరిగి. 154

వ. దనుజఖండితుం డయిపడి యున్న యయ్యిరావంతుశరీరంబు గనుంగొని యా ధనంజయుండు.* 155

చ. ఘనతరశోకవేగమునఁ గన్నుల నీళులు నించి యాసుయో
ధనునవినీతియుం బిదప ధర్మతనూజుఁడు సంధి గోరి ప
ల్కినతగవుం గడంగి యనికిం దలకొన్న నిజోద్యమంబుఁ దోఁ
చిన మదిఁ దిట్టుచున్ వినుతి సేయుచు రోయుచు నుండె నయ్యెడన్. 156

వ. ఇట్లు పుత్త్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగు సవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మంద స్మితంబు సేసిన. 157

క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినినది యిది మున్ను దీని విడిచితి నహిభం
జన తేరు నడపు కురుబల, వినిపాతనపాటవమున విహరించుటకున్. 158

వ. అని పలికినం బద్మనాభుండు రథంబు రయంబున మన మొనపయిం బఱపం బార్థుండు పటుబాణపరంపరలు పరఁగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును త్రిగర్త పతియును భీష్ముం గూడుకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యడరినం గృతవర్మ బాహ్లికులు మార్కొనిరి మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలపడియె నతని ప్రాపున నేపు మిగిలి నీపుత్త్రకు లాబకమర్దను మర్దింపం గడంగి కవిసిన. 159

క. గుఱి నంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ములఁ, దెరలక భీముండు పటుగతిస్యందనుఁ డై. 160

వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దొరఁగించు నారాచధారల నొచ్చి యాజ్యధారాక్రాంతుం డైన యర్చిష్మంతుండునుం బోలె మండి యుద్దండ కోదండనైపుణ్యంబు సూపినం గుండభేదియు ననాధృష్యుండును గనకధ్వజుండును విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనిద్రం బొందిరి పెఱవారు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల వెనుకొను వృకంబు విధంబున వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసె నప్పుడు ప్రొద్దు గ్రుంకుచుండ నీపెద్దకొడుకు బలుమొనలం బురికొల్పికొని చలంబునం గోల్తల సేసినం గౌంతేయ వ్యూహంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోక పెనంగిన. 161

తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పెఁ
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మలఁది పెక్కు
దెఱఁగుతొడవులు దొడిగిన తెఱవవోలె. 162

---

*క. "నీ చెలువును నీబలువును, నీచతురత నీబలంబు నీసాహసమున్
నీచక్కఁదనము నే నే, రాచూలికిఁ గలుగఁ గందు రారా కుఱ్ఱా.

వ. అని యంత నిలువక." ఈపద్యగద్యములు 155-వ దానికిఁ దర్వాత నచ్చుప్రతులలో ముద్రింపఁబడియున్నవి గాని వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టవు.

వ. అంత. 163

క. తిమిరము గవిసినఁ బాండవ, సమితియుఁ గౌరవులు రణము సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రయ్యె, ష్టమయామిని నుదితపటువిషాదుం డగుచున్. 164

క. కురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ, జొరమిన గాంధారవిభుని సూతతనూజుం
ద్వరితముగఁ బిలువు మని యా, తురతం బలుమాఱుఁ జెప్పె దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమ్మహీకాంతుండు వారలతో ని ట్లనియె గాంగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థులై పాండవబలంబులం జెఱచునట్టి సంరంభంబునకుం జొరరు మన సేనలు నానాఁటికి సన్నంబు లై సమయుచు వచ్చె నేమి సేయం గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడాలంపటుం డై. 166

క. నరనాథ యింక భీష్ముని, దురమునకుం దేకు మేను దోర్బలవిభవో
ద్ధురతం బాండుకుమారో, త్కరముం దత్సేనలఁ జుఱం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శా, సనుఁ గనుఁగొని మనము వోయి శాంతనవుని భం
డన ముడిపి వత్త మని చెప్పి నరేంద్రుఁడు వీడుకొల్పెఁ బెఱవారిఁ దగన్. 168

వ. ఇట్లు కర్ణసౌబలుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవాసితంబు లగు జలంబుల జలకం బాడి పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీనిచీనాంబరపరిధానంబులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్ఫీతమణిమయభూషణాధారణంబులను దగ నలంకృతుం డై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ బరిమళపరంపరాభాసితనూతనతైలధారాభిషేకప్రదీపితంబు లయిన కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు దొలంగు తొలంగుం డని సందడి నెడ గలుగ జడియ వందిసందోహంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజులగానంబులు వీనులం బొరయఁ బాఠకపఠనరవంబుల మనంబు రంజిల్ల రమణీయరత్నఖచితం బగు రథం బెక్కి మందమందగమనంబున మందాకినీనందను మందిరంబు సేరం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసను ముంజేయి కరతలంబున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పితామహుపాదంబులకుం బ్రణామంబులు సేసి తత్పీఠసమీపంబున సముచితకనకాసనంబున నతం డునుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యమ్మనుజపతి యతనితో ని ట్లనియె. 169

మ. నిను మున్నెంతయు నమ్మి పాండవులయున్మేషంబు నేఁ జీరికిం
గొన నీపోరెడుచందముల్ దెలియఁ బెక్కుల్ సూచితిం జేరి చే
రి నయం బిచ్చుచు నొంప నూల్కొనక వారిం బట్టి పాలార్చె దొం
డన నేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీవాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను మార్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

డెనిమిదినాళ్లు లయ్యె సమయింపవు నోఁపవు సవ్యసాచి న
ప్పని యటు లుండనిమ్ము వినుఁ బ్రార్థన సేసెద నింతవట్టు నా
చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృపసత్తమ పోరికిఁ గర్ణుఁ బంపవే. 171

వ. అనవుడు. 172

క. అమ్మాట మనమునకు వా, లమ్మై తాఁకుటయు భీష్ముఁ డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుకవడి మా,నమ్ము దగం దాల్చి యుండె నతవదనుం డై. 173

వ. పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపాలు నాలోకించి. 174

క. తలకొని నీకుం బ్రాణం,బులు డాఁపక యోపినట్లు పోరఁగ నిమ్మైఁ
బలుకఁ దగునె యక్కట నా,వలనం గలభక్తి యెల్ల వమ్మునఁ గలయన్. 175

వ. అని పలికి యలుక వొడమి వెండియు. 176

సీ. కాల్పఁడే మహనీయఖాండవం బింద్రుని నమరగణంబుతో విముఖుఁ జేసి
బహుదివ్యశరములు వడయఁడే యెక్కటిబవరాన మెప్పించి శివునిచేత
గంధర్వులకు నోడి కర్ణుండు నీతమ్ములును బాఱ విడిపించికొనఁడె నిన్ను
నిను నను ద్రోణు నాతనిపుత్త్రుఁ గృపుఁ గర్ణు గెలిచి విరాటుగోవులఁ గొనండె

ఆ. తక్కు పెక్కు లెడలఁ బెక్కండ్ర నేమేమి, సేసె వినమె యట్టిజెట్టి నిన్ని
దినము లిట్లు దొడరి పెనఁగియు నీచేత, నేఁడు వినఁగ వలసె వేఁడిపలుకు. 177

క. తగనిపని యని తలంపక, పగగొంటి వజయ్యు లైనపాండుసుతులతోఁ
దేగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి వాటింపు రిత్తమాటల నగునే. 178

వ. అని మఱియును. 179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి,ఖండిని జంపంగ నాకుఁ గాదు వినుము న
న్నొండుమగలు మార్కొ,నినం, జెండుదు నుగ్రముగ మున్న చెప్పితి నీకున్.

క. *పనుచు నాదళమున ద్రుప,దానీకవిరాటసైన్యయాదవబలసం
తానములతోడఁ బెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీ రెల్లఁ బాండుపుత్త్రుల గెలువన్.

ఆ. నడికిరేయి వచ్చి నను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగునయ్య జయము గడఁగి నీవు
నడవు మనికి నెల్లి నాచేతఁ బలుపు సూ,చెదవు గాక వేయు సెప్ప నేల. 182

క. అనినఁ బ్రియమంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర సేసి సముచితసమయం
బున మేలుకాంచి కయ్యం,బున కాయిత మయ్యె సేన పొంగారంగన్. 183

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్త్రుండు భీష్ము నుపలక్షించి భూపతి
ప్రకరంబులతో నిట్లనియె. 184

భీష్ముని నవమదివస యుద్ధము

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ నెల్లబలముఁ
జంపి పాండుతనూజుల సమరభూమి

"* అహం తు సోమకాన్ సర్వాన్ పాంచాలాంశ్చ సమాగతాన్, నిహనిష్యే నరవ్యాఘ్ర) వర్జయిత్వా శిఖండినం" అని మూలము. ఆదళమునన్ = ఆపాండవసేనయందు.

గెలువఁ గల వాఁడ నని రాత్రి పలికె నేఁడు
దఱిమి మనలావుఁ జేవయు మెఱయ వలయు. 185

క. అని యాఁడుతులువమాటలు, విని బీభత్సుంబు సిగ్గు విపులవిషాదం
బును నొక్కపెట్ట పుట్టఁగ, ననిమిషతటినీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై. 186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుం డతని
కన్నెఱెంగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో ని ట్లనియె. 187

క. మన మెల్లఁ బితామహునొ,ద్దన యుండుద మఱియుఁ గా కితనిముందటఁ బె
ట్టన వలయు శత్రుబలము,ద్దను నిరువది రెండువేలరథములవారిన్. 188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్ల చేసె నద్ధరణీశుండు గురుకృపాశ్వత్థాముల నాలో
కించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగు నీతండు శిఖండిపై నేయ నని మన
మెత్తి విడియునాఁడ చెప్పుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె యన్నీచునకు గోచరంబు
గా కుండ నిమ్మహానుభావుం బొదివికొని రావలయు ననిన వారలు నట్ల కాక
యని రయ్యమరనదీసూనుండు సర్వతోభద్రవ్యూహం బొనర్చె నందుఁ గృపా
చార్యకృతవర్మ శల్యశకునిసుదక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును
ముందట నిలిచెఁ దదనుమతిం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వలపటను
సోమదత్తద్రోణపుత్రవిందానువిందులు దాపటను హాలాయుధాలంబుసశ్రుతా
యువులు వెనుకను త్రిగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను
నిలిచి రంతకు మున్న కౌంతేయులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి రట్టియెడ నర్జు
నుండు మన మొగ్గరంబు సూచి ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 189

తే. కంటె గాంగేయు నతనిచక్కటి శిఖండిఁ, బెట్టు మీతని మన మెల్లఁ బిండుగట్టి
పొదివి కొనివత్త మివ్విధంబునకుఁ దగ ద,ళంబుగా మోహరింపు బలంబు నెల్ల. 190

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయుదు నని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యు
పాంచాలకేకయులు దాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డైన యుధి
ష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుంగా నొనర్చి యగ్రభాగం
బున శిఖండి నునిచి యతని కెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను
బార్థుండుఁ దాను నొక్కదిక్కునను నిలిచి తక్కిన యోధవీరులం గలయం జేర్చి
గట్టి మొనగా నమర్చె ని ట్లుభయసైన్యంబులుం బన్ని భేరీఝాంకారశంఖాది
నిస్వనగర్జాస్ఫూర్జితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున. 191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పి,శంగతురంగప్రచారచంచద్రథుఁ డై
పొంగి మనదిక్కుప్రజమీఁ,దం గవిసెం జిచ్చు దూఁది దరికొనుమాడ్కిన్. 192

వ. ఇట్లు గవిసి. 193

తే. మెఱసి మండలచారి యై కొఱవి ద్రిప్పి, నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు వెగ డంద నులివు మిగిలి,తరువఁ బడునబ్ధిక్రియ సేన[1] దిరుగఁబడఁగ.

---

1. దిరుగుపడఁగ.

వ. ఇట్లు మాఱు లేక తఱుము చున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలం
బుసుతో ని ట్లనియె వీఁడు రెండవ యర్జునుం డై మన బలంబులఁ గలంచు
చున్నవాఁ డర్జుననందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాఱు లే దేము పాండవుల
కడ్డపడియెదము నీవు వీనిం బొదివి భంజింపుము. 195

అలంబుసుఁడు దుర్యోధన ప్రేరితుం డై యభిమన్యుపైఁ గవియుట

క. అనవుడు నతండు దుర్దమ,దనుజావలి మున్ను గాఁగఁ దఱిమెం గుంతీ
తనయబలము గారాకులు, పెనుగాలిం దూలునట్లు భీతిం జెదరన్. 196

ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు రయంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం
గుప్పలుగా మహిం బెలుచఁ గూల్చిన దానవనాథుఁ డమ్ములం
గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండపరాక్రమలీల వారు వాఁ
డొప్పఱ తేరికూబరమ యూఁతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197

క. ఆలోనన తెప్పిఱి లయి, కాలుండునుబోలె నసుర కన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు, నేలం బడ నేసి చాపనికరముఁ ద్రుంచెన్. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199

తే. ఒకని నొకని నైదైదు మహోగ్రభాసు
రాస్త్రములు నేసి నొంచిన నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యథయును జూచి యడరె
నప్పు డాతనిపై సుభద్రాత్మజుండు. 200

వ. అప్పు డుభయసైన్యంబులవారును వెఱఁ గంది. 201

క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డ,ర్జునతనయుఁడు దివ్యశరధనుం డె ట్లగునో
యను చుండఁగ నయ్యిరువురు, నని సేసిరి వృత్రవాసవాకృతి దోఁపన్. 202

క. ఇతరేతరశరకృతశో,ణితధారలు నిగుడ నపుడు నిర్ఝరదావ
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల,గతిఁ బొలిచిరి వార లప్రకంప్యోన్నతు లై. 203

క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిసె భూనాయక ఫ
ల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక,మున వెలుఁగొనరించె సురసమూహము వొగడన్.

తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘటింప
శక్రపౌత్త్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ
జేసి యన్నింటి నడఁగించి చెలఁగి నొంప
రథము డిగిపాఱెఁ బెలుచ నారాక్షసుండు. 205

క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరునురవడి గని న
ల్దిక్కులఁ బఱచెం దమలోఁ, జిక్కువడుచుఁ గౌరవేంద్రుసేనలు భీతిన్. 206

వ. అప్పుడు పెక్కండ్రు రథికులతోడంగూడి గాంగేయుం డభిమన్యుపయిం గవిసిన.

తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁకక యందఱకును, నన్నిరూపు లై పోరంగ నర్జునుండు

సరభసంబుగ భీష్ముపై నురవడింపఁ, బొంగి యిరువాఁగు నిరువురఁ బొదివె బోరసి.

వ. అట్టి సంకులసమరంబున నభిమన్యుపై నడరు కృపాచార్యుం దాఁకి సాత్యకి బెడిదంపునారసంబు లేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతని విల్లు ద్రుంచినం గోపించి. 209

క. ఆసాత్యకి వేటొకవి,ల్లాసురగతి నెత్తి యుగ్ర మగునారాచం
జేసిన నాతఁడు కేతు,వ్యాసక్తుండయ్యె మూర్ఛ వచ్చి నరేంద్రా. 210

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికతూపాతఁ డతనివక్షమునదుమం
గీలించి సిడము గ్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగి వడంకన్. 211

వ. దానికిం గినిసి శినిమనుమండు పొగరు మిగులు నారాచ నిచయంబులం బొదివిన నశ్వత్థామ రాహుగ్రస్తుం డగునుగ్రగభస్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుత,త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణుతమ్మునిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవియుడు గీ,ర్వాణాధిపసుతుఁడు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అనవుడు నాంబికేయవసుధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణుఁ డాత్మ న
ర్జునునకుఁ గూర్చు నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తి సేయు వా
రనిఁ దమలోన నట్లు వెస నప్పుడు దార్కొని యెట్లు వోరిరో
వినఁ గల దేర్పడం జెపుమ విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన నాసూతనందనుం డతని కిట్లనియె. 215

క. తూత్రము దలకొని సంగర,ధాత్రికి నేతెంచి గురులు దండ్రులు దమ్ముల్
పౌత్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్త్రులనం గలదె తొడరి పోరన వలయున్. 216

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రోణాచార్యుమీఁదనారసముల నేసి యుగ్రంపుటంప
వెల్లువ వఱపిన వెగ డొంద కాతఁ డాతనిమేనఁ దూపులు గఱుచు గాఁగ
నాటించె నంత భూనాథుండు పురికొల్పఁగాఁ ద్రిగర్తులు గురుఁ గడచి కవియ
నరుఁ డేచి వాయుబాణమ్మున నమ్మొనఁ దూలింపఁ గుంభజుశైలశరము

ఆ. వచ్చి యుడుప నలిగి వాసవి నారాచ,వర్షమునఁ ద్రిగర్తవరునిపుత్ర
చయముఁ [1]దెరలుచుటయు జనపతినృపశల్య,బాహ్లికులును దానుఁబార్థుఁదాఁకె.

వ. అట్లు తాఁకుటయు వారల నతండు గన్నెరాకమ్ములం జీకాకుపఱిచె నట్లు గురుండు మొదలైన యంఱఱకును నాధనంజయుపోరు తలమునుక లయ్యెఁ గురుపితామహుండు ధర్మసూతి యున్నతిట్ట కుఱకి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవసులు గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభసేనలతోడం దొడరి భీమసేనుం బొదివిన. 219

1. దెల్పుటయును.

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్పున, నరదము డిగి భ్రమితపటుగదాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గరులుఁ దెరలెఁ బవనధూతఘనపంక్తిగతిన్. 220

తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగఘటలు విఱుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధిపతియుఁ
బోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రు జోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతులు వఱపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు సేయు దారుణరణంబు ధర్మపుత్త్రునకు భరం బైన నతం
డెలుంగెత్తి పేరువేరం బిలిచి చేయి వీచిన నాకళింగనాథభగదత్తుల విడిచి
యవుడు గఱచుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణంబుల నురమున శోణితంబు బోరనఁ దొరఁగం
దలి రెసఁగిననడమామిడి, చెలువునఁ బఱతెంచె భీమసేనుఁ డచటికిన్. 223

వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నశిఖండివిరాటద్రుపదులు ధర్మనందనున కడ్డపడి
భీష్ముపై నడరి బహుప్రకారవిశిఖంబుల వెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి నేయ
నొల్లక యమ్మువ్వురను మూఁడేసివాఁడితూపుల నేసిన నావీరరథికులు హుతాగ్ని
త్రయంబునుంబోలెఁ బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొప్పించిరి
వృకోదరుఁ డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణశైనేయద్రౌపదేయులు
గూడుకొని కవిసినం గౌరవసేనం జేయం గలమేటిమగ లెల్లను మిన్నేటికొడుకు
నకుం దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదెఱంగుల దొరలును బలంబులును నొక్కు
మ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడు చండం జండరశ్మి వినువీథిచక్కసగంబు
నకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దురంగమముల
నుఱక [1]నెత్తు టేఱుల నీఁది తఱియ నడచి
పోరి రేటును వ్రేటును బోటు నొక్క
యలవిఁ జెలఁగంగ నుభయసైన్యములవారు. 225

వ. అప్పుడు మన బలంబుల జనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్త్రులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్షయము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లే దింక నేటిమాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు వగచుపలుకు లాలించుభీష్మాది, యోధవరులతో సుయోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి వినియెద రనిన వా, రదియు నదియు విననయట్లపోలె. 228

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపు చుండి రాసంకులకయ్యంబునం గిమ్మీరమర్దనుండు గద
పండువు సేయు చుండె నప్పుడు. 229

---

1. నెత్తురు టేఱులఁ దఱియ.

క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి యతినిశితశర
స్ఫురణాపరిణతి బాహ్లికు, విరథుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 230
తే. చిత్రసేనుండు సౌభద్రుఁ జిత్రబాణ, పాతమున నొంచి యార్చినఁ బాండుపౌత్త్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతని త్రుళ్ళడంచె.
వ. అక్కుమారుండును దుర్ముఖుని రథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి కుంభసంభవుపై
నడరి యతని మేన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232
క. ద్రోణుఁడు కోపించి తను, త్రాణం బఱువ్రుల్లు నేసి తనువున రాజ
ద్బాణంబులు గ్రుచ్చిన సం, క్షీణబలుం డై యతండు సిగ్గఱి తొలఁగెన్. 233
సీ. తఱిమి సుశర్ముండు దాఁకి యర్జును నొంచి కృష్ణుపై నమ్ములు గీలుగొలుప
నలిగి యన్నరుఁడు వాలంపకాలువ లోలి నడరించుటయు వానియఖిలబలముఁ
జేతిసమ్మెటలను చేరుకోలల వ్రేసి యంకుశంబుల నూఁటి యతిరయమున
వాహనంబులఁ దోలువారును విండ్లును బలకలు వైచుచుఁ బఱచువారు
తే. నైన మాతండ్రి క్రీడిపై నడర నడుమఁ, జొచ్చి సాత్యకి యన్నదీసుతుఁడు శక్తి
వైవ మెయి వాల్చి యదిపట్టి వైచె మగుడ, నాతఁ డాభీష్ముఁ డెడఁదునుమాడెనధిప.
వ. ఇట్లు త్రుంచి. 235
క. ఆలోనన మెయిఁ దొమ్మిది, వాఁడమ్ములు నాటఁ బాండవవ్యూహము శుం
డాలరథఘోటసుభటా, భీలతఁ దలకడచి పొదివె భీష్ముని నంతన్. 236

దుర్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మునకు సహాయులుగాఁ బంపుట

క. అని కౌరవపతి దుశ్శా, సనుతో ని ట్లనియెఁ గంటె శాంతనవునిపై
ఘనసేన దోఁచెఁ జని కై, కొనుఁ డీవును సౌబలుఁడు నకుంఠితవృత్తిన్. 237
క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే, పునఁ గదియుడుఁ జూచి ధర్మపుత్త్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యో, ధనుఁ డపుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్.
వ. ఆపదివేవురు నెఱరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి
యెక్కినం బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహవిహారంబునం గలంగు మడు
వునుం బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయాగ్రజుండును గవలును వివిధ
విశిఖపరంపరలు వరఁగింప ముందటికాళ్లు దునిసిన మ్రొగ్గతిలంబడియును మోరలు
పఱియలైన నెఱి దప్పం గూలియు గుండియ లవిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు
త్రెవ్విన [1]వలియం బాఱియు నాశ్వికులు నేల కొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేక
ఘోటకంబులు రూపఱిన నేపఱి యత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబువడి చెదరి
కనుకనిం బఱచిన. 239
క. భేరీశంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్త్రబల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితో, గారవమున నిట్టు లనియెఁ గడు దీనుం డై. 240
క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, [2]పొలుపునఁ దోఁతెంచు ధర్మపుత్త్రునిబలుగో

1. గలయం బాఱియు. 2. పొలుపున నేతెంచు.

త్తల నిలువరింప నీ వోక, చెలియలికట్ట వయి మమ్ముఁ జేకొను మిచటన్. 241

ఆ. అనుడు నతఁడు పాండవాగ్రజుఁ గవలను, దాఁకి విపులబాహుదర్ప మొప్ప
నారసములఁ బొదివి మారిమసంగిన, ట్లునఁ జూచి నరుఁడు ననిలసుతుఁడు. 242

క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యునిఁ, జెక్కమ్ముల నొంచుటయును భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిరు,దిక్కులసైన్యములు నత్యుదీర్ణత బెరసెన్. 243

వ. ఇట్లు కలయఁ బెరసి యపరాహ్ణంబున నుభయచతురంగమథనం బగుప్రధనంబు
సేసె నట్టియెడ భీష్మగ్రీష్మాదిత్యుండు వేఁడి మిగిలి వాఁడిమెరసిననారసంబు లను
కిరణంబులు పరఁగించి. 214

సీ. పండ్రెంటఁ బండ్రెంటఁ బాండవాగ్రజునిభీముని మాద్రికొడుకులమూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్ను నొప్పించి సమపవృత్తి
నార్చిన మాత్స్యపాండ్యానీకములును సోమకవరూథినియును మగధబలముఁ
గాశసైన్యంబుఁ గరూశసేనయు నొక్క పెట్ల రయంబున భీష్ముమీఁద

తే. నురవడించినఁ బాండవోత్కరముఁ గృష్ణు
తమ్ముఁ బాంచాలనందను సమ్ముఖమున
కడర నీ కాఁగి యందఱ కన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురుఁడు. 245

ఉ. శాంతనవుం డనేకబలసంతతి నుద్భటశౌర్యసారదు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సముజ్జ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథితకంపితసాతితమూర్తిఁ జేసి య
త్యంతరయంబునం దనరథంబుగతుల్ మెఱయం బ్రదీప్తుఁ డై. 246

మ. గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురంగప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణులన్ సుందర
ధ్వజఘంటాతతులన్ శరాసనగుణ[1] వ్రాతంబుఁ దున్మాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 247

వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొను మగలు లేక మదంబునం బొంగి
గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియును గడంగి దుర్వారంబు
లగు దివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు సూచినందానయై రథికులను హాస్తి
కులను నాశ్వికులను దునిమిన గంధసింధురక్రీడనంబున బ్రోడుపడిన యుద్యా
నంబుచందంబున నగు చున్న చోట్లును గాలుబలంబులం గనుపుగోట్టినం గాలు
చేయి తల డొక్క [2]యని యేఱుపాటు లేక వండం దఱిగినయ ట్లున్నయెడలును
బెక్కు తెఱంగులచప్పుళ్లు నిగుడ రథచయంబు నవ మవంబులు గరిహయనికరం
బుల యెమ్ములు విఱుగం గార్చిచ్చు పొదివిన వెదురుటడవితెఱంగునం దోఁచు

1. వ్రాతంబులం ద్రుంచి. 2. యను వేఱుపాటు.

పట్లును దఱచుగొడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడిన కుసుమితకాశవనంబునుం బోలుచక్కట్లును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణవ్రజంబు వివిధవర్ణచామరజాతంబు నఱికి పడవైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులితంబయి కమలకైరవోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించు ప్రదేశంబులును నై పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండువడియుఁ గలంగం బాఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు లగుట గనుంగొని గోవిందుండు. 248

ఉ. అర్జున చూచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
దుర్జయదర్పవిభ్రమము దోఁపఁగఁ జేయుకయున్కి యొప్పునే. 249

వ. అనిన విష్వచ్ఛుంకు విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై యున్నం జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె. 250

క. మును మత్స్యనాథునగరంబున సంజయుతోడ నీవు పొంగుచు బెట్టాడినమాట లెల్ల మఱచిన, నిను నగరే రథికవరు లనింద్యచరిత్రా. 251

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 252

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి శౌరవహీన, మైనరాజ్య[1]మహిమ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృతమాచరించినవాఁడ, నగుదు మనసు గొలుపదయ్యె ననికి 253

వ. అయిన నీతో[2]నప్పటప్పటి కేశిమాటలు గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడవై చెదం దేకనడపు మనుటయు నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా రథ్యమ్ములం ద్వరితగతి నడపినం దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయుపయిం గవియ నతండు సెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలువరించి సింహనాదంబు సేసి. 254

మ. ఖరనారాచపరంపరోగ్రనిహతిం గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగ నేసి బాణమయగాత్రుం జేసి గోవిందు ని
ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశరస్యూతాస్యముల్ గాఁగ స
త్వరుఁ డై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివెం బాలంపమొత్తంబునన్. 255

వ. అప్పుడు. 256

తే. బీఱువోయి రథ్యంబులు మాఱుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మునివిల్లు దునిమె. 257

---

1. విభవ మేను. 2. నిప్పటి కేటి.

క. అతఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, నతిరయమున నదియుఁ దునుమ నాతం డౌరా
శతమఖనందన యనుచును, ధృతి వేఱొకవింట శరతతిం బరఁగించెన్. 258

క. ఆబెట్టిదంపుటంపలు,చే బీభత్సుండు నొచ్చి చేడ్పడి మఱియుం
దా బంటుతనము పటుబాహాబలముగఁ బోరుచుండె నంగము దూలన్. 259

క. వివ్వచ్చునొవ్వు నెంతయుఁ, గ్రొవ్వున భీష్ముండు కడఁగుకోల్తలయుం ద
క్కెవ్వరు నాతనిఁ జేరక, దవ్వుల నిల్చుటయుఁ జూచి తనచిత్తమునన్. 260

క. దారుణరోషం బడరఁగ, నారాయణుఁ డపుడు సైరణం దొఱఁగి వెసం
దేరినొగలఁ బగ్గము లిడి, క్రూరత[1]మునికోల యెత్తికొని యిల కుఱికెన్. 261

శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిం బోవుట

వ. ఇట్లు లంఘించి. 262

మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల దిగ్దంతావళశ్రేణికం
ధరముల్ మ్రొగ్గఁబడఁగ దిశావలయ ముత్కంపంబు గా నీబలం
బురులం బాఱఁగ భీష్ముపైఁ గవిసె రౌద్రోద్రేకముం జూచి ఖే
చరలోకంబును సంచలింప హరి చంచద్బాహుఘోరాకృతిన్. 263

తే. లలితపీతాంబరంబువిలాస మొప్ప
సింహనాదోద్భటం బగుచెలువుతోడ
మెఱుఁగు వెలుఁగును గర్జయు మెఱయ వచ్చు
కారుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్పె. 264

వ. అట్టియెడ. 265

క. బలుజీవము వోయిన వెలు,వెలఁ బాఱుచు నీదుయోధవీరులు పొలిసెం
బొలిసె నదె భీష్ముఁ డనుచును, గలఁగం బడి యట్లు లెత్తి కనుఁగొను చుండన్. 266

చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లనుఁ జనుదెమ్ము వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లెస్స నా కిచట శాశ్వత మైనయశంబు నచ్చట
న్వినుతికి నెక్కుసద్గతియు నీదయఁ జేకుఱఁ జేయు మిష్టమున్. 267

వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్ను వెనుక నేయిది కరంబులఁ గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచికొని వెండియుం బోవం బోవఁ బదియడుగుల కొలంది నాకౌంతేయుండు పదస్థైర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయ మహీతలం[2]బూని మెట్టి నిలువంబట్టి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నద్దనుజమర్దనుతో ని ట్లనియె. 268

ఉ. కయ్యము సేయ నే నని యకల్మషబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ నేసి నీ
వియ్యెడఁ దప్పితేని జగ మే మను నించుకసేపు పోరులన్

1. ములుకోల. 2. బూఁది దొట్టి నిలువం.

డయ్యెట దప్పె నాపయిఁ గడంగినభీష్మునిపాటు సూతు రా
వయ్య రథంబుమీఁది కిటు లాశ్రితమానము వీటిఁ బుత్తురే. 269

వ. అని ప్రార్థించినం బార్థుపలుకులకుం బ్రియం బంది ముకుందుం డూరక మరలె నయ్యెరువురు నెక్కినయరదంబు శిఖరద్వయసుందరం బైనశైలంబునుబోలెఁ బొలిచి నిలిచినం బ్రళయకాలభైరవరవం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ బటు నారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడువఱిచి యచ్చట నొండొరుల మెచ్చక యఱిమి తఱిమిన వైరుల రూపుమాపి భీష్ముండు భీషణాకారుం డై పరిశ్రాంతు లయినకృష్ణార్జునులును భీతులగు భీమసేనప్రముఖులును జేయునది లేక చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమరునప్పుడు బలుమానిసి చలిచీమలం గాలం జమరుచందంబు దోఁచె నయ్యవసరంబున. 270

క. తా నస్తశిఖరి మఱువడఁ, [1]బోనియ్యపుడు పాండురాజపుత్త్రవిరాజ
త్సేన పొడ వడఁగు ననుకృప, నో నలినాప్తుండు గ్రుంకె నుర్వీనాథా. 271

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న యైన గోవునుంబోలె నున్ననిజసేనం జూచి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యప్పటికిం దిగుచుటయ కర్జంబుగాఁ దలంచి తగువారలనెల్లం దివియ నియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుపార్థాదులు త
న్నుం గొలిచి చనఁగ విడిదల,కుం గడు విన్న నయి పోయెఁ గురువంశనిధీ. 273

వ. ఇట్లు పాండవవ్యూహంబు లోపాటించి పోయినం దాయను దమబలంబులఁ దివియ నియమించి. 274

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు నహీనపరాక్రమభంగు లేర్పడం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్ము నందఱు
న్బలసి భవత్తనూజులు మనంబులు నిండి ముదంబు మోములన్
వెలివిరియంగ నేఁగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్. 275

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు తొమ్మిదవనాఁటి బవరంబున బెండువడి యానిశాసమయంబునందు రహస్యపరాక్రమంబున. 276

క. మనమున విషాద మడరఁగ, ననుజులఁ గూర్చికొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యి ట్లను నాతనితో నాత్మీయకార్యదశ [2]దెలియుటకున్. 277

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్చుకరణి నేఁడు భీష్ముఁ డేచినకడిమిం
జేర్చి మనసేనఁ బొదివె శ,రార్చుల నిర్వీరుఁ గన్ను లారం గంటే. 278

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్మానంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను నిర్మూలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయట్లగును [3]నిశ్చింతంబునం గానవం

1. బోనాడును 2. దెలియంగాన్. 3. నిశ్చింతంబుగాఁ గానవం.

బునకుం బోయెదఁ దమ్ములం గొని తపఃపూజ్యుండ నై యుండెదన్. 279

క. మున్నును నేఁ గారణముగ, నన్ని యిడుమ లనుభవించి రనుజులు వీరిం
గ న్నారఁ జూతుఁ గాని జ,గన్నుత భీష్మునకుఁ [1]గోలుగా నీఁ జాలన్. 280

వ. నీకు మాదెస ననుగ్రహంబు గలదేని కయ్యంబు దక్కి ధర్మవిరోధంబు గాకుండు నట్టియొక్క తెరువు సెప్పు మని సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్వన వచనంబుల ననునయించి యతని కి ట్లనియె. 281

క. సత్యప్రతిజ్ఞుఁడవు నీ, వత్యద్భుతబాహువీర్యు లనుజన్ములు దౌ
ర్గత్యము గల్గునె నీకు న,మాత్యుఁడ నై యేను రాజ్యమహిమ నొనర్తున్. 282

క. పగవఁగ నేటికిఁ బార్థుఁడు, దెగువకుఁ జొరకున్న భీష్ముఁ దెగఁ జూచి వెసం
బగ యడఁగించెద నన్నుఁ గా, మగిడింపక చూచుచుండు మనుజాధీశా. 283

తే. సఖుఁడు సంబంధి శిష్యుండు సవ్యసాచి, నాకు నతనికి నై యేను నరవరేణ్య
కూర్మి పై నిత్తుఁ గండలు గోసి యైన, నరయ నాతండు నా యెడ నట్టివాఁడ. 284

వ. ఉపప్లావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడిన బలుమాటలకు నులుకుండు వచ్చి నప్పు డతనిపలుకులం బుట్టినబెట్టిదంపుఁదనంబునకుం దగినయంత నాకుం జేయ వలయు నేను నీరెం డెడలం బెక్కులు పలికినవాఁడ మీ కిరువురకు నొండొరువుల పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుండు ననిన వసుదేవనందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 285

క. కయ్యము సేయక తగుసా,హాయ్యము సేయఁ గలవాఁడ నని పలికితి ని
న్నియ్యెడ నేఁ బొంకింతునె, వయ్యము నా కేల యిట్టి దైన్యము దెచ్చెన్. 286

వ. నాకు దేవవ్రతునకు నొక్క సమయంబు గల దమ్మహాత్ముండు కౌరవులకు నయి కయ్యంబు సేయుటకును నాకు హితం బగు కార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం బూనినవాఁ డతండు రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సఖేదంబుగా ని ట్లనియె. 287

ఆ. అకట తండ్రి సచ్చినంతనుండియు మము, నరసి ప్రోచినట్టి మనుఁగుఁ దాతఁ
జంప మదిఁ దలంచుతెంపు సూచితె రాజ,ధర్మ మింతక్రూరకర్మ మగునె. 288

వ. అనవుడు. 289

తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు శాంతనవుకడకు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱిఁగి
క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతోంటివాక్యములు దలఁచి. 290

వ. అజాతశత్రున కి ట్లనియె. 291

ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట

ఆ. నీతలంపు లెస్స నీవు మున్ననినట్ల, కాక భీష్ముఁ డలుక గదిరి పోరఁ

1. గొలువు గా.

జక్కఁ జూచెనేని శత్రువుల్ వొలియరె, యిప్పు డతనిపాలికేఁగు మధిప. 292

సీ. నీవు తన్నడిగిన నిజవధోపాయం బవశ్యంబుఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యవర్తనమున నందఱమును జని యమ్మహాత్మునకు భక్తి
నెరఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి వినయంబుమైఁ బ్రార్థించి యడిగి యతని
నదయమంత్రోపదేశంబున నెగడుద మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు సేయ

ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ మొప్ప
నతినిగూఢవృత్తి నాపగాసుతుమంది,రమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి. 293

వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణ
మిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ బేరువేర వారలందఱ నేమంబు లడిగి యి ట్లనియె.

క. ఇచ్చటికి మీర లందఱు, వచ్చినపని యేమి యేది వలసిన నడుగుం
డిచ్చెద దుష్కర మైనను, జెచ్చెరఁ దలకొని ఘటింపఁ జేసెదఁ బ్రీతిన్. 295

వ. అని తెలివొందిన మొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మసూనుం డతని
కి ట్లనియె. 296

క. మా కెమ్మెయి సామ్రాజ్యము, నేకుఱు నెబ్భంగి బహుళసేనోత్పాద
వ్యాకులత రాక తక్కుం, జేకొని యత్తెఱఁగు కరుణఁ జెప్పఁగవలయున్. 297

క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగ మీ, కనఘా సైన్యక్షయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు కావున, నను నిర్జింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 298

వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గౌంతేయాగ్రజుండు. 299

ఉ. చిచ్చఱకన్నుమూసికొని చేతిత్రిశూలము డాఁచి లీలమై
వచ్చినరుద్రుచందమున వ్రాలుదు వీ వనిలోన నోర్వఁగా
వచ్చునె నిన్ను నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మెవ్విధిన్ గెలువ వచ్చు మహాత్మ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 300

క. అనుటయు ని ట్లను గంగా,తనయుఁడు నీ చెప్పినట్ల తథ్యం బది న
న్ననిమిషులు గెలుతురే చే, ధను వుండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్. 301

తే. ఇట్టివానిఁ గ నన్ను మీ రెఱిఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా యిట్టు లడుగ
మీకుఁ బ్రియ మైనకార్యంబు మెయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 302

వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్ను జయింప సమ
కూరు జోడువుచ్చినవానిని గైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగ
నను నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని
నపుత్రకునిం గని యేటుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు
నొక్కవ్రతంబు పూనినవాఁడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చిన పురుష

త్వంబు గలవానితోడఁ గయ్యంబుసేయం గావున మీకు నుపాయంబు సెప్పెద ద్రుపదునపత్యం బైనశిఖండి యట్టివాఁడగుట మీ రెఱుంగుదురకాదె విశేషించి ముందటి పుట్టువున నంగన యగుట వాని కెదు రేయ కుంఠుదు నర్జునుండు వానిం బురస్కరించుకొని వచ్చి యే నేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడ వైచునది పదంపడి బంధుమిత్త్రు లగుధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరం బగు నిది నాపను పేను బనిచి నట్ల చేయుం డని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవవ్రతు చేత ననుజ్ఞాతు లై వార లతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదలకుం బోవుచున్న సమయంబున బీభత్సుండు. 303

ఆ. సురనదీసుతుండు పరలోకగతి నిరీక్షించుటకును దాను గ్సోకవృత్తిఁ
జంప వలయుటకును సవిషాదమానసుం, డగుచు నిట్టు లనియె నచ్యుతునకు. 304

క. గురునిఁ గృతప్రజ్ఞుని ధర్మరతు వయోవృద్ధు లోకమాన్యు దయాళుఁ-
సురతటినీసుతు వంచనఁ, బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి పుట్టదు నాకుఁ. 305

ఆ [1]నన్నుఁ బాంసుకేలి నున్న నర్మిలి నెత్తి, మేనిధూళి తనదుమేను వారయఁ
బ్రీతిఁ గౌఁగిలించి మాతండ్రి గుణము లగ్గించి కన్ను నీరు నించునతఁడు. 306

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము నమ్మెయిఁ బెంచినతాత నిమ్మెయిం
ద్రెక్కొనఁ గా దతండు సముదీర్ణభుజాబలశౌర్యశాలి యై
యిక్కడిసేనఁ జక్కడిచెనేనియుఁ జూతున కాన ధర్మముం
దక్కట కోర్వఁ జాలుదునె ధర్మజుతమ్ములు క్రూరకర్ములే. 307

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాజిష్ణున కి ట్లనియె. 308

ఉ. క్రూరత కోర్చి యించుకయు రోయక పైకొని యెల్లభంగులన్
వైరులఁ జంపి భూప్రజకు వర్ధనముం గలిగించి పాడిమైఁ
గోరరి గొంచు [2]సద్వ్యయము గోరి యొనర్చుట రాజధర్మవి
స్తారము గా బలారికి వచస్పతి సెప్పుట యప్రసిద్ధమే. 309

చ. అనిమొన నోర్తు భీష్ము నని యాడినదీదగుపూన్కి లోక మె
ల్లను విని యుండగా నిటు చలం బెడలం జన దెట్టు లైనఁ జం
పన తగు రాజధర్మపరిపాలన గాకిది క్రూరకర్మ మే
నిను విధి పంచె శంతనవునిం దెగటార్పఁగ నేయు మేటికిన్. 310

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్టు లను నా ద్రుపదాత్మజుజన్మ మూపఁగా
తనయవధార్థ మం ద్రదియుఁ దప్ప దతండును వాని నేయఁ డే
ను నతని నేయుచందమున నాల్కొని యన్యుల నేయు చుందు వాఁ
డనితరవధ్యకాయుఁ డగు నాయనఁ దాఁ బడ నేయు నుగ్రతన్. 311

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డి ట్లనియె. 312

1. నన్ను బాలకేళినున్నచో నర్మిలి, తోడ నెత్తి మేనిధూళి బెరయఁ. 2. సద్వ్యయము.

ఉ. నీ వాకరుంపు దక్కఁగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్మునిం
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును జాలఁడు నీతలఁ బెన్నిభంగులన్
దైవముచూపువోలెఁ దుది దాఁకునె యవ్విధ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ వచ్చునే యెటులు ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ. 313

వ. అని పలికిన విని యతం డట్ల కాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్లయ్యెడు నని యర్జునుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్విధంబున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి తమతమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 314

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శిఖండిం గూర్చికొని యాపగాసుతుపైను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు ప్ర[1]చండతతో సమరకేళి సలిపిరి చెప్పుమా. 315

భీష్ముని దశమదివస యుద్ధానుక్రమము

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సూర్యోదయసమయంబున బాండుసూనులు సేనాసమేతు లై వెడలి మోహరించునప్పుడు మున్పట శిఖండి నిలిపి యతని కెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరు వంకలం జేకితానసైనేయులును నట పిఱుంద ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారుల మున్నిడుకొని కవల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరి నూరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీపతులును గేకయపంచకధృష్టకేతులును నిలిచి రిత్తెఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకుమున్న మనవారును వెడలి భీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మహాత్ముం బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతత్సంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను గృపకృతవర్మభగదత్తపురస్సరుం డై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బలకాంభోజముఖ్యు లై మహీపతు లమ్మనుజేంద్రుచుట్టును ద్రిగర్తు లపరభాగంబునను బన్ని బలుమొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రిట్లిరువాఁగునుం గవిసి వివిధతూర్యస్వనంబులు నింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 316

క. సమరం బప్పుడు దనుజులు, నమరులునుం బెనఁగుచంద మై తోఁపఁగ భూ
రమణ విను మేమి సెప్పుదు, జముపురమున నగ్గలంపుసందడి యయ్యెన్. 317

వ. అట్టియెడ. 318

మ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ గౌరవ్యసైన్యంబు సి
క్కువడం జేయఁగ భీమపార్థులును గో కొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యడరంగాఁ జూచి కల్పాంతభై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముఁడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్. 319

1. చండసమరకేళి సెట్టు సలిపిరి.

ఆ. కాలు కాలు వెనఁగి కాలుబలంబులు, నొడ్డగెడవుగా రథోత్కరంబు
మ్రొగ్గతిలఁగ గుఱ్ఱములు నేల యద్రువ మాతంగఘటలు గూలెఁ దత్క్షణంబ.
క. కనుఁగొని శిఖండి వెస మార్కొని భీష్ముని నేసె మూఁడు క్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడక, తని నుద్దేశించి పలికె దరహాసముతోన్. 321
ఉ. ఎవ్వత నేని ధాత సృజియించెఁ దగఁ మగవానిఁ గాఁగ నా
[1]కొవ్వమిఁ జేసి యట్టినిను నుగ్గలి నేయఁగ నొల్ల నాఁపయిం
గ్రొవ్వెసలార నీవు శరకోటి వెసం బరఁగించితేని నే
నవ్విధుఁగాని కోపము మనంబునఁ బుట్టదు సూ శిఖండిసీ. 322
వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కి ట్లనియె. 323
క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను, బలియుం డగుపరశురాముప్రతివీరుఁడ వై
యలవుకలిమి నెఱపిన నీ, చలము బలము నాకుఁ జూపఁ జాలవు కంటే. 324
క. ఏయు మొకనేర్పుమైని, ట్లేమక క్రీడించి యరుగు మె ట్లయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ, జూ యెవ్వతె నైతి నేమి సూచెపు నన్నున్. 325
క. నేఁ డెమ్మెయి నైనను నీ, పోఁడిమి సెడఁ దోన తవిలి పొదువుదు నిన్నుఁ
వాఁడిమగఁ డనుట యుడుపుదు, వేఁడిమిసొం పెసఁగ నస్త్రవిద్య మెఱయుచున్.
వ. అనుచు మఱియు నయిదమ్ము లేసె నప్పలుకులు విని ఫల్గునుం డాత్మగతంబున
నేఁడు శిఖండిచందంబు వింత యయి యున్నయది నదీనందనుండు సమయుటకు
సమయం బైన దైవదత్తోత్సాహంబున నేచి పలికెం గావలయు నని యూహించి
యుపోద్బలంబుగా నతని కి ట్లనియె. 3.7

అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్ముపైఁ గవియించుట

ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప నేమియుఁ జేయంగ
జాల కున్న మనల జగము నవ్వ
నేను గలుగ నిన్ను నెవ్వరి కేమియుఁ
జేయ రాదు భీష్ము నేయు మదరి. 328
వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దొలంగి పాంచాలబలంబుపైఁ దఱిమినం దెఱపి
గని పాండవబలంబులు గాండీవి మున్నుగాఁ గవిసినం గౌరవసేన తెరలి మరలినం
జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు గలుగ మన సైన్యంబు దైన్యంబు
నొంద నగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 329
క. మును పదివేవురఁ జంపుదు, నని యిచ్చినబాస వచ్చె నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విను లా విట మీఁదఁ దఱుఁగువిధమై తోఁచెన్. 330
ఆ. నేఁటిభంగి సూడ నృపవర పాండవు, లొండె నన్ను వారి నొండె నేను
సమయఁ జేత గలుగు సమసెదరే యొక్క, మర్త్యుచేత వారమర్త్యబలులు. 331

1. కొవ్వమిఁ జేయ నట్టినిను.

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి పటుతరశరార్పులం బ్రచరిష్ణ
నరనాథయూథంబులం బొదివికొని పాండవులకుం దెఱచి చూడరాక నిర్ధూమ
దహనస్వభావుం డైన పితామహుఁ బ్రాపున భవత్పుత్త్రులు శత్రుబలంబుల బడలు
పడం జేయం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 332

ఆ. పాండవేయమాత్స్యపాంచాలయాదవ, పాండ్యకేకయాదిబలము లొక్క
మొగిన త్రోవనీక మొనలు మార్కొనుటయు,నపుడు పోరు ఘోరమయ్యె నధిప.

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 334

తే. నీవు భీష్మున కలిగినఁ బోవ దేను,గలుగ వెఱ పేల యతనిపైఁ గవియు మెయిది
కొని మదీయబాణంబులఁ గుప్పఁగూరఁ, బఱపి కూల్చెద నీతనిఁ బటురయమున.

వ. అనిన నాతని పలుకులు విని యెలుంగెత్తి ధృష్టద్యుమ్నుండు. 336

క. మనయోధు లందఱును శాం,తనవునిపైఁ దఱుముఁ డింద్రతనయుఁడు గలుగన్
మన మతనికి శంకింపఁగఁ, బని లే దని పలికి యార్చి బలువిడి నడరెన్. 337

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహదేవులును సుభద్రాతనయద్రౌపదేయులును ద్రుపద
విరాటులును సాత్యకిచేకితానధృష్టకేతుకేకయమాగధులును ఘటోత్కచుండుం జేయం
గల రథికులు నొక్కపెట్ట బెట్టడరిన నిక్కడ గురుపుత్త్రభూరిశ్రవసులును గృత
వర్మకృపకాలభోజపతులును వికర్ణదుర్ముఖవివింశవిచిత్రసేనులును లోనైన
యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను
పయిం గవియు పాండవసైనికులను నతని కడ్డపడు కౌరవ్యవీరులను జూచునెడ
సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. మొనసి శిఖండిని ము న్నిడి,కొని యురవడిఁ దఱుమునకులను వెస దుశ్శా
సనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన,వననిధికిని వేలవోలె వసుధాధీశా. 339

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 340

క. ఇరువురఁ గృష్ణుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ
స్ఫురితుఁ డయి నొంచెఁ గ్రీడియు, నరనాయక యతని మూఁడు నారాచములన్.

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాటించె నైదుతూపు,లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁడేచివిల్లు
దునిమి పెల్లేయఁ [1]దలఁకక దుస్ససేనుఁ, డన్యధనువున నిరువదేనమ్ము లేసె. 342

క. ఆతూపులు నఱికి పరి,స్ఫీతం బగునారసంబు పృథుతరవక్ష
స్స్యూతంబు నేసి విజయుఁడు, నీతనయుని మూర్ఛవుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 343

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 344

క. సారథి యరదము భీష్ముని,తేరివెనుక [2]కెరిగిచె నంతఁ దెలి వొంది ధృతి
స్ఫారుఁ డగునక్కుమారుఁ డు,దారగతిన్ మగిడి వచ్చి తాఁకెం గ్రీడిన్. 345

వ. తదవసరంబున సాత్యకితోఁ నలంబుసభగదత్తులును నభిమన్యుతోఁ సుదక్షిణుండును

1. దరలక; జెరలక. 2. కరిగె.

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులునితో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనుతో భూరిశ్రవసుండును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో నస్త్రగురుండును దలపడిన బెట్టిదం బగుసమరం బయ్యె నం దిరుదెఱంగుల యోధులు నన్యోన్యధ్వజభంజనంబును బరస్పరతురగహననంబును నితరేతరసూతనిపాతనంబును మిథఃకోదండఖండనంబును జేయుచుండం బటుతరశరసంపాతసంపాదితశంపాజాలకాభీలంబును భీషణగుణరణనగర్జాసూర్జితంబును రక్తధారాసారఘోరంబును నగు నపూర్వపర్జన్యసమయంబు దోఁచె నప్పుడు కయ్యంబు కలరూపంతయుం గనుంగొనుటకు మింటికేఁగి యున్న వెరవుగా దనుజరిపునవిత్రుండు చక్కని మింటికిం జనుదెంచె [1]నట్టియెడ. 346

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపంక్తి నతిదర్పస్ఫూర్తిమ్రోఁ ద్రుంచి యొస
త్కటకోపానలదీప్తవక్త్రుఁ డగుచుం గాండీవి పెల్లేయుచుం
ద్రుటితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడు నిర్లూనాఖిలాంగుండు నై
రటదశ్వం బగు తేరితో నతఁడు సంత్రాసంబునం బాఱెనన్. 347

తే. ఫల్గునుఁడు భీష్మమున్నటిబలము నెల్లఁ, జటులరథవల్గనుం డయి చంపుచున్నఁ
జూచి ద్రోణుండు గురురవస్ఫురణఘూర్ణ, రోదసీభాగుఁ డగుచు సూనుఁ గనఁగడంగి.

—— ద్రోణాచార్యు లశ్వత్థామను భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట ——

వ. అక్కడ నడచినం గౌంతేయాగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డపడి పోనీక పెనంగుచుండ నక్కుంభసంభవుండు. 349

క. అప్పుడు [2]క్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱసంగడ మై
యొప్పిన తనయున కిట్లని, చెప్పెం దత్కాలగతివిశేషము లెల్లన్. 350

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రము దప్పె శౌం గను
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు నీ
వ్వడి యెదుఁ జెయ్వు లంగము గడంక దొలంగెను నేఁడు భంగిఁ గ
వ్వడి తనపూన్కి దీర్చుట ధ్రువం బని బుద్ధి జనించెఁ బుత్రకా. 351

వ. అతని మును పటు తల యెత్తి చూచితము. 352

క. కూలెడు గుఱ్ఱంబులు ధర, వ్రాలెడు నేనుఁగులుఁ గూలు రథములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానఁగ నయ్యెన్. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

తే. అదరి కురుసేనపై గ్రద్ధ లాడఁ జొచ్చెఁ, బడుచు నున్నవి యుల్క లిక్కడ వినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగి శివారుతంబు, లాపగానందనునకుఁ గీడావహిల్లు. 355

1. ననుకరణి మధ్యాహ్నం బయ్యె నట్టియెడ. 2. క్రోధము గన్నుల, నిప్పులు.

వ. యుధిష్ఠిరుమొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోఁచుచున్నయది ద్రౌపదేయనకుల సహదేవసహితుం డయి తఱుము నతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవవ్రతు పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణంబులు డాఁచుసమయంబుగా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్దామగతిం జనియె నక్కడ భీమసేనుండు. 356

క. నరుఁ డేచి శిఖండిఁ [1]బురస్కరించుకొని యపుడు భీష్ము సమయింపఁగ స
త్వరుఁ డగుటకుఁ దగ రణోత్సవరుఁడై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్. 357

వ. ఇట్లు తఱిమి గాంగేయుముందటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప కృతవర్మశల్యసైంధవచిత్రసేనదుర్మర్షణవిందానువిందకర్ణులు పదుండ్రు నొక్క పెట్ట యతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియుం జలింపక పోరునమ్మారుతిం గనుంగొని క్రీడి తోడై తఱియ నుఱికి ధనువుల తునియలను బాణంబులపఱియలను గేతుచ్ఛత్రచామరంబుల చెక్కులను భూషణంబులపొళ్లను బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలోకించి యాభీమార్జునులం దాఁక నియోగించిన. 358

క. ముందటిపదుండ్రు నానృపు, లందఱునుం గూడి పెనఁగి యయ్యిరువురచే
తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ, గ్రందుగ బలుమొనల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్. 359

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కు మొనలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకు బోరు భరం బగుట యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగు రథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ ద్రోచి యేచిన. 360

క. పాండవబలములయత్యు,ద్దండపరాక్రమము సూచి దర్పోద్ధతవే
దండముఁ గనినకేసరి, చండత భీష్ముండు వొదివె శరనఖరములన్. 361

క. డొల్లెను సూతులుఁ బెలుచం, ద్రెళ్లెడు తురగములుగా నతిక్రూరగతిం
బెల్లేయుచు సత్వరముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్. 362

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.

తే. ఉత్తమక్షత్రియుల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేఁడు పదినాళ్లు లేని నానిశితశరచ
యములఁ గూల్చితి వేసరినట్టు లయ్యె, మేనితోడిపొత్తింకిట మానుటొప్పు 364

వ. అని తలంచి తొలంగి జలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచందంబునం గౌంతేయాగ్రజుం గదిసి యల్లన యతనితో ని ట్లనియె. 365

క. జనియించినంతనుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం
జనియెం గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁ జాల నాసురవిధికిన్. 366

ఆ. మీరు నాహితంబు గోరుదు రేని శిఖండి మున్ను గాఁగఁ గడఁగి యంత
వట్టువారు నొక్క పెట్టగాఁ బైఁబడి, యేయుఁ డింకఁ దడవు సేయ వలదు. 367

1. బురస్కరుఁడుగఁ గొని.

వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం[1]దేరు గ్రొల్లుదోలి పాంచాల బలంబులపయి నడరె
నప్పు డయ్యజాతశత్రుండు సమీపవర్తి యగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 368

క. దేవవ్రతుపలుకులు విం,టే వేగమ పనుపు మొక్కటిగఁ దఱుమఁగ యో
ధావలి నెల్లను భీముఁడు, నీవును నరుతోడఁ గూడి నిగుడుఁడు పలుచన్. 369

వ. అనవుడు నతండు. 370

సీ. మాత్స్యకైకేయాది మనుజేంద్రులకుఁ జేయఁ గలయట్టి యోధవీరులకుఁ జేయి
సూపి మరున్నదీసూనుపైఁ గవియింపఁ బవనజపార్థుల ప్రాపుకలిమి
వెఱవేది యందఱుఁ దఱుమఁ గౌరవపతి తమ్ములు దొరలును దానుఁ దాఁకఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు ఘనమయ్యె నప్పుడు సౌభద్రుఁ డమ్మహీశ్వరుని నొంచ

తే. ద్రోణతనయుండు శైనేయు బాణమయశరీరుఁ గావించెఁ జేదీశ పౌరవు లస
[2]మానఘోరాక్రమం బొప్పె మారుతాత్మజుండు రారాజసేనికపిండుఁ జదిప.

వ. మఱియు నందు నిందును మందాకినీనందనుపయిం ద్రోవను నతనిం గావను
దలంచి కడంగిన సైనికు లనేకులు నానాప్రకారంబుల వివిధాయుధంబులం
బెనంగుచుండ. 372

క. మొనసి మృగేంద్రు మృగేంద్రుఁడు,చెనయం జనుగతి నరుఁడు శిఖునిగతిఁ గాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శాసనుఁ డడ్డము సొచ్చె దేవసంఘము పొగడన్. 373

ఆ. అతని కప్పు డెదుర నమ్మొన నెవ్వరుఁ, జాలరైరి సవ్యసాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, యొత్తి భీష్మువెనుక కొదుఁగఁ జేసె. 374

వ తదవసరంబున సరభసంబున. 375

క. భగదత్తుని నాకవ్వడి, వెగడొందఁగఁ జేసి యతని వెల్లెనుఁగుం గొం
పుగఁ జేసిన నాతండును, నిగిడెం బాంచాలమేదినీపతిమీఁదన్. 376

వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెలిపి సూపి దేవవ్రతు నేయు మని
పురికొలిపె నంత. 377

క. మనయోధప్రకరము శాం,తనవుం దలకడచి యత్యుదగ్రత నయ్యు
ర్జునుఁ బొదివె నతం డలిగినఁ, బెనుగాలిం దూలు మొగులుపింజను బోలెన్. 378

ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యాపగాసుతుమీఁద, వాలుటమ్ము లేయ వాని నేయ
నొల్ల కతఁడు కెలని యోధవీరావళి, నేయుచుండె శౌర్య మెసక మెసఁగ. 379

క. నరుఁడు శిఖండిం దఱిమిన, శరము లతఁడు భీష్మునురుభుజామధ్యమునం
గురియఁగ నవ్వుచు నుండెం, గరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁగా నున్నక్రియన్.

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట సరకు సేయక యతం డగ్గమైన నేయక
సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగిడించి మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడి
వెగడుపడు నంతకయ్యంబు సేసి నొచ్చి పాసినం గౌరవపతి గనుంగొని యెలుంగు

1. దేరు గ్రొల్లుదోలి. 2. మానవిక్రము లై యొప్ప మారు.

సూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాళవబాహ్లికవిదేహశూరసేనప్రముఖ
బలంబులు బలమర్దనుతనయుదెసకుం గవిసిన. 331
తే. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నతిశయంబు, సూపి చతురంగబలముల రూపుమాపి
యుఱక తఱిమి శిఖండికిఁ దెలిపి సూప, వాఁడితూపులు భీష్ముపై వాఁడు నినిచె.
వ. ఆసమయంబునం గృప శల్య వివింశతి వికర్ణులం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు
శాంతనవున కడ్డపడినం బార్థుం డయ్యేవురను విరథులం జేసిన. 333
క. కురుపతియు ననుజవర్గముఁ, బరమక్రోధమునఁ దెంపు బలుపును మెఱయన్
సురనాథనందనునిపై, నురవడిఁ ద్రోచుటయు సేన లుగ్రత నడరెన్. 334
క. పాండవబలములు తలపడి, ఖండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను
ద్దండతఁ బోరెడుమనుమల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుఁడు వెసన్.
తే. అరిబలంబుపై నొక్కదివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలఁచి యరిఁబోసి తిగిచి యుదగ్రవృత్తిఁ
గవిసి ముంగట నున్నశిఖండిచూడ్కి
నోడరుటయుఁ దాల్మిమైఁ దెగ [1]యుడిపె నధిప. 336
వ. అంత. 337
క. సోమకమాత్స్యప్రముఖో, ద్దామబలము లేచి వెలుచఁ దఱుముటయును సం
గ్రామతలము సేనాంగ, స్తోమాంగమయంబు సేసె దుర్దాంతగతిన్. 338
క. సేనల నిమ్మెయి భీష్ముఁడు, దీనతఁ బొందింప [2]నలిగి ధీరత్వము వీ
రానీకం బగ్గింప శతానీకుఁ డెదిర్చె నతని నాసురభంగిన్. 339

విరటుతమ్ముఁ డగుశతానీకుండు భీష్మునిచేఁ జచ్చుట

వ. ఇట్లు డాఁకి విరటుతమ్ముండు వాలమ్ముల నొప్పించినం గోపించి. 390
శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస నుర్విం గూల్చి రథ్యంబులన్
డొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు శో
భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ డేసి నఱకెం దన్మస్తకం బుగ్రతన్. 391
వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుం జంపిన. 392
క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యం,దినమునయినుమాడ్కి బయలఁ దేజోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, కనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి గాండివితోడన్. 393
క. మనమోహరములు సెడి కను,కనిఁ బాఱెను నిప్పు డాపగాసుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక తక్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొదివి గెలువుము కడఁకన్.
వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీనందను నమందమార్గణ
పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవవ్రతుండు

1. యుడిచె నధిప. 2. గడఁగి.

వాని నేయ నొల్లని సందున నాసవ్యసాచి యతని విల్లు దునిమి పెల్లేయుచున్నం
జూచి సైరింపక శల శల్యకృప కృతవర్మ చిత్రసేనభూరిశ్రవగ ప్రభృతివీరలోకం
బతిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు [1]నేయుచు భీష్మున కడ్డపడుండు
దలకడవుం డను నెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరినం గని సమీర
నందనసాత్యకిసౌభద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభంగిం
దఱుమం దత్సైన్యంబులు గూడుకొని కవిసిన దివిజదానవసంపాతసమయసమరం
బయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనస్సైనికులకందఱ కన్నిరూపులయి యైంద్ర
వారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం దెరల్చుచు సురతుల్యుం డైన శిఖండిం బురి
కొల్పికొని మీఁతం డ్రేయించుచు నతం డెన్నివింట్లెత్తిన నన్నిటిం దోడ్తోన
తునుమాడుచుండె నాకిరీటిపై నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియునుం ద్రుంచి
సూతునిం గేతనంబునుం గూల్చిన. 395

సీ. మనమున భీష్ముఁ డిట్లని వితర్కించుచుఁ బాండవుల నాయొక్కవింటన కడపంగి
గెలువనే వీరికిఁ గృష్ణుండు ప్రాపు గాకున్న నిం కది యట్లు లుండనిమ్ము
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని కీడ్పడి వీరలు వచ్చినఁ జెప్పితి వధవిధంబు
సమర ముపేక్షించి శాంతిమై నుండెద నడిచిపాటేటికి ననఁగ నెఱిఁగి

తే. చదల సుర లిట్లు మే లిది సమ్మతంబు, మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్పుమాట లాతఁ
డొక్కరుండును వినియె నే నొకఁడు వింటి, మునిమహానుభావంబున మనుజనాథ.

వ. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు మరుత్తటినీతనయుమీఁద
సుడిసె సురదుందుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు ననన్య
గోచరంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం డూఁగ కున్నం గెలని కొక
భంగి యై తోఁచు నని తలంచి. 397

తే. ఒక్క విల్లెక్కు పెట్టంగ నుఱక వెస శిఖండిపటుమార్గణంబులఁ గడఁగి యేయ
నతఁ డుమిసిమింతుఁడును గామి కల్ల నవ్వి, పఱపెఁ దన యమ్ము లతనిపై ఫల్గునుండు.

వ. శాంతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 399

క. నరుఁడు దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యతనిచాపం బధిక
త్వరితగతిఁ ద్రుంచి యతని, స్ఫురనారాచంబు దనువు సొర నేయుటయున్. 400

వ. తమకుం దమ యోధవరులెల్ల వారింపం జేరం జెనయం గొలఁది కాక వెల్లివిరి
సినశరనిధిభంగిం బొంగినవివ్వచ్చు వెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక
కెలంకుల నున్న కొడుకులం గనుంగొని మీఁతం డ్రి రారాజుతో ని ట్లనియె. 401

మ. అని దేవాసురకోటి కైనను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా
ర్కొన వీఁ డల్గిన మర్త్యు లేయెదు రుదారుం డైనయీకిరీటి ద
క్కిన నిప్పాండవసైన్య మింతయును మర్దింపంగ నేఁ జాలుదుఁ

1. నేయుండు భీష్మ.

వినుసత్యం బిది పీనివింటి కెదురర్జ విల్లెత్తలేఁ డెవ్వఁడున్. 402
క. అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁడేసెను, జననాయక దొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 403
వ. అప్పుడు దేవవ్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి. 404
సీ. అశనికల్పము లివి యర్జునుబాణముల్ గాని శిఖండివి గావు సుమ్ము
కర్కటిగర్భంబు కరణి గాత్రము వ్రచ్చి నిట్టివి వీనికి నెందుఁ గలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి యై మర్మంబు లిట్టునొనాటునే యితనిచేత
జముదూత లట్ల ప్రాణముల వెలార్పంగ నీద్రుపదాత్మజుఁ డెన్నఁ డేసె
ఆ. దృఢ[1]విముక్తములును దీప్తాకృతులు లక్ష్య, శుద్ధిమంతములును సునిశితములు
నైననారసంబు లతనివి గాక యీ,తనివి యగునె యొక్కవిధమునఁ జూడ. 405
క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పా,ర్థుని వైచిన నది యనంతము దునుమాడుచు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయుఁ, గొని యరదము డిగ్గఁజూచుచుఁ గాలుడిం కాలుచున్.
తే. ఏసి యారెంటిఁ దునియలు సేసి యేలుఁగు
సూపి యె నుండ వెఱపేల నాపగాత
నూజుఁ బొదువుఁడు మీ రని యోజఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు తనయోధజనుల కెల్ల. 407
వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి. 408
క. ఏయుడు పొదువుం డపుడు, ప్రేయుఁ డనుచు వారు జాహ్నవీతనయుఁగదుర
డాయుడు మనసైనికులుం, గోయని తలపడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 4 9
వ. అప్పుడు. 410
తే. ఏసి గాండీవి కురుసేన నెగుచ నతని, వారు వెలువక భీష్ముని జేరి యొడల
వ్రేలెఁ డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబున నినిచి రధిప. 411

భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట

వ. అంత నంశుమంతుండు శాంతుం డగుచు వచ్చె నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి గాంగే
యుపైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడం ద్రోచిన. 412
క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుండ నిల కంపింపన్
దర్పోజ్జ్వలుఁ డాభీష్ముఁ డ,హర్పతి యస్తాద్రి నేసనట్లుగఁ బడియెన్. 4,3
తే. తనువు ధరఁ బొందకుండఁగఁ దల్పభంగి
శరము లూఁత యై పోలు పారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుం డగునమ్మహాను
భావు దేవవ్రతుని దేవభావ మొందె. 414
చ. అనిమిషులప్డు సూచి మృతుఁ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం

---

1. సుముక్తములును; సముక్తములును.

బునఁ గృతపుణ్యుఁ డంచు వగఁ బొందిన భీష్ముఁ డెఱింగి వారికి
ట్లను సురలార కాలగతి నాత్మ దలంచియ కాదె మేనిలో
నునిచినవాఁడఁ బ్రాణముల నుమ్మలికింపకుఁ డించుకేనియున్. 415

వ. సత్యవతీవివాహం బొనర్చుటకు మాతండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛంద మరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావునఁ దద్వరప్రభావంబున నావధంబున కేనోడం బడక కానేరకయ్యేఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యనిన విని వారలు సంతోషించి రాసమయంబున భాగీరథిపసుపునం గొందఱు మునివరులు హంసరూపంబుల నప్పు హాత్మునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జనుదెంచి యతండు దెలిసియునికి నతని చేత నెఱింగి ప్రియం బంది యేఁగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు పుచ్చిన దుశ్శాస నుండు కుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్ముపాటు సెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి యొక్కింత దేఱి దీనాననుం డగుచు నప్పుహీనాథుకడకుం జనియె నయ్యవస రంబున. 416

సీ. పాండవేయులు మాత్స్యపాంచాలయాదవసహితంబుగా సంతసమునఁ బొదలి
రాదెస బొబ్బలు నార్పులు బహుతూర్యకోటిియుఁ జెలఁగ నీకొడుకుగమియు
నీదిక్కు-వారలును నెలుఁగెత్తి యేడ్వంగ నంబరచరులహాహానవంబు
లులియంగ రోదసి గలయంతనట్టును ఘనశబ్దమయ మయ్యె మనుజనాథ
తే. కాలు సే యార్పుటలు లేక కన్నుఁగవల
నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బొండు
సూనుతతిఁ జూచుచుండిరి గాని యించు
కయును గడఁగరు మనవారు కయ్యమునకు. 417

వ. తదవసరంబున నంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 418

క. నాయుల్ల మరయ నినుమో, ఆయో కా కిట్లు రూపఱక విన [1]నేర్చెఁ
సాయకసముదయఖరభవ,దీమవచనచయము గవియు దేరం దిరమై. 419

వ. ఇంక నేమేనియుం జెప్పఁ గొఱంత గలదే యనుటయు నాసూతనందనుం డి ట్లను నప్పుడు కౌరవులుం దారును దమవారును మైమఱువు లూడ్చి యాయుధంబులు వెట్టి గాంగేయుకడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితు లయి యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొక్క-రుండును ధనుష్పాణియై యరిగె ని ట్లియ్యిరు దెఱంగుల వారలుం దత్కాలప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్యవిషయరోషం బులు దక్కి- తన్నుం బరివేష్టించినం గులగురుం డగునమ్మందాకినీనందనుండు వారి నభినందించి కొలిపించికొని యుండె. 420

తే. తనకుఁ గ్రీడల యని భవ త్తనయులకు నె
ఱుంగఁ జెప్పిన వాఁ డుకడంగి మెత్తఁ

1. నోర్చెఁ.

దనము గలతలగడలు దేఁ బనుచుటయును
జూచి చిఱునవ్వుతో సవ్యసాచిఁ బిలిచె. 421

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పము, లొలుకఁగ గాండివము వెట్టి యొయ్యన చనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టు మని భీష్ముఁ డాతనిఁ బనిచెన్. 422

వ. ఇట్లు పనిచినం బార్థుం డట్ల చేయుదు నని గాండివంబు పుచ్చికొని మఱియు ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ము లభిమంత్రించి పెడతలఁ దాఁకి యెత్తిపట్టుకొని పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పం బునకుం దగినయుపధానంబు [1]వెట్టి తని యతనిం గొనియాడి సకలపౌత్రులను ధాత్రీపతులను నవలోకించి. 423

క. రవిఁ గొల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్పునం దిట్లు మహో
త్సవలీల నిలుతు నా కీ, దివసంబులఁ జేయవలయుఁ దృఢరక్ష దగన్. 424

క. అలయ కరయ నోపినవారలు గ్రక్కునఁ బరిఘుతోడిప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడుఁ, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులుభక్తిన్. 425

వ. అత్తెఱం గాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగిన వారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స సేసెద మని తొడంగిన గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్య నృత్తప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమ్మహాత్మునకు వినోదంబు సలుపు చుండె నట్టి యెడ నాదేవవ్రతుండు నీళ్లు ద్రావ నడిగినం దనుపాపనీ రనేకులు గొనివచ్చిన నతండు. 426

తే. వినుఁడు శరతల్పగతుఁడ నై యునికిఁ జేసి, యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచితంబు
నాకుఁ దేజోమయాస్త్రవిన్యాసవిధిస,ముత్థితం బైన భూజల మొకఁడు దక్క.

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటి రాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గవ్వడిం గనుంగొని గాంగేయుండు. 428

క. శరవేదన సర్వాంగము, సెరియఁగ నా కిపుడు పెదవు లెండెడుఁ దృష్ణా
భర ముడుపఁ [2]దగినసీళులు, వెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వేతె మ్మనఘా. 429

వ. అనిన నట్లకాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజోమయం బయిన మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుఁ గావించి మహీతలంబు గాఁడ నేసిన భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి యెగసిన. 430

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్మయు లైరి, పాండుసుతులు వారిబలము నుబ్బి
యార్చి సంతు లొత్తి రాజలంబుల నమ్మహాత్ముఁ దృప్తుఁ జేసె నర్జునుండు. 431

వ ఇట్లు తృప్తిఁ బొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనందనున కి ట్లనియె. 432

1. వెట్టు మనిన నట్లచేయ నతనిం. 2. దగిన జలములు.

ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదుర్
శౌరియు నీవుఁ గూడిన నసాధ్యము లెవ్వియు లేవు దర్పదు
ర్వారుఁడ వైననీవలని వైరము కీ డని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు దెగం జెడుఁ గా కిట మీఁద భీముచేన్. 433

వ. అని పలికి దీనమానసుం డగుచున్న భవత్సూనుతో ని ట్లనియె. 434

మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానారాయణుం డాప్తుఁ డె
వ్వరికిన్ వీరి జయింపరాదు సమరావష్టంభముం దక్కి ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థ మిమ్మర్థరా
జ్యరమం బొందుము మీరు గొంద ఱయినం జాలున్న నీ కొప్పదే. 435

వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాఱు పలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు చనునెడ గోవిందుండు కౌంతేయాగ్రజుం
గనుంగొని. 436

క. సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ, సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ జొప్పడునే గొ
వ్వరి కైన నద్భుతాహవ,పరికరు లగుమీకుఁ దక్కఁ బౌరవముఖ్యా. 437

క. అనుటయు నతఁ డి ట్లను నే, మనఁగా నొకమానిసుల మె యప్రతిహతవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి, పనులకుఁ జాలితిమి గాక భక్తాధీనా. 438

కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట

వ. అని యి ట్లియ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు నఖిలజనపరివృతు లై శిబి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తివినయంబులు
దోఁపం బాదప్రణామం బాచరించి. 439

ఆ. అలుక దక్కి నన్ను నధికవాత్సల్యశీ,తలము గాఁగఁ జూచి తగినమాట
లాడవే మహాత్మ యనుటయు నాతండు, గారవమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి. 440

వ. ఒక్క [1]కరంబు మెఱంచి కౌఁగిలించుకొని యచ్చట నున్న రక్షకాదిజనంబుల నవ్వలం
బోవం బనిచి యతనితో ని ట్లనియె. 441

క. నీదెసఁ గోపింతునె కుల,భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డల జెఱుపం
గా దని కినియుదు లే దన, [2]రా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁ బలుకులన్. 442

వ. అది శిక్షగాని రోషంబు గా దట్లుం గాక. 443

క. నీయుదయము దైవికగ,ర్భాయత్తము నీకు మర్త్యు లసదృశులు గాం
తేయుఁడవు గాని విను రా,ధేయుండవు గావు నీవు ధీరవిచారా. 444

వ. ఇది కృష్ణద్వైపాయనుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ
తేజోవిశేషంబువలనను గనుంగొనియుండుదుఁ బాండుతనయుండ వగుటం జేసి
నీయెడ వాత్సల్యంబ కాని మాత్సర్యంబు లే దొక్కటి సెప్పెద విను మేను

1. కరం బక్కిలి మలంచి. 2. రా దదలుతు.

గురుపాండవులవైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం
డగు కృష్ణుండు వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవును
నొండుదలంపు దక్కి యక్కౌంతేయులం గలిసి యుండు మనినఁ గర్ణుం డతని
కి ట్లనియె. 445

క. కౌంతేయుండ నగుదు నిది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నార్యులచే ని
ట్లింతయు నెఱిఁగినఁ గుంతీ, సంతానము[1]తోడిపొత్తు చనునే నాకున్. 446

ఉ. వారు మహాబలుల్ హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం
బోర జయింపరామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ గౌరవ
క్ష్మారమణుండు సేయుతగుమన్నన లెల్లఁ దలంచి చూచినన్
భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మమె వీరకర్మమే. 447

వ. అదియునుం గాక. 448

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప
ల్మాటుఁ బరాభవించితిఁ జలంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడుం
జేటు దలంచి యే బలువు సేసితి వైరము నాకు నింక నీ
వీటికి వారివీటికిని వెక్కస మయ్యెడు కయ్య మొప్పగున్. 449

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమునం దప్పింపఁగా వచ్చునే
నీ వింకన్ నను నొండు పల్కక పరానీకంబుపైఁ బంపు మ
త్సేవాధర్మము నిర్వహించెద బలోత్సేకంబు లోకంబునం
భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బార్థుం దలంకించెదన్. 450

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్టు లను నంతకుఁ జాలు నెఱుంగునే సుయో
ధనునకు నెప్డు నీదుభుజదర్పమ కాదె సహాయ మెద్ది యా
తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ
మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 451

వ. అని తెలివొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది
రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం
జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 452

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా
కర్దమలేపనిర్హరణకారికృపామృత[2]పూరకర్మసం
మర్దనిరాసకర్మఠ సమత్వపరిస్ఫుటరూపభావనా
నిర్దళితారివర్గమహనీయమనోరమణీయవైభవా. 453

క. భసితోపరభాగ[3]హేలా, లసితశ్రీవత్సలలితలాంఛన పింఛ
ప్రసృమరరుచిశబలోరగ, విసృమరదీధితి[4]కలావివేష్టితమౌళీ. 454

1. తోడిపొందు. 2. పూర్వకర్మ. 3. పరిభాగలీలా. 4. కలాపవేష్టిత.

మాలిని.—

శరణరహితవృత్తి గ్రాహ్య[1] భక్తప్రవృత్తి
కరణగమనలీలా గాఢకారుణ్యశీలా
స్మరణభయదమూర్తి మధ్యరశ్మిప్రవర్తీ
చరణవినమదింద్రా సంతతానందసాంద్రా. 455

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతమునందలి
భీష్మపర్వము సమాప్తము.

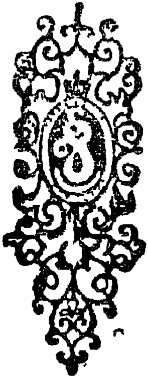
1. భక్తి ప్రవృత్తీ, గరుడగమనలీలా,

శ్రీరస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము — ప్రథమాశ్వాసము

సంశ్రయమంగళగౌ
రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప
ద్భాసితవక్షోవామాం
గాసూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా. 1

సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలి వచ్చి యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 2

క. మునిజనవల్లభ యివ్విధ,మున దేవవ్రతుఁడు శాంతిఁ బొందినక్రమ మె
ల్లను ధృతరాష్ట్రమహీశుఁడు, విని యెయ్యది యాచరించె వినిపింపు తగన్. 3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 4

క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యవ్విభుండు సంజయుఁ బోవం
బనిచెను దనయునికడకు న,తనివిజయము కాంక్ష తనహృదయమున మొలవన్. 5

క. పనిచి కృతపడినగాంగే,యుని దెసయుమ్మలిక నాతఁ డుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొం,దినఁ గుందుచు నుండెఁ గొన్నిదివసంబులకున్. 6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయసైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాఁటిని,శాసమయమునందుఁ గడు వెసం జనుదెంచెన్. 7

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురంబున
నున్నధృతరాష్ట్రు నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం దనచేరువ
నునిచికొని యాదరించి. 8

చ. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాదుయోధవ
ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపాండుపుత్త్రసై

న్యమునకు మాఱొక్కనం దలఁచె నక్కట కౌరవు లేమి సేసి రా
సమయమునన్ బలప్రచయసంఘటనం బెటులయ్యె సంజయా. 9

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లను నక్కురునాథుతోడ నవహితమతి వై
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమమున నీయడిగినతెఱంగు భూవర తెలియన్. 10

వ. దేవవ్రతుండు దేవభావంబు నొందినయప్పుడు కురుపాండవు లతనికడకు వచ్చు
టయు నాసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి శరతల్ప
గతుం డైనశాంతనవుండు సెప్పినహితవచనంబు లాదరింపక రోషసంరక్తనయను
లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు సనినకౌరవులు నాఁటివేకువ నీకడనుండి యేను
బోయి శిబిరంబు సొచ్చునవసరంబున. 11

మ. సమరోద్యోగము వీటికిం దెలుపునిస్సాణాదితూర్యంబు లొ
క్కమొగిన్ మ్రోయఁగ వారణాదిచతురంగస్ఫారసన్నాహసం
గమనాటోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకన్ వీరనైపథ్యవి
భ్రమలోలాకృతు లైరి మోములవివర్ణత్వంబు సంధిల్లఁగాన్. 12

వ. ఇట్లు సన్నద్ధు లై వెడలి యస మెడలినబలంబులం గూర్చికొనుచుండి. 13

ఉ. అప్పుడు భీష్ము లేమి హృదయంబుల సుమ్మలికంబు గూరఁగా
నెప్పటిచందముల్ విడిచి యేడ్తెఱఁ దక్కినచూడ్కు లొండొరు
న్నెప్పలమాటునం బొలయ నీసుతుపాలికి వచ్చి రాజులం
దిప్పు డతండు రా వలవదే యని కర్ణుఁ దలంచి రందఱున్. 14

వ. అట్టియెడ. 15

చ. పతిరహితాత్మ యైనసతిభంగియు గోపకహీన మైనగో
ప్రతతివిధంబు సత్త్వవిధురస్థితి యైనధరిత్రి చాడ్పు ను
ద్ధతహరిశూన్య మైనవసుధాధరకందరభూమిచందమున్
మతి మనసేనఁ దోఁచె బుధమాన్యుఁడు భీష్ముఁడు [1]లేక యుండుటన్. 16

ఉ. అంగదనాథు మ్రింగినవృకావలి తన్ వెస ముట్టికొన్న స
ర్వాంగములుం జలింప వెగడందుచు దిక్కులు సూచుచున్న సా
రంగియుపోలె నుండెఁ గురురాజ భవత్సుతుసేన భీష్ము నా
జిం గబళించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బొల్చుటన్. 17

ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మనాథుల, మైతి మను నెలుంగు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి తెల్లముగ జనాధినాథ. 18

వ. తదనంతరంబున. 19

క. పిలువుఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యతఁడు [2]పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గనలి సచివబంధుయుతముగాన్. 20

---

1. లేని పిమ్మటన్; లేక యుండినన్. 2. పదిదివసంబుల్.

వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును నతని నాసపడి పలుకు చుండి రాతని
తెఱంగు ద్రోల్లియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన. 21

చ. అనఘు సరిత్సుతుంపు తను నర్ధరథుం డని పల్కినట్టి మనం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ పనికిఁ బోయిన నద్దెస రాను నీజయం
బున వనవాసి నయ్యెద రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్
ఘనభుజశక్తి నే[1]నని యెఁ గాదె నృపుల్ విన నమ్మహాత్ముతోన్. 22

వ. కావున నతం డంతకు మున్ను కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు
[2]మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందనుదెసకుం బాతె ననిన విని యాంబికే
యుంపు సంజయున కి ట్లనియె. 23

క. తను నిమ్మెయిఁ దలఁచిన య,మ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను మనమూఁకల న
య్యనిఁ గర్ణుఁడు కాచెనె తన, మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్. 24

వ. అనవుడు నమ్మనుజపతికి నతం డి ట్లనియె. 25

క. వననిధి నడునీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగ డందుచిత్తములు గలిగినత
జ్జనులక్రియ నున్న సేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ గర్ణుం డంతన్. 26

వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతంపు కురుపతికడ కేతెంచి ప్రీతుం డగు నతనిచేత నభి
నందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి. 27

చ. దమమును సత్యముం దపము దానము శీలము [3]నస్త్రవీర్యశౌ
ర్యములును భీష్ముసంద కల నట్టిమహాత్ముఁడు పోర నీల్గె నిం
క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడిసేన లక్కటా
సమసెనె కౌరవేశ్వరునిసంపద యంచు విషణ్ణమూర్తి యై. 28

క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, నన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి రార్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు వెల్లిగొనంగన్. 29

వ. అప్పుడు తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱిడెందంబుల యుమ్మలికంబులు
వాయ రాధేయుం డి ట్లనియె. 30

క. మీరెల్లఁ జూచు చుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ గన్నాకై యె
ప్పారినభీష్ముఁడు పడియెను, మేరు వొఱగినట్టు లసము మిగుల నరునకున్. 31

వ. నా తెఱంగు వినుండు. 32

క. కలఁగినసేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జుననికడఁక నెఱపెద బాహా
బల మాభీష్ముం డె ట్లగ్గలిక మెఱసె నట్ల మీరుఁ గన్నులు తనియన్. 33

ఉ. ధర్మజభీమపార్థులును దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా
కర్మఠు లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి మ
త్కార్ముకముక్తచండశరఖండితదేహులఁ జేసి యిత్తు నేఁ

1. ననియ కాదె. 2. మామనంబు. 3. నస్త్రశస్త్రవీర్యములును.

భేర్మిగఁ గౌరవేంద్రున కభీప్సిత రాజ్యరమావిలాసమున్. 34

క. కాదేని గాండివజ్యా,నాదము సురదుందుభిప్రణాదంబును నిర
ఖేదుఁడ నై వించు నధిక, మోదంబున నిత్యసౌఖ్యముం గైకొందున్. 35

క. కౌరవులం గాచుచు రణ,శూరులఁ బాండవుల నోర్చుచుం గీర్తికర
స్ఫారవిహారత భీష్ముని, జేరం జనుకంటె నొప్పు చెప్పం గలదే. 36

వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37

సీ. మణిగణోజ్జ్వల మైన మన యరదంబున జవనాశ్వములఁ బూన్చి చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్పుము రత్నధ్వజం బెత్తు రశ్మలడర
శంఖమృదంగనిస్సాణాదితూర్యముల్ సంఘటింపుము రభసమున ననుచు
వాఁ డట్ల చేయ దుర్వారగర్వోద్ధతి నగ్నిప్రభం బగునారథంబు

తే. పటురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యాతఁ డెల్లకౌరవులును నఖిలనృపులుఁ
దన్నుఁ గొనియాడఁ గర్ణుఁ డుత్సాహలీల
నిజబలాభీలసుందరధ్వజము లొప్ప. 38

వ. నడచి నదీనందనుఁ డున్న యెడకుఁ జేరంబోయి శోషించినసముద్రంబు చందంబున విమానంబు విఱిగిపడినదివ్యుని తెఱంగున భూతలపతితుం డయినపతంగుభంగిని భగ్నపక్షుం డైనమైనాకంబుమాడ్కిం బొలుచునతనికడకుం బాదచారియై యరిగి యాఫల్గునునారాచనిచయంబునం బొదువంబడి యమునానదీప్రవాహదస్థితంబును [1]మదనిమీలితంబును నై శోభిల్లుశుండాలంబు ననుకరించుచు వీరశయనమహనీయుండైన యమ్మహానుభావునియడుగులపైఁ గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి కేలు మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39

క. వచ్చితి రాధేయుఁడఁ గను,విచ్చి ననుం జూడు భరతవీరాగ్రణి [2]నీ
సచ్చరితముఘు మే యిట్లిచ్చుట [3]నీయునికి ధాత నే మన నేర్తున్. 40

ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాదరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్య శం,తనుకుమార గాఢధైర్యసార. 41

ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల నేయఁ దీవ్రబా
ణార్చుల మార్బలంబుల రయంబున నీఱుగఁ గాల్ప నాజి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదల్
పేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42

క. శరజిహ్వాభీకరుఁ డగు, నరుఁ డనుశిఖి నిగుడఁ జేసి నారాయణుడు
ర్ఘరపవనుఁ డింక బంధుర, కురుసేనాకాననంబు గ్రొవ్వడఁగించున్. 43

మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యద్దేవదత్తధ్వని

1. మదనిమీలితాక్షంబును. 2. యా, సచ్చరితము. 3. నీపడుట.

స్ఫురణన్ బీనులు ప్రయ్యఁ గేతనకపి[1]స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కి లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండివసముద్భూతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా. 44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటి,చే వరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్మదీప్తుఁ డైనగాండీవి నోరుఁ డాజి, జెనయఁజాల కునికి సెప్ప నేల. 45

క. అని పెక్కుమాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతనూజుఁడు, కనుంగొనుటయు మఱియు మ్రొక్కి కర్ణుఁడు పలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విషానలదుస్సహదృష్టిభీషణం
బై నమహాభుజంగమము నద్భుతమంత్రనిరస్తదర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు పంపఁగాన్. 47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కి ట్లనియె. 48

మ. తగఁ బర్జన్యునిసొంపునన్ బ్రతుకుభూతవ్రాతమున్ వార్ధి సొ
చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండునేఱులును సంతోషంబు లై యుర్వి ని
ల్చి గుణాధిక్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రాపును బ్రాపుఁ గాపుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పుం గడున్. 49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాథునియట్ల కావె నీ
వరిబలభేది జన్మమున నర్యోదు చుట్టఱికంబుకంటె సు
స్థిరతర మైన[2]సంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కుడందు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయదిగాఁ దలంపుమీ. 50

వ. అంబష్ఠవిదేహపాండ్రాది దేశాధీశులఁ గెల్చి దుర్యోధనాధీనవర్తులంగా నిర్వర్తించిన
నీకు నిట్లు సెప్పవలయునే యండజంబులు పండిన వృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున
నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖు లై యుండువారుగాక నాకు నీవును సుయోధను
నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపికొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు
గావింపుము పొ మ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుం డై యద్దేవ
వ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోఁక వినతుం డై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగు
దెంచి భవదీయసైన్యంబు దైన్యంబు నాపి యే పగ్గలించి కలయం గనుంగొని. 51

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి, తురగసుభటసముదయముల దోర్గర్వధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబం,ధురములు గా సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్. 52

వ. అట్టియెడ. 53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరు,క్మరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును ను
ద్ధురగాత్రకలితసితభా,సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్. 54

1. స్ఫూర్తిప్రభం. 2. సంగరము; సంగమము.

క. మొగమునఁ గయ్యపువేడుక, చిగురొత్త నుదాత్తమూర్తిఁ జెలువొందుగురుం
దగురాజులుఁ గౌరవ్యులును, బొగడి రులివు మిగులఁ బ్రమదపూర్ణహృదయులై.
తే. అప్పుడు నీయగ్రనందనుం డల్లఁ దనదు, తేరు రాధేయునరదంబు సేరఁ బోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మెసక మెసఁగ, నాదరంబున నిట్లను నతనితోడ. 56
క. నీవలన సనాథం బై, యీవీ డెంతయును మెఱసె నిం కిట మనకుం
గావింప వలయుకార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్య మెలర్పన్. 57
క. అనిన నతం డిట్లను బహు, జనరక్షకు లైననృపులు సద్బుద్ధులు గా
వున నీవు సెప్పఁగా నే, వినియెద నెయ్యది దలంపు వివరింపు తగన్. 58
ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లను సర్వయోధసం
భావితుఁ డై నశాంతనవుబాహులమాటున నస్తదీయసే
నావిభవంబు సెల్లెఁ బదినాళ్లును నీమది కెక్క నాదుయో
ధావలిలోన నింకఁ బృతనాధిపుఁ గాఁ గొన నెవ్వఁ డర్హుఁడో. 59

ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట

క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొకఁడు నడప కున్నఁ బోడవడఁగదె యా
సేన యనిఁ గర్ణధారవిహీనం బగుకలము జలధి నెడలినభంగిన్. 60
వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపు మనవుడు గాంధారేయునకు రాధేయుం డి ట్లనియె.
సీ. అధిప నీయోధులయందు సేనాపతిత్వమునకుఁ జాలినవారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల [1]మాననీయుల యట్టు లైన నెల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయవచ్చునే యొక్కరు గైకొన్న మన్నగ్రస్తబుద్ధి
నన్యులు విపరీతు లై కలంగక యుండు వారు గావలయు నెవ్వారును ద్రోణుఁ
తే. డనినఁ గా రన రాతండ యర్హుఁ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రాహ్మణుండు
వివిధరణకోవిదుఁడు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుఁడు శూరుండు గట్టుము పట్ట మతని. 62
వ. అనుటయుం గురురాజు తగురాజులం గూడుకొని గురుం డున్నయెడకుం జని
సవినయంబుగా నతని కి ట్లనియె. 63
ఉ. ప్రాయము కల్మి నొక్కటన భవ్యధృతిన్ మహనీయశీలతన్
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రశి
క్షాయుతబుద్ధి వృద్ధుఁడవు గావె ధరాసురవర్య మున్ను గాం
గేయుఁడు మాకు నెల్ల నెఱిఁగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64
వ. అని వెండియు. 65
క. కను వెలుఁగు నీవు గా నీ, వెనుక భవన్మతమ యూఁది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మూఱట నెలకొన వృషభము పజ్జ నడచుగోవులపగిదిన్. 66

1. మాననీయు లరయ నైన.

ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్టు లనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియ కాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు ననవుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలువుము నీ వని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య. 69

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు. 70

క. సేనాసముదయ[1]వర్తకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మవిహీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేఁడికొనిన నయ్యెందఱుం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు ధై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల వైనను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాడఁజేసి యాఁ
గా దన కిమ్ముకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. భవ్యం బైనబలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది నై మెఱయు సైన్యశ్రేణిఁ బాలించి కౌ
రవ్యోత్సాహముఁ బెంచి మార్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి [2]పాండవులదీప్తిన్ మాయఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి నీతనూభవుండు కనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులుఁ మాగధగీతంబులుఁ వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూపతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి పేర్చినం గని రథికవరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు
లందును భేరీమృదంగపణవాదితూర్యనినాదంబులు నిగిడి నింగి ముట్టె నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితుం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై యొప్పె రాధేయాదియోధవరులఁ
గొని[3]పాండురాజనందనులసైన్యములతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలౌదార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షోహిణిపైఁ గొంత బలమును దొర లనేకులను గూర్చి

తే. చామరచ్ఛత్రకేతుభూషణతురంగ
దంతిరథహేతివర్మ యోధవ్రజంబు

1. రక్షకుఁ గా. 2. పాండవబలోద్రేకంబు మాయించెదన్. 3. పాండురాజనందనులతో
డొడరి ధైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్రవీర్యంబు.

తునియ శిల నించి కతిపయదినము లరులు
సురలు వినుతింప విహరించె ధరణినాథ. 76

క. అడవుల దవశిఖ దరికొను,వడువున ని ట్లరిబలం బవారణఁ బొడిగా
నడరి యతఁ డాతె ద్రుపదుని,కొడు కార్వ నుభయజనములకుఁ వగ మిగులన్.

క. దుష్టమనస్కుం డగునా, ధృష్టద్యుమ్నుండు దక్క దేవా సుజనో
త్కృష్టుఁ డగుగురుని తెగుటకు, నిష్టాపముఁ బొందె భూతనికరము లెల్లన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు హృదయంబు జల్లనఁ జెదర వదనంబు వెల్ల నయి
మొగుడ నివ్వెఱఁ గంది కొండొకసేపు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి గద్గదవికలకంఠుం
డగుచు సంజయునితో ని ట్లనియె. 79

ద్రోణాచార్యుని మరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు పరితపించుట

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు వెరవరి భుజబలవిక్రమంబుల ఘనుండు
గురుఁ డట్టివానిఁ దేఁకువ సేక కదిసిరే పాంచాలు రతనిచాపంబు దునిసె
నో తేరు విఱిగెనో సూతుండు వడియెనో యేమఱి యలసి నెదిరి సరకు
సేయమి మఱి పాత్మఁ జెందెనో హీనాత్ముఁ డై నధృష్టద్యుమ్నుఁ డతనిఁ జంప

తే. నట్టె యచ్చెరు విధి దైవ మగ్గలంబు, పౌరుషముకంటె ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయిపఱియలై పోవదు ఱాయిగాఁగ, నోపు నాగుండె యే మని యుమ్మలింతు. 80

వ. అని యడ లూని పొగిలి వెండియు. 81

తే. మేరు వొఱగుట యినుఁ డిలమీఁదఁ బడుట
యబ్ధి యింకుట గాదె ధైర్యమునఁ బేర్చి
ప్రభ వెలింగి గభీరత రాశి కెక్కి
యొందుఁ బొగ డొందునాచార్యుఁ డిట్టు లగుట. 82

క. అతిలోకపరాక్రమనిధి, మతి సురగురు మిగులుఁ గురుకుమారగురుఁడు దు
ర్మతు లగుమత్సుతులకుఁ గా, మృతుఁ డయ్యెఁ బరోపకారమ్మృతి యొక్కొఁ గదా. 83

తే. విల్లు వట్టెడువా రెల్ల వెరవు గఱచి, పోవ నెల వైన ద్రోణునిభుజము నిలువ
రించి పాంచాలనందనుఁ బంచి పార్థుఁ, డిట్లు సేయించెఁ గా కొరుఁ డేల చాలు. 84

క. పాముఁ బొదివి పడఁ దిగిచిన, చీమలగమి యట్ల ద్రోణుఁ జిక్కువఱిచెఁ గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనఁ గల దింక నూఁత యొవ్వరు మనకున్. 85

వ. అని పలుమాట లాడి యొల్లంబోయి యాలోనన కొంత దెప్పిఱి యంగంబులు
వడంకుచుండ మఱియు నమ్మానవేశ్వరుండు సూతనందనున కి ట్లనియె. 86

తే. ప్రథమగిరిమీఁదఁ దోఁతెంచుభానుఁ బోలి
ధర్మపుత్త్రుండు తోఁచినఁ దమము విరియు
నట్లు విరియక గురునకు నడ్డపడఁగ
వచ్చునే తమ్ము మెఱసి యొవ్వరికి నైన. 87

క. సింధురము మహోద్రేకమ,దాంధం బై వచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహసుతుఁడు [1]గవియ న,మంధరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్.

చ. ఉఱుముచు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యఱిముఱిఁ గప్పు దెంచువిలయాభ్రముచాడ్పున మార్వుపాద మే
ర్తెఱఁ జెలఁగన్ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణు తేరిపైఁ
బఱపుకిరీటి మీఁధరణిపాలకుజోదులచేత నిల్చునే 89

క. ఎవ్వఁడు తెరలెనొ తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనొ కడంగి యెవ్వఁడు బిరుదై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనొ కుంభజు, నెవ్వఁడుఁ గావంగ లేఁడ యెయ్యది తుదియో.90

ఆ. గురుఁడు పడినయపుడ కురుసైన్యముఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేల పడకుండు నాధర్మ,పుత్త్రుభాగ్య మలఁతిఁ బోవు నెట్లు. 91

చ. నడిఁకెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
ప్పుడు మొగ తప్పి యొందుగడఁ బోరుచు నుండెనొ యడ్డపాటు క
వ్వడికతనన్ ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్మజుండు బె
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుఁ డై దురపిల్లుచుఁ జూచుచుండెనో. 92

క. అని పనవి వనట నలఁదుఱి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీ వేమియుఁ జె
ప్పను వలవదు సంజయ మఱి, వినియెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్మకుఁ డై.

వ. [2]తనకొడుకుల గెలుపునెడ నాసమాలుటం జేసి. 94

ఆ. సొమ్మవోయిపడిన సుదతు లాక్రందన,రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యానృపాలు సెజ్జయం దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ సేదతేఱె. 95

వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథసారథు లైనయారథం బెందు సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు కడిందిమగలు సాత్యకి సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముండగునుత్తమౌజుం డుదాత్తబలుండు శిశుపాలతనయుం డగుధృష్టకేతుఁడు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖండి యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుఁడు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగుచేకితానుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయు లజేయులు కేకయులేవురు వేవుర పెట్టు యుయుత్సుండు బహుళమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుమ్నుండు భుజసారద్యుమ్నుండు ఘటోత్కచుండు ఘనఘోరమూర్తికృష్ణాశ్రితంబైనవృష్ణికుమారలోకం [3]బలోకమాన్యం బన మిగిలినబిరుదుతనంబునం బేర్చినయది భీమగదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁ బాండవసేనం గావను గౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలు నట్టిపరికరంబును గల దనుకొలంది గాదు కార్యవివేకశౌర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

1. గవియన్, బంధురగతి. 2. తనకొడుకులదెస గెల్పునాస. 3. బు లోకంబునకు మిగిలిన.

నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 96

మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుం డై పుట్టి ప్రేపల్లె ను
న్మదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
ల్లిదుఁ డాయింద్రునిపారిజాత మిలకుం లీలాగతిం దెచ్చి శి
ష్టదయాళుత్వము పూని యున్నహరి నిష్ఠం జెంది రప్పాండవుల్. 97

వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యట్లుం గాక. 93

క. హరి యాత్మ యర్జునున కా, హరి కర్జునుఁ డాత్మ హరియు నర్జునుఁడును నా
నిరువు రగుట క్రీడార్థం, బరయఁగ నదియొక్క వెలుఁగ యతులం బెందున్.

క. ఆవెలుఁగు కనువెలుంగు గఁదా వెలసినపుణ్యమూర్తి ధర్మసుతుం డే
లా వెఱచు రణమునకు నా,చే వచ్చెం గౌరవులకుఁ జే టే మందున్. 100

వ. అని వెచ్చనూర్చి యూర కుండి వెండియు. 101

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్టి కిరీటి కింక నె
వ్వా రెదురు కౌరవక్షయ మవశ్యము నయ్యెడు వార్త లేమిగాఁ
బురపురఁ బొక్కుచుం వినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నైన ద్రోణుసం
గరపరిపాటి యెల్ల వినఁగా వలతుం వివరించి చెప్పుమా. 102

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయు,తోడ నేను దెల్లంబుగ ద్రోణుసమర
మెఱిఁగి వచ్చితిఁ జెప్పెద నెల్లఁ దెలియ,వినుము[1]దిరమయి మాటలు వేయునేల.

ద్రోణుండు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుఁ బట్టి యిచ్చునట్లు వరం బిచ్చుట

వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు ముదితమనస్కుం డై గారవం
బునం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన ని ట్లనియె. 104

క. నను భీష్మునిపిదప బలంబున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి [2]పీ
వినుతాచరణఫలంబును, గనువాఁడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105

వ. అనిన విని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాది సుహృజ్జనంబులతో నాలోచనంబు సేసి
సవినయంబుగా గురున కి ట్లనియె. 106

క. వర మిచ్చెదేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితము ధర్మపుత్త్రుఁ బ్రాణముతోడం
దురమునఁ బట్టి భుజాభీకర కొని రావలయు మత్సకాశంబునకున్. 107

వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బవలోకించి. 103

చ. అకట యజాతశత్రుఁ డనునప్పలు కిప్పుడు నిక్క మయ్యె వా
నికిఁ గురునాథ యిట్టు లతనిం దెగఁజూచుట గోర కాజిఁ బ
ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము డెప్పర మెంతయు నిత్తెఱంగుగో
ర్కికిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధరం సగ మీఁ దలంచితే. 109

వ. నీదునిశ్చయం బెట్టిది యతనిం బట్టి తెచ్చిన నేమి సేయం గలవాఁడ వని యడిగిన

1. దీనవుమాటలు; దీఱమిమాటలు. 2. ధీ, వినుతాచరణపు ఫలమును.

నమ్మనుజవరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్న కార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి
వారికిం దేటపడ ని ట్లనియె. 110

సీ. ఆధర్మసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ గోపించి గాండీవి కురుబలంబు
సమయించు మన మోపి సర్వపాండవులను జంపితి మేనిఁ బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల లేటి రాజ్యంబు గోవిందుఁ డిరున్నె గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపక తెచ్చి చూదం బాడు తెఱఁ గొనర్చి

తే. మగుడ నడవికి [1]నడిచినఁ దగిలి యతని, తోడఁ దమ్ములుఁ బోనంతతోన యెల్ల
దొసఁగు మాలు నప్రతిహతదోర్విభూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁ బృథివియెల్ల.

వ. అనిన విని కుటిలం బగునతని యభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరంబు
నకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాఁడుగా నూహించి యొక్క తెఱంగుఁ గాంచి
యన్నరనాథున కి ట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చెనేని విను నా కది దుష్కర మే నొకండనే
సురగణ మైన వ్రేలిఁ గొని చూపఁగఁ జాలుదు వాఁడు లేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరుం ద్రౌపదిపుట్టినింటి వే
పురు వెఱఁ గంది చూడ నలవుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లైనసీతనయు లెల్లఁ, ధర్మజుఁడు పట్టువడునకాఁ దలఁచి రపుడు
పాండుసుతులకు మొగ మోడకుండగురుని, ప్రతినయెల్లెడఁజాటించె రాజరాజు.

వ. ఇట్లు శిబిరంబునను సేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు సేయించినం జెలంగి
సకలసైనికులును సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీరవంబు లుల్లసిల్లం గౌరవ
సైన్యంబు పొంగె నది యంతయుం గౌంతేయాగ్రజుండు తనచారులచేత విని
యనుజులం గూర్చి వినిపించి విప్పచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురుని ప్రతిన వింటె వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు సేయవలయు
నెఱుఁగు నతఁడు నిన్ను నెడ వెట్టి పలికిన, వాఁడు గానఁ జెప్పవలసె నీకు. 116

క. నాయున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు,నాయకు[2]కోరికి ఫలంబునకు విముఖముగాన్. 117

అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణుని ప్రతిజ్ఞకు వెఱవకుండుమనట్లు చెప్పుట

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూ,వర నీ వని నొవ్వ నొండువలను సనుటయుం
బరికింప నొక్కరూ పవి, దురితంబులు [3]పీనిఁ జేయుదునె యే నెందున్. 119

క. క్షోణీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనఁగ నా
ద్రోణునక కాదు సగణ, స్థాణున కైనను వశంబె తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిమ్మెయి దురాశఁ దలంచిరి గాక ధార్తరా

1. నడిచినఁ. 2. కోరిన ఫలంబునకు విఫలతగాన్. 3. నివియుఁ; వినియుఁ.

స్త్రులు త్రిజగంబులుం గొని పటుస్ఫురణం జనుదెంచిరేనియుఁ
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీ వని భంగపడ్డ నీ
యిల శకలంబు లై చెడదె యింకదె వారిధి నింగి కూలదే. 121

ఆ. వారితలఁపు వొసఁగ నేరదు పోరఁ బ, రాభవంబు మనకు రా దెఱుంగు
కలుగ దద్దురాత్మకులచేత నాతలం, పిట్టు లున్న యది నరేంద్రముఖ్య. 122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై శంఖభేరీమృదంగాది మంగళతూర్యస్వనంబులు సెలంగ సకలసైన్యసమేతంబుగా వెడలి నడచి మొగంబున నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్యూహం బమర్చి నం దగ్రభాగంబున. 123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపీంద్రస్ఫూర్తి మార్తాండమూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రగాండివధరుల్ దేజోమయాకారవై
భవ మారం దనరై వెలుంగ నతిదీప్తం బైన తేరొప్పె శా
త్రవసంఘంబుమనంబునన్ భయము గూరం గాలచక్రాకృతిన్. 124

క. ఆరథము కెలన నుజ్జ్వల, ధీరోద్భటరేఖ మెఱసి ధృష్టద్యుమ్నో
దారస్యందన ముద్ధత, సారథికముఁ జారురంగచటులాశ్వము నై. 125

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులను నభిమన్యుప్రభృతికుమారులను బాంచాలపతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనాయకులను దక్కనుం గలపరివారంబును దగ నయ్యై యెడల బలుపును బొలుపును గలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం డమ్మహాకంబునడుమ నుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరోత్సాహంబునను బొలిచి నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ. 126

క. మనవారును రణకౌతుక, జనితోద్యమతీవ్రు లగుచు శకటవ్యూహం
బొనరించిరి యొప్పును బెం, పును దర్పము నుల్లసిల్ల భూవరముఖ్యా. 127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగపతిసంగతుం డయినవికర్ణుండును నతనికి బాసటలై చటులహయబహుళం బగుబలంబులలో నక్కెలన సౌబలుండును డాపటఁ గృతవర్మవివింశతిచిత్రసేనసమేతుం డై దుశ్శాసనుండును నాతనికిఁ బ్రాపై తత్పార్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నడుమం ద్రిగర్తమద్రశిబిశూరసేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసంభవపురస్సరుండును నై కురువిభుండును నామొుందట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ణుం డై కర్ణుండును నిలిచిరి వెండియుం గలవార లెడ నెడం బన్ని రట్టియెడ. 128

తే. దర్పదుస్సహతేజు రాధాతనూజుఁ
దిలక మై సైన్యముఖమునఁ బొలుచువాని
సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి
యెలుఁగు లడరంగఁ దమలోన నిట్టు లనిరి. 129

మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనులబాహాశక్తి మాయించు నీ
తని దేవావలి యైన మార్కొనునె దుర్దాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్లను బక్షపాతమున వారిం బట్టిపాలార్చెఁ గా
క నిజం బల్గ నితండు ధీరు లగు టెంకం జెల్లునే వారికిన్. 130

వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బైన యనంతరంబ. 131

చ. తగ మనసైన్యముల్ గురుఁ డుదగ్రగతిన్ నడపింపఁ జొచ్చుడున్
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయుమ్మడిన్
మొగిళులు లేకయుం గురిసె మొత్తములై పెనుగ్రద్ద లాడె బె
ట్టుగ వినిచెన్ శివారుతము డుల్లెఁ గడున్ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132

తే. అమ్మహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారి[1]సేనయుఁ గదియ నడచె. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం,డొరువులతోఁ బెనఁగువేడ్క లుల్లంబులలో
గురువులు వాఱఁగ నిలిచిరి, యిరుదెఱఁగుల సైనికులకు నేత్తెఱ మిగులన్. 135

తే. ఇట్టు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మవ్వ మెసఁగువనంబులు మూఁపు లెంత
యైనఁ జెలు వార సొగసి యున్నట్లుపోలె. 136

క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయునుజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిఁగింపఁగ బెట్టిదముగ మును గపిసె మొనఁ గడిమితోఁ గదియన్.

క. మనబలము గదిసెఁ బలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు తొలుతఁ గవియఁగఁ బెరు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసైన్యము, వినువీథి నమర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 133

సీ. రథకరితురగోత్థపృథివీపరాగంబు దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతజాతము లగుమంట లర్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హాస్తికపాలరథావయవములు భగ్నము లగురవము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ

తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవప్ర,చండసైన్యద్వయంబు నుద్దండసమర
గతులు తెక్కస మొనరించె ఖచరసాధ్య, సిద్ధులకు ననుబోంట్లకుఁ జెప్పనేల. 1:9

వ. ఇవ్విధంబునం బోడంగి చెల్లు సంకులసమరంబునం దనకనకరథం బరుణతురంగం
బుఃచటులచిత్రసంచారంబులం గొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగున నేదిక్కు సూచినం

1. మొనయును.

దాన యై పెక్కురథంబు లనుబుద్ధి పాండవపాంచాలయోధులకుఁ బుట్టునట్లుగా
విహరించి వివిధవిశిఖనిచయంబులు నిగిడించుచుఁ గుంభసంభవుండు. 140

క. కూల్చుచు గజముల నెత్తుటఁ, దేల్చుచుఁ దురగముల వీఁకఁ [1]దేరులు మరలన్
వెల్చుచుఁ గాల్బలములఁ బోరి, మాల్చుచు రౌద్రముగ మారిమసఁగినభంగిన్.

వ. సంగరక్రీడ సలుపునయ్యవసరంబున. 142

క. పాయవడు రథచయంబులు, సాయకహతిఁ జెదరుఁ బ్రళయజలధరపటుగ
ర్జాయతతర్జనలీలఁ బ,లాయిత మగుపాండుసుతబలంబు నరేంద్రా. 143

క. పొదువుచు విచ్చుచు బలువిడి, నెదురుచుఁ బాఱుచును మఱి మహీభాగముగ
క్కదలం గార్ముకవిద్యా, విదుఁ డగుగురుతోడఁ బోరె వివిధబలంబుల్. 144

ద్రోణుండు పాండవ సైన్యంబుపై రేఁగి దివ్యాస్త్రంబుల శక్తి సూపుట

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డసమానశౌర్యంబును మాననీయదుస్సారంబును
దివ్యాస్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌంతేయసైన్యంబునందు. 145

సీ. తఱుచుగాఁ దెగిపడ్డధవళచామరములు డిండీరములయొప్పుఁ బుండరీక
ములు మరాళంబులపోలుపును గరవాలములు మీనభంగియుఁ దలలు శిలల
చాడ్పును గేశముల్ శైవాలరేఖయు మాంసంబు పంకసమానతయును
దాల్ప భటాశ్వమాతంగాంగభగ్నరథములతిట్టలు [2]సైకతములు గాఁగ

తే. ధీరవరకోటి ద్రెళ్లినవీరతతికి, సంభ్రమము పుట్ట సంభృతోత్సాహలీల
నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ, నిట్టలం బగునెత్తుటి యేఱు వఱపె. 146

వ. అప్పుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి ఖరకరుండు
తేఱి చూడంగ రాక యుద్దీప్తుఁ డగుచు
నెట్లు వెలుఁగొందు ద్రోణుండు నట్ల వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం డురవడించి. 148

వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యమ్మహావీరు వారించుటకు నియోగించిన.

శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవత్కేతనో
దంచద్దీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతిసాంద్రం బై శరశ్రేణికా
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నాచార్యున్ వడిం దాఁకె న
ప్పాంచాలక్షితిపాలనందనుఁడు శుంభద్వీర్యసంరంభుఁ డై. 150

వ. తదనంతరంబ 151

క. నరుఁ డగ్గలికం దఱుముచుఁ, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబుల్
గురునిఁ బొదివె నప్పార్షతు, నరదమునకు మించి రభస మత్యుగ్రము గాన్. 152

క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెంపొదవఁగ మెయి వొంగి ద్రోణుఁ డున్నతగతిం

1. చెరలుచు. 2. పులినములు.

దదనీకములఁ [1]గలంచుచు, ముదుకం డయ్యును గుమారమూర్తిం బోలిచెన్.

క. విను మప్పుడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యద్దెసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నా,తనిసూతుని మేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154

క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరణి వాలిచె నరుణపయో,[2]ధరసంవృత మైనగగనతలముచెలువునన్. 155

క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పు లురులుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్సైన్యం, బొప్పఱె తనబెట్టిదంపుటురవడిఁ దెరలన్. 156

క. ద్రోణునిశరములు నిలుపుచు, బాణవితతి సేనమీఁదఁ బరఁగించుచు నీ
ర్వాణసుతు లెసఁగ నతఁ డ,క్షీణోద్ధతి నట్లు సమరకేళి సలుపఁగన్. 157

క. ఏచినరథికవరులు ధను,రాచార్యునియురు గెలంకులందుఁ దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ,రాచితదేహులుగఁ జేసె నందఱఁ గడిమిన్. 158

వ. ద్రోణుండు పదిబాణములు ద్రుపదసూను మేనం గీలించినం దూలక యతం డతనిపై
నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యిరువురశరనికరంబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ
బాండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవు దెసకుం దఱిమిన
మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకి. 159

మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు క్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధ్వజుఁ
విరథుఁ విస్ఫురితాస్త్రఘట్టితునిఁ గావింపఁ గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గి పాఱి యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160

క. సహదేవుండును గదగొని, మహిఁ గెరఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మ్మహితసుభటయుగ్మము శిఖ, సహితమహాశైలయుగ్మసదృశాకృతి నై. 161

క. వింశతిశరముల నేసె వి,వింశతి [3]సనిలజుఁ డతండు వీఁక నగుచుఁ ద
త్ప్రాంశుధనుర్దండము రెం,డంశములుగ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్. 162

సీ. మనబల మార్చినఁ గినిసి భీముఁడు గద నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవుఁడు పొలుపాఱె ధృష్టద్యుమ్నుఁ గప్పె నస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిలు నిలు మని తాఁకి శరవృష్టిఁ బొదివె పిశాచముల్ పూనుతేరు
లెక్కి కప్పారెడునెలువుచర్మపుఁగత్తళములతో ఖరనిస్వనములు సెలఁగ

తే. నసురవల్లభు లగునలంబుసఘటోత్క,చులు సముద్ధతిఁ దొడరి మాయలువొనర్చి
పేర్చి యొండొరు నొంచుచుఁ బెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁ జూడఁ జూడ నదృశ్యులైరి.

వ. అయ్యవసరంబున. 164

సీ. క్షత్త్రదేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు నేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి యద్భుతగతిఁ బోరె శల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

1. గలంచెను...మూర్తియుఁబోలెన్. 2. ధరసంభృతమైన. 3. సనిలజు నతండు.

నకులు నొంచినఁ గేతనము నాతపత్త్రంబు వెసఁ ద్రుంచి యాతని విరథుఁ జేసి
శంఖంబు పూరించె శారద్వతునిమీఁద ధృష్టకేతుండు సప్తతీవ్రదీప్త
తే. విశిఖములు నింప నతఁ డస్త్రవృష్టి[1] పెల్లు, గురిసె సాత్యకి కృతవర్మ యురమునార
సముల నొప్పించి డెబ్బదిసాయకంబు, లేయ డెబ్బదియే డమ్ము లేసె నతఁడు. 165
క. సేనాపతి యగు ద్రుపద, క్ష్మానాథతనూభవుఁడు సుశర్మునిమర్మ
స్థానముల నొంచె నాతఁ డ,దీనుం డై యతనిజత్త్రుదేశం బేసెన్. 166
చ. బలమును దాను మత్స్యనరపాలుఁడు కర్ణునిఁ దాఁకి రెండుసే
నలు వినుతింప నుత్కటరణం బొనరించినఁ గంటిక్రేవఁ గెం
పొలయఁగ నీతనూభవుల కుబ్బుగఁ దద్రథ[2]దంతిఘోటకం
బుల నుఱుమాడె సారథికపుంగవుఁ డంబరచారు లార్వఁగన్. 167
క. వేడుకమైఁ దలపడి పో,రాడిరి ద్రుపదభగదత్తు లస్త్రబలము శౌ
ర్యాడంబరమును నెలుఁగులుఁ, జూడను వినఁ జిత్రములుగ శుంభద్భంగిన్. 168
సీ. పౌరవుం డభిమన్యు బలువిడిఁ దాఁకి బాణాసారమున ముంప నతఁడు కినిసి
యతనిధనుఃకేతనాతపత్త్రంబులు ద్రుంచి యేనింటఁ దత్తురగములను
సారథి నొప్పించి శరము లేడిట నుక్కఁ జేసి దర్పంబున శిరము ద్రుంచు
టకు శర మరిఁబోయుటయుఁ గృతవర్మ రెండమ్ముల విల్లు నయ్యమ్ముఁ దునిమెఁ
తే. బలుకయును వాలుఁ గొని నరుపట్టి గవిసి, పౌరవునిరథ్యముల నేలపాలు సేసి
యుఱికి సూతునిఁ బడఁదన్ని యురగవిభునిఁ, బట్టుగరుడుని క్రియఁ దలవట్టికొనియె.
వ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున శాతకృపాణచర్మంబులు గొని రథంబు డిగ్గ నుఱికి రయంబున నెయిది యదల్చినం గని జనకద్వేషి యగు నతనివలనిరోషం బగ్గలింప నాపురందరపౌత్త్రుండు పౌరవుని విడిచి యద్దెసకు లంఘించి కవిసె నప్పుడు. 170
తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్మవివిధచిత్ర,గతులు చూపఱ యెడఁద కద్భుతము సేయ
నార్జునియు సింధురాజుఁ బటూభిరాము, సింహశార్దూలగతి విలసిల్లి రధిప. 171
వ. అట్టియెడ. 172
క. అఱిముఱి వ్రేసినఁ బలకం, గఱచినసైంధవుని యులుఁగు గని నరసుతుఁ డే
డ్తెఱ ముసిరిన నది రూపఱి, విఱుగుటయును వెస నతండు వెనుకకు విఱిగెన్.
క. విఱిగినచో నిలువక వెఱ, నుఱికెం దనరథముమీఁది కోడితి పోపో
పిఱికి యని పలికి నులుముగ, నఱికెం దత్సేనఁ బార్థనందనుఁడు వడిన్. 174
క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప,వరులు పలువు రొక్క పెట్ట వాసవిసుతు పై
సురవడిఁ దఱిమిరి మద్రే,శ్వరుఁడు గదిసి దీప్తశక్తి వైచెం బెలుచన్. 175
క. ఉరగాంగన నఱిఁ బట్టెడు, గరుడుని క్రియ శక్తి వట్టి క్రమ్మఱ వైచె

1. పెలుచఁ, బొదవె...వర్మ యెదనునార. 2. సూతఘోట.

నరసుతుఁడు శల్యసూతునిఁ, బొరివోవఁగ నార్చెఁ బాండుపుత్త్రబలంబుల్. 176

వ. అయ్యవసరంబున విరాటుఁడును ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుం డును సాత్యకియును గేకయపతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయులును సౌభద్రుం బొగడు నెలుంగులు సింహ నాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జని యింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు సైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లత నిపైఁ బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబుగా శల్యుండు గద గొని యభిమన్యున కభిముఖుం డై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటొక్కటి పెనఁగిన నింతవట్టు, పెనఁకువలు నిట్టు లేచునే పృథివి నింక
జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొందురు మనంబు లచ్చెరువు నొంద. 178

క. అనిసొంపు వినియు నాకుం, దనివి సనదు శల్యపార్థతనయులసమరం
బున తెఱఁగు చెప్పు మేర్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్. 179

భీమసేన శల్యుల గదాయుద్ధము

ఉ. అమ్మెయి సూతుఁ డుల్లుటయు నగ్గలికన్ గద వుచ్చికొంచు రౌ
ద్రమ్మున వచ్చుశల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె రమ్మిట రమ్మనుచున్ సమస్తసై
న్యమ్ములుఁ బిచ్చలింపఁగ సురాధిపపౌత్త్రుఁడు దీప్తగాత్త్రుఁ డై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయం బెసఁగం దగ నెయ్యి పట్టి య
త్యంతరయంబుమైఁ బిఱిఁది కాతనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చినఁ బిరంబయి శల్యుఁ డుదాత్తరేఖఁ గా
లాంతకదీప్తమూర్తి యగు నాతనిఁ దాఁకె బలంబు లార్వఁగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితఁడ యెదురుఁగాక యొరుల కీయుపురయు
ద్ధతి కెదుర వశమె యనువా, క్తతియును దూర్యస్వనములు గడుఁ బెల్లెసఁగెన్. 183

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరనందనులు మండలప్రచారంబులును విచిత్రగదా[1]ప్రసా రణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లన్యోన్యసమాహతిన్ మిడుఁగుఱుల్ గ్రక్కంగ సొంపుచుం
గదియం [2]బాయఁగ వ్రేటు దప్పు నుసులంగా నేర్పు లంగంబులం
దొదవన్ ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
సెదరింపం బదశబ్దహుంకృతులు దిక్సీమంబులన్ దాఁటఁగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లాఘవు, వీరోద్రేకంబుఁ జలము వెరవును సరియై

1. ప్రహారణంబులను. 2. బోయిన; బాయుచు.

మారుతియు మద్రపతియు నుదారగతుల మెఱసి రమరతతి వినుతింపన్. 186

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి. 187

క. అఱిముఱి నొండొరు వ్రేసిన, నెఱుఁకులు దాఁకుటయు నొచ్చి నేల గొఱగా బి
ట్టఱి యాసుభటద్వితయము, వెఱచఱచి బలద్వయంబు వెగడందంగన్. 188

వ. అయ్యవసరంబున. 189

క. కృతవర్ముఁడు మద్రమహీ, పతి గ్రక్కునఁ గ్రుచ్చియెత్తి పాయం గొని యు
ద్ధతి వాయఁ జనియె మారుత, సుతుఁ డాలోఁ దెలిసి లేచి శోభిల్లెఁ గడున్. 190

క. గద సారించుచు జయమునఁ, బొదలునతనిఁ జూచి నీదుపుత్త్రులు కోపం
బొదవ నడరి రుద్భటగతి, మదవత్కరిఘటులరథసమాజంబులతోన్. 191

వ. ఇట్లడరి వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లేయుచుం బొదివిన. 192

మ. కవలుం దానును నేచి యుద్ధురగతిం గౌంతేయముఖ్యుండు వీ
రవరానీకము వీఁకఁ గూడికొని సంరంభంబు శోభిల్లఁ గౌ
రవసంఘంబుఁ గలంచినన్ విఱిగె దర్పం బేది నీసేన య
ద్ధవితానంబు మహాసమీరణనిరస్తం బైనచందంబునన్. 193

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నప్పుడు శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు చెలంగ సింహనాదంబులం జేర్చిన పాండవసేనం జూచి వృషసేనుండు రోషావేశభీషణుం డై మాఱొక్కని మార్గణనికరంబులు నిగిడించిన. 194

మ. కరిగాత్రంబుల ఘోటకాంగకములం గప్పెన్ సమిద్భూమి య
చ్చెరువై యుండఁగ రథ్యసూతరథికశ్రేణీవపుఃఖండముల్
దొరఁగెం దుత్తుము రయ్యెఁ గాల్బలము లస్తోకప్రవాహంబు లై
పరఁగెన్ రక్తనదుల్ పిశాచకుల మంభఃకేళిలోలంబుగన్. 195

తే. కర్ణనందనుఁ డిట్లత్యుదీర్ణభంగిఁ, బాండురాజతనూజులబలము నెల్లఁ
గనుపుఁ గొట్టంగఁ జొచ్చినఁ గినిసి నకులు, నాత్మజుండు శతానీకుఁ డతనిఁ దాఁకి. 196

క. వాలమ్ములు పది మేనం, గీలించిన నాతఁ డతనికేతనము ధరం
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచిన, నాలోనన ద్రౌపదేయు లందఱుఁ బెలుచన్. 197

వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబుల వృషసేనుం గప్పిన నశ్వత్థామప్రముఖం బై కడిసి కౌరవానీకంబు శతానీకునిం దత్సోదరుల ననేకక్రూరాస్త్రనిచయావృతులం జేసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు కడంగి కేకయమాత్స్యపాంచాలప్రభృతిబలంబులతో నురవడించిన సురాసురసంగ్రామసదృశసమరం బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రౌణిధృష్టద్యుమ్నవిరాటులు ప్రతాపదీపితు లై మార్తాండుండు సప్తమూర్తులు దాల్చి ధరణి విహరించినట్లు వెలింగిరి కొండొకసేపునకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపఁజాలక మన మొన తెరలి మరలినం జూచి యాచార్యుండు కోపాటోపంబును బటువిక్రమంబును నావేశింప నీసైని

కుల నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సార
థితో ని ట్లనియె. 198

సీ. చల మేది కౌరవసైన్యముల్ వాతెఱుం ధర్మనందనునియుద్దండవృత్తిఁ
గంటె యీతనిఁ దాఁకి గర్వంబు మాన్పక నిలిచిన నిమ్మూఁక నిలుచు నెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్స్యపాంచాల తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె క్రీడి
చాపంబువెరవు నాచూపినయది గాదె విను మట్లు గాకయుఁ దనువు డాఁచు
తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యస్ఖలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీఁట వోవ
నడరి రథికజనంబు వేఁటాడవలయు. 199

ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు తేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి త్రోవఁ జే
ర్చినభుజసంపదం గడంగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాఁకె న
మ్మనుజవిభుం గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబుగాన్. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు, వీఁకం బతి ద్రోణు బాణవృతుఁ జేయ నతం
డాఁకగొనక యతనిధనువు, ప్రేఁకని భల్లమునఁ ద్రుంచి వెస డగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇట్లుద్ధతుండై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందను
చక్రరక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలువరించి నిశిత
శరం బతనియురంబున నాటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించునెలుంగులు
సెలంగఁ బాండవబలంబులు పేర్చి యార్చిన. 202

క. పెనుగాలిఁ బెలుగుగార్చి,చ్చునుబోలెం బొదలి గురుఁడు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందరికి వచ్చి
యాచార్యుం బొదివిన నతండు నలిరేఁగి. 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల స్రుక్కించి సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్స్యవరేణ్యు నడఁగించి యేడింటి సాత్యకియేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి వింశతి నుత్తమౌజునిచలము మాన్చి
పండ్రెండుపండ్రెంశు పటుమార్గణంబులఁ బాండవాగ్రజుని శిఖండి నొంచి
తే. మఱియు మార్కొన్నరథికుల మదము సెఱచి
మెఱుఁగుఁదూపు లాధర్మజు [1]మేన నిగుడ
నడర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

1. మీఁద...నడరఁ దఱిమి - నడరునడుమ.

నవ్వి యవ్విభుఁ దెగటార్చె నారసమున. 205

వ. అట్టియెడఁ గేకయపతులును బాంచాలనాథుఁడును దదీయజ్ఞాతు లగుసింహసేన వ్యాఘ్రదత్తులు లోనైనయోధు లనేకు లాచార్యుం బొదివి శౌర్యబాహు వీర్యంబులు నెఱపి రందు సింహసేనుండును వ్యాఘ్రదత్తుండును నెట్టన నానా స్త్రంబుల నొప్పించిన నాథనుద్ధరగురుండు. 206

తే. కన్నుఁగవఁ గెంపు గదురంగఁ గౌరవులకుఁ
జిత్త మలరంగ నావ్యాఘ్రదత్తసింహ
సేనమస్తకములు రెండు శితశరములఁ
గుండలంబులతో నేలఁ గూల జేసి. 207

క. తక్కటిరథికుల నెల్లను, జిక్కువడం జేసి పురుషసింహుఁ డసహాయం
బెక్కి యుధిష్ఠిరుఁ బొదివెడు, నెక్కుడుతమకమునఁ గవిసె నేత్తెఱ మెఱయన్.

వ. అయ్యవసరంబున నాసైన్యంబుల జనంబులు. 209

క. అదె పట్టువడియె ధర్మజుఁ, డదయుం డగుద్రోణుచేత నక్కట నేఁ డు
న్మదుఁ డై సుయోధనుఁడు తండ్రి దలిర్పఁగ నేఁగుఁ గరపుటకిఁ గొని యొలమిన్.

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత. 211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కునం గదల రథ్యవ్రాతచంచద్గతి
స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలము నభంబుం గప్ప నత్యంతని
ష్ఠురసంతర్జనఘోషభీషణమహాటోపంబు [1]దిగ్దంతు లా
తురతం బొందఁగఁ జేయ వచ్చి వడిఁ బార్థుం డగ్గురుం దాఁకినన్. 212

వ. కౌరవయోధవరు లొక్కపెట్ట భారద్వాజునకు బాసటలై ససైన్యంబుగా సవ్యసాచిం బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరాకారుం డయి గాండీవచండనిస్వనంబు లొండొండ నిగుడ నిశితసాయకపరంపరలు గురిసి కపాలోపలంబును మేదో మాంసపంకంబును నస్థిచూర్ణసికతంబును నగుశోణితసరిత్ప్రకరంబును బఱపె నంత గభస్తిమంతుం డస్తశైలాంతరితుం డగుటయునఁ బార్థుబాణాంధకారంబునకుఁ దోడు సంధ్యాసమయంబు గవిసినం గురుసైనికులకుఁ దమవార లెవరివార లని నిరూ పింప నశక్యం బగుటయు ద్రోణదుర్యోధనులు సమరంబు సాలించి వాహినులఁ దివియించినం దిరంబై ధనంజయుండును జయతూర్యస్వనంబులును బాంచాల కేకయాదిబంధుమిత్రప్రశంసావచనంబులును వీనులం బొలయఁ దనబలంబుల మరల్చి ధర్మనందనుం గొలిచి చనియె నిట్టెఱంగున రెండుసేనలుఁ దమతమవిడి దలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాఁటిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు. 213

క. రేపకడ యుభయబలములు, నేపును నెలమియును నెసక మెసఁగ వెడలి యా
టోపంబున రణసన్నా, హాపక్రమలీల మెఱయ నుజ్జ్వలభంగిన్. 214

1. దిక్కిత్తులాతుర

వ. ఉన్నసమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోఁప ద్రోణుండు దుర్యో
ధనున కి ట్లనియె. 215

చ. నరవర మున్న చెప్పితి రణంబున నర్జునుఁ డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థు ను
ద్ధురుఁ డయి నేల వాపికొని దోర్బల మొప్పఁగఁ బోవఁ జాలినన్
వెరవునఁ బట్టెదం బరులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

ద్రోణాచార్యుల రెండవనాఁటి యుద్ధము

ఆ. నరుఁడు లేనిచోట ననుఁ గని వెన్నిచ్చి, పాఱ కున్నఁ బట్టువడియెఁ గాఁకఁ
దలఁపు ధర్మపుత్త్రు ధరణిశ పాఱుట, గలిగెనేని నంతకంటె మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవ,మానించుచు నులికిఁ జేసి మనుజేశ్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్. 219

వ. తమకించుచుండుదుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యె నేఁడు రణభూమి
యందు నర్జునుం డొండెఁ ద్రిగర్తు లొండెం గావలయు నే మతనిఁ బెద్ద
కయ్యంబులోనం బాపికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చున కాదె యనవుడు
నతనితమ్ములు సత్యవ్రతుండును సత్యకర్ముండును సత్యవర్ముండును నిబ్బంగిన పలికిరి
వారలపక్షం బై నరథికవర్గంబు నిత్తెఱంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిమ్మెయిం
ద్రిగర్తులు పదివేవురు దొరలు కడంగినం గని తుండకేరళమాళవశలీంధ్రమగధ
మచ్చిల్లికాదిదేశాధీశులును బంధుమిత్రసహితంబుగా నివ్విధంబు వారి
తోడివారై పంతంబులు వలికి యుబ్బునం బొంగి రి ట్లప్పరుసున నగణ్యరథి
కోత్తము లుత్సహించి కృతస్నాను లై యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వ
యోధులు నాకర్ణింప నందఱు ని ట్లనిరి. 220

సీ. అర్జునుఁ జంపుదు మతని కోడితి మేని గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మావధంబును బరదారగమనంబు బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనాప
హరణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగతారక్షణము ననృతాభిరతియు
మద్యపానము నర్థిమానవవైముఖ్యమును గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్కు,రీటికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ, కలితగతుల మేలు గలుగు మాకు. 221

వ. అని సంశాపంబులు పలికి సంశప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహుళచతురంగబలపరి
వృతు లై కురురాజు సంతసిల్ల నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్యూ
హంబు సమకట్టి దానికిఁ జంచు వై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం
దలయును గృపకృతవర్ములు గన్నులును సింహళాభీరశూరసేనకేకయప్రముఖులు
మెడయును బాహ్లీకభూరిశ్రవస్సోమదత్తశలశల్యులు వలపలిఱెక్కయు నశ్వ
త్థామ సుదక్షిణవిందానువిందులు డాపలిఱెక్కయు శకునిపాండ్రకళింగాంబష్ఠ

మాగధులు వెన్నును నానాజనపదసేనాసమన్వితుం డై సూతపుత్త్రుండు పుచ్ఛం
బును సైంధవాదివివిధదేశాధీశులు నెడ నెడం గలయఁ బెరసి యొడలిపాలు
పును బలుపును నై నిలువ నియోగించిన నమ్మోహరంబు మహాపవనసముద్ధూత
సాగరాకారం బై యుత్సాహనృత్యంబు సేయుచందంబునం జూడ నొప్పె నందు
మధ్యమప్రదేశంబున భగదత్తుండు గజారూఢుం డై యుదయాచలంబుపైఁ
బొలుచు భానుండునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు నుండె నంత నక్కడం ద్రిగర్తాదులు
పాండవసేన దక్షిణదిక్కునకుం జని సమరంబునకు సవ్యసాచిం దోలంగం బిలుచు
టయు నన్నరశార్దూలుం డన్నతో ని ట్లనియె. 222

చ. తఱిమి సుశర్మ తమ్ములును దానును నాజికి నన్నుఁ బిల్వ నే
నెఱుఁగనియట్టు లుండు టిదియే పురుషార్థము వారి నెల్ల నే
డ్తెఱ నుఱుమాడఁ బంపుము కడిందిగఁ జూడకు నీకు నేమియుం
గఱగొఱ గాదు పోమి గడుఁగష్టము నాకు నుదాత్తమానసా. 223

వ. అనుటయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 224

తే. గురునిబలశౌర్యములు నెఱుంగుదుము మనకు
నతనిపూనికి బొంకు సేయంగ వలయు
దీని కెయ్యది కార్యంబు దాని నీవు
బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలపోయు మనుడు. 225

వ. ధనంజయుం డతని కి ట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోవ కుండు టిది [1]బీరతనం బగుఁ గాన నేర్పుగాఁ
దలఁపదు లోక మే నరివధం బొనరింపఁగ నెట్లుఁ బోయెదం
జలము బలంబు ధైర్యమును శౌర్యమునుం గలవాఁడు వీఁడు నేఁ
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని నాఁగు భవత్పరిరక్షణార్థి యై. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుసత్యజిత్తుం జూపి. 228

క. ఇతఁ డున్నయంతసేపును, మతి నేమియు వెఱవ వలదు మాస్తరచేతఁ
హతుఁ డయ్యెనేని నిలుచుట, చతురత గా దనికిఁ దొలఁగి చనవలయు నృపా. 229

అర్జునుఁడు ధర్మజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సంశప్తకులపైఁ బోవుట

తే. అనిన నొడఁబడి యట్ల కా కనుఁడు నన్న
రేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్త్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని యవ్విరోధు
లున్న దెస కేఁగె సంతోష ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్ద వాసి విజయుండు చనుటకు నుబ్బినమనసైన్యంబులం గనుం
గొని యమ్మహీపతి ధృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గరుడవ్యూహంబుగా మోహ

---

1. బెట్టుతనం; బెంటతనం; బెండుతనం.

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్ధవ్యూహంబు సమకట్టు మని పనిచిన నతం డట్ల చేసె నివ్విధంబున నుభయవ్యూహంబులు గాఢసన్నాహంబు లై శంఖ భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు చెలంగ నడువానకాలంబునం బొందిన గంగా యమునలుంబోలె నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున నయ్యజాతశత్రుండు ద్రుపదపుత్రు నాలోకించి గురుం జూపి. 231

క. నేఁ డీ బ్రాహ్మణుచేతం, బోఁడిమి సెడి యేను జిక్కి పోవక యుండన్
వేఁడిమి మెఱయుశరంబుల, వాఁడిమిసొం పెల్లఁ జూపవలయుం జుమ్మీ. 232

క. అనుడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నినుఁ గడియం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేఁడు నమ్ము మధీశా. 233

వ. అని పలికి పారావతవర్ణాశ్వవర్ణనీయరథుండగు నయ్యతిరథుండు కుంభసంభవునకు సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్నదర్శనంబు దనకు నరిష్టంబగుటయు నగ్గురుం డొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు దేఱచూడం జాలక క్రేడించి పాంచాల బలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు పరఁగించుచుం బాయవడ నడరె నంత నక్కడ. 234

సీ. క్రీడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచయమువిూఁదఁ జనునట్టు లాత్రిగర్త
వరులపై నురుగంగ వా రట ము న్నర్ధచంద్రాకృతిగ నొడ్డు సంఘటించి
కొని యుండి యాతనిఁ గని ప్రీతినార్పులు బొబ్బలుఁ జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్మితుఁ డై కృష్ణుతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. [1]మెక్కు డైనరవము నెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలు చున్నవారు ముదముకతన
నెదిరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుఁగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేఁడి రకట. 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసింపఁ గుజనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్మద్దివ్యా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుఁగదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వ దుర్
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
త్సేన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేసి యుండియును గ్రమ్మఱఁ దేఱె రవంబు [2]మానఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు తెలివొంది యొండొరులం బురికొలిపికొని సంశప్తకు లొక్క పెట్ట ఫల్గును పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బదియేనువేల రథంబుల వారిం గూల్చినం బెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొకఁడొకఁడు పదిపది, పరఁగింపఁగ మాఁటమాఁటఁ బార్థుఁడు నొంచెన్
సరి నై దై దేయఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నలి నొప్పించెన్. 241

1. మిప్పుడేమికతము. 2. మాఱఁగాన్.

వ. అట్టియెడ సుబాహుండు శ్రీకిరీటుంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై ననేకశరంబులు పరఁగించిన సుశర్మండును సురథుండును సుధన్వుండును బాసటయై యప్పార్థుం దాఁకిన. 242

ఆ. వారికేతనములు వడిఁ ద్రుంచి యవ్వీరుఁ, డాసుధన్వుహయశరాసనముల
తునియ లవనిమీఁదఁ దొరగించి తన్మస్తకంబుఁ దునిమె తేపగముల కుఱికి. 243

క. ఇరువే యుద్భటరథములఁ, బొరిఁగొనుటయుఁ బెఱబలంబు పురికొనక వెఱం
దెరలుచు గుంపులు గట్టుచుఁ, గురుపతిసైన్యంబుపొంతకుం జనుచుండెన్. 244

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతులైన సైనికులం గనుంగొని సుశర్మ యొలుం గెత్తి. 245

క. వెఱవకుఁ డిట మరలుఁడు మ, న్నెఱుఁగరె యర్జునునిఁ గురుమహీపతికడ సే
ద్దెఱఁ బలికినపంతంబులు, మఱతురె నో రెద్ది రిత్త మరలిన మనకున్. 246

వ. అని బరవసంబు సేసిన నాసైనికులు క్రొత్తల సేసి రప్పుడు నారాయణగోపాలు రెక్కడెక్కడ యని వారిం గూడి కడంగిన నిస్సాణాదితూర్యరావంబులు సెలంగుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి. 247

చ. ఒడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూరక యుండుదురే త్రిగర్తులి
ప్పుడ నుఱుమాడి పోద మటు వోవఁగ నిమ్ము రథమ్ము నావుడుం
గడు వెస నాధనంజయునికాంక్షిత మెక్కడ నక్కడెల్ల నె
క్కుడుమున మొప్పఁ దేరు రథికోటులపైఁ బఱపెఁ ముకుందుఁడుంన్. 248

క. విమలాంబుదములు పూనిన, విమానమో నాఁగ మెఱసె వెలిమావుల వే
గముసొంపున నయ్యరదం, బమరేంద్రునిలీలఁ బొలిచె నతనిసుతుండున్. 249

వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు నిలింపకోటికిం గన్నులపండువు సేయం బుండరీకాక్షుం గనుంగొని నారాయణగోపాలురు కుపితాత్ములై యర్జున దుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం బోయిననాఁడు కృష్ణుతోడిసరిగా దుర్యోధనుఁడు తమ్ముఁ గోఁకొనినవాఁ డగుటం జేసి యీాసునం బేర్చి యన్నరనారాయణుల మేనుల నానాస్త్రంబులు నినిచిన నరుండు దేవదత్తంబు పూరించి యవష్టంభంబునం ద్వష్ట యిచ్చిన మహాస్త్రంబు ప్రయోగించినం దత్ప్రభావంబున. 250

క. గాండీవి [1]చండ మయి వా, రొండొరులకుఁ దోఁచిగొనుకళు లాకళుల నానా
చండాస్త్రశస్త్రసముదయు, ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251

వ. ఇమ్మెయిఁ గృతార్థం బయిన దివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు హతశేషులు వోక పొదివి[2]రథరథ్యకపికేతుగరుడకేతుసహితంబుగా సవ్యసాచి నాభీల శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252

క. ఆపార్థుఁడు కోపానలదీపితుఁడై విశిఖశిఖలతీవ్రనిహతి న
త్తూపులగమి నేర్చి జముని, ప్రోపు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురుపంశనిధీ. 253

1. చండమున వారొం. 2. రథరథ్యకేతుసహితంబుగా.

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు సేయుటయుం దుండిమగధకేరళమచ్ఛిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254

క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగుపెంటలుగఁ జేయఁ బిఱుసనక మహా
సేనలు దోడ్తో డగ్గఱె, యానరుపైఁ బెల్లు గురిసె నమ్ముల వానల్. 255

క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కదిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన న,చ్చెరువుగ విజయుండు సించి చెండాడె వడిన్. 256

వ. సంశప్తకులు మఱియును 257

క. పెరయాఁగలగతి గవియుచుఁ, బొరిఁబొరిఁ గడుఁదురులపగిదిఁ బొదువుచు [1]నెరకై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోఁతులుఁ, బఱవడిఁ జీకాకుపఱుచుభంగి నలఁచుచున్. 258

వ. పెనంగి రండుఁ గొందఱు వీరావేశంబున. 259

సంశప్తకులందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడుట

క. అరదంబులు మొదలగుచు,ద్ధురవాహనకోటి డిగ్గి దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరుపై [2]నూఱుకొనఁ బడిరి నలి నార్పులతోన్. 260

వ. ఇత్తెఱంగునం జేయి గా లార్పనుం జూడ్కి వఱపను రాకుండునట్లుగా గుంపులు
గొనం బైపయిఁ దొరంగినం గృష్ణు లగపడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లతోఁ దత్సైన్యంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేడ్పడి వసుదేవనందనుఁడు. 261

ఆ. ఎచట నున్నవాఁడ వే మైతి ప్రాణానఁ, గలవె యేను నిన్నుఁ గాన కునికిఁ
దలఁకు చున్నవాఁడ ధైర్యధౌరేయ నీ, యొలుఁగు సూపవే సురేంద్రతనయ. 262

వ. అనిన విని యతండు ముకుందుని మానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగిం,చిన సంశప్తకులు దెసలఁ జెదరి చొరవుచా
డ్పునఁ దూలఁగ బహువిధశర, వినిహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుఁడు మెచ్చన్.

క. శిరము లురంబులు కరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలములై సం
గరధరఁ దొరఁగిరి యోధులు, కరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265

వ. అట్లు కసిమసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుం బోలె బాహుసమదు చండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగు నబ్బలంబు లతని బాణపరంపరల బలితెంపుఁ
బరపునం జేసి. 266

ఆ. కూలుమూపుఁ దన్నికొనియెడుమూపును, నొఱలుమూపు [3]నేల కొఱగుమూపుఁ
బొరలుమూఁపు నయ్యె నరవాజిగజములు, ప్రధనభూమి ఘోరభంగి గాఁగ. 267

వ. ఇవ్విధంబున నసమసమరతత్పరులై తనవలన నేమఱి యామఱందియు బోవయు
నట్లుండ [4](నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్పు నుగ్రసైన్యంబులు మన మొనలు

1. నరుపై; నెరపై. 2. నూఱికొనఁ. 3. నల్లనొఱగు. 4. ఈ కుండలీకరణములోని పాఠము
వ్రాఁతప్రతులందు లేదు.

దలంకం దఱిమె) నాచార్యుండును ధర్మసూను సైన్యంబులు దలంకఁ దఱిమె
నప్పుడు నీకొడుకు దుర్ముఖుం డతనికిఁ బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం
గురుపాంచాలకుమారవర్గంబు లగ్గలికం గవిసి పోరె నట్టియెడ. 268

చ. గురుఁ డనుతీవ్రమారుతముకోల్తల కోర్వక ధర్మపుత్త్రబం
ధురబలవారిదోత్కరము తూలుడు నాతఁ డదల్చి వీరసుం
దరముగఁ జేయి వీచిన నుదగ్రగతిం బురికొన్నఁ గౌరవ
స్ఫురణము నుద్భటం బగుడు సూర్యుని మ్రింగె ధరాపరాగముల్. 269

వ. ఇబ్బంగి నుభయసైనికులును గలయఁ బెరసిన మణిభూషణకిరణజాలంబుల కతం
బున ధూళికృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోరు చుండ ధారాళరక్తసిక్తం బై
యారజఃపటలం బడంగుటయు. 270

క. ఇరువాఁగును దార్కొని వి,స్ఫురణ మెఱయ నాయుధములపొగ లేనిశిఖల్
దరతరమ యెగయఁ బోరఁగ, ధరఁ జతురంగములు నద్భుతంబుగఁ గెడసెన్. 271

క. కరిఘటలు దురగములదళ, మరదంబుల మొత్త మనక యడరి నడిం గా
ల్వురు మ్రగ్గఁ జేయుచును మ్ర,గ్గిరి విస్మయ మొలయఁ జూచు ఖేచరతతికిన్. 272

ఉ. తేరులయొప్పు మ్రోడుపడఁ దేఁకువ లేనిపదాతికోటి ను
గ్గై రుధిరంబులో మునుఁగ నానినయేనికపిండు పఱుముల్
ఘోరము గాఁగఁ ద్రెవ్వి వెసఁ గూలుకులాద్రులఁ బోలు నాశ్వికుల్
వీరవినోదముల్ సలుపు వేడుకసొంపునఁ గూడి యెక్కినన్. 273

చ. నిలిచినరూపు డొల్ల ధరణిం బడి యున్న శరీర మింత లిం
తలు శకలంబు లై నెఱయ దంపడిమూఁక గలంగ నొంటి గుం
పులు పఱివోవ రక్తజలపూరమురొంపులు ధూళిగా రథం
బులు రభస బునం బఱపి పోరిరి యోధులు క్రోధదీప్తు లై. 274

క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బాదత, లమ్ములఁ జమరియును గరములం బఱపఱి రై
యి మ్మెడలఁగఁ దిగిచియు నర,దమ్ముల నేనుఁగులు వీటతాటము సేసెన్. 275

క. తురగమున నరుని వ్రేయుచుఁ, గరిదంతము వెఱికి యన్యకరి వైచుచు ను
ద్ధురరథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు సేసెఁ గనుఁగొను ప్రజకున్. 276

వ. ఒక్కొక్కచోట. 277

ఉ. మెఱుఁగులు గర్జితంబులును మిక్కిలిసోనయుఁ గల్గుమేఘము
ల్గిఱిగొన నొప్పునాకసములీల రణక్షితి సూడఁ బొల్పగుం
దఱ చగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొఱలుచు నెత్తురుల్ దొరఁగుచుండ నొగిం బడి యుక్కి నత్తఱిన్. 278

గీ. అశ్వసుభటతతులయంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున బ్రుంగి యున్న
పెల్లు చూడ రౌద్రబీభత్సకరుణభ,యానకైకహేతు వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు పడినం దెరలం బాఱువారణహయంబులును వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగువివిధయోధులును రుధిరమాంసమస్తిష్కమయమహాపంకంబునం గలయ మునింగియుం గాళులు వెలుకరా కుండియు గొరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి వెడంగు పడుచుం బెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతురగావర్తకరిగిరికలితంబైన సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దఱియం జొచ్చి తమయట్టివారు గొందఱు మునింగినను వెండియు విజయధనవాంఛం జేసి వెఱవేది వర్తించువీరవ్యవహారులు నయి యొయ్యాది సూచిన నెత్తుటం గెం పెక్కి సైనికు లుక్కునం బొంపిరి వోవు చున్న సంకులసంగ్రామంబునం జెక్కు సెమర్పక దర్పంబునం జెలంగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి. 280

క. కరియూథనాథుఁ బొదువం, ద్వరితోద్ధతియానదుర్నివారం బై కే
సరి చనియెడుపగిది యుధిష్ఠిరుదెసకుం జనియె నతనిసేన చలంకన్. 281

క. అతికోలాహలవికల, [1]స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమహో
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖ,ప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు పొగడన్. 282

ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు సచ్చుట

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమధైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెసఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తుని మెయిఁ గ్రుచ్చెఁ బేర్చి పదితూపులు ధర్మజుఁ డుల్లసిల్లఁగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తు కోదండదండంబు, దునుముటయును వేఱుధనువు పుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ గ్రూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతనిఁ గప్పె నతఁడు. 284

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూడికొని. 285

క. వృకుఁ డనుపాంచాలకుమా,రకుఁ డఱువదితూపులం గరం బరుదుగ న
స్త్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొందెఁ బాండవేయబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి
త్తనువు వృకాంగముం విశిఖధారలఁ ముంచె గురుండు వార లా
తనివడి కోర్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బ్బడంగ వా
హనములు బీఱువోవ సిడ మల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాఁటి కుంభజుండు నగుచు విల్లు
దునుమ నొండువింట ద్రోణుని నొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ బెలుచ నదరి యేసె.

క. కినిసి వెసఁ సత్యజితుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల తునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లఁగ నాలుబాణముల్ బిట్టేసెన్. 289

ఆ. అన్యచాపహస్తుఁ డై సత్యజిత్తు సం,రంభజృంభణమునఁ గుంభజన్ముఁ

1. స్థితమగుతన.

దలర సేయుటయు నతండు కెంపారెడు, నాననంబుతోడ నవుడు గఱచి. 290

ఉ. ఖండము లై పడం ధనువు గ్రక్కున సేయుడు సత్యజిత్తు వి
ల్లొండు గొనం గొనం దునియ నుద్ధతి సేయుచుఁ బెక్కువిండు లు
ద్దండత నుగ్గు సేసి భుజదర్పధురంధరుఁ [1]డీతఁ డింత ద
క్కం డని యర్ధచంద్రవిశిఖప్రహతిం దల డొల్ల సేసినన్. 291

క. సాహంకారుం డగుగురు, బాహుబలంబునకు నులికి పాఱఁ దొలంగెఁ
వాహములఁ దోలుకొని యు,త్సాహంబుఁ జలంబు నెడల ధర్మజుఁ డధిపా. 292

ద్రోణాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట

సీ. ఆతని వెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డపడి వారిమొన లెల్లఁ గడక నొక్క
పెట్ట ద్రోచిన దూదిపిట్టలపైఁ బ్రాఁకు నగ్గిచందంబున మ్రగ్గఁ జేయు
నగ్గురుఁ దాఁకి మాత్స్యానుజుఁ డాఱుదూపుల నొంచి యార్చిన నలిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ డేసె ధరణినాయక సూర్యదత్తుఁ డిట్లు

ఆ. పడినఁ జూచి మత్స్యబలకోటి విచ్చినఁ, జేదిమగధకేకయాదిసేన
లెల్లఁ జెదరఁ [2]దరలఁ దల్లడపడఁ గల,గుండుకొనఁగఁ జేసెఁ గుంభజుండు. 293

క. మెఱుగు ధనుర్దండము గుణ,ముఱుమఁగ విశిఖతతి దొరఁగ నొక్కటఁ దఱచై
పఱవ రుధిరంపుఁగాలువ, లఱిముఱి ఘనభుజుఁడు ద్రోణుఁ డడరె నరేంద్రా. 294

క. వీరాస్థిశర్కరాఘన,భేరీమండూకకవచపృథులోర్మిరథ
స్ఫారావర్తగజమకర,ఘోరమహిమ రక్తనదులకుం దగియె నృపా. 295

వ. ఇవ్విధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టికొన నప్పళించి తఱుమునమ్మహావీరు మా
ర్కొని యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును వసుదానుండును శిఖండియు
నైదై దుశరంబు లేసిరి సాత్యకిక్షత్రధర్ములు వరుసన నూటయిరువదింటఁ బడింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిరుండునుమరలిబాణశతత్రయప్రయోగతీవ్రులగు ధృష్టద్యుమ్న
చేకితానుల మున్నిడికొని పొంగి తానును బండ్రెంట నొప్పించె నప్పు డాభార
ద్వాజుని మఱియునుం బలువురు పాండవపక్షయోధవీరులు వొదివినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కవిసి రతండు వసుదాను
వసుధం గూల్చి క్షేము జముకడ కనిచి యుధామన్యుని నుత్తమౌజుని శిఖండిని
సాత్యకిని బెక్కమ్ము లెమ్ములం గీలించి తన్నుం గదిసినం గని యయ్యజాతశత్రుండు
వెండియుఁ గైతవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాఱిన. 296

క. గురు దృఢసేనుఁడు దాఁకిన, హరిసారథికేతురథశరాసనశకలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరఁగించెఁ దదీయతనువుతునియలు ధరణిన్. 297

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి తఱుమునతనిదోర్విలాసంబు దుస్సహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు తెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

1. డింతతోడ. 2. చెరల.

భించిన కుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్రసేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు పోరి
యాసుమిత్రునిఁ గూల్చిన నతనిఁ గేక
యులును మాత్స్యపాంచాలురు నొక్కపెట్ట
కవిసి [1]విరిసిరి తచ్ఛరాఘాతభీతి. 299

వ. ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకిసేనాబిందుప్రముఖరథికవరులును [2]వస మఱి యుండి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు పేర్చిన యాచార్యు శౌర్యభుజవీర్యంబులు
సైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది చెప్పెద నాక
ర్ణింపు మని యి ట్లను నట్లు కలంగిన కౌంతేయసేనం గనుంగొని కలకల నవ్వుచుఁ
గురువిభుండు కర్ణునితో ని ట్లనియె. 300

క. వెనుగాలిని వెసఁ గూలిన, వనముక్రియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
విను మింక నెన్నఁడును మొగ,కొన రీయోడిచనువారు గురుకోల్తలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటె నిజపార్శ్వములం దనవారు లేక కా
రవులు మహోగ్రభంగి నడరం గడుదైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదురాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీఁడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగటాఱఁగఁ బాఱెడు నట్లు సూడుమీ. 302

వ. అనిన విని కర్ణుం డతని కి ట్లనియె. 303

ఉ. భీముఁడు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్మదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ సైఁచునె పాండవేయు లు
ద్ధామబలాఢ్యు లాహవము దక్కుదురే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాట్లు తమచిత్తములన్ మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుణాఢ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ దాఁక కుండుదురె కూడుద మింతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనిన్ బలసమగ్రుల మై యటు గాక యోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగమోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమృతాంశు కేతువు మెఱయ నజాతరిపుఁడు
రురునిభాశ్వంబులు హరికేతనంబును బ్రస్ఫురితములుగఁ బవనసుతుఁడు
శుకవర్ణహరులు ప్రస్తుతశరభధ్వజంబును నొప్పి సహదేవపూర్వజుండు
నంబుదచ్ఛాయరథ్యములు శుండాలపతాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండుఁ

1. విఱిగిరి. 2. విశ్శేష్టితు లై యుండి.

తే. గడఁగి తమతమసిడములు గ్రాల ద్రుపద
మాత్స్యసాత్యకిముఖయోధమండలములు
దారుణాటోపవిక్రమోత్సాహకేలిఁ
దోడు నడవంగ నడరిరి ద్రోణుమీఁద. 307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు జలధరంబులు శైలంబుఁ గప్పుకరణిం గుంభసంభవుం బొదివిన దృష్టిపథం బవరుద్ధం బగుటయు నతండు దెగియె నను దిగులు మనవారికిం బుట్టె నట్టియెడ నీకొడుకు గడంగి సేనలకుం జేయివీచి యుంగా ముంగలియై నడచు వడముడిం దాఁకినం దమకించి సాత్యకిని గృతవర్మయును క్షత్రధర్ముని సైంధవుండును యుయుత్సుని సుబాహుండును నకులుని దుశ్శాసనుండును సహదేవునిఁ జిత్రవర్ముండును ధర్మనందను శల్యుండును ద్రుపదుని బాహ్లికుండును విరాటుని విందానువిందులును శ్రుతకీర్తిని వివింశతియు శ్రుతసేనుని సాల్వుండును శ్రుతసోమునిఁ జిత్రసేనుండును శతానీకుని శ్రుతవర్మయుఁ బ్రతివింధ్యుని నశ్వత్థామయు సౌభద్రుని లక్ష్మణుండును శిఖండిని వికర్ణుండును గుంతిభోజుని దుర్ముఖుండును గేకయపంచకంబును గర్ణుండును గాశీశ్వరుని జయుండును బాండ్యుని జయత్సేనుండును ధృష్టద్యుమ్నపుత్త్రుల బృహద్ధనుర్జయమిత్త్రులును వార్ధక్షేమిని గృపాచార్యుండును మణిమంతుని భూరిశ్రవుండును ఘటోత్కచుని నలంబుసుండును దలపడి రెన్నం గొలఁదిగాదు గాని మఱియు ననేకు లనేకుల మార్కొని రిబ్బంగి భారద్వాజునిం బరిమార్పను గావను బూని [1]యక్కడి యిక్కడి వీరు లుక్కుమిగిలి యొండొరుల కేతనంబులు గూల్చియు ఘోటకంబుల బ్రాణంబులఁ బీల్చియు సారథుల రూపుమాపియు నరదంబులు పఱియలు వాపియు నాతపత్త్రచామరంబుల బడలువఱిచియుఁ జాపంబులు విఱిచియుఁ గత్తళంబుల తునియలు ధరఁ [2]దొరలించియు నెత్తు రురలించియు నిత్తెఱంగున ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు తన్నుం గవిసినధృష్టద్యుమ్ను నమ్ముల నవలీలం గుదియించి యగ్గురుండు వెండియుం గొందఱం జిక్కువఱిచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 303

క. వీరిచట నిర్విఘ్నంబునఁ, బోరఁగ నర్జునునితోడఁ బోక పెనఁగున
వీరులు సంశప్తకు లెట్లొకో యాతనిపరాక్రమాతిశయమునన్. 309

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లులను నవ్విభుతో నది వెండి చెప్పెదన్
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరసస్ఫురణంబునన్ భవ
త్తనయుఁడు గంధసింధురవిమానము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు కనుంగన నిప్పులు రాలుచుండఁగన్. 310

1. యిక్కడక్కడివీరు. 2. దొరఁగించియు.

క. శరజాలమహావాత,స్ఫురణంబున నుగ్రదంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311

వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి. 312

శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తిఁ [1]దివ్యాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యత్క్రోధుఁ డై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱగుచోఁ దన్మస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేలీవిధ మొప్ప నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లెన్ వడిన్. 313

వ. ఆ సమయంబున. 314

భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱపి పాండవసైన్యంబులం గలంచుట

క. దానంజయ మింద్రున కె,ద్దానివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుఁడు పవ,మానతనయు దెసకుఁ గొలిపె మద మెలరారన్. 315

వ. ఇట్లు మన సైన్యంబు దైన్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316

సీ. కినుకమై నిగిడినకనుఁగవ మెఱుఁగుల [2]గములుముంచటఁ గెంపు గడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగ్గించి పూఁచినరౌద్రతరరేఖ వినువీథిఁ జూపఱవేఁడ్కఁ జెనుప
గండునఁ జాఁగినతొండంబు లయసమవర్తిదండములీలఁ బట్టువఱుపఁ
గడుబెట్టిదపుటురవడిఁ బదన్యాస మిలాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ

ఆ. ననిలపుత్రు దెసకు నడరినఁ గని ధర్మ,తనయుసేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీము సామజం బనియెడు, నులివు గలయఁ జెలఁగఁ గలఁగి రథిప.

వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318

క. అలుకొందుమనముతోఁ దన,బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
మ్ములఁ గప్పె నతఁడు వానిన్, విలసిల్లుమహాంకుశమున విరియ జడియుచున్. 319

క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కున, గజఘోటకభటనికాయకాయములు రథ
వ్రజములుఁ బొడి పొడి గా న,క్కజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.

వ. అప్పు డాలోకించి. 321

చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముకైవడి వారలదంతియుగ్మ మి
ట్టల మగువీఁకఁ దత్కరిఁ బడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడువానిఁ జంపె భగదత్తుఁడు తోమరసప్తకంబునన్. 322

ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బాండవ,బలము బడలుపడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323

చ. కరిపతి జిఱ్ఱునం దిరిగి క్రమ్మఱ నూల్కొని వృష్ణివీరు ను
ద్ధురరథ ముద్ధతిం బెనఁచి తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

1, దివ్యాస్త్ర. 2. గజముముందటఁ గెంపుఁ గడలుకొనఁగఁ.

చె రయమునమై నతం డిలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాఁటి పోయెఁ జె
చ్చెర గజ మొండుమైఁ గవిసి చింపటవందలు సేసె మూఁకలన్. 324

క. సారథి తురంగముల మెలు,పారంగాఁ బూన్చి తేర్చి యవికల మగునా
తే రల్లఁ దేర సాత్యకి, బీరము పొలివోవకుండఁ బ్రియమున నెక్కెన్. 325

ఉ. భీముఁ డుదగ్రతం గవియఁ బెల్లగునాకరిచేతిశీకర
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి కడున్ వెగడొంది యీడ్చె సం
గ్రామవినోదలీలకు విఘాతము గాఁగ రథంబు నప్పు డు
ద్దామపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సుపర్వుఁడు చచ్చె హస్తిచేన్. 326

వ. అతని పడుట గనుంగొని సౌభద్రుండును ద్రౌపదేయపంచకంబును జేకితానుం డును ధృష్టకేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి సామజంబుపై శరవర్షంబులు గురిసిన నది కోపించి యురవడించి. 327

క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదుపుచుఁ బైకొని యుయుత్సుసారథిఁ జంపన్
బెదరక యభిమన్యునితే, రొదవిన నది యెక్కి యాతఁ డుద్ధతి నేసెన్. 328

క. నరతనయప్రముఖరథిక,వరులు నిభముమీఁద నేయువాలమ్ములు ని
ష్ఠురగతి శరదభ్రముపైఁ, బరఁగుతరణికిరణచయముపగిదిం బొలిచెన్. 329

క. రభసంబునఁ బ్రాగ్జ్యోతిష,విభుఁడు కరిం గొలుపుటయును వెస నది యరిపీ
రభయంకరముగ వారల,ప్రభ సెడ నరదములు వైచెఁ బలుదెసలఁ బడన్. 330

ఆ. ఇట్లు భీమసేనునేపు నర్జునసుత, ప్రముఖులైన యులఘురథికవరుల
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జేడ్పడి చెడి పాఱఁ, జొచ్చెఁ బాండురాజసుతులసేన. 331

క. నలి భగదత్తుఁడు కదుపుల, వెలుచుపసులవానియట్లు విలసద్గతి న
బ్బలము నెగవ ధూళియు నా,కులసంరావంబు గగనకుహరము నిండెన్. 332

క. అని చెప్పి సంజయుఁడు కురు,జననాయక యప్పు సవ్యసాచిరణముది
క్కునఁ జిత్తం బిడి యడిగితి, విను మయ్యుర్వీధవ తెఱఁగు విస్పష్టముగాన్, 333

వ. అనవుడు నాంబికేయుం డాకర్ణనవాంఛ మిగుల నది సెప్పు మనుటయు నాతనికి నాసూతనందనుం డి ట్లనియె. 334

అర్జునుఁడు భగదత్తునిదెస రథంబు దోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట

క. అంతకమును భగదత్తుని, దంతి యసమసమరకేళిఁ దాఁ గని హరితోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మెంతయు వెస బలములోని కేఁగఁగ వలయున్. 335

వ. అది యె ట్లంటేని. 336

చ. బిరుదు జితశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైఁప నోపుభగదత్తునియేనుఁగు దానికొల్తలం
దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను లేనిచో
భర మగు నేఁడు రాజునకుఁ బావనికిం దలఁకొందెదున్ మదిన్. 337

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబు, ద్రిప్పి యాత్మసేనదిక్కు వోవ
నిచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశప్తకు, లార్చి పేర్చి కురిసి రస్త్రసమితి. 338

వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339

క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలవు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయుఁ
వలయుపనులయం దిప్పుడు, తలఁకొని యెద్దానిఁ జేయఁ దగవో నాకున్. 340

వ. అని వితర్కించి వివ్వచ్చుండు సంశప్తకవధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించి
మరలి గాండీవగుణక్వణనమేదురరోదసీకుహరుండును దేవదత్తధ్వానవిదళితదశ
దిశాసందోహుండును నై దివ్యబాణంబులు పరఁగించినం గేతనాతపత్రచామర
వ్యజనంబులును భేరీశంఖకాహళమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబు
లును దంతశుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శర
ముసలముద్గరక్షురికాకుంతంబులును దనుత్రాణకంకటమస్తకచ్ఛదంబులును మకుట
కేయూరహారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరకకరవక్షుగళకుక్షికటిచరణంబులును
దునియలుం బఱియలుం దుమ్ములుం బొల్లునై రాలిన నన్నేల ఘోరంబును
నభిరామంబు నై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించెఁ గంసారి
విస్మయప్రమదమగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యగ్గించె
నివ్విధంబున నవ్వీరరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం
బింక రయంబున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341

ఆ. ఆతఁ డట్ల చేయ నరవాయి గొనక సు,శర్మ తాను ననుజచయముఁ బెలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ యిట్లు వోఁ దగునె యే,మనికిఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు.

క. పిలిచిన మరలమి తగ ద,బ్బలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెదఁ, దలకొను మొకతెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343

చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు తేరు మరల్ప మోమునం
గినుక మునుంగున వ్వాలయఁ గ్రీడి త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి పైపడినతమ్ముల నంతకుప్రోలి కన్పి యా
తని నవలీల నొంచిన నతండు వెసం బడి మూర్ఛవోవుడున్. 344

వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345

సీ. పాఱెడు మనసేన పరఁగెడుఁ బెందూళి నభము గోలాహలక్షుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల మెగచుచు నున్నది పఱపుము వెస దానిపై రథంబు
నావుడు నతఁడు మహావేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొన మెఱుఁగువాలమ్ముల నఱుము సేయుచు సింహనాదమునకుఁ

తే. బ్రాపులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును దిక్తటంబుల వ్రయ్యఁ జేయ
వచ్చి వివ్వచ్చుఁ డడ్డంబు సొచ్చె వీఁకఁ, జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 346

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సంజయుతోడ భీషణాటోపత న
ర్జును డి ట్లొంరుదిన భగదత్తుని కతనికి నేమిభంగి దుర మయ్యెనొకో. 347

ఉ. నావుడు నాతఁ డాధరణినాథున కి ట్లను నట్లు తాఁకినం
జేవ దలిర్ప విక్రమవిశృంఖలుఁ డై భగదత్తుఁ డుగ్రబా
ణావలిఁ బార్థుపైఁ బఱపె నన్నియు నప్పుడు ద్రుంచి వైచి యు
ద్దవసముండు నొంచె దృఢపీ ప్తశరంబుల దంతి నాతనిన్. 348

తే. అలుఁగుటమ్ములుదాఁకిన నలిగి భద్ర, [1]కుంభిరౌద్రంబు సొంపారఁగొలిపె నతఁడు
వారిసేనల గోపికావరుఁడు నరుఁడుఁ, దెగిరి తెగి రనుపలుకులు దిగులు పుట్ట.349

క. బలువిడిఁ గరి గవియుడు వెసఁ, దొలఁగించె రథంబు వెరవుతో హరి యది యి
ట్టుల మగురయమునఁ జని త,ద్బలము బడల్పడఁగఁ జేసెఁ బార్థివముఖ్యా. 350

క. హరి నేమియు నన నేరక, కరి దెసఁ గనుఁగొనుచు నప్పుడుగ ఱనుచుఁ బో ని
మ్మరద మని పలికెఁ గవ్వడి, హరులను సమ్ముఖము సేసె నతఁడుఁ గరంకిన్. 351

క. శౌరి మెయిని భగదత్తుఁడు, నారసములు నినిచి యేసె నరుఁ డప్డు మహో
దారోద్ధతిఁ దచ్చాపవి,దారణ మొనరించి గ్రుచ్చెఁ దనువునఁ దూపుల్. 352

సీ. కోపంబు గదిరి ప్రాగ్జ్యోతిషపతి చతుర్దశతోమరములు లింద్రతనయుఁ మీఁద
నడరించుటయు [2]నవి పొడిసేసి క్రీడి యేనుంగుపక్కెర చిఱుమగ్గు సేయ
నది గప్పియున్న మేఘావలి విచ్చిన కొంకొంచందంబున నుండె శక్తి
గొని భగదత్తుండు దనుజభంజను వైవ నడుమ ముత్తునియగ నలికిఁ బార్థుఁ

తే. డాతపత్రంబు దునిమిన నతనిమకుట,మతఁడు ఘనతోమరంబున నలఁగఁజేయ
మెచ్చుఁ గినుకయుఁ బొడమ వివ్వచ్చుఁ డుగ్ర,విశిఖసంతతిఁ జొనిపె నవ్వీరు మేన.

మ. రభసోదగ్రతఁ బూన్చి దీప్తు లడరం బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరుం
డభిమంత్రించి నిజాంకుశంబు దివిజేంద్రాపత్యవక్షంబు సూ
చి భుజోల్లాసవిభాసి యై వెలుచ వైచెం దద్బలం బెల్ల భూ
రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘూర్ణిల్లంగ రౌద్రాకృతిన్. 354

ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు నడ్డముగాఁ [3]దన మేను సమర్చి ను
న్గప్పెసలారు పేరురమునన్ ధరియించిన నమ్మహాస్త్రమున్
దొప్పె నవారుణాంబుజకృతోజ్జ్వలమాలిక యై చిరస్థితిం
జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మైన మెఱుంగుచాడ్పునన్. 355

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు మురఘస్మర యి ట్లగునయ్య సొంపు దొం
దినకరుణావిశేషమునఁ దేరికి సారథి వైతి గాక యే
పనులును బూని చేయు టిది పాడియె తేజము నీవు దప్పఁ జూ
చినఁ జెడదే ననుం జులుకఁ జేసితి మాటలు వేయు సేటికిన్. 356

---

1. దంతిరౌద్ర... దతిమె నతఁడు. 2. నడఁ బొడి. 3. దన మేనుసేర్చిన న్గప్పెసలారు.

వ. అని దూఱినం గృష్ణుండు తొల్లి భూమిదేవి గామించి యోగనిద్రాసమయావసానసుప్రబుద్ధుండై యున్న విష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుండై యన్నాతికి వరంబిచ్చుటయు నవ్వరంబున నవ్వెలందియం దుదయించిన నరకునకు వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయత్తం బై యునికియుం దద్ఘోరసాధనంబు తనకుం దక్క నొరులకు నోర్వరామియు నెఱింగించి యిది యట్లు కాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరీటి ననునయించి విరోధిం జూపి వీఁ డిప్పరమసాధనంబు వృథ యగుటం జేసి వెఱఁగు పడియున్నవాఁడు వీనితండ్రిని నేను దెగఁ జూచిన ట్లీక్రూరకర్ముని బిలుకుమార్పు మనినఁ గొండొక దేఱి యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి నేయుటయు. 357

భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట

ఉ. వాలికదొడ్డనారసము వజ్రము శైలము దాఁకునాకృతిం
ఘాలముమీఁదఁ దాఁకిన నిభంబు వెసం బడి కొమ్ము లూఁతగా
వ్రాలుడు నర్ధచంద్రరుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు క్రీడి భగదత్తునికంఠ మకుంఠితోద్ధతిన్. 358

వ. ఇట్లు దంతిని భగదత్తునిం [1]బరిమార్చి మాఱు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృషకుని రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్రచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు సోదరునరదం బెక్క నప్పుడు వారి కడ్డపడినగాంధారవీరరథికపంచశతంబుఁ బంచత్వంబు నొందించిన సంక్రందననందనునురవడికిం దెరలక యేకరథస్థు లగు నయ్యిరువురుం బరాక్రమించిన. 359

తే. చేరి యుండుట నను వైనవారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె నరుఁడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీసుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నపుడు మారొ్కనియె శకుని. 360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిళ్లు పరఁగి పాషాణవృక్షవివిధాయుధంబులు విష్వచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెఁ బిదప నీళ్లు వెల్లిగొనియె మఱియు మహోరగశార్దూలాదిక్రూరసత్త్వంబులు గవిసె వాని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్రవేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లని నగవుతోని ట్లనియె. 361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కింక నిచటఁ బొసఁగునె యవి మ
త్సాయకము లడ్డసాల్లే, నీయాచవి లేదు పొమ్ము నిలువక మామా. 362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ధైర్యము మానం
బును వీటిఁబోవఁ బాఱెను, జననాయక నీమఱంది సరివారు నగన్. 363

1. బిలుకు మార్చి.

ఉ. ఆతఁడు పాఱం దెరలు నచ్చటిసేనలఁ గాల్కొనంగ నీ
కాతతబాహువీర్యులు బకారియు సాత్యకియుం గడంగి తో
డై తనపార్శ్వభాగముల నార్చుచుఁ దోలఁగఁ దోలె ఖేచర
వ్రాతము మెచ్చఁ గ్రీడి కురురాజును ద్రోణుఁడు నున్న నేలకున్. 364

ఆ. బలము విఱిగి రెండుపాయ లై యిట్టు లమ్మనుజవిభుని గురుని మఱువు సొచ్చ
ద్రోణుఁ బోదువుఁ డనుచు దుర్దమలీల నా, దిక్కువారు కవిసి రుక్కు మిగిలి.

క. చనుఁ డడ్డం బాచార్యున, కను నెలుఁగులతోడ నీసుతావలి వెస మా
ర్కొనుటయు మనసేనలు పురి,కొని పాండవబలముఁ దాఁకెఁ గురునాశనిధీ 366

క. గురుఁ డొడ్డుగఁ దమకంబునఁ, గురువీరులుఁ బాండుపుత్త్రకులయోధులు ని
ర్భరసమరద్యూతకళా,నిరతిం గ్రీడించి రుగ్రనిపుణత మెఱయన్. 367

క. శరగురుఁ డెచటికిఁ దఱిమిన, వెరవున నచ్చటికి నెల్ల విక్రాంతిధురం
ధరుఁ డగుధృష్టద్యుమ్నుఁడు, బరవసము దలిర్ప నడ్డపడి పోరాడెన్. 368

చ. కురుపతి ధర్మనందను లకుంఠితవిక్రమకౌతుకంబునం
బురికొలుపంగ సైన్యములు వోక పెనంగెడు రౌద్రభంగి క
చ్చెరువడి యుక్కు నిట్టు లని చెప్పఁగ నిప్పుడు నేర నయ్యెదం
గరిపురనాథ చూడ వినఁ గల్గునె యమ్మెయి కయ్య మెయ్యెడన్. 369

వ. అట్టియెడ. 370

క. నీలుఁ డనురాజు గురుసుతు, పై లీలం దేఱు వఱపఁ బటువిశిఖమునం
గీ లెడపినజంత్రముక్రియ, నేలం బడ నేసె నతఁడు నృపుఁ డగ్గింపన్. 371

క. చచ్చిననీలునిఁ గనుఁగొని, విచ్చినసైన్యంబు గురుఁడు వెనుకొనుటయు వే
వచ్చిన ధృష్టద్యుమ్నుని, నచ్చినయబ్బలము మగిడినం బోరొప్పెన్. 372

వ. అప్పుడు సంశప్తకులు నారాయణగోపాలబలంబులం గూడికొని పఱతెంచి. 373

క. ఓడితిమె మేము రణమునఁ, గ్రీడికిఁ గ్రేడించి రాక గెలుపే [1]యతఁ డేఁ
డి డాఁగి పోయెనొకో మా, తోడిబవర మిట్లు రాను దొలఁగినఁ దెగునే. 374

వ. అను నెలుంగులు నింగి ముట్ట దక్షిణభాగంబునం గవిసినం గవ్వడి యట నడచి వారికిం గయ్యం బిచ్చిన నత్తెఱపి గని తఱుముకౌరవయోధులకోలుతలకుంగాక తమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డదల్చి మార్కొని. 375

క. తలమిగిలి వచ్చుబాహ్లికు, నిలు మని విశిఖముల నొంచె నృపతియు గురుక
ర్ణులు నశ్వత్థామయు న,మ్ములవానలు గురిసి రొక్కుమొగి నతనిపయిన్. 376

వ. అతం డందఱు కన్నిరూపు లై యార్చుచు నెట్లాడె నిట్లొక్కనిం బెక్కండ్రు పొదివినం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు పురికొలుప నకులసహదేవసాత్యకిసౌభద్రు లాసమీరపుత్త్రునకు బాసటయై దుర్యోధనాదులం దలపడుటయు

1. యతఁడుఁక్, వేఁడీ డాఁగెనొకో మా; యతఁడుఁక్, వేఁడిరి దాఁకెనొకో మా.

రెండుసేనలు గలయఁ బెరసె నిట్లపరాహ్ణంబునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకు వెల్లిన డొల్లుకరులును గరవాలధారలఁ గాననగు కుంభి
కుంభమౌక్తికంబులును దురగఖురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచు వ్రేలు
ప్రేవులును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడుబాహువులును
దొండంబులం బెనఁచి యెత్తినం దారును హయంబులు వ్రేలు రావుతులును
ముందటికాళ్లు దెగవ్రేసినఁ గూలుశుండాలంబులును సామజంబు లడరి రథ్య
సారథిరథికసహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలసినరథంబులును
నాశ్వికు లొక్కమొగిఁ జెక్కినం దునిసి పడి యేమిక్రియంగంబులో యను
సందేహంబునకుం బట్టయి యున్నపదాతిగాత్రఖండంబులును జూచుఖేచరులకు
వెక్కసం బొనర్చె నట్టి సంకులసమరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 377

క. మన కిది సమయము సుండీ
యని ద్రోణునిఁ జూపి తఱుమ నమ్మొన రథికుల్
గని పొదువుఁడు సంపుఁడు పొరి
గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్. 378

చ. కవిసిన నమ్మహాభుజుఁడు కన్నుల దట్టపుఁ గెంపు వెలర్ప భై
రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేటి చూడ రా
క వెఱఁగు నొంది చిత్రములకై వడి నాఘనయోధు లుండ నీ
రవుతులు జోదులుఁ రథికరాజియు వారిమొనల్ కలంపఁగాన్. 379

మ. తను నత్యుద్ధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ
కినసంశప్తకకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకౌతుకం
బున నాభీలకపీంద్రకేతనపరిస్ఫూర్జత్ప్రభాజాలముల్
వినువీథిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడన్ వివ్వచ్చుఁ డచ్చోటికిన్. 380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు కరువలి, వచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై
వచ్చిన మనయోధావళి, చిచ్చువడియె వారిమొన దఱిమికొని వచ్చెన్. 381

ఉ. బాసట యై వృకోదరుఁడు పార్శ్వమునం దఱుమంగ వైరిసం
త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును
ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లిఁ దేలఁగాఁ
జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచున్ భయంబునన్. 382

కర్ణార్జునుల యుద్ధము

క. తనవెనుక కోడి పాఱిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహాగర్వస్ఫూర్తిం
దనరుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకెఁ గర్ణుఁ డమరేంద్రసుతున్.

వ. ఇట్లు తాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ బాణం

బున వారించి వాలమ్ములు గురియం గూడుకొని భీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు శరత్రయంబులు సూతసూనుమేన నాటించిన నతండు గాండీవనిర్గతచండమార్గణంబుల మగిడించుచు నమ్మువ్వురచాపంబులు నఱ్ఱుచుం ద్రుంచి వారలు శక్తులు వైవ వానిం దునిమి పేర్చి యార్చిన నర్జునుండు నారాచసప్తకంబున నవ్వీరు నొప్పించి యతనిం దలకడచి తన్నుఁ దలపడిన యతని తమ్ముల తలలు మూఁడును భూమిదేవికి బలి సేసె నంత భీముండు రథంబు డిగ్గి వచ్చి గదాదండంబునఁ గర్ణబంధువులం బదివేవురం బడలువఱిచి మరలి రథస్థుండై వేఱొక్క విల్లు గొని విశిఖంబులు వఱపి యంగపతియంగంబులం దురంగశరీరంబులను నొప్పించె నాలోనన యప్పాంచాలవరసుతుండును శైనేయుండును నొండువిల్లు గొని యతని సారథి యొఱగను చాపంబు విఱుగను నేసి రాసమయంబున దుర్యోధనుండును ద్రోణజయద్రథులును నెయిది శాత్రవసముద్రంబున మునుంగ కుండ నారాధేయు నుద్ధరించి రట్టియెడ. 384

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభరథతురగభటతతి మహిం గూలఁగ న
త్యుభితములై పోరాడెం, బ్రభువులు వెను దన్ని చూడఁ బార్థివముఖ్యా. 385

సీ. కాలువలై పాఱుకీలాలజలములఁ దేలి పోయెడుమృతదేహములును
బ్రేవులప్రోవులపెల్లునఁ జిత్రిత చ్ఛాయంబు లగుమాంససంచయములుఁ
గరిహయంబులకళేబరముల క్రిందఁ గొండొకతోఁచుభటగాత్రనికరములును
దలలపెందఱచులో మిలమిల మెదలెడు కరపదంబులనవఖండములును

తే. రౌద్రబీభత్సనర్తనరంగభంగి
నపుడు సమరాంగణము ఘోర మయ్యెఁ జూడ
ద్రోణఫల్గుననిష్ఠురోద్ధురనిపాత
జాత మగునమ్మహోద్భటసంకులమున. 386

వ. అంతం బతంగుండు పశ్చిమాచలంబునవులకుం జనిన సంధ్యారాగంబు సొంపునఁ గెం పినుమడించునెత్తురుమడుపుల నోలలాడు భూతబేతాళంబులను శవకబళనలోలంబు లగు సృగాలంబులను మాంసచర్వణకోలాహలబహుళంబు లగు కంకగృధ్రాదిపక్షికులంబులనుం జూచియుఁ బాండవబలంబు సమయసముచితం బగు సమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట యెఱింగియు మున్న సవ్యసాచియురవడికిం గాక తమమొన దెరలుచునికిం జేసియు నదియు మెయిగా నాచార్యుండు దొరలకుం జెప్పి సేనలఁ దివియ నియోగించెఁ బాండవసైన్యంబులును మరలె నివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం జనునవసరంబున మన జనంబులు ద్రోణుప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునుపరాక్రమస్ఫురణంబును నతనియెడ నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు విన్ననై పోయిరి వేగుటయుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవివర్ణవదనుం డగు నీతనయుఁ

డెల్ల యోధులు వినం గుంభసంభవున కి ట్లనియె. 387

మ. పెనుపార్థ వరమిచ్చి తట్లు గడిమిన్ భీమాగ్రజుం డాజిఁ గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ్గమైనయెడఁ గ్రీడిం దెప్ప నిల్లినఁ జా
లనివాఁ డంచరు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబులన్ వెట్టిఁ జే
సిన నీ కైనది యేమి యాశ్రితగుణశ్రేష్ఠుండు వంచించునే. 388

వ. అనిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో ని ట్లనియె. 389

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహ
త్త్వంబు నెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునె యిట్లు
పలుక ధర్మపుత్త్రుపైఁ జేయి వచలక
వారు రారె పెక్కువరుస లధిప. 390

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు సేసెదరొ యేర్పడఁ జూడుము నేఁడు పోటికిం
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలఁగం గొనిపోవఁగఁ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండొకబుద్ధి సేసెదే
నవ్వుచుఁ బల్కినన్ ధరణినాథ యసత్యము గల్గ నేర్చునే. 391

వ. అనవుడు. 392

మ. విని సంశప్తకు లేము దక్క నొరు లావివ్వచ్చు భంగించి బె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్చ గలరే యంచున్ వెసం బోయి పి
ల్చిన నప్పార్థుఁడు నుద్ధతిం జనుఁడు నక్షీణోగ్రశస్త్రాస్త్రవ
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రౌద్ర [1]స్ఫూర్తిమైఁ జెల్లఁగాన్. 393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు గావించినం గౌంతేయాగ్రజు ననుమతి నభిమన్యుం డయ్యోడ్డు భేదించి బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగు భూపతులను భూపకుమారులగు బెక్కండ్రం బొరిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులం బునం జిక్కువడి యుక్కుమురిసినట్లు సమసిన మన మొనలు సెలంగుచుం బాండవబలంబులు పొగులుచుం దమ తమ యునికిపట్లకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సౌభద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాఁటి కయ్యంబుకల రూపంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు. 394

ఉ. సాత్యవతేయవాఙ్మయవిశాలగృహస్ఫురిత[2]ప్రదీపితా
ప్రత్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాభవన్మహిమభాసుర సంభృతభూసురాళిసాం
గత్య విపిక్తయుక్తజనకౌశలభావిత దేవసేవితా. 395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్మార[3]కరణ నైష్ఠికతరణా
భేదరహితప్రకారా, నాదవిదూరా విరించి[4]వర్గ్యవిహారా. 396

---

1. స్ఫీతమైఁ. 2. ప్రదీపికా. 3. చరణ. 4. వర్ణ్య.

మాలిని:—

అనుపమహితవిద్యావ్యక్తయోగానురక్తా
దనుజమథనలీలాస్తవ్య శాంతానుభావ్యా
జననమరణదుఃఖోత్సారి సర్వోపకారి
సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్నా. 397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

నిచ్చి చేసెఁ గ్రతువు లెన్నియేనియు నంగుఁ, డతఁడు నన్యలోకగతుఁడు గాఁడె.

సీ. ఏడుదీవులయందుఁ గ్రీడాగతులఁ దన రథము చరింప నరాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక విభవమార్జించుచోఁ బ్రజల నొప్పింపనిపరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి నారనంబునఁ దన కక్షయధనము ఫాలాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జాహ్నవిపొంత శిష్టజనాకీర్ణములుగఁ బెక్కాచరించెఁ

ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిబికి నుర్వి నునికి సెల్లె నెట్లు. 200

సీ. యౌవనంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దండ్రి పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
సేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొనర్చినమర్త్యలోకపావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు దశముఖు బంధుయుక్తంబుగాఁ జంపినకలితనమ్ము
బాలురమరణంబు పాటిల్ల కుండంగఁజేసినయత్యంతచిత్రమహిమ

ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు మున్నుగా ననేకాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లి వోలె నరసి దశరథరాముండు, కాలవశత నొందెఁ గాదె యధిప. 201

సీ. పూర్వవంశ్యులకుఁ గావఁ బూని వియద్గంగ నవని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శక్రుండు మెచ్చఁ బరాక్రమంబునఁ బేర్చి యప్రతిహతముగ నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పుడు వేయువే లరదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి రథంబు రథంబున కిభములు నూఱునూఱు[1]చేసి యేనుఁ

తే. గేనుఁగునకు గుఱ్ఱములు వేయేసిపాఁటి, హయము హయమునకట్ల గోచయమునర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టిభగీరథుం డున్నవాఁడె. 202

సీ. అర్థివిశ్వావసుండాదిగాఁ గలుగుగంధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్ప
నప్సరోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలు నై వినోదింపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారభంగుల విన్నాణములు సూప దివ్యమునులు నుతింప
మనుజలోకం బెల్లఁ గనకాన్న వస్త్రభూషణదానములఁ దృప్తి నడఁగ నశ్వ

ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతఁడు హయము
నాస పడిన నిచ్చె నాదిలీపునిఁ జూపు,మా ధరిత్రి నిపుడు మనుజనాథ. 203

సీ. జనన మాదిగఁ బాకశాసనుకరమునఁ బ్రభవించునేయును బాలుఁ ద్రావి
ద్వాదశదినము లాతఁడు గారవింపంగ [2]వర్ధిల్లి పండ్రెండువత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి యర్కునియుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్లు పొలిమేర లైనమహాక్షేత్ర మంతయు నొక్కండ యనుభవించి

ఆ. యన్నపర్వతముల నాజ్యనదుల విప్రభోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసె మాంధాతృఁ, డింద నిలిచెనే నరేంద్రముఖ్య. 204

సీ. అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావళి సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

1. జేర్చి. 2. వర్ధించి.

రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ హయమేధవాజపేయాతిరాత్ర
పౌండరీకము లనఁ బరఁగినయధ్వరంబు లనేకములు సేసి భూసురులకు
నఖిలభూములఁ గలయర్థంబు లెల్లను దన కని యేమియు నునుప కిచ్చె

ఆ. శుక్రు నల్లుఁ డనఁగ శోభిల్లుతనయందు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నియమ
నిష్ఠుఁ డైయయాతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమ్మహీశ్వరుండు. 205

సీ. ఓర్వక పెక్కండ్రు దుర్వీశు లొక్కటఁ బై నెత్తివచ్చిన భండనమున
వారిహేతిచ్ఛత్రవాహనధ్వజములు నఱికిన నడునడు నడఁకి వార
లభయంబు వేఁడిన నందఱఁ గృపఁ గాచి యేలె నీపెన్నేల యొల్లఁ దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కులొనర్చి వేడుకఁ బాయసమ్ములు నపూపములు మోద

ఆ. కములు లోనుగాఁగఁ గలవంటకములు భూర్వీసురానళులకుఁ బ్రీతిఁ జేసి
దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన, యంబరీషుఁ డేమి యయ్యెఁ జెపుమ. 206

సీ. లక్షభార్యల నుపలాలించి యొక్కొక్క వెలఁదికి వేవురు వేవు రాత్మ
జులుగాఁగఁ బదికోటు లలఘుమూర్తులఁ గాంచె వారును దోర్బలోజ్జ్వలులునార్య
చరితులు నై పేర్చి తురగమేధంబు లంచలు బహుదక్షిణోదాత్తభంగిఁ
జేయుచుఁ దనపంపు సేసి వర్తింపంగఁ దానును విశ్రుతాధ్వరము లొప్పఁ

తే. బెంపు సొంపును సువ్రతసంపదయును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్మనిపుణతయును
నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
పడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుఁ జెడనిమోడలు. 207

సీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబుఁ దమమును వేదవిత్త్వము నహింసయుఁ బాత్రదానంబు శమము వరము
గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికన కాత్మిక యై ముప్పదాఱుయోజ
నముల దైర్ఘ్యము నంత కమరువిస్తారంబుఁ గలుగంగ నొనరించి క్రతువు సేసి

తే. విప్రతతులకు దాని నతిప్రియముగ
నిచ్చి తనపేర గయ నుతి కెక్కు వటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁ డై నెగడె గయుఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెపుమ. 208

సీ. ఇరువదివేవురు పరిణతపాచకు లభ్యాగతులకును నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ బవలును రేలును వలయునన్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతికై తామ చనుదేర విశసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
బొడసూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగములు వెట్టు నివ్విధమున మహోద్భు

తే. తముగ నొనరించె సత్త్రయాగము దదుత్సవంబు గొనియాడవచ్చినవార లెల్లఁ
బ్రకటపుణ్యాత్ముఁ డన నొప్పెరంతిదేవుఁ, డవ్విభునకును వలసె లోకాంతరంబు. 209

సీ. శరభ సింహవ్యాఘ్రసత్త్వచయంబుల నేడిక లెట్లట్ల యెక్కియాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ గణ్వాశ్రమంబున దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడియె నమ్ముని పసంపడి మహారాజ్యపదస్థుఁ డై కాళిందితటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సరస్వతిసమీపంబున వాజిమేధ
తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లసదృశప్రీతి విప్రుల కొసఁగె భరతుఁ, డన్నరేంద్రచంద్రుండును జన్నవాఁడ.
సీ. మిట్టుఁ బల్లంబు నై మెలఁగంగఁ దనరథప్రముఖవాహనములఁ బఱప ననువు
గా కున్న మేదినిఁ గడు సమస్థలి కాఁగ వెరవున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ జనఁ జేసి గోరూప యైనయవ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులునుబహురత్నములుఁ బిదికించి జగంబుఁ బోషించెఁ బృథుఁడు
తే. సేసె నానాధ్వరము లవి సెప్పనేల, సకలధాత్రియు బ్రాహ్మణసమితి కిచ్చె
నమ్మహానుభావునకును నతులయశమ, కాక సుస్థిర మయ్యెనే కాయ మనఘ. 211
సీ. బ్రహ్మవిద్వేషంబు పఱికించి కోపించి యవిధేయుఁ డైనసహస్రబాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దర మిడి తునుమాడె నిరువదియొక్కమా ఱెల్లచోట
నందఱయెలెపునన్నిభూములుఁ దాన యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధరాసురార్హంబులు నగునధ్వరములు పెక్కాచరించెఁ
ఆ. గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి జామదగ్న్యు
వినమె యమ్మహాత్ముఁడును బరితోషవి,భ్రాంతి గలిగెనేని బ్రదుక లేఁడు. 212
చ. నలువఁడి నీకు నమ్మనుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చినం
దలఁప భవత్సుతుండును నుదాత్తుఁడు వారలకంటె నెందునుం
గలయది దీని కేల యధికం బగునెవ్వగ నింత నొవ్వ ని
త్తెలివి మనంబునం జొనుపు ధీరతసారత గూర్చ నేర్చునన్. 2 3
వ. అని నారదుండు. 214
తే. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయఁ, జాలుషోడశ రాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్ప నేర్పడఁగా విని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుక కుండె.
చ. పలుకక యున్న యద్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁ డేఁ
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు నతిస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెనొ బూదిలోనఁ గ్రమ మొందఁగ వేల్చిననేయివోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డి ట్లనున్. 216
తే. పుత్రశోకాపహంబును బుణ్యతమము, నైనయాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నిష్కల్మషుండ, నైతి నీదయఁ జేసి సంయమివరేణ్య.
వ. అనిన విని యత్తపోధనుండు ప్రీతుండై నీకెద్ది వలయు నడుగు మిచ్చెదననుటయు
సృంజయుండును దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలివలయునది

యెయ్యది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబు లగువస్తువులుంగలవే యనుటయు నమ్మునివరుండు. 218

క. మ్రుచ్చులమాహాత్మ్యమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినతనయు నేఁ
దెచ్చెద సుగతుఁడుగ నే నీ, కిచ్చెద వగ పుడుగు మింక నేనియు నధిపా. 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిమ్మెయిం దగు, దీవన యిచ్చుటయు నరుగుదెంచె సువర్ణ
ష్ఠీవి కడు నద్భుతంబుగ, నావిభుఁడు ప్రమోదసంభృతాత్ముం డయ్యెన్. 221

వ. ఇవ్విధంబున నత్తపస్వి యిచ్చినయక్కుమారునకు సృంజయుం డస్త్రశిక్ష గావించి వివాహంబొనరించి యతండు యాగంబులఁ ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనంబునకుఁ బ్రియంబు సేయుచు సంతానవంతుం డై నెగడిన నతం డత్యంతసంతోషంబునం బొదలె ని ట్లాసువర్ణష్ఠీవి యశిక్షితాస్త్రుండును నకృతవివాహుండును నయాగకర్తయు నత్యాగవిదితుండును నభోగభాగియు నసంతానవంతుండును నగుసమయంబున సమయుట కారణంబు గా నన్నారదుండు కారుణ్యంబునం గ్రమ్మఱ వానిం గలిగించె నది య ట్లుండె నవ్విశేషంబు లన్నియు సంపన్నంబు లయి శౌర్యంబున శత్రుధైర్యంబు దూలించి మేలిమి పడసి నాకలోకసౌఖ్యంబునం బొందినవాసవపౌత్రునకు వగచుట వివేకంబు తెఱవు కాదు విను మీ లోకంబు దుఃఖబహుళం బగుటఁ దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సురలోకసుఖంబు సాధింపం జూచుట సుప్రసిద్ధంబు గాదె నీ వయ్యర్జుననందనుఁ డెట్టి పుణ్యపరులకుం బడయ నరిది యగుపదంబున నునికి దెలియుటకును బావనంబు లైనపలువురుభూపతులవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున సమాధానసుస్థిరుండ వై యుండుము పోయి వచ్చెద నని పలికి పారాశర్యుం డంతర్ధానంబు చేయుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యెను వివ్వచ్చుండు వచ్చిన వానితో నేమనువాఁడ ననుతలంపు పుట్టనూర కుండె నని సంజయుండు చెప్పుటయు. 222

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డి ట్లనియెఁ గ్రీడి, సంగరమున సంశప్తకసమితి నేమి
చేసె సుతువార్తయెవ్వరు సెప్పి రాతఁ, డట్లు తెగుటయెఱింగి యెట్లయ్యెఁ జెపుమ.

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనుఁ బేరడవులు దహించుననలముచందం
బున సంశప్తకసేనల, ననిమిషపతిసుతుఁడు తీవ్రుఁ డై పొరివుచ్చెన్. 224

అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.

వ. అట్లు వధించి మగుడునప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు గానఁగ నయ్యె మదీయచిత్తముం
గలఁగెడు మేను వ్రాలుపడఁగాఁ దొడఁగెన్ గుఱుఁ దారయంగఁ గే
వలుఁడె నృపాలుఁ డేదెసకు వచ్చెనొ యన్న నతఁడు రాజుఁ ద
మ్ములు సఖు లొండుమై నశుభముం గల దిప్పు డెఱుంగ నయ్యెడున్. 226

వ. అని పలికె నదనంతరంబ యద్దామోదరధనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రది చిట్టిన చిత్ర రూపంబులు గలకుడ్యంబునుం బోలె వివర్ణాకారం బైనజనకలకలనం బాడఱే యున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కిట్లనియె. 227

క. సైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తొలఁగి యరిగెద రది యే
మో నేఁడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటఁ గలుగవు కృష్ణా. 228

క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహిమకు నెలవు గొంతియగ్రతనయుఁడో
భీముఁడొకొ తమ్ముఁగవలొకొ మఱి యెవ్వరొకో తలఁపు కొలఁదికి మీఱెన్.

ఆ. అలరుమొగముతోడ నభిమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు నెట్టిసార్త
చెవులు సోఁకునొక్కొ చే నెట్టికలఁచిన, భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁ దొడంగె మనము.

క. పలుమాటల కిటు మఱుమాటలు పలుకనికృష్ణతో నడలు పడి మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడిదల కరిగెను మోము వెల్లఁ దనమునఁ బెదురన్. 31

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్రులును మాన్యరాజన్యులుం దానును నొక్కయెడ నున్నం దత్ప్రదేశంబున కంగేశవుండును దోడన చనం జని వా రుమ్మలించి యునికియు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి సవ్యసాచి యడుగులు తొట్రుపడ నక్కొలువులోనికిం బోయి కలయం గనుంగొని యెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె. 232

క. ఆననములు వెలువెల్లం, గా నడలొందవిన దిమ్మీఁకుఁ గానఁ [1]బడఁడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లేఁ డే,మో నాకుం జెప్పఁ డేల యూరక యుండన్. 233

క. ధనురాచార్యుఁడు తగఁ బన్నినపద్మవ్యూహ మొకులు నేరరు చొర నం
చనుమానింప కతనిఁ జొరు, మనరు గదా మీ రయుపాయ మాఱడిఁబోవన్. 234

ఉ. అమ్మెయి నొచ్చువొప్పు దెలియన్ విసె నంతియు కాని యిమ్ములం
గ్రమ్మఱుభంగి వాఁడు వినఁ గానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కిఁ బా
పమ్మునఁ బోయి మీఁదు నొరఁ బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి సౌభద్రుం
డమ్ములచేత ద్రగ్గఁడు గదా కుఱువీరులు చుట్టు ముట్టినన్. 235

మ. హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్మిమనుమం డస్మత్తనూజుండు సం
గరకేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వరొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే వాఁ డేల చిక్కుం బొరిం
బొరిఁ బెక్కండ్రు రువిచ్చుచుం బొగుడ్రుచుం బోరాట గల్గెం జుమీ. 236

క. గురులకు భక్తుఁ డుదారుఁడు, కరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్యగాంభీర్యధురం
ధరుఁడు [2]మొగ మోడు నాసుర,వరపౌత్త్రుఁడు లేమి కోర్వ వచ్చునె చెపుఁడా.

క. అన్నగుమోమును నత్తెలి,గన్నులు నత్వాడఁదయురముఁ గన్నారంగాఁ

---

1. బడఁడు. 2. మొగమోడునే సుర.

గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యన్నను బ్రాణంబు లెట్టు లుండఁగ నేర్చున్. 238

సీ. హంసతూలికపాన్పునందుఁ [1]బొందెడుమేను కఠినంపునేలతోఁ గదిసె నేఁడు
గొడుగులనీడ పై నడరఁ జెన్నగుమోము పోరిఁ బర్వుపెందూళి బ్రుంగె నేఁడు
లలనలు లీలమైఁ గొలువ నుండెడుభోగి వఱళులలో నున్నవాఁడు నేఁడు
నానాజనములకు నాథుఁడై శోభిల్లువార యనాథత్వంబుఁ బొరసె నేఁడు

ఆ. వినయరతుఁడు హృదయవిదుఁడు సుభద్రగా,రాబుపట్టి మగలరాజు మాన
ధనుఁడు దివిజరాజుమనుమఁడు నాచెలి,కాఁడు ముద్దులాఁడు లేఁడు నేఁడు. 239

ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు నట్టితనూభవరత్న మెవ్విధిన్
దక్కు విధాత నిర్దయుఁ డొడంబడునే కడుమేలివస్తువుల్
పెక్కుదినంబు లున్కి యరిబృందము పిల్చినఁ బోటుబంటనై
యక్కడ కేల పోయితి మహాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240

వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241

ఉ. హా యను ధర్మరాజతనయా యను నన్నెడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేఁపఁ జనునే యనుఁ గృష్ణుఁడు వీఁడె వచ్చె రా
వే యను నొంటి వోకఁ దగవే యను నేగతిఁ బోవువాఁడ నే
నో యభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రియోక్తుల నుత్తరఁ దేర్పవే యనున్. 242

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి. 243

ఉ. పావని సేరి యుండఁడొకో పార్షతుఁ డచ్చట లేఁడె యొండుమైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్స్యనాథుఁ డెట వోయెనొ డెప్పర మైన నీకునుం
గావఁగ రాక తక్కెనొ తెగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

అర్జునుఁడు ధర్మరాజునభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు నడుగుట

క. పడుఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నొంపఁ గనియెనె నృప నీ
కొడుకిట యట చూడక యొ,క్కడుమగఁటిమి నుఱికి పేరు గొనియెనె పోరన్.

వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి చింతించి. 246

చ. పలువురు చుట్టు ముట్టికొని బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రసం
త్తులఁ గడు నొంపఁగాఁ దనకుఁ దోడ్పడువారలు లేక నక్క మదిం
[2]దలఁపఁడ యత్తఱిన్ రిపువధంబున కెద్దియుము తండ్రి యేను గొం
దలమునఁ బొంద కుండ నని తాఁ బలుమాఱును జీర కుండునే. 247

క. అక్కట తప్పఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాఁడె కృష్ణునల్లుఁడు పోరన్
స్రుక్కునె భాహాగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు మిన్ను [3]దలపైఁ బడినన్. 248

ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ జెన్నెసలారుసౌ,భద్రుమొగము చూడఁ బడయ కున్న

1. బందెడు మేను. 2. దలఁపఁడె. 3. దనపైఁ బడినన్.

వాఁడ నామనంబు వ్రయ్యలై పో దిది, ఱాతఁ జేసినది యొకో తలంప. 249

క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరిని నన్నుం
దలఁపరొకో మనముల వారలు దానికి [1]నేమి నీఁగ రాదయ్యెడినో. 250

క. కటకట పేరిన పెన్నెత్తుట జొత్తిలి యున్న మేనితోఁ గొడుకు కేచ
క్కటిఁ బడి యున్నాఁడో య,చ్చోటు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.

సీ. పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందురు క్రియఁ దత్తలము వెలిఁగింప కున్నె
యె మని నాతోడఁ బ్రేముడించునొకొ సుభద్ర పుత్త్రునిఁ జూడఁబడయ కున్కిఁ
బగతుర నిర్జించి మొగముపోటుల నొచ్చి పొడసూపరాఁ డయ్యెఁ గొడుకు నాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెడు ద్రౌపది వంత మాన్పింప నెవ్వరికి వశమె

తే. యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు కుత్తుకఁ దగులంగ నిట్లు లనియె. 252

వ. సంశప్తకసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవసైనికులసింహనాదంబుల వింటి
నప్పు డెలుం గెత్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253

సీ. పెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
సంపితి రిది మీకు సంతోషకాలమే యేడ్తురు గా కార్వ నేల చెప్పుఁడ
హరికి నర్జునునకు నప్రియం బొనరించి బ్రతుకంగ వచ్చునే భవున కైన
నది యట్టు లుండె నీమధికపాపముఫలం బెట్లును జెఱుపక యేల తక్కు

ఆ. ననియె నివ్విధమున నరిసేనయోధుల, నతఁడు పలుక వీనులార. వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు [2]వినియెన, యని తలంచి దాని నంత గొనక. 254

క. మనుజాధిప తగుసమయం,బున నీ వెఱిఁగింపఁ గన్నఁ బొరివుచ్చునె వే
చను దెంచి నీసుతుం బొది,వినయెడఁ దత్క్రూరయోధవీరుల నెల్లన్. 255

క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున మునుఁగుఫల్గునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు ని,ట్లను హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256

చ. ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను బోకడ యిట్ల కాదె యే
మిటికి నలందురక మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్త్రుఁ డె
క్కటి దివిచూఱకోల్ ప్రియమ కా కిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257

ఆ. ఎఱుఁగ వలయుదాని నెఱిఁగి కోవిదుఁ డగు,నట్టి నీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత చూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి వీరిఁ దేర్పవలదె. 258

వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు
సుభద్రా కాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కి ట్లనియె. 259

1. నేమి యెఱుఁగ రాద. 2. వినియెనే, యని.....నంత గొనన.

చ. మనసిజమూర్తి యైన యభిమన్యునిమాటలు వీనులార నే
వినవలతుం దదీయస్మృతి వేడ్క నొనర్చినవాఁడ గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంతతిమైఁ జరియించునట్లుగా
ననిచెద నేఁటిపోరు తెలియం గలభంగియు మీరు చెప్పుఁడా. 260

వ. అని మఱియును. 261

చ. అపుడు జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహత్త్వము గల్గునిండఱుం
గలుగఁగ నెట్లు చచ్చు బలఘస్మరుచే నయినం బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోల దేమికృతకంబున నామన మిట్టు లయ్యెనో. 262

క. మిమ్మును బాంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షణమ్మునఁ బ్రా
ప్త మ్మిట్లు లేమి యెఱిఁగిన, నెమ్మెయిఁ గాఁకొన నేరనే యబ్బాలున్. 263

క. రథతతి పఱపి మీ రథపథముగఁ గవియంగ మిమ్ముఁ దాఁకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యరి, మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264

వ. అని యంత కంత కగ్గలించునమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక. 265

క. ఉక్కును నస్త్రబలము మీ, కెక్కుడియది చాల నైతి రిందఱు నని న
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీ రీ, తక్కువ కోర్చితిరి మిమ్ముఁ దక్కఁగ నేలా. 266

క. బలహీనులు సంగరభీతులు నగుమి మ్మెఱిఁగి యెఱిఁగి తొలఁగి తనూజుం
దలఁపక యొంటి మెలఁగు వెంగలి నగునను దూఱుకొందుఁ గా కేమందున్. 267

తే. మానుసులువోలె నున్నార లేను లేని
తఱి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక
మఱుపులును నైదువులు మీకు మానమునకె. 268

వ. అని భంగించి యూర్పులు సందడింప మొగంబు వ్రాలు వారం గ్రోధశోకంబులు
మనంబునఁ[1] బెనంగొనం గన్నీ రొలుక నూరకున్న నెల్లవారును నతనికి మాఱు
పలుకను దేఱి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కరుండును నను
నయాలాపంబులం దేర్చుచుండం బాండవాగ్రజుం డ కుపితాఖండలనిభుం డగు
నాసవ్యసాచితో సాంత్వనస్వరంబున నిట్లనియె. 269

ధర్మరాజర్జునుని కభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు సెప్పుట

సీ. అనఘ సంశప్తకహననంబునకు నీవు చనిన నొడ్డన మేర్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణునిఁ దలపడితి మవ్వీరుమోహార మేము చొరఁజాల మైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ దేఱి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మైన భేదింప నభిమన్యుఁ డోపుఁ బొమ్మని యెమ్మ[2]తలఁపు నాకపుడు పుట్టి

1. ముప్పిరిగొనం. 2. బుద్ధి నా కపుడు.

ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వాకిలిఁ బుచ్చు మం,దఱము మొగ్గరంబు దఱియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్పథంబున ననుచు నం,బోధి [1]సొచ్చుకరటిపోల్కిఁ జొచ్చి. 270

క. నీయుపదేశముఁ దనచే,దోయిబలువ్రుఁ దోఁపు గాఁగ ద్రోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి సైన్యము,పాయవడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బఱవఁగఁ జేసెన్.

క. కని కుంభజముఖ్యులు వ్రా,సిన పొదువఁగ నేముఁ జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పడుటకుఁ, జనఁ జన మా కడ్డపడియె సైంధవ్రుఁడు వడిన్. 272

వ. అతండు రుద్రవరానుభావంబునం జేసి యత్యుగ్రబలుం డగుట నే మతని మిగులం జాలక చిక్కితి మాసౌభద్రుం జుట్టుముట్టి గురుకర్ణకృతవర్మకృపగురుపుత్రాది యోధవీరులు పెక్కండ్రు చిక్కువఱుపం జేవ సెడక వాఁడు బాణంబు మెఱయఁ జాణంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగు రాజుల రాజకుమారులఁ బలువ్రరం జంపియు సొంపారెం బనంపడి పదాతియు గదాపాణియు నై రథాంగపాణిమేల్లుండు తూఁగాడుచుం బోరాడునెడ దుశ్శాసనతనయుండు దాఁకి వానిచే విరథుం డై తానును గద గొని పెలుచం దలఁపడియె నత్తెఱంగున నైన గదారణంబున వారిరువ్రురుం బరస్పరనిహతు లై పడి రివ్విధంబున నక్కుమారుండు తనతండ్రులకును మామలకును గూర్చి యగు రణక్రీడం గీర్తిపరిస్ఫూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు.

క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు చెదర సుధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మూ,ర్ఛిల్లె నరుఁడు బంధు లెల్లఁ జేష్టలు దక్కన్. 274

వ. ఇట్లు పరవశుం డైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు కరతలంబుల నెత్త నొక్కింతసేపునకు సేదదేఱి సైంధవ్రుం దలంచి యతండు. 275

ఆ. అప్పుడు గఱచి యొత్తునగు నాననంబుతో,బొమలు ముడిచి చెమట పొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్రేసక మెసఁగ నన్న కిట్టు లనియె. 276

మ. వినుఁడీ నాదుప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సాపుదు భయస్థుం డై నినుం జొచ్చివా
వనజాక్షున్ శరణంబు వేఁడినను గర్వం బేచి నన్నుం దగం
గనినం బోరు తొలంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277

క. బాలధ్వంసకు నాదు,శ్శీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకిన నస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ, దూలింపుచు వానిఁ గవియుదుం జటులగతిన్. 278

ఆ. ఇట్లు నేయ నైతినేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతిగతికి మద్య
పానరతునిగతికి మానార్హజనపరి,వాదిగతికిఁ బోవువాఁడ నధిప. 279

వ. మఱియు నొకప్రతిన యవధరింపుము. 280

---

1. సొచ్చు గరుడు పోల్కి.

చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం
దునుముదు నెల్లి సైంధవునిఁ దోయజమిత్త్రుఁడు గ్రుంక కుండుము
న్న నరవరేణ్య యిత్తెఱఁగు నా కొనరింపఁగ రాక యున్న నే
ననలము సొచ్చువాఁడ నృపు లందఱుఁ జూడఁగ గాండివంబుతోన్. 281

వ. అని పెలుచం బలికి యప్పరమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణధ్వని నిగుడం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించె దేవేంద్రపుత్త్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాదంబులును దత్సైనిక సింహనాదంబులును దూర్యనినదంబులును నింగి ప్రాంగం జెలంగె నగ్గాండీవంబును నృత్తంబు సేసిన చందంబు నొందె నస్త్రంబులు కవదొనలు వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబునం గొండొక దెలివొంది పవననందనుం డప్పురందరనందనువదనంబు వీక్షించి. 282

క. అతితీవ్రమైన నీదగు, ప్రతిన కుపోద్బలము గాఁగఁ బరఁగినధీరో
ద్ధతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలకయున్నె కురుపతికి నింద్రసుతా. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబుపెంపునను బూనికిపైభరంబునను భీమసేనుని సల్లాపసౌహార్దంబునను వనడెందంబుశోకంబు డిందువశం గలయం గనుంగొని విజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియెడ నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్య,ధ్వనిఁ గూడి చెలంగుదేవదత్తరవంబుల్
విని భీతిసంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగపుఁజారులు, సెప్పిన నంతయు నెఱింగి సింధువిభుఁడు తల్
గప్పెడునెవ్వగపెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు కాలు నిలువఁగ లేమిన్. 286

అర్జునుని ప్రతిజ్ఞ విని సైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పుకొనుట

క. చని యాప్తులైనబలవ, న్మనుజేంద్రులు గొలువ నున్నమానవనాథుం
గని యిట్లను [1]సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి వెఱపు దల్లడవెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నెగ్గొనరించితి నేల నాపయిం
బూనినవాఁడు ఫల్గునుఁడు పోర వధింపఁగ [2]నట్టె పాడి మీ
కే నెఱిసంతసంబు వగపేఁకి నా కెట యేని పోయెదన్
వానిప్రతిజ్ఞ కడ్డపడువారె సురాసురసిద్ధసాధ్యులున్. 288
నాసవ్యా చుం గొలువు కలయం గనుంగొని. 289
ర్ణశల్యాదుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు వట్టికొన్న
సీ. అనఘ సంశనైనఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్లకున్న నెట్టులొకొ యొఱుంగ. 290
నడచి ద్రోణెండియు. 291
నేల తెదవులు దడుపుచుఁ గాళ్లుల్, గుదివడ వడఁకుచు మనంబు కొందలపడఁగా
మమ్మెసదియేటిమాట లాడెదఁ, దుదిఁ బార్థుఁడు గానకుండఁ దొలఁగన వలయున్.29

1. నెఱుకగడచి. 2. నేటిపాడి; నెట్టిపాడి; నిట్టిపాడి; నట్టిపాడి యిం, కేనెరి సంతసంబె.

వ. మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య
ధురంధరుం డగునక్కురుధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 293

మ. మును నీ వెన్నితి విక్రమాఢ్యు లని మమ్ముం గొందఱం ద్రౌణిపెం
పును హార్దిక్యబలంబు సౌబలునియొప్పుం జేవయుం సోమద
త్తునిధైర్యంబును శౌర్యముం శలుమహోదోర్దర్పమ్ముం గూడ నె
న్నిన నీ కెట్లగుం జూడు మిట్టిమగలు [1]న్వే యేల ని న్నిత్తురే. 294

క. నమ్మము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుం దాత్పర్యము మై
నిమ్మేటిమగలు నూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుం డైన నీకెదు రగునే. 295

వ. అని చుట్లనున్న రాజులం జూపిన నూఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం
దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయద్రథుండు తనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా
విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు
సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు వివిధశ్రమంబులయలజడి కోర్చి యలఘుప్రయో
గంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికుం డైయుండు నది
యట్లుండె నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్బాణంబులమఱువున
నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేఱి చూడ వచ్చునే విస్వచ్చునకుం బ్రవేశింపరాని
బంధురవ్యూహంబు పన్నెంచెదం గులధర్మంబు శిథిలంబు గా కుండ సమరంబు
సేయు మని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు సేసితి కులంబు రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయా,న్వితుఁడవు గాఁ దగునె మేదినీవర యింకన్. 297

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గల యఖిలనృపులు నవ్వయవృత్తిం
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్ల జనులుఁ బోవు తెరువునన్. 298

క. తపములు దానంబులుఁ జేసి పడయులోకంబు లెల్లఁ జేయలఁతులు భూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కుడిగి పోర [2]నేనియుఁ జాలున్. 299

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన,విని యతఁడు కలంకు దేఱి విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహం,బునఁ బొదలెరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టన్. 300

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్లె సైనికోత్తముల
సింహనాదంబులు చెలంగె ని త్తెఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసు
ముఖం బయ్యె నంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాత్స్యపాండ్య
యాదవ కేకయాదిరాజలోకంబుశోకంబు దగుమాటల మఱుఁగం జేసి విడిదలకుం
జన నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొని యున్నయెడ నగ్గోవిందుండు
గాండీవి కిట్లనియె. 301

1. న్నైనుండ ని న్నిత్తునే. 2. నేర్చినఁ జాలున్; నిల్చినఁ జాలున్.

క. నాతోఁ దలపోయక రోషాతురతం బ్రతినవట్టి తనసేనాథ
వ్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, చేతఁగున దెప్పరంబు సేసితి కంటే. 302

క. అస్తమయమునకు మును రిపు, మస్తకముం దునుమవలయు మన కిది సాలన్
[1]దుస్తరమును నగు నస్త్రవ్యస్తం బగు నేని నాకు వగపు గదిరెడున్. 303

వ. మనవేగులవారు వచ్చిరి వారు సెప్పిన తెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ సేసిన ప్రోగినపదంబుల వెల్లునన్ బెదరి యవ్వీటివారు కవ్వడి కొడుకుచావునకుం గోపించి యిప్పుడ యెత్తివచ్చు నని రథకరితురంగంబుల నాయితంబు సేయుచుండ సైంధవుండు తనచారులచేత నీయాడినమాటలు విని వెఱచఱచి కురురాజు కొలువున్నచోటికిం జని సిగ్గఱి నిన్ను నగ్గించి నీప్రతిన యెఱింగించి యతం డలిగిన మీఁదు కావ లేరని పలికి తా నెందేనియుం బోయెద ననిన నమ్మనుజపతి గురు కృతవర్మకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామప్రభృతు లగు మేటిమగలం జేర్కొని వీరును నా తమ్ములును గలుగ నరునకు నిన్ను జుట్టనవ్రేలనుం జూప వచ్చునే యని భయంబు వాపె భారద్వాజుండును మహోత్సాహుం డై దురవగాహవ్యూహవిధానం బున జయద్రథుం జేర కుండ నిన్ను నిలువరించువాఁ డయ్యె నది యట్టిద వా రొక్కొక్కరుండు గెలువ రాని యట్టిజెట్టిజోదు లందఱు నొక్కపనికిం దలకొని నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బొయ్య లగు నాప్తజనం బులం గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు విష్వక్సేనుండు నవ్వుచు ని ట్లనియె.

అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు సెప్పుట

క. వారి తెఱంగుదు నేనును, వారలు న న్నెఱుఁగుదురు భవత్సాహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి కలుగఁగ, వారే తప్పింపఁ జాలువా రీపూన్కిన్. 305

వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తఱుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు సొచ్చి రేనియు. 306

మ. పటునారాచపరంపరాప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్చి త
ద్భటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుంభత్స్యందనౌఘంబు ను
ద్భటకుంభిప్రకరంబునుం బొదివి విధ్వంసంబు గావించి నె
త్తుట జొత్తిల్లెడునట్లు సేయుదు సమిద్భూభాగ మత్యుగ్రతన్. 307

క. కౌరవసైన్యంబులఁ గల, వీరుల యస్త్రములు నాదువివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కెదురే రాజీవాక్ష యోపరింపక వారిన్. 303

క. వెఱఁగుపడి కుంభభవుఁడుం, బెఱరథికులుఁ జూచుచుండ బీరము లావుం
బెఱుఁగఁ జలము సెఱియఁగఁ దల, దఱిఁగెద సైంధవుని నేల తలఁకెదు కృష్ణా.

క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరము లైనభూతజాలము లెల్లం
బరికరము యడ్డపడినం, దెరలిచి పడ వైతు సింధుదేశాధీశున్. 310

1. దుస్తరమగుపని యస్త.

ఆ. గురునియలవుఁ జలము పెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబునాన దివ్య
శరములాన యెల్లి సైంధవుతల యెల్ల, భంగిఁ దునిమి వైతుఁ బగలు దలఁక. 311

చ. కనియెదు సైంధవుం గడచి క్రందుగ నాకు నెదుర్చురాజులం
దునుమఁగ భూషణోత్కరముతోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనఁగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్ప నెత్తురుఁ
నెనడును క్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్గుచుఁ జొక్కుచుండఁగన్. 312

క. అవ్వలిసైనికు లడలఁగ, నవ్వుచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దునుముదును ద్రోహిన్.

తే. సాధనము గాండివం బది సమరకర్త, యర్జునుం డది సారథి యబ్జనాభుఁ
డది మఱల్పఁగ వచ్చునే యారథంబు, హరునకైనను నెఱుఁగక యంటిగాక.

క. వూనఁగ రాదే నా కె ద్దానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పం
గా నునికి కలుగ నే నీ,చే నుండఁగ నిట్టు లేల చెప్పెదు చెపుమా. 315

క. ఈప్రతిన యెట్టితెఱఁగున,నప్రతిహతవృత్తి నెగడు నట్టితెఱఁగు లో
కప్రభువ నీవ చేయ న,తిప్రకటపరాక్రమప్రదీప్తుఁడ నగుదున్. 316

క. మమ్ము నరయుభరమున నీ, విమ్మెయిఁ దలపోసి తింక నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్. 317

వ. అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతఃక
రణు లగుచుఁ బాములు రోఁజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బురంద
రాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంతు
లైరి వారిధులు సంక్షోభించె సరిత్ప్రవాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబులయ్యెఁ
గాననశైలసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరనికరం
బుల నాశంబులు దెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోఁచె విశేషించి కౌరవ
స్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్క
నిర్ఘాతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబు లగు
బాష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టినం
బోటుమగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బల్లపడి యుండి రనవుడు
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 318

తే. అట్లు తమలోనఁ దగుమాట లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది కుంది వగలఁ
బొంది పొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండు నారాత్రి యె ట్లైరి చెపుము. 319

శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాతుర యైనసుభద్ర నూఱడించుట

వ. అని యడిగిన నాసూతసూనుం డంబికాసూనున కి ట్లను నమ్మురారిచిత్తం బారాధించి యర్జునుం డట మున్న యొక్కనాఁడు శిబిరంబునకు సుభద్రయుం బాంచాలియు నుత్తరయును వచ్చి యచ్చటన యునికిం జేసి యచ్చెలువలశోకానలంబు [1]లుడుగునట్టిమాట లాడ నతనిం బ్రార్థించి పంచిన. 320

తే. అమ్ముకుందుండు క్రొత్త యై యడలుదనదు
డెంద మలఁపంగఁ జెలియలిమందిరమున
కరిగి పురపురఁ బొక్కెడునాసుభద్రఁ
గాంచి యి ట్లను నెంతయు గారవమున. 321

క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాదె రణమునం దరులఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగని[2]నడవున, నేచి యమరలోకమునకు నేఁగుట తరుణీ. 322

క. నీకొడుకు తుచ్ఛ మగునీ,లోకంబు దొరంగి పుణ్యలోకమ్మునకుం
బోకకు ని ట్లధికం బగు, శోకముఁ బొందంగ నగునె సుదతీ నీకున్. 323

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున నుత్తమ,దానములను బడయఁ దలఁచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్యకారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుండు [3]కుంద నేల. 324

ఉ. క్షత్రియకాంత పుత్రకునిఁ గాంచుట వాఁ డతిలోకవీరుఁ డై
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి [4]కెక్కుటకుఁ దా నది గాకయు వీరపత్ని నా
నీత్రయి నెందునుం బ్రణుతికెక్కిన నీవు తనూజుబీరముం
శత్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక కుందఁ బాడియే. 325

వ. అట్లుం గాక. 326

క. కాలం బైనం బోవక, యీలోకమునందు నిలువ నెవ్వరివశ మి
ట్లెల్ల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుచు నుండన్. 327

క. తగుమాట లాడి కోడలి,వగ పుడుపుము నీవు ధైర్యవతి వి ట్లపలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములవగలు మా కందఱకున్. 328

ఉ. నీమగఁ డెల్లి సైంధవు ననిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగఁ బీఠము సేయు మాతఁ డు
ద్దామభుజాబలాఢ్యుఁ డది తప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమి వడంకదే తరణిపాల్పు తొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329

క. నాపలుకు నమ్ము మర్జునుఁ, డాపాపాత్మకుని నెల్లి యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదింపం గలఁడు, నీపెంపున నెలమి వొందఁ డీవును నతఁడున్. 330

వ. అనియె నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయిన శోకంబున సుభద్ర యాకులతం బొందె. 331

---

1. లు మలుఁగుమాట. 2. మగఁటిమి. 3. వంద. 4. కెక్కుట కదా.

ఉ. అక్కట పుత్ర నిన్నుఁ గనినంతియపుణ్యుఁడ కాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి సేసి నను నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్మక్కువ నాకడం దిరుగ లాలన సేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలినోము లేద యిటమీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు సెప్పుమా. 332

ఉ. బాలుఁడ వైననీ వరిదిబంటుతనంబునఁ బ్రౌఢవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాఢ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యి ట్లగుటకున్ వెఱఁ గందుచు వంతఁ బొందుచున్
లోలతఁజూడ కున్నె జనలోకము నీ దగురూపు రేఖయున్. 333

తే. మేను మృదుశయ్య సగము నామేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
సేయునట్టినీ విప్పుడు చెనఁటినేలఁ
దనువు పొందుట కోర్చితే తండ్రి చెపుమ. 334

క. వందిజనంబులు మాగధ,బృందంబులు సంస్తుతింపఁ బెంపొందుదుమ్రో
లం దిరిగెడుక్రవ్యాదుల, క్రందన నీవీను లపుడు కటకటఁబడవే. 335

చ. అనిలతనూజు లావు గలఁ డంకురు సాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జను ద్రుపదుండు సంగరవిశారదభావము పూనియుండు మా
త్స్యునిఁ బటువిక్రమాఢ్యుఁ డని చూతురు పాండవు లింద [1]ఉండి యొ
క్కనికిఁ గడంగ లేర నినుఁ గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్రకా. 336

సీ. ఈలోక మెల్లఁ బా డిల్లునుబోలె నై యున్నది నీవు లేకునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ గండు నెఱసి బంధులఁ బ్రీతిఁ బొందఁ జేయుట కలవోలె నయ్యె
జిష్ణునికొడుకవు కృష్ణునల్లుండ వీ వసులచేఁ బడుట చోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్ను మొగంబు నై యెప్పుడు పొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ
తే. యకట యుత్తర యొప్పెడునది మనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేఁడికొనియెద వచ్చి యివ్వేళఁదివంత, దీపి దళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్పవన్న. 337

ఉ. అలఘుతపంబులం బ్రకటయోగములన్ మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదానములఁ బుణ్యచరిత్రములన్ మహాత్ము లెం
తలు రమణీయవిశ్రుతపదంబుల కేఁగుదు రంతకంటె ను
జ్జ్వల మగుసద్గతిం బడయు వాసవపౌత్ర పవిత్రవర్తనా. 338

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించు చున్న సమయంబునం బాంచాలి యేతెంచి యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రలం బొదివి తానును వారును నడ లూని పుడమిం బడి వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు సేయు చున్న నన్నారాయణుండును శోక సంతాపితాంతఃకరణుం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యువిదల నెట్టకేలకు

1. ఉండి రొ, క్కనికిఁ గడంక లేద.

నూరార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మతనయుం డమ్మాధవ
ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితర పరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తాను నభ్యంతరమందిరంబునకు నరిగెఁ గృష్ణుండును జిష్ణుతోన
తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనుం డయి యొక్క
వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్య గావించి దాని నక్షతగంధపుష్పంబుల నలంకరించి
యాయుధంబు లర్చించి చుట్టు నిడి కవ్వడి నం దుండు మని నియోగించి నీవు
నిశాసమయంబునం జేయుదేవపూజ యింతకు మున్న చేయు వని తలంపించిన
నతండును బాదప్రక్షాళనంబు నుపస్పర్శనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును
నడపు త్ర్యంబకపూజనంబు తెఱంగున మాల్యానులేపనధూపదీపనైవేద్యంబు
జనార్దనునకు సమర్పించిన నమ్మహాత్ముండు సంభావించి యాప్తు లగు దౌవారిక
జనంబుల శస్త్రహస్తులై కొలిచి యుండునట్లుగా సంఘటించి యాసవ్యసాచిం
జూచి నీవు సుఖనిద్ర సేయు మేము నీకు శుభంబు గోరియుండెదఁ బోయి వచ్చెద
నని పలికి దారుకుండు తోడ నరుగుదేర నాత్మగేహంబునకుం బోయి. 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను సేర్చి యర్జునకార్య, చింతఁ బలుక కుండి కొంతవడికిఁ
బవ్వళించెఁ గురునృపాలక జలశాయి, దారుకుండు కొలిచి యారకుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నవ్వీటివా రెల్లను దమయుల్లంబుల నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం గన్ను
మూయక విన్ననయి యుండి. 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్గిన నర్జునుఁ డధికశోకావేశ మొంది సాహసికవృత్తి
నతిదుర్ఘటం బైనప్రతిన యిట్టులు పట్టునే కౌరవులు దీని నెట్టులైనఁ
దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెరవును గలవారు వారి కగ్గలము గలరు
కడుదెప్పరం బైనకార్యంబు వాటిల్లె నెమ్మెయి నిది నిర్వహించువాఁడొ

ఆ. యకట దివములోన నాసైంధవునిఁ జంప, నబ్బకున్న నతని కగ్ని సొరఁగ
వలయువాతఁ డనృతవాదిగాఁ డిక్కార్య, మెట్టు లగునొ మనకు నేది గతియొ. 342

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసిన సుకృతంబుల, వినుతఫలము లెల్ల నెల్లి వివ్వచ్చుఁడు సిం
ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొదవవలయు నని దృఢోక్తిఁ బలుకుచున్. 344

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు లర్చించి చూచుచుఁ, బరమనియతిమై నుపశ్రుతులకుఁ
బోవుచును శుభంబు లావహించుటఁ గాంచి, చెలఁగియొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివే, వురు గాచిన నెల్లి సైంధవునిఁ బగలిట్టలోఁ
బోఁగొనునట్లుగ నరునకు, వర మిండీ వేల్పులార వారనికరుణన్. 345

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటికోళ్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్రకా

రంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి చాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు
దారుకు నాలోకించి. 347

శ్రీకృష్ణుఁడు దారుకుతో నర్జును ప్రతిజ్ఞావిషయంబులైనవాక్యంబులు గొన్ని సెప్పుట

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకుపసేనలం దరణి గ్రుంకక మున్న తలంపఁ జాల దు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతిన దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిందఁ గుందనే. 348

క. కడుఁ గూర్తుఁ గవ్వడికి న,య్యొడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గా కె
క్కడిబ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యొమ్మై
వ్రాలెదరో రిపు లెట్టులు, కూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదురే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూత,ములును నాదగునేర్పును బలముఁ బొందు
తనయులకు నేను గూర్చుటయును నెఱుంగ,వలయు దారుక యేచెదఁ గలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ,మును సైంధవుఁ జంపువాఁడ మునుకొని పను లే
చినఁ జిత్రవధవిహారం,బున నప్పుడు రౌద్రరసముపొడ వేర్పఱతున్. 352

ఉ. సైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు కౌరవేశ్వరుఁడు నందఱు దమ్ములు నెల్లమిత్రులుఁ
బంధులుఁ దోడు వచ్చిననృపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు పన్ని శైబ్యసుగ్రీవమేఘ
పుష్పవలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడ
ధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగుతెఱంగున నునిచి
కొని మైమఱువు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరవం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ
యెయిదికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్ల తగు నప్పని సేసెద నంత సేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవార్యులు గ్రీడికి సారథిత్వముం
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలుపును బార్థుచాలుటయు నేఁడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంత బాంచజన్య
రవాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబు
లోనికి నరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ
సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు
నిర్వహించుతెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండిలశయనంబున నుండి శో

నిద్రావివశుం డయ్యె నయ్యవసరంబునం గలలోనం గృష్ణుం డతనిపాలికిం బోయిన నాతండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి తనయున్న సెజ్జ యిచ్చి తొలంగి నిలుచుండ నమ్మురారి యాసీనుం డై యుండి యతని కిట్లనియె. 356

క. వగపున కెడ యీఁకుము నెవ్వగఁ గుందిన మానవుండు వైరులచేతం
దెగుఁ గాని తనదుకార్యముఁ, దగ నొనరింపంగ లేఁడు తగునే వగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం డతని కిట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రతిన పూరగింప మేకొని చనునా
మగఁటిమియు లావు మాన్పుట, తగవే గురునకు నతండు [1]దానికిఁ బూనన్. 359

క. ఇనతనయసహిత మద్దము, సనుదెంచుజనంబు పెల్లు సైంధవుఁడు బలం
బున కెల్ల వెనుక మనికియు, మనమునఁ [2]దలపోయ వగపు మానునె నాకున్. 360

కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ గైలాసంబునకుఁ బోవుట

వ. అనిన నచ్యుతుం డది యట్టిద కాదె యని పలికి తదీయమహితార్థుఁడై యుపాయంబు విచారించి యుపస్పర్శనం బాచరించి తూర్పుమొగం బై యుండి యవ్విజయు వీక్షించి శూలపాణికిం బరమసాధనం బైన పాశుపతంబు నీకుం బ్రస్ఫుటపరిజ్ఞానం బయిన నీవు జయద్రథవధం బవశ్యంబును జేయుదు వమ్మహాస్త్రంబుకలిమి సమంత్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్తసేసికొనుట మేలు తదర్థంబుగా నద్దేవుఁ జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికధ్యానంబుసేయు మనవుడుఁ గిరీటియుం గృతాచమనుం డును భూసమాసీనుండును నై పరమేశ్వరస్మరణతత్పరత్వంబున నుండి కృష్ణుం డును దానును గగనంబున కెగయుటయు నతండు తనవలచేయి పట్టికొని చను దేరం దాఁటువును నుత్తరాభిముఖులై పోవుటయుం గాంచె నవ్విధంబున వారలు చారణసిద్ధగంధర్వసేవితం బైన పథంబున వివిధవిశేషంబు లాలోకించుచుం బోయి కైలాసంబు గని యందు సరిత్సరోవరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును రమ్యతరసంతానకాంతంబును నయినకుబేరవిహారస్థానంబు సూచుచుం జని చని దాని కనతిదూరంబున మహనీయమణిమయం బయి తేజరిల్లుమహామందిరంబు సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహితుండును బ్రద్యోతన సహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహాముని ప్రస్తూయమానుండును నప్సరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై పేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుశంకరు దర్శించి సప్రణవోచ్చారణంబుగా దండ ప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనారాయణుల వెసం బ్రసాదమందస్మిత సుందరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిందుధరుండు మధురస్వరంబున నిట్లనియె. 361

క. స్వాగతమే మీయిద్దఱ, యాగమనంబునకు హేతు వగుకోర్కి యను
ద్వేగంబున నెఱిఁగింపుఁడు, వేగమ యొడఁగూర్తు నెల్లవిధముల దానిన్. 362

---

1. దానిఁక బూనన్. 2. బెట్టంగ వగలు.

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుతిఁతు లై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు ఘటించి నిలిచి వాసుదేవార్జునులు తమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లుచుండ. 363

చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహరా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364

క. జగములు గలిగింపఁగ నవి, దగువర్తన మొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు సెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తీ. 365

క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్లన్
సకలాత్మక నీవిభవము, యకృత్రిమాధారభూత మై యుండు శివా. 366

క. అవ్యక్త మప్రమేయము, సువ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగమ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యోగమోక్షదేశము రుద్రా. 367

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరుం డగునప్పరమేశ్వరుం బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఱపిన నతం డవ్వరంబు వేఁడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరు వంది యమ్మురహారపురహరుల యేకత్వంబు మనంబునం గొనియాడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ సేయు మని విన్నవించుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తినాథుండు కృష్ణు లిరువురను దరహాసంబుతో నవలోకించి. 368

తే. అమృతమయ మగునల్లపద్మాకరమున, నాదుబాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢవ్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చుటకి నని యానతిచ్చె.

వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పరు లగుతత్పరిపరవర్తులు కొందఱు దోడ్కొని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనారాయణులు త్రిణయననిర్దిష్టం బైనయద్దివ్యసరస్సునందు. 370

క. నాలుకలు గ్రోయుచు విషజ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్వయ మా
భీలాకృతి నుండఁగ బి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371

వ. అవ్విధం బద్దివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రక్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచరించి యమ్మహోరగంబుల కుపస్థానంబు సేసి వేదవిదు లగునమ్మహాత్ములు శతరుద్రీయంబు జపియించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునిం దమభావంబులలో నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశూకంబులు ముందటి

చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరియు సమ్మదంబునం బొదలి వానిం బుచ్చికొని వచ్చి శంభుసన్నిధిం బెట్టుటయు. 372

తే. నీలలోహితవర్ణుండు బాలుఁ డొక్కఁ, డ్రమ్మహాచారి మహాబలభవ్యమూర్తి
హరునిపార్శ్వంబునందుండి యరిగి యాశ, రాసనము పుచ్చికొని శర మరి నమర్చి.

వ. తెగ వాపుటయుం దదీయస్థానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిం గనుంగొనుగాండివికి మన్మథమథనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరిగ్రహించి. 374

క. పురహరుఁ డనుమతి సేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిన యిడి య
న్నరుఁడు చను దెంచి యాశం,కరుముఖకమలంబు తెలివి గాంచి ముదమునన్.

వ. తనకు నరణ్యంబున నయ్యీశానుం డిచ్చినవరంబును దత్కాలసందర్శనప్రకారంబునుం దలంపించిన నెఱింగి యప్పశుపతి యతనిపైఁ గరుణార్ద్రం బగుకటాక్షవీక్షణం బొలయ నది యట్లు కాక దానికి నన్యథాత్వంబు గలదె యనియె నప్పుడప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాఁడై పార్థుండు పులకపటలపరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బయ్యె నని మనంబున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376

తే. భవునిచే సాదరానుజ్ఞ పడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహులరోమ
హర్ష సంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రవ్విధంబున నర్జునుండు కల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకు తోడం దగుమాటలాడు చుండఁ దెలతెల వేగె నది యాధనంజయస్వప్నాంతసమయం బై సంఘటించె నని యిట్లు సంజయుండు సవ్యసాచి [1]వర్తనంబు తెఱంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె ననుటయు. 378

క. మునినాథ దేవకీసుతుఁ,డును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెమ్మెయిఁ గడ తేఱెనొ, వినవలతుం దేటపఱుపవే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్దళాఢ్యకమలప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనసౌరభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామకే
వలసుఖతానుభూతిమయవై భవ[2]సార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధానకేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

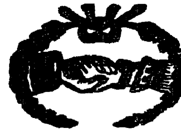
క. హృదయసరసిరుహమధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్మేషా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహారణకరణమంత్రవినోదా. 382

1. యంతర్వర్తనంబు. 2. ధామ.

మాలిని:—

మునిసముదయహృద్యా మూలవిద్యానవద్యా
వినమదమృతవృష్టి విశ్వలోకైకదృష్టీ
మననసుగమమూర్తి మంత్రరూపప్రకీర్తి
జనిమృతిభిషగాత్మా శశ్వదామ్నాయవర్త్మా. 383

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

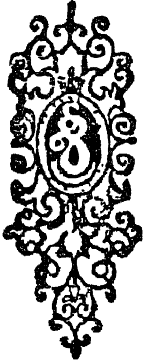

శ్రీరస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

రమ్యతాద్రివరపు
శ్రీరమణీయత్వసుభగదివ్యవిలాసో
దార వనమాలికోరగ
హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా. 1

అర్జునుఁడు నిజస్వప్నవృత్తాంతంబు ధర్మజాదులతోఁ జెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

ఆ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన పట్టిన నది నిర్వహించుటకుఁ గృష్ణుఁ డివ్విధమునఁ
బూని రాత్రి యన్ని పోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యతనయుఁ డలికి. 3

క. ఇమ్మెయి వేగినఁ బాండవు, లెమ్మెయిఁ గార్యంబు నడిపి రెఱిఁగింపుము చి
త్తమ్ము కలంగెడు సంజయ, నమ్మితి నగ్గురుఁడు కాచెనా మిమ్ము ననిన్. 4

వ. అని యడిగిన నమ్మహీశ్వరునకు సూతసూనుం డిట్లను నట్లు ప్రభాతం బగుటయు.

క. వందిజనతుములముల యా,నందితమాగధసుగీతనాదంబుల ప్ర
స్పందితపాఠకరవముల, క్రందున ధర్మజుఁడు మేలుకనియె నరేంద్రా. 6

వ. ఇట్లు మేలుకని తగు తెఱంగున మజ్జనశాలకుఁ జని మంత్రపూతంబు లగుజలంబులు సముచితపరిచారికాజనంబులు కనకకలధౌతకలశంబులం దేరఁ గృతస్నానుఁ డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బహుమళబహుళాంగరాగానులేపనంబును[1]సురభికుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీర్చి యగ్ని కార్యంబు నిర్వర్తించి[2]కక్ష్యాంతరంబునకు వెడలి విప్రనికరంబులకు ధేనుప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబులు వస్త్రవిసరంబులు మణిభూషణపుంజంబులుం జిత్తంబు రంజిల్లనొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుంగు మొగసాల గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి. 7

తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదివస,నాథు నెనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ
బొలిచె లీలావతీకరకలితచామ,రములు పొలయంగ నుచితజనములు గొలువ. 8

1. సురభికుసుమాలికాచరణంబును. 2. కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

వ. కొలువున్నసమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చె నని యెఱిం
గించిన నవ్విభుండు వేగంబ తత్ప్రవేశంబు నడపు మనిన వాఁ డట్ల చేయ నమ్మ
హాత్ముండు ప్రీతి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబు నర్ఘ్యాదరముఖవికా
సంబున నతనికి సత్కారంబు సేసి గారవించి తదాననం బాలోకించి యి ట్లనియె.

క. జ్ఞానమ్ములు దెలి వొందం, గా నత్యంతంబు సుఖముగా నింద్రియసం
తానంబు ప్రసన్నముగా, నీనిశ శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమథనా. 10

క. అనుటయు హరి ధర్మతనూ,జున కిట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెపుడున్
జననుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగఁగ నేలా. 11

వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహదేవులును సాత్యకిద్రౌపదేయఘటోత్కచు
లును బాంచాలమాత్స్యకేకయులును మఱియుం దగువారుం జనుదెంచి సముచి
తంబుగాఁ బ్రవేశించి యుధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాస
నంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండు నిజాసనంబున నునిచికొనియెం దదనంతరంబ
వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కి ట్లనియె. 12

ఉ. పంకజనాభ మాపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడఁగి, గెల్పు కిరీటికి నీఁ దలంచి యీ
వంకకు వ్రాలి భక్తజనవత్సలతన్ రథచోదకుండ వై
తిం కిట మమ్ముఁ గావు మని యేటికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13

వ. అర్జునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్షమహార్ణవమగ్నుల మైనమమ్ముం
దీరంబుచేరుపం దేవర నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 14

మ. విను నేఁ డర్జునుఁ డన్యసైన్యముల నుర్విం గూల్చుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జే
సి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిన్ సైంధవుం
డనునానిం దెగటార్చి పేర్చు రిపుధైర్యక్షేపణాటోపతన్. 15

వ. క్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండ వై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు
వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సము
త్థితుం డై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్మితరుచిరాననుం డై. 16

క. గెలుపు ధ్రువము నీకును మెయిఁ, దలతల మనుచాయ దోఁచె దైత్యాంతకుఁడుం
దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుఁడు నెమ్మిన్. 17

క. దేవరకు నధికభద్రమ, యీవసుదేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చ
ర్యావహముఁ గంటి నది విన,గా వలయును బంధుమిత్రగణసహితముగాన్. 18

వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనువలనం బరమోత్కర్షంబు వడసిన తెఱం
గేర్పడం జెప్పిన నతండును గొలువువారును విస్మయప్రమోదంబులతో వృషభ

ధ్వజు నుద్దేశించి నమస్కరించిరి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జున సాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు సేసి సహర్షంబుగా వెలువడి యర్జునావా సంబున కరిగి రందుఁ గృష్ణుండు రథంబు పన్ని జైత్రంబు లగుమంత్రంబులు ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు సేసిన నది బాలభానుండునుంబోలెఁ దేజోమయం బై వెలుంగుచుండ సమరసన్నద్ధుండై ధనుర్బాణపాణి యై యర్జునుండు విప్రాశీ ర్వాదనాదంబులతో నమ్మహనీయస్యందనంబునకుం బ్రదక్షిణంబును బ్రణామం బునుం జేసి యారోహణం బాచరించి మేరుశిఖరంబునం బొలుచు భాస్కరునిభంగి శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలను నతనిపిఱుందను గూర్చున్న నాఫల్గునుండు బుధశుక్రసమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె నట్లొప్పి వాఁడు పుణ్యపాఠక రవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుం జని రప్పుడు తమకు విజయ ప్రదంబులుఁ గౌరవులకు విపరీతంబులు నైనగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లను సంధించి యాసవ్యసాచి సాత్యకితో ని ట్లనియె. 19

అర్జునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియోగించుట

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున కేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతరక్ష కరుగుము నీవున్. 20

క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నేనొకపని నీ వొక,పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదె. 21

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బరాక్రమధుర్యుం డగు నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగవే యనుటయు నట్లకాక యని యతండు ధర్మనందను పాలికిం జనియె నజ్జననాథుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలుం డయి వచ్చి నిజ సైన్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 23

సీ. పుత్రశోకానలంబును గ్రోధవహ్నియు మనమున ముప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుబీభత్సునిఁ గౌరవుల్ చెనకఁ జాలర యేమిచేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్కయుమ్మడి నింటింట నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైంధవునింటిదిక్కున నాక్రందనధ్వను లతిశయిల్లె

తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీరాజు సరకుగొనఁడ
సంధి గా నీక కర్ణుండు సౌబలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱుఁ ద్రుంచికొనిరి. 24

ఉ. ఎక్కటి పోరె రుద్రునకు నేమిటఁ దక్కువ ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము లొక్కట మ్రింగఁగఁ జాలు కేశవుం

డెక్కినవాఁడు వానినొక లేల చలం బని యెంత సెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాకొడు కేమి సేయుదున్. 25

వ. అది య ట్లుండె. 26

తే. క్రీడి యమ్మెయి వచ్చినఁ గూడఁబాఱి, [1]యెడలు కలఁగంగఁ గౌరవు లేమి సేసి
[2]రదియెఱుంగఁగఁ జెప్పవే యనఘ నీతి, యయ్యె నేమి తా[3]దుర్నయ మయ్యె నేమి.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డంబికానందనున కి ట్లనియె. 28

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు నంతయు నిర్విలాపము గతజలసేతుబంధనంబు
మాయజూదము మున్ను మాన్పవ పదపడి సంధి గావింపవ సకలజనులు
నిను లుబ్ధుఁడు నధర్మనిరతుండు నని దూఱుదురు దూఱ కేలుండుదురు నరేంద్ర
పాండుఁ డవ్విధమునఁ బాలించె రాజ్యంబు పాండవు లెక్కుడు ప్రబ్బి యశము

తే. లాభమును భరతాన్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలఁ దగునె వారి
తండ్రిపా లైనసిరి వాపఁ దనయుమీఁదఁ, బెట్టె దేల నీదుర్నీతి ముట్టవచ్చె. 29

ఉ. కౌరవు లేమి సేయుదురు గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ
వ్రారవముఙ్ సహింప దివిజావలికిఙ్ వశమే వియచ్చరుల్
వేరుకొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ మైనరథంబుతోడను
బోరిరి పోరుభంగి విను భూవరశోకము దక్క ధీరతన్. 30

వ. అని పలికి యి ట్లనియె నారేపకడ గురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుం డయి వెడలి శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధు లాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు పలుకుచు నిది యేమి యర్జునుండు వడసె గోవిందుండు తఱిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు గడంగి పోడసూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు సెలంగం బొంగుచున్న సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవును భూరిశ్రవుండును గర్ణుండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు వృషసేనుండును గృపాచార్యుండునుం గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేటి పదునాలుగువే లేనుంగులను నఱువదివేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలుపదాతులను గైకొనుండు నాతీర్పు మోహారంబునకు యోజనత్రయమాత్ర ప్రదేశంబునం బిఱిందిదెస బలసి నిలువుం డట్లైన నిన్ను దేవతలకుం దేఱిచూడ రాదు పాండవు లెంతటి వా రనిన విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లి యారథికవరులు పరివేష్టింపనరిగె భారద్వాజుండును ద్వాదశగవ్యూతిదీర్ఘంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూహంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్ధంబున గర్భవ్యూహంబుగాఁ బద్మవ్యూహంబు పన్నించి తన్మధ్యంబు మొదలుకొని యోలిన సేనాముఖంబుదెసకుం జాలి

1. యెడఁద. 2. రట యెఱుంగఁగ. 3. దుర్నీతియయ్యె.

నిగుడునట్లుగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్మయు నట
పిఱుందం గాంభోజరాజును మఱియుఁ బిఱుసన నాప్తులై నశతసహస్రయోధుల
మున్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున
నాజయద్రథుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమ్మహావ్యూహంబు వేడుకం
జూచి ఖేచరులు మెచ్చి రట్టియెడ. 31

ద్రోణుని నాలవనాఁటి యుద్ధము

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో నుదగ్రుండై య
ర్జును నాఁగుడు నే నొకఁడన, యని దుర్మర్షణుఁడు సనియె నార్పులు నిగుడన్.

వ. చని యయ్యోద్ధంబునకుం వేయునేనూఱువిండ్లపెట్టుదవ్వున ముందటం బన్నె
దుశ్శాసనవికర్ణులు సింధురాజరక్షణకార్యార్థులై నిజబలంబులతో నమ్మెయి నచ్చె
రువకుం బోయి సన్నద్ధులైరి ద్రోణాచార్యుం డభేద్యం బగునాశకటవ్యూహంబు
ముఖంబున నిలిచి ధవళవస్త్రంబులు సితోష్ణీషంబును శ్వేతవర్మంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండుండై దండధరుకైవడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయినయాసైన్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహియెల్ల మ్రింగ నప్పళించున ట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముదితహృదయులై రాసమయంబున. 33

క. చూపులు మిఱుమిట్లు గొనఁగ, నే పారిన వానరేంద్రు నెసకంబున ను
ద్దీపిత మగుపడగ భయద,రూపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుఁడు తోఁతెంచెన్. 34

సీ. అమ్మహావీరున కనతిదూరంబున బిరుదుమూఁకల నడపించి ద్రుపద
సూతియు నకులునిసుతుఁడు శతానీకుఁడును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరీధ్వానసంగమమేదురసింహనాదంబులు సెలఁగ సొప్ప
నప్పార్థుఁ డొడ్డగయం బెట్టుకొలఁది నబ్బలముముందటఁ జేసి నిలిపి యొత్తు
తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దీవ్రపాంచ,జన్యనినదంబు భూరినిస్స్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగిముట్టి, నప్పుడు మనసేన బెగ్గల మగ్గలించె. 35

ఆ. మొరపవానపెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లెఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్మదీయబలమునందుఁ బన్నఁపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె. 36

వ. అయ్యవసరంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపి కొనుచు
సింహనాదంబులతోడం జెలంగి రంత. 37

క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిపినక్రియ సేన పార్థు నిలిపెద ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్మర్షణుండు పార్థివముఖ్యా. 38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి, ట్లను నేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకన్
మును దుర్మర్షణుఁ డిదె యిం,దు నడపు మరదంబు వీఁడు తొలుముద్ద యగున్.

ఆ. అనిన నట్లచేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితిఁ

బొదివెఁ గారుమొగులు భూధరనికరంబు, బహుశరవృష్టిఁ గప్పుభంగి దోఁప. 40

క. ఒక్కఁడ దని కడఁగి రథికులు, పెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీమాకృతిఁ జే
రుక్కునఁ బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడుమద మొలయఁ జేతియేట్టైల సూపెన్.

వ. అప్పుడు. 42

క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడి యున్న సమరభూభాగము పె
ల్లలరినతామరకొలనిం, దలఁపించెన్ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43

తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ దోఁగి పెక్కు
గజము లొక్కయెడన పడి కరము పొలిచె
జంటమెఱుఁగులతో నెఱసంజకెంపు
గదురఁ జెలువొందు మొగిళులగమిఁ బోలె. 44

వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకవ్వడికి నోహటింపక నీసైనికులు పైపయిం గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియ నతండు హస్తిహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథిక సారథిరథావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రధనభూమిం గప్పె నట్టి యెడ మఱియును. 45

క. పార్థుఁడు వేఁడీ పొదువుఁడు, పార్థుఁడ యెట వోయె దింకఁ బార్థుఁడ రావే
పార్థుఁడ [1]యిక్కడ నేగుము, పార్థునిఁ బట్టుఁ డనునులివు బహుళం బయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ నమ్మోహరంబువోక పెనంగిన.

సీ. అలిగినగాండీవియమ్ము లొక్కుమ్మడి మ్రుంచటిదెసను బిఱిందివలన
వలపట దాపట నెలలు పెక్కువిసిననెఱఁగునఁ గవిసిన విఱుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును నొరఁగు నెత్తురు మ్రొగ్గు నేనుంగుఁ బడుకాలుమానిసియును
డొల్లుగుఱ్ఱంబును ద్రెళ్లుతేరును గూలు రథికుండు నొఱగుసారథియు నైన

తే. మరలె దుర్మర్షణుఁడు తోన తెరలె సేన, యపుడు సమ్మెటకోలల నంకుశములఁ
జెఱుకోలలవ్రేటుల నీఱుతొఱ, యదలుపుల వాహనంబులు చెదరి పఱచె. 48

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సూతతనూజుతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనొ, చనిరో యందఱును ద్రోణుజంటకు భీతిన్. 49

ఉ. నావుడు నాతఁ డమ్మనుజనాథున కిట్లను నట్టిచోట దం
తావళరాజి మున్నుగ నుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్ల సమరప్రియుఁ బాండవసింహుఁ దాఁకి య
స్త్రావళిఁ గప్పె దీప్తముఖుఁడై యువరాజు మహాద్భుతంబుగన్. 50

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు తలపడినం గ్రోధావేశంబునం జెలువ నవ్విశకవ్వడి దేవదత్తం బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్రంబు లగు

---

1. నిలువుము తునిమెద; యిక్కడఁ దునిమెద.

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబులు వెగడుపడి పంక
నిమగ్నంబులుంబోలె నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుళ్లు
మహావాతపతితంబు లగుతాళఫలంబులరవంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల
గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి
రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేకప్రకారక్రూరశరంబులు దాఁకి తునియు
రూపును రుధిరంబు దొరఁగురూపును నొఱలురూపును ద్రుళ్లి కెడయురూపును
దూఁగురూపును బడిపొరలురూపును నెత్తురు గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును
రూపు సెడురూపును నై కరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన
నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నయ్యువరాజు పాఱిన వెనుకొని
యప్పాండవమధ్యముండు. 51

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోఁగలవు నీ విటు పాఱినఁ జావు దప్పునే
యలవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యాసభ నించుకశంక లేక నీ
పలికినయన్నియుఁ మఱచి భంగపుఁజచ్చుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసి. 52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నునుబదితూపుల నేపారి యేసిన నతండు
మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుం బాఱె బీభత్సుండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మన మొనపయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్నయగ్గురుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి సేయఁ
జేతులు మొగిచి యి ట్లనియె. 53

అర్జునుఁడు ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుఁ డై మొగ్గరంబు సొచ్చుట

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బాండుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని పంకజనాభునియట్ల కావె మ
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ బ్రార్థన సేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా. 54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్మిఁ బెనిచి తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూ,నిన నాయుచితప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణన్. 55

తే. అనుడుఁ బిన్నన వ్వొలయంగ నస్త్రగురుఁడు
నరునిపైఁ జూడ్కి నాటించి నన్నుఁ గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరె దం చేసె రథ్య
ములును హరియును నతఁడు నమ్ముల మునుంగ. 56

వ. ఇత్తెఱంగున నేయుటయు నని సేయుట కై యమ్మహాత్మునకు విజ్ఞాపనంబు సేసి. 57

క. అనుమతుఁ డై విజయుం డా, తనిమీఁద నిశాతవిశిఖతతి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లేసిన నడుమన నఱకె నతఁడు శీఘ్రత మెఱయన్. 58

తే. నఱికి తోడన హరిమేను నరునియొడలు
నేయ గురువిల్లు విఱుగంగ నేయఁ దలఁచె
నక్కిరీటి యాలోనన యతనిమార్వి
వికలముగఁ జేసె నాథను ర్వేదవిదుఁడు. 59

క. రహితగుణచాపుఁ డగు న,య్యహితాంతకుఁ బొదివెఁ గేశవాశ్వపతాకా
సహితంబుగ రుచిరస్మిత, మహితుఁ డగుచు నగ్గురుండు మార్గణవితతిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన విప్వచ్చుం డలిగి సజ్యశరాసనుం డై యాధనురాచార్యుం బటుబాణవిసరవేగంబున నతిక్రమించి కెలంకుల బలంబుల నాక్రమించిన. 61

సీ. కులిశంబుతాఁకునఁ గూలినకులపర్వతంబులకరణి మత్తద్విపములు
బలుగాలిఁ దూలిన జలధరపంక్తులచాడ్పున నుద్భటస్యందనములుఁ
గీలుకాఁ డెడలింపఁ గెడసినబొమ్మలకై వడిఁ బటుతురంగవ్రజంబు
బెడిదంపువట్రోడిఁ బడినపేరడవిచందంబున బహులపదాతిచయము

తే. వికటముగఁ ద్రెళ్లి నలుగడ విచ్చి నొక్క,పెట్ట వెస డొల్లె నిలఁ జాఁపకట్టుపడియెఁ
జండగాండీవనిర్ముక్తశాతవివిధ,కాండదారుణప్రహతులఁ గౌరవేంద్ర. 62

ఆ. అడ్డపడి గురుండు దొడ్డనారసము వ,క్షంబు దూఱ నేయ సవ్యసాచి
యొల్లఁబోయి తెలిసి పెల్లేసె నక్కుంభ,జన్ముమీఁద నిశితసాయకములు. 63

వ. అతండును. 64

క. హరి నైదువిశిఖముల న,న్నరు డెబ్బదిమూఁటఁ గేతనము మూఁటను స
త్వరుఁ డై యేయుచు శితశర,పరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరఁగించెన్. 65

క. కరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణిఁ బొదువువర్షదంబుదముక్రియ న ట్లా
స్ఫురితాస్త్రుఁ బార్థు నత్యు,ద్ధురబాణసముగ్రుఁ డైనద్రోణుఁడు పొదివెన్. 66

వ. పొదివినయగ్గురుప్రాపున భవదీయసైనికులు గొంత తాకృష్ణులం జేరి పరాక్రమించుట గుండ్లు తేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్బంగి నక్కిరీటి కుమారుం డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి విచారించి యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 67

క. రిత్త దడవు గా కుండఁగ, నిత్తఱి నాచార్యుతోడి యీ సుడిగి వెసం
జొత్తము శకటవ్యూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు చేర్పకు మింకన్. 68

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురుసైన్యంబు సొచ్చుట

చ. అనవుడుఁ గ్రీడి నీకుహృదయంబున నెయ్యది తోఁచెఁ గృష్ణ దా
నిన తగఁ జేయువాఁడ నని నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ గుంభజ
న్మునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ సముద్ధతి నాతఁడు దేరు వోవ ని
చ్చిన శరజాలముల్ పరఁగఁ జేయుచుఁ బార్థుఁడు పోవుచుండఁగన్. 69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భరద్వాజుండు. 70

క. కలవే యెందును నిట్టివి, బలసూదనతనయ పగఱం బరిమార్పక వి
చ్చలవిడిఁ బ్రతిజ్ఞితుఁడవు గఁ, దలఁచెదు పోలునొకొ యనుచుఁ దగిలెఁ బిఱుందన్.

వ. ధనంజయుండును, 72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నెదుర్కొన నా కొ
క్కరునకు శక్యమె యాపుర, హరున కగుంగాక యనుచు నరుగుచు నుండెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు సొచ్చు నాసవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగు పాంచాలకుమారులు
యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి రప్పుడు కృతవర్మ
యుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుం దమతమ యున్నచోట్లన యుండి తల లెత్తి
చూచి కపిధ్వజవేదికాకేతనంబులకతంబునం గవ్వడి వెనుకం గలశభవు రాకయుం
గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులువడ నడ్డపడుటకు నప్పళించు చుండ నప్పు
డప్పాండవవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు పొదివి రెవ్వ
రెట్లు పొదివినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగునన్నరుండు సామజంబు సరోవరంబు చఱి
యంజొచ్చు తెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ. 74

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరువదియేనుశరంబు లేయఁ బార్థుఁడు వానిం
గుదియించి విశాలాస్యప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశైలముఁ గల, శజధారాధరము గప్పె శరవృష్టి మహా
ద్విజు నతఁ డేయక కడునక్కజముగ నయ్యంపసోన గ్రక్కున మాన్చెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేను మార్గణంబుల నరు
డెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బి యేసి
గురుఁడు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ
నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి. 77

వ అమ్మేటికోలుకాని వంచించి కృతవర్మని సైన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు చేయు
నది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్మ
పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మురమ్మున నాటించి మఱియును
నారాచత్రయంబున నొప్పించె నాభోజపతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని
నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపు లేపునం బరంగించిన ధనంజయుం డతనిధనువుఁ దునిమి
యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హార్దిక్యుండు
బాణపంచకయుగంబు విబ్బచ్చువక్షంబునఁ గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్త
నాంతరంబునఁ దొమ్మిది యంబకంబులు దూర్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి
యితండు తప్పులువడియె నిది గా దని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడవయ్యె నితఁడు మన కెక్కడిబంధుం డేల కృప దెగం బొలుము నా
వుడుఁ గీ లెడపినజంత్రము, వడువునఁ బడ నేసె నతని వాసవి యధిపా. 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి. 80

తే. [1]కడచి కాంభోజసైన్యంబు కలఁగఁ బెలుచఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన చొరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్మ మూర్ఛ దేఱి
వచ్చి రథచక్రరక్షకద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇవ్విధంబున నుత్తమౌజుని యుధామన్యునిం బోనీక భోజపతి శరచతుష్టయంబును సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యిరువురుం బదేసి బాణంబుల నతని నేసి తత్కోదండంబుఁ దుండంబులు సేసిన నతండు. 82

ఉ. వే ఱొకవిల్లు పుచ్చుకొని విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టిదపుఁదూపుల వారును [2]వానియమ్ములన్
గీఱఁగ నొండువిండ్లు గొని కిన్క యెలర్పఁగ నేసి రెమ్మెయిం
దీఱద గండి గాంచి నరు తేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధప్రముఖ మహారథికులం జంపుట

వ. అట్లు చొచ్చు వివ్వచ్చుం జూచి శ్రుతాయుధుం డను రాజు రభసంబున నెదిర్చి మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి. 84

తే. వెడఁదతూపునఁ గేతువు ప్రేయఁ గ్రీడి, సవతివిశిఖంబు లేయ నన్నరవరుండు
దెబ్బదేనమ్ము లడరింప నుబ్బి విల్లు,ద్రుంచి యుర మేడుశరముల నొంచె నరుఁడు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక, చాపము గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హాోపరితలముల నురమున, నేపున నాటుటయుఁ బార్థుఁ డెలనవ్వొలయన్. 86

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి తదంగములందు సప్తతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతిఘోరముగాఁ దొరఁగింపఁ బ్రస్ఫుర
ద్భూరిగదాభిరాముఁ డయి దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తముం డతని తేరిదెసం గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆ రాజు వరుణతనయుం డనియు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాఁడు రిపుల కజయ్యుం డగుఁ బోటెక్కించుకొననివానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించు నని చెప్పె ననియును బెద్దలవలన విందుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్తమైన మదిఁ గానఁడ యన్నియమంబు మేదినీ
పాలకుఁ డప్పు డట్లగుటఁ బంకజనాభుని వైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ బెట్టిన నూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగెఁ గాని యది భూవర నొంపద యించుకేనియున్. 89

1. కడఁగి. 2. వానియంగముల్; వానియెమ్ములన్.

వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాక్షణంబ. 90

ఆ. అశనికరణి వచ్చి యాశ్రుతాయుధునిపై, నమ్మహోజ్జ్వలాయుధమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత మున్ను బాహులు తెగిపడ్డ, యతఁడు కొండ గూలినట్లు గూలె. 91

వ. ఇట్లు వరుణతనయుఁడు పడినం గనుంగొని. 92

క. అచ్చటిబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనములం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెడువి,వ్వచ్చునిఁ గాంభోజవిభుఁడు వడి మాఱ్కొనియెన్. 93

వ. ఇట్లు మాఱ్కొనుటయును. 94

సీ. అర్జునుం డతని నేడమ్ముల నేసినఁ బదియేను శరములఁ బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున నవ్విభుఁ డేయ నాతని విజయుఁ డస్త్రద్వయవిహతుఁ జేయ
బాణముల్ మూఁటను బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజుండు పేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్గి వెసఁ బదునాలుగుదూపుల సూతాశ్వకోదండకేతనములఁ

తే. గూల్చి దొడ్డనారసమున గుండెకాయ
పగుల బెట్టుటయు నతిప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
తెఱఁగు దోఁప సుదక్షిణుఁ డొఱలి కెడసె. 95

వ. ఇట్లు కాంభోజపతి పడుటయు శూరసేనశిబివసాతిప్రముఖానేక దేశంబులబలంబు
లబ్బలమర్దననందనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దఱచు వాలంపగముల నాలువేల
రథంబుల రూపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయు
వును గాండీవి రెండు గెలంకుల సాయకసహస్రంబులు నిగిడించుచుం గవిసి
రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతి తోమరంబున నొచ్చిన వివ్వచ్చుం బిడుగుఁవడినవానిం
గొఱవిఁ జూఁడినతెఱంగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం
జేసిన విషాదంబున గరుడధ్వజుండు సొగయ నాకపిధ్వజుండు నిజధ్వజదండం
బొక్కింత యూఁత గొనిన నక్కురుసైన్యంబుల సింహనాదంబులుం దూర్య
నినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం దేఱి ధనంజయుం డైంద్రాస్త్రంబు
ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరువుర హస్త
మస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథిక వీరయోధుల
వధియించి చూపఱకు విస్మయం బాపాదింప నిలింపపతిసుతుండు దఱిమికొని
పోవుతఱి నయ్యిద్దఱ కొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును [1]శోకవేగంబున
నరవాయిగొనక పయిం బడిన నుద్దవిడిఁ గవ్వడి వారలం దండ్రులం[2]గూడ ననిచి
మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం దిఱుగుడుపడం జేయుచు
నురవడించు సమయంబున. 96

ఆ. కురునరేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక,ళింగదాక్షిణాత్యు లంగబలము

1. పితృమరణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2. గూడ సూతరథరథ్యంబులతోడ ననిచి.

మ్లేచ్ఛతతియు బెరయ మెయిఁ గొని తాఁకిరి, గజఘటా[1]సమృద్ధిఁ గారుకొనుచు. 97

వ. అట్టియెడ గాండీవముక్తమార్గణవర్గంబు వేగంబున. 98

క. చేతులుఁ దొండములు శిరో, వ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వడిఁ దొరఁగె ధరి
త్రీతలమున నంకుశబహు, హేతిశకలసహితముగ మహీవరముఖ్యా. 99

తే. ఇవ్విధంబున నుఱుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్బరాదు లైన
మ్లేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బొదివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొంద. 100

క. తుంగమదమునఁ జొచ్చినమా, తంగమునకు మిగిలి యడవి దరికొను కార్చి
చ్చుం గడచి యబ్బలంబుల, భంగించె నతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101

వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగు నరజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్సేనాకాననంబు రూపుమాపె నప్పుడు. 102

తే. అర్జునుం డనుపర్జన్యు నస్త్రవృష్టిఁ, బల్లమును మిట్టు నని యేఱుపఱుపరాక
యుండ నెత్తురు వెల్లు లొండొండ పెరిగె, నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ.

వ. ఇమ్మెయి నద్భుతవిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబష్ఠపతి యగు
శ్రుతాయువు మార్కొని నొగ నొగం దాఁక నరదంబు పఱుపుటయు. 104

చ. అతనిశరాసనంబును హయంబులఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయు వు
ద్యతగద నొప్పఁ బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్గదా
హతి యొనరించె నొంఁగగద నాతఁడు వెండియు విక్రమించిన
శతమఖసూతి యాతని భుజంబులుఁ గంఠముఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 105

వ. ఇత్తెఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్మని బెట్టుపఱిచి శ్రుతాయుధునిం
గూల్చి కాంభోజపతిం బడవైచి శ్రుతాయుగ్రప్రభృతుల నులిపి తఱిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
జెలుచ నడరు ఫల్గునుం గనుంగొని నీకొడుకు తేరు దోలుకొని యొంటిమై
నక్కుంభసంభవుకడకుం జని కటకటం బడుచు నతని కిట్లనియె. 106

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱనాడుట

చ. నిను నవలీల దాఁటి ప్రజనేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్న య
ర్జునుఁ దలయెత్తి దైన నటుసూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మా దెసఁ గప్పయెలుంగుఁ బాపు వై
యునికి యెఱుంగ వచ్చె [2]నటు లూఱట గా వర మిచ్చినాఁడవో. 107

క. నిను నమ్మి యొండువలనికిఁ, జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా
తనిఁ జంపెడుదేనియ పూ, సినకత్తివి గాక మానిసివె యూహింపన్. 108

---

1. సమృద్ధిఁ గారుకొనఁగ. 2. నెటు లా.

వ. అని పలికి కార్యదాహంబునం జేసి తన రాజసం బడంచుకొని యతండు. 109

తే. సైంధవున కడ్డమున్న రాజవ్రజంబు, పార్థురాకకు వెలువెలఁ బాఱఁ జొచ్చె
నార్తిఁ బలుకునామాటల కలుగక కకట, చావ కుండంగ నాతనిఁ గావవయ్య. 110

వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 111

క. నీమాటకు మాయశ్వ, త్థామ వచనములకు నేఁ బదరుదునె విను మా
దామోదరుమతి ముంగలి, గా మారుతవేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112

క. చనునప్పు డతనియమ్ములు, వెనుకఁ బ్రజం దాఁకుచుండు వివ్వచ్చుని నేఁ
జన నీక యాఁగువాఁడనె, కని కని యిటు లేల పలుకఁ గౌరవనాథా. 113

వ. అది యట్లుండె నొక్క హితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనాముఖంబు విడిచి యే నర్జునువెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లుపలం దోఁతెంచు మన యొడ్డు గలంగిన సైంధవుం గాచు టరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం బట్టెద నని యాడిన నాకు నప్పని యేమఱం దగునే యనిన వేచి నిలిచెద విశేషించి వృద్ధు నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి యుండు గాండీవియు నీవును దుల్యవయోవర్తనులరు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్నవాఁడవు తగు సహాయులం గూర్చికొని యడ్డపడుము చయ్యనం జను మని పలికిన నతండు,

చ. నినుఁ గృతవర్మ [1]గెల్చి యవనీపవరప్రకరంబు నోర్చి పే
ర్చిననరు నేన కాదు సురసేనయు నింద్రుఁడు నైనఁ దాఁక నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్నియోగముం
గొనకొని చేసెదం యశము గోల్పడ కుండఁగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115

వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టివాఁడ నేఁ డొక్కయద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై యతనిం దలపడుము కృష్ణుండును సమస్తజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరంబులు నీతనువుదాఁక కుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్క పసిండి కత్తళంబునం దాశక్తి యావహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుం డగుచు నియతాత్ముం డై దానిం దొడుగు నప్పు డాచార్యుం డిది దొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు దేవేంద్రున కిచ్చె నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి యగ్నివైశ్యునకు నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి సమంత్రకంబుగాఁ [2]దొడిగి నానావిధ వాక్యంబులం దీవన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ సేసిన నమ్మహీపతి యుబ్బి యరదంబు సత్వరంబు సేసి యనేక రథకరితురగనరనికరంబులు తన్నుం బరివేష్టింప వివిధతూర్యనినాదంబులు నింగి ముట్ట వివ్వచ్చు వెనుకొనియె నట్టియెడ నిక్కడ. 116

1. సేచిన యనేకనృపప్రకరంబు. 2. దొడివి; దొడిపి.

చ. సరభసవృత్తిఁ బాండుసుత సైన్యము లొక్కట నేచినం గడుం
దెరమయి నీబలంబులు సుదీర్ణత సూపిన జాహ్నవీసము
ద్ధరయమునాభిఘట్టనముతో నెన వచ్చె నరేంద్ర యప్పు సం
గర మతిఘోర మయ్యె నొకకాలము నట్టివి సూడ మెయ్యెడన్. 117

వ. అయ్యవసరంబున. 118

ఆ. నడుమ భానుఁ దాల్చునభముఁ గనుంగొని, దాని మిగులుబుద్ధి ధరణి భాను
యుగముఁ దాల్చె ననఁగ నొప్పిరి తీవ్రతే, జమున గురుఁడు ద్రుపదసంభవుండు.

వ. ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుమ్నులు మెఱసి పోరి రప్పు డప్పాంచాలవరుండు గురునిశర వర్షంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినిపై నడరి నేల నెత్తుటం దోఁచిన నతనికోల్తలకుం గాక యొదిఁగి యచ్చటిప్రజ మూఁడుగుంపు లయ్యె నప్పుడు ద్రోణుండు కినిసినం బాంచాలకేకయప్రముఖబలంబులు కలంగం బడిన మగుడ నస్మత్సైన్యంబు పురికొనుటయు ధర్మసూనుండు సోదరాదియోధవీరసహితంబుగా నురవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్రసేనులు భీమసేనుని బాహ్లికుండు ద్రౌపదేయులను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు శిఖండిని నలంబుసుండు ఘటోత్కచునిం దఱపడిరి శల్యుండు సింధురాజుకడ నుండియు నగ్గలిక నస్మొగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికిం జేసి తత్కాలసన్నిహితుం డయినయుధిష్ఠిరుం దాఁకె నివ్విధంబునం దార్కొనినయ ద్దొరలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు సేసి పల్లవితాశోకపుష్పిత కింశుకవనంబులం బోలి పొలిచి రాసమయంబున దుస్ససేనుండు శైనేయుని మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగెఁ గవల యమ్ముల కోహటించి గాంధారరాజు ద్రోణుదెసకుం బాఱె నట్టియెడ. 120

క. మనమూఁక యొదిఁగి గుంపులు,గొని యెప్పటియట్ల యగుడు గురుఁ డతిరభసం
బున ధృష్టద్యుమ్నుని భీ,ముని ధర్మజుఁ బొదివి యుగ్రముగ నేసె నృపా. 121

వ. అయ్యవసరంబున. 122

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగస్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులు గా
సభయాశ్చర్యాత్మకులై, నభశ్చరులు పొగడ నీసునం బోరాడెన్. 123

ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము

వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహుం డై నిజప్యూహం బభేద్యం బగునట్లుగా శుంభదవష్టంభంబునం బేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ సైన్యంబు దైన్యంబునొందించుచున్నవప్పాంచాలకులప్రదీపకుండు కోపోద్దీపితుం డయి పారావతవర్ణంబు లగు తన రథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయ నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలునుం గొని సాహసికత్వంబున నతనితేంకడ నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాఁడిపయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱపై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబుఁ జోఁకనీక యుండెడు నాలోఁ జే యార్వ రాకుండియుఁ
దమకంబునం గృపాణంబు విసరినం దద్రథతురంగంబులయంగంబులు వెడవెడ
తాఁకుకొలఁది నయ్యాచార్యుండు రయంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కలుగాఁ జేసి హరుల సూతుఁ
దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచి వైచి
మేను లక్షించి కులిశంబుఁబోనిదొడ్డ
నారసం బేయ సాత్యకి నడుమ నఱికె. 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వొదివిన కురంగంబుఁ గాంచుచందంబున ధృష్ట
ద్యుమ్ను రక్షించి తొలంగం గొనిపోయె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజ
యున కిట్లనియె. 126

క. పులివాతికండఁ గొనుగతి, నలవునఁ బాంచాలతనయు నయ్యెడరునకుం
దొలఁగించిన సాత్యకిపై, నలుక పొడమ కుండు నెట్టు లాచార్యునకున్. 127

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు సేసినం గినిసి గురుండు
ఱెక్కలు గలపెనుఁబాముకైవడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి
నాలోకించి యివ్విప్రుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు
నని పలికి తేరు సమ్ముఖంబు సేయించె నిత్తెఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁగులుగ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా సారథికోత్తమ, జలదయుగము మెఱపి సాంద్రశరవర్షములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గదిసి భల్లంబుల నేట్లాడం దొడంగిన. 130

చ. గొడుగులుఁ గేతనంబులును గూలెఁ దనూద్గతరక్తధార లొ
ల్కెడుగజదానతోయములలీల వహించె బలద్వయంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరకోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెస రెండుగ సాత్యకి త్రుంచెఁ ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, సరభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
ద్వరితముగ నెక్కు వెట్టఁగ, శరాసనము లెన్ని యేనిఁ జక్కడిచె వడిన్. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున. 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితీశు,నందు నరునందు భీష్మునియందుఁ దక్కఁ
గలుగునే యెందు నీయస్త్రబలము వీని,యాశువిక్రమ మద్భుతం బయ్యెఁ జూడ.

వ. అని యగ్గించెఁ జారణసిద్ధసాధ్యులు సంకీర్తనంబులు సేసిరి వెండియు నొండుకోదం
డంబు గొని యగ్గురుండు తొరంగించినశరంబులు శైనేయుండు తుత్తుమురు సేసిన.

క. ఏవీరున కైనను నిది, భావారూఢంబు గానిపని యే యనుచున్
మీవా రెల్లను బెలుచం, గైవారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పలుకులు సహింపక. 137

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణుఁ డేసిన సముద్యజ్జ్వాలికామాలికో
ద్విగ్నం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావముం జేసెఁ గ్రో
ధాగ్నిస్ఫూర్తి వెలుంగ నాశినివరుం డబ్బాణముల్ ద్రాసని
ర్మగ్న వ్యోమచరంబు లై తొడరి పోరం జొచ్చె నొండొంటితోన్. 138

క. ఘోరంబు గాఁగ హాహాకారము లెసఁగంగ బలయుగంబును దయ్యం
బోరి పెడఁబాసి శాంతము లై రెండును నిలిచె నమ్మహాస్త్రము లధిపా. 139

వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు శైనేయునకు బాసట యై తఱిమిన ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖరథికవరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాఁకుటయు దుశ్శాసను మున్నిడికొని మన దిక్కు రాజకుమారవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయ బలంబులుం బురికొని యోహరిసాహరిం బెనంగు చుండె నప్పు డక్కడ. 140

క. నరుఁడు తనతేరు పోయెడు తెరువున [1]కై నంతసేనఁ దీవ్రాస్త్రములన్
ధరఁ గూల్పఁగ నయ్యెడ న, య్యరదము గృష్ణుండు వఱపు టద్భుతమయ్యెన్. 141

వ. ఇవ్విధంబున రౌద్రరసంబు తళుకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్న దిక్కునకుం బోవంబోవ. 142

విందానువిందు లర్జునుచేత మృతిఁ బొందుట

క. విందానువిందు లేక, స్యందనగతు లై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
రుం దెప్పదేరల నాసం, క్రందననందనునిమీఁదఁ గవిసిరి కడిమిన్. 143

వ. ఇట్లవంతీశ్వరు లురవడించి. 144

చ. హరులపయిన్ మురారిపయి నాతనిమేనను బాణవర్షముల్
కురిసి రతండు వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
బెరలక వారుఁ దద్రథముఁ దేల్చిరి తూపులవెల్లి నల్గి య
య్యిరువురవిందులుం దునిమి యేపున మూఁకల వెల్లడంచుచున్. 145

క. తోడన కడువేగంబునఁ, గ్రీడి తురంగముల సూతుఁ గేతనమును దు
న్మాడుచు విందునితల యిలపై డొల్లఁగ నేసెఁ దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146

వ. ఇట్లు తల దునుముటయు బలుగాలిం [2]గూలు తరువుపోలికం బడిన యగ్రజు నాలోకించి యనువిందుం డలుకయు నుమ్మలికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గద గొని సంరంభంబున. 147

చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషూదనుఫాలము వ్రేసి యార్వ ను
ద్ధురరభసం బెలర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రెంచి వాని బలిసేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148

ఆ. దొరలు పడిన సేనదూలక యవ్వీరుఁ, జుట్టు ముట్టుటయును బెట్టు గవియు

1. నున్నంతసేనఁ. 2. దూలుతరువు.

కాఱుచిచ్చు తఱచుఁ[1]గానల నీఱుఁగఁ, జేయుపగిదిఁ దోఁపఁ జేసె నతఁడు. 149

వ. ఇవ్విధంబున. 150

సీ. అచ్చోటు గదలి వివ్వచ్ఛందు చనఁ జన నతనిమైవాఁడును హయచయంబు
డప్పియు నతనికి నప్పుడు సైంధవుఁ డున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు సింహనాదంబులు సేసి తఱుమ
నారథికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి రథ్యమ్ములు మేనుల నలుఁగు లుండ
తే. నురవడింపవు వీరల సరకు గొనక
వీని నిప్పుడ యట్టులు విడిచి తడవు
మనుడు నతఁ డిది వోలున యనుడుఁ దేసు
డిగ్గి సారించెఁ గ్రీడి గాండివగుణంబు. 151

చ. ఎడ గని యబ్బలంబు కడునేత్తెఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్గడువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జలంబునఁ బైఁదొరఁగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెసన్ మగిడించి తాఁకుప
ల్లడరఁగఁ జేసె మింటికెలయంతయుఁ [2]జిట్టలు గట్టుమంటలన్. 152

వ. ఇత్తెఱంగున. 153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పాండుపుత్త్రునిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్. 154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు. 155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యెడరు సూచి విసువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రిక్కిఱిసిన, నచ్చట మనసేనలోన నార్పులు వెడలెన్. 156

వ. ఆఫల్గునుండు పాదచారియై యునికిం దేఁకువ సెడియును గెలుపున కాసపడి
యును నిట్లు క్రమ్మినకౌరవసైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం
దగిన తరంగంబులచందంబున నిగుడు శరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్పునం
జెలంగు తూర్యనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లు మాతంగ
తురంగసుభటస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం
బోలె నవి నిలువరించి యవ్విక్రమకుతూహలి విజృంభించిన. 157

సీ. పటు భల్లనికరంబు పరఁగినఁ బరియ లై యఱవఱ లయ్యెడునరదములును
నానార్ధచంద్రబాణవ్రాత మడరినఁ దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు పర్వినఁ గండ లై వండఁ దఱిగిన ట్లుండుపదాతిచయము
తే. నగుచు బీభత్సరౌద్రమహాద్భుతములు

---

1. గానసీఱుఁగఁ జేయు, పగిదిఁ దోఁపఁ జేసె నిగిడె నతఁడు. 2. జిట్టలుగట్టు; జంటలుగట్టు.

మూర్తిమంతంబులుగ మనమొనలు రక్త
మాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమయతఁ జూడ
ఘోరరూపంబు లై పరిక్షోభ మొందె. 158

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుసేనం గనుపుకొట్టి నవ్వుచున్నకవ్వడిం గనుంగొని కమల నాభుండు. 159

క. పెటిలిలి నలుఁగులు మేనులు, నెటిఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హారు లి త్తటి నీళులు ద్రావక తెప్పిలి వెట్లొకొ శత్రుసైన్యభీకరమూర్తీ. 160

క. వెన్ను మునుఁగఁ దివియఁగ లేకున్నను ద్రావఁ దగునీళు లొదవిన హయముల్ నిన్ను గెలిపించు ననవుడుఁ, గన్నుల నగి యర్జునుండు కల విదె యనుచున్. 161

మ. ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వే దానికి న్శరజాలంబుల నిల్లు గట్ట మనసైన్యంబుల్ వెఱం బొందె న చ్చెరు వందెఁ సురసంఘముల్ హరి నుతించెం బొంగి యప్పార్థు భూ వర ము న్నిట్టివి చూడరుఁ వినరు నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్. 162

తే. హర్షమందస్మితముతోడ నమ్మురారి
యపుడ హయముల మెయి వెట్టునట్లు సేసి
తటిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప. 163

వ. ఇట్లు సేద దేర్చి. 164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంభూతం బై యొనరినఖాణము మే పెం,[1]దనివు సనం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్. 165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మన మూఁకల నడుమం బడంతులపెంపులోనం గ్రాలెడు విలాసియుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహనీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బాండవ మధ్యముం డారథం బల్లన యెక్కె నాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవర్తియై వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడ రయ్యవసరంబున నచ్చటి భూవల్లభు లెల్ల వెల్ల నైన మొగంబులతోడ వెఱఁ గంది డెందంబులు గుందుచుండం దమలో ని ట్లనిరి. 166

మ. చతురంగంబులు నొక్కపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా నతివేగంబున [2]మ్రింగెఁ గ్రోలె ఘనమాయఁ రూ పడంగించె నా నితఁ డన్నింటిని రిత్త పుచ్చుచు మదం బేపార నిమ్మై రణ క్షితియుం బీనుఁగుపెంటఁ జేసెఁ జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే. 167

సీ. కురుసేన పైఁబడ్డ సరకు సేయక మంచు విరియించుభానుని వెరవు మెఱసి
యిది నడుకల నని యించుక గొంకక తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనిచి

1. దనిపుగ నత్తురగ. 2. మ్రింగఁ గోరి.

కోల నక్కజంబుగ నలుఁగుల మొన ఘటించి యమ్ముల దానికిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వముల కార్యము దీర్చు నంతకు నచ్చుచు నవుల నిలిచి

ఆ. గారవమునఁ దానుగాని వాఁడును బోలె, నరద మెక్కె నింక నడ్డపడఁగ
నలవియే పురారికైనను వీనిచేఁ, జచ్చువాఁడు గాక సైంధవుండు. 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొకం డేనియు నుక్కున మార్కొనువాఁడు లేఁ డయ్యె నట్లు గోపాలదేవుండును గ్రీడియు బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యనాయాసగమనవిలాసంబు మెఱయం జని చని ప్రొద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్య దేవదత్తంబు లొత్తి రయంబు గైకొని యరిగి రాచక్కటిం గొందఱు నరపతు లొండొరులం బురికొల్పికొని యడ్డపడి [1]తవులు వెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు సొచ్చిన యేఱులుం బోలె నడంగి రట్లు సైన్యంబుం గడచి బలితంపువల ద్రచ్చికొని వెలువడిన మహామత్స్యంబులును రాహుముఖంబు వెడలిన చంద్రార్కులుం బోలెఁ బొలిచి యట వొప్పు చుండ నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజుపని సాలించి తొలంగి గత్తెఱంగున దుస్తరంబులగు బహుళబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురం దల లెత్తి చూచి తమలో నిట్లనిరి.

ఆ. వీఁడె సైంధవుండు వీనిచుట్టును గృప,శల్యగురుతనూజసోమదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గాన పూఁచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి వెండియు. 171

క. వీరేమి కాచెదరు తాఁ, నేరూపున బ్రదుకు వీర లేల సురలు జం
భారియుఁ గాచినఁ దన్నును, బోరిసమరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చుగమే. 172

క. అనుపలుకులు నీయోధులుఁ, దనయులు వినుచుండ ఘోరతరదుర్గము లె
ల్లను గడచి లాభదేశము, సనఁ జొచ్చినవణిజులట్ల సమ్మదలీలన్. 173

వ. ఒప్పిన యప్పురుషసత్తములం గనుంగొని యారథికజనంబులు విస్మయంబునఁ దమలో నిట్లనిరి. 174

తే. పెక్కునదు లీఁది వెడలుట పేర్చుదావ, శిఖులు గడచుట దారుణాశీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్ర,శూరయోధుల మిగిలి వచ్చుట తలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 176

క. గురుముఖబహురథికశరో,త్కరములచే నైన క్షతగంట్లను సుమనో
భరితనవకర్ణికార,స్ఫురితాచలయుగముభంగిఁ బొలిచిరి చూడన్. 177

క. అని యగ్గించుచు సింధువిభుని దెస విగతాశు లైరి భూవల్లభ య
వ్వనజాక్షు లెఱ్ఱసెర లొప్ప నతని వీక్షించి యార్చి బరవస మలరన్. 178

కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట

వ. కడంగి రంతఁ గురుపతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగు కవచంబు కతంబున

1. తవులువడ పెనఁగి; తడవు పెనఁగి.

భయంబు దక్కి బలంబునకుఁ దలకడచి తన రథంబు జయద్రథుం డున్నదిక్కున
కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నతని సూరెల నున్న వీరలోకంబు ముదంబున సింహ
నాదంబులు సేయ శంఖభేరీస్వనంబులు సెలంగం దమ తేరికిం గట్టెదురై నిలిచినం
గని కృష్ణుండు క్రీడి కిట్లనియె. 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, ట్లేపారఁగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శశ్వ
త్కోపోద్దీప్తుఁడు మాదెసఁ, జాపకళావేది దర్పసంపన్నుండున్. 180

క. గోమునఁ బెరిఁగినవాఁడు మ[1]హామానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం
గ్రామంబున కలుకం డు,ద్దామభుజావీర్యదుర్మదస్ఫురితుండున్. 181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ, డనువొద్దున నయ్యె జావ మధికౌద్ధత్యం
బున గెలువుము చిరకాలము, మనమున రారాజునలుక మ్రందింపు తగన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్రు దు
ర్ద్యూతమునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం
డాతరుణిలలామమున కమ్మెయి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ
చేతులలా వెఱుంగఁడు విశిష్టశుభం బిది నీకు ఫల్గునా. 183

క. ఎఱిఁగినఁ జేరఁడు చేరుట, యెఱుకువమై మనకు దైవ మిచ్చినసిరి యి
ట్లెఱిమినయీలో గ్రక్కున, నఱకు మితఁడు తెగిన మనమునగిపీడ తెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణావిర్భూతబాణాలి కి
క్లిరమై వచ్చుట యిమ్మహీపతి కితం డే లొక్క యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిన్నుఁ దాఁకఁ దలఁపం జోద్యంబు వీఁ డగ్గమై
దొరకెో లర్జున నీకుఁ దొంటిసుకృతస్తోమంబుకల్మిం జుమీ. 185

క. ఇతఁడు పడినఁ బ్రజ విచ్చును, ధృతి సైంధవుఁ డఱిమెనేనిఁ దెగు నాతం డు
ద్ధతి విడిచి [2]పాఱిపోయినఁ, బ్రతిన కడియ చాలుఁ గడఁగు పటుశౌర్యనిధీ. 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని వివ్వచ్చుం డచ్యుతు నాలోకించి. 187

ఉ. ద్రౌపది పడ్డబన్నము లుదగ్రత మేదినిఁ బెద్దకాల మి
చ్ఛాపరతంత్రుఁ డై తనవశంబుగఁ జేసినవీనిగర్వముం
గోపము పెంపదే మనము గుందఁగఁ జేసెదె యింక సెప్ప నే
లా పొరిగొందు నీతనిఁ జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యరదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపు మన్న నతఁడు
నట్ల చేయఁ దనకు నభిముఖులై వచ్చు, వారిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు. 189

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చి జనపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప సేనా, నినదం బెసఁగంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్. 190

క. తముఁ బిలుచుచు నిర్విధమున, సముదాటోపగతి నడరుజనపతిఁ గని చి

1. హామానగ్రస్తచిత్తుః. 2. డాఁగిపోయినఁ.

త్తము లలర నార్చి నిజశంఖము లొత్తిరి శార్ఙ్గధరుఁడు గాండివధరుండున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణులయహీనసముద్ధతిఁ జూచి శోకవి
హ్వలు లయి మానవేంద్రు దెస నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతి ను
జ్జ్వలదనలంబులోఁ జులుకుచందముగాఁ గొని నీదుయోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని ప్రోయఁగ నాతఁడు వారి కిట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి వినుఁడు ధనంజయునిం గేశవుని నాదుశరకీలాసం
చయమున నేర్చెదఁ జేర్చెద, నయనానందంబు మీ కొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థుం గనుంగొని యవష్టంభంబున. 194

దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను లేనిచో
టను మును సెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్డు నీబలం
బును హరినేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి నీవు పాండురా
జునకు జనించితేనిఁ దెగి చూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగు మూఁడు నారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయం
బున హయంబులు నొప్పించి పది బాణంబులు పద్మనాభు నురంబునం గ్రుచ్చి
మునికోల యొక్క కోలం దునిమినం గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత
ప్రదరంబులు పరఁగించిన నవి యమ్మహీపతిమైమఱువు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం
జూచి తొమ్మిది దూపులతోడం బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫ
లంబు లగుటయు నిరువదెనిమిది బాణంబు లడరించె నవ్వాలమ్ములు నమ్మెయిన
వమ్మైన విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసవి కిట్లనియె. 196

క. మున్నెన్నఁడు నివ్విధ మేఁ, గన్నది కా దమ్ము లెడలె గాండీవములా
వు న్నీభుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ. 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి నెలవు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్లొ యొండుభంగి యై తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు సెప్పవన్న పార్థ. 198

చ. పిడుగులయట్ల తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజి నె
ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము [1]లొక్కట నిప్డు పొల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమ్మతివిహీనపుజంతువు [2]నేమి సేట్లకుం
జెడుటకు నొక్క విస్మయము చెందెదు డెంద మలంతఁ బొందెదున్. 199

వ. అని యిట్లు తన్ను నిందించుకొనుచుఁ గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుం
డతని కిట్లనియె నిది యొక్క కవచధారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ
యెఱుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱిఁగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెఱుంగు
టెఱుంగు గావింప వలయు నిమ్మెయి మైమఱువు త్రిలోకంబుల కభేద్యం బగు

1. లక్కట యిప్డు. 2. నేమి సేతకుం.

టయు నీవు నెఱుంగుదు వెఱెంగియు నన్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును వస్తుప్రకారంబులు నీయెఱుంగనియవియుం గలవే యది యట్లుండె నితండు దీని నగ్గురుకరుణం బడసినవాఁడై. 200

క. విను మాఁటదివోలెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచికొన్నాఁ
డనఘ యిటులైన నెట్లగు, నని యెఱుఁగఁడు దీనివిధము లన్నియుఁ దెలియన్.

క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే
నీవిభునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగ నీక యలఁచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరపతికి నొక్క మహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నా కొసంగె నది నిఖిలకవచనిర్భేదనశీలం బై యుండు దాన నిమ్మెయిమలు వలువుల్లో సేసెద. 203

క. అని వేస నాదివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మగునట్టులు గా
గొనయమునఁ జేర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్. 204

తే. అధిప సర్వాస్త్రఘాతి యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ [1]దెగయంద తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు నట్లది వమ్ము గాఁగ
నెఱేఁగి వెఱఁ గంది హరి కతఁ డిట్టు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్రు నస్త్రప్రభావంబున నవ్విశిఖంబు వినిహతం బయ్యెఁ బునఃప్రయోగంబు సేసిన నది యొప్పమి సేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం జూడు మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక, యమ్ముల ము న్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూ,ర్యమ్ములునుం గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్. 207

ఆ. అలిగి యపుడు గఱచియన్నరుఁ డానృపు, తురగములను సూతుఁ దునిమివైచి
రథము నఱికి యధికరయమునఁ దఱచుగ, నాటెఁ గరతలముల నారసములు. 208

వ. ఇట్లు విరథుండును వికలహస్తుండును నై విషణ్ణుం డగు నన్నరనాథుండు వెడం గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొండొక కవచంబు దొడిగె నర్యోధరు గనుంగొని శీఘ్రంబునం దత్సైనికోత్తములు చతురంగబహుబలంబుతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుఁగులసోనలు గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అఱిముఱిఁ ద్రెళ్ళెఁ దేరులు గజావళి కూలెఁ దురంగమాంగము
ల్గిఱిగొనియెఁ మహిన్ భటులు లెక్కకు మిక్కిలి సేన పాడుగా
నలు మయి రప్పు కృష్ణుఁడు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచుగ నొత్తె నిర్మథితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగు నర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబుల నావహింప, నధిప నలుగడఁ బఱచె సైన్యంబు కలఁగి.

1. కెఱయంగఁ.

వ. ఇత్తెఱంగున. 212
క. మును సంకటపడి మూఁకలు, గనుకని విచ్చుటయుఁ బిదప గాండివి మెఱసెం
బొనుఁగుపడి యుండి తగుగా, డ్పున మండుమహానలంబుపోల్కి మహీశా. 213
వ. అయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షకం బైన బలంబు సంక్షోభసహితం బగు నుత్సా
హంబునం బొదలి శంఖభేరీపణవాదిక్వణ నమేదుర సింహనాదభరితరోదసీకుహరం
బయ్యె నచ్చిడిముడిపడుట యవలోకించి. 214
క. మందస్మితసుందరవద, నేందు లగుచు హరియు నరుఁడు నేత్తెఱఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవ, న్నందనుపై నురవడించినం గని కడఁకన్. 215

వృషసేనుండు లోనగు సేనమంద్రు రథికు లొక్కట పెట్ట యర్జునుపైఁ గవియుట

క. వారలఁ బొదువ నడరుబలు, తేరులమొత్తముల మిగిలి దీప్తపటురథో
దారు లగుచు సేనమంద్రురు, వీరులు దఱిమిరి నిశాంతవేగోజ్జ్వలు లై. 216
వ. వా రెవ్వ రెవ్వ రం టేని. 217
క. దండిమగ లైనవృషసే, నుండు శల్యుఁడు సైంధవుండునుం గృపుఁడును గ
ర్ణుండు గురునందనుఁడు శ, ల్యుండును భూరిశ్రవుండు నుర్వీనాథా. 218
వ. అందఱు నొక్కమొగం బై. 219
క. తన దైనప్రతిన నెఱపుట, కును ముఖ్యోపాయ మది యగుట నట్లు సుయో
ధనుఁ బరిమార్పఁ గడఁగుఫల్గునుఁ దలపడి రాత్మశంఖఘోషంబులతోన్. 220
క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బి ట్టొత్తె నరుండు పెక్కుపిడుగులమ్రోఁతల
బెట్టు పఱచుతన్నినదము, పుట్టించెను దిగులు నీదుపుత్త్రకుసేనన్. 221
తే. చెవులు బీఁటలువారంగఁ జెలఁగునమ్మ, హారవమ్మున కులుకక యతనిమీఁద
విభుఁడుఁ గర్ణాదులును శరవృష్టి గురిసి, గడరి సైంధవుదిక్కున కడ్డపడుచు. 222
వ. ఆసమయంబున నశ్వత్థామ యుబ్బి డెబ్బదిమూఁడు మార్గణంబుల మురవైరిని
భల్లత్రయంబునం బార్థుని నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన
నవ్వాసవి యతని నూటయాఱింటను గర్ణునిఁ బదింటను వృషసేనుని మూఁటను
నొప్పించి యొక్క కత్తివాతియమ్మున శల్యుచాపంబు ముష్టికిం ద్రుంచిన. 223
సీ. వేగంబ వే ఱొక్కవిలు గొని మద్రేశుఁ డతనిపైఁ దొమ్మిదియమ్ము లేయ
ముప్పది రెంటను మూఁట నేనింటను బదియింట నలువది బాణములను
గర్ణభూరిశ్రవఃకర్ణనందనకృపగురుపుత్త్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గోవిందుమై సప్తతివిశిఖములును
తే. ద్రౌణి నిగిడించె నట్టిసందడి జయద్రథుండు వారలమఱువున నుండి పఱపె
సరభసముగఁ ద్రిసప్తతిసాయకంబు, లమ్మహాబాహుదెసఁ గౌరవాధినాథ. 224
వ. ఇట్లు పెక్కం డ్రొక్కపెట్ట పై నేసినం గినుక నూనిననవ్వు రౌద్రరసంబు
నలంకరింప. 225

క. వడి రాధేయుని నాతని, కొడుకును బండ్రెంట మూఁటఁ గుదియించుచుఁ గ
వ్వడి యొకబలుతూపున నె,క్కుడురయమునఁ దునిమె శల్యుకోదండంబున్. 226

ఆ. తునిమి తోన యతనిఁ దొమ్మిదియమ్ముల, స్రుక్కఁ జేసి మూఁట సోమదత్త
తనయు నెనిమిదింట ద్రౌణిని నిరువదే,నింటఁ గృపుని నొంచి నిలువరించె. 227

వ. మఱియు నిరువదిమెఱుంగువాలమ్ము లశ్వత్థామయంగంబునం గ్రుచ్చె నిట్లందఱ తోడను గ్రందుకయ్యంబు సేయుసమయంబున నొక్కొక్కమఱి వారిపిఱుంద [1]నోర పాఱందోఁచుజయద్రథు నేయం దీఱ కున్నం దమకంబున నెడనెడ నఱి ముఱిం దద్రథంబుదెసకు నతఁడు పాఱ విడిచినవిశిఖంబులు నూఱు గల వప్పుడు భూరిశ్రవుండు వాసుదేవునిచేతిమునికోల నొకకోలం దునిమి కదిసి క్రీడిమేనం ద్రిసప్తతిశరంబులు వరఁగించెం దక్కటివారును నొక్క మొగిం గ్రూరనారాచం బులు గుప్పించి నొప్పించిన. 228

శా. కోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచుం గోదండటంకారలీ
లాపూర్ణంబుగ భూనభోంతర మతం డయ్యోధులన్ బాణజా
లాపాతంబునఁ దూల నేసి చటులవ్యాపారఘోరానిలా
క్షేపక్షోభితవారివాహచయభంగిం జూపె నే పారఁగాన్. 229

వ. ఇట్లు విచ్చియుం గూడికొని మూఁకలం గూర్చికొని యొండొరులం బురికొల్పికొని.

క. ఆరథికు లొక్క మొగి న,వ్వీరునిపైఁ గవియుటయును విస్ఫురితశరా
సార మతఁడు నిగిడించిన, వారిబలము లెల్ల రక్తవారిం దేలెన్. 231

వ. ఇత్తెఱంగునం దెరలుచుం బొదవుచు భవదీయసైనికలోకంబు పోక పెనంగె ననిన విని యప్పు డేమేమి యుడియాలంబులతో నెవ్వరెవ్వరిసిడంబులు మెఱసి యుండె నని యాంబికేయుం డడిగిన సంజయుం డిట్లనియె. 232

గీ. ప్రస్ఫురద్వానరపతియును సింహలాంగూలంబు నుజ్జ్వలగోవృషంబు
వారణకక్ష్యయు భూరిమయూరంబు సితయుఁ గాంచనసింధురంబు
రత్నయూపంబును రజతవరాహంబు నుద్దీప్యమానమహోరగంబుఁ
గేతనంబుల నొప్పఁ గ్రీడికి నాచార్యసుతునకుఁ గృపునకు సూతజునకు

తే. నతనినందనునకు మద్రావనీశ్వ,రునకు శలునకు భూరిశ్రవునకు సైంధ
వునకు రారాజునకు నిట్లుతనరి మెఱయుఁ, బదిసిడంబులు నభమునఁ బ్రభలునిగుడ.

క. మనతొమ్మిదిసిడములకం,టెను నుజ్జ్వల మగుచు నొక్కటియ పెక్కై యొం
దును దాన తోఁచు నయ్యు,ర్జునుసిడము మహోగ్రతం గురుక్షితినాథా. 234

తే. అనుడు నమ్మేదినీశుఁ డి ట్లనియె నట్లు, క్రీడి విస్మయావహరణక్రీడ సలుప
గురునిదర్పంబుచే నాఁకగొనినధర్మ, సూనుసైన్యంబు లెట్లయ్యె సూతతనయ.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 236

---

1. నరవాఱు.

క. అయ్యెడ [1]ఖేచరులకు వెఱఁ, గయ్యెడుచందమున నట్టియవసరమున బ
ల్కయ్యము గురునిబలముతో, నయ్యె యుధిష్ఠిరబలోచ్చయంబున కధిపా. 237

వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్క్షత్త్రుని క్షేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్వుం
డును నకులుని వికర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర
దత్తుండును దలపడిరి శల్యుండు సేనాముఖంబునకు వచ్చుచుం బోవుచున్న
వాఁడగుట నుచితంబు మెయి నచ్చటియనికిఁ జొచ్చి ద్రౌపదేయులం దాఁకె భీమ
సేనుని నలంబుసుండును ధర్మనందను నాచార్యుండును మార్కొని రప్పు
డయ్యుధిష్ఠిరుండు. 238

ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధము సేసి యోడిపోవుట

క. గురు మెయిఁ దొమ్మిది సునిశిత, శరముల నిసుచుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతని, యురస్థలము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్. 239

క. రథమును నశ్వమ్ముల సా, రథిఁ దన్నును గప్పుశరపరంపర లెల్లన్
వృథ సేసెం గరలఘుతా, ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240

చ. అలిగి గురుండు ధర్మజుశరాసన మేత్తెఱఁ ద్రుంచి పెక్కు ల
మ్ముల సతురంగసూతముగ ముంచె రథం బది యెల్లఁ జూచి సే
నలతఁడు పేర్చె నిమ్మనుజనాథుఁడు చచ్చునొ యోడి పాఱునో
బలిమిఁ దొఱంగి పట్టువడి పాడఱి పోవునొ యంచు నున్నెడన్. 241

క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసు, తుం డానిబిడాస్త్రసంతతులు రయము మెయిన్
ఖండించి తీవ్రరశ్ముల, మండెడుఘనశక్తి వైచె మార్తురు దలఁకన్. 242

సీ. శక్తి నాచార్యునిశక్తి మాయించుఁ బొమ్మని చూపఱెల్లను నట్టు లెత్తి
రక్కుంభసంభవుఁ డపుడు బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబు సేసిన నుగ్రభంగి
నయ్యస్త్ర మాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ గలపి యుధిష్ఠిరువలను నిగుడ
నమ్మహీపవిభుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతనిమేన
తే. నైదుదూపులు నాటి శరాసనంబుఁ, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధురత నతఁడు
పఱియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటులపావకజ్వాలలు చదల నిగుడ. 243

వ. ద్రోణుండు కోపించి. 244

తే. ధర్మతనయు రథ్యంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దునుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వబాహుండు నై యూరకుండె నధిప. 245

క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నేఁ, యను బొడువను జేతు లాడ కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజద్విపసముదయముల మడియించె వెసన్.

1. నభశ్చరుల వెఱఁ.

క. పోనీఁడు పోదువుఁ గుంతీ,సూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపఱగము ల
మ్మానవపతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కెం బాఱి పిన్నతమ్మునిరథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె నట్టియెడ. 248

తే. క్షేమధూర్తి బృహత్క్షత్త్రు శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు [1]రయంబు
వఱలఁ గొని హయసారథిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్వుఁడు త్రిగర్తులు వొంగఁగ ధృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినన్ మొగమునం దళుకొత్తెడు కెంపుసొంపుతోఁ
జిడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునన్ ఘనశక్తి నాతఁ డె
క్కుడుముద మొప్ప నానృపతిఁ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలపడి దోర్విలాసంబు మెఱయం బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీటడఁగించి శరాసనంబుతోఁ
సూతునికంఠముం దునిమి స్రుక్కఁగ నంగము బాణపంచక
స్యూతము సేయ నీదుతనయుం డరిగెన్ నిరమిత్త్రు తేఱిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తఱిమి సహదేవుఁ డాత్రిగర్తక్షితీశ
తనయుఁ డగునిరమిత్త్రునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వనేసి రాఘవుఁడు మెఱయు
తెఱఁగు తోఁప నీసేనకు వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాఁకి వికర్ణుం, డొకపరి గైనను బెనంగ నోపక తిరిగెన్
సకలబలముఁ జూడఁగ బ్రాతికిఁ బైకొని యడరి తగరు తెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు సాత్యకినస్త్రవృష్టి, [2]ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁ బొరిగొని చటులవృత్తిఁ, జంపె నమ్మగధక్షితీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రౌపదీపుత్త్రుల నేవుర నైదైదుబాణంబుల నేసి మఱియును మార్గణనికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వా రాసోమదత్తి నొక్కుమ్మడిం జుట్టుముట్టిన నతం డంపఱ కన్నిరూపు లై యేపునం బెనంగుచుండ. 257

చ. హరిసుతసూతి మావుల బకాంతకసూనుఁడు చాపమున్ యుధి
ష్ఠిరతనయుండు కేతువుఁ గడిందిమగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

1. రయమునఁ, గొనుచు హయరథసూతకేతనయుతముగ. 2. ముంచుటయును నతండు కోపించి.

బోరిగొనియెన్ వెసన్ నకులపుత్త్రకుఁ డిమ్మెయిఁ జిక్కి వడ్డఁ జె
చ్చెర సహదేవనందనుఁడు సేసె శిరంబును మేను వేఱుగాన్. 258

సీ. వెస మారుతియు నలంబుసుఁడును బోరుచో నద్ధానవేంద్రు నియంపబలువు
చేత నతండు మూర్ఛిల్లి యాలోనన తెలిసి కాటుకకొండపోలుపు గెలుచు
నాతనిమేను పెల్లలరినమోదువు తెఱఁగుగాఁ జేసిన నుఱక వాఁడు
మాయావిలాసోగ్రకాయంబు గైకొని యఖిలదిక్కులఁ దోఁచి నిఖిలబలము
తే. నుఱిపి నెత్తురుటేఱులు పఱపి భీమ,సేన మాయన్న బకుని నా లేనిచోట
నట్లు సేసితి గాక నీయలవుఁ జలము, నింక మెఱయంగ వచ్చునె యేను గలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు కనుఁగవ నడరఁ గినిసి
యుజ్జ్వలత్వాష్ట్రబాణప్రయోగమునఁ బ్ర
భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ వాయఁ జేసి
[1]తఱిమి యేసి యారక్కసుఁ బఱపె నధిప. 260

వ. ఇవ్విధంబున మనదిక్కునఁ జేయం గలవారలచావును నోటమియుం జూచి మూఁకలు కలంగినం గుంభసంభవుండు రోషసంరక్తలోచనుం డయి తలకడచి సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షవీరులఁ గ్రూరనారాచనిచయంబుల నిలువరించి నెఱయం బొలిచి నిలిచి మెఱయుటయును. 261

చ. తఱిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణుమీఁద నే
త్తెఱ నడతేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబుసుఁ డమ్మహాసుసం
గఱియఁగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చి సాత్యకిం
బిఱిఁదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్. 262

అలంబుసుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

తే. భూరిచక్రంబు వెస నలంబుసుఁడు వైవఁ
బెలుచ గద వైచి పొడిసేసె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచుకరణి యయ్యె
మూఁక నత్తునియలు వెసఁ దాఁకునప్డు. 263

క. ఆచక్రం బట్లయిన ని,శాచరపతి వివిధశక్తిజాలము పఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ,మ్మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్. 264

వ. ఇట్లు తొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును. 265

మ. బహుహేతిప్రకరంబులన్ బహువిధోపాయంబులన్ విస్ఫుర
ద్బహుమాయాకృతరూపజాలముల శుంభద్వీరసంరూఢి మై
మహి యల్లాడఁగఁ బోరఁ బాండుతనయుల్ మాత్సర్యధుర్యాత్ము లై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబుసు శరచ్ఛన్నాంగునిం జేసినన్. 266

1. బల్లిదుం డగురక్కసుఁ.

సీ. అతఁడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావలి మొఱఁగి దావానలముక్త మైన
కరివిధంబున వ్రేఁగి యిరువదేనమ్ముల ననిలజు ధర్మనందనుని మూఁట
సహదేవు ద్రౌపదీసంభవులను హిడింబాసుతు నైదైదు బాణములను
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రమ మొప్ప నేసి యార్చిన నల్గియింతవట్టు

తే. రథికవరులును గిట్టి మార్గణచయంబు
లొక్కమొగిఁ దొరఁగింప వాఁ డుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప. 267

వ. ఇట్లు విరథుం డయి యలంబుసుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకా
సారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మాయతిసుతుండును దేవ డిగ్గి యఁగ్గలం బగు
మాయాకృతమార్గణజాలంబున నది తూలించి గదవైచిన నక్కిమ్మీరానుజుండు
పీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును
గృపాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిరువురును సుడిగాడ్పునం దొడరి తిరు
గుడువడుమొగిళ్లచాడ్పున నొప్పి యొరయుఁ బెనంగుడేగలచందంబునఁ జిత్రగ
తులం బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలపడిన బెబ్బులులకరణి నొండొ
రుల మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొకళ్లొకళ్ల కంఠంబులు లక్ష్యంబు
లుగాఁ గరవాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన
మల్లయుద్ధసన్నద్ధు లై కిట్టుచుం బట్టుచుఁ బాయుచు వ్రేయుచు నొడుచుచుం
బొడుచుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబు నేనఁకు
వెఱఁగు పుట్టింపం బోరాడి రట్టిరయెడఁ బకావరజుండు డస్సినం బవమానపౌత్రుం
డు పడవైచి తాను మీఁదై జానుకూర్పరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబు
లుంబోలెఁ బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితొడలు నెమ్ములు నొక్కమ్మడిం
బొడిపొడిసేసి నుఱిపిడికిం జొచ్చినప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి
చంపి పొంపిరివోవు మగంటిమిం బేర్చి యార్చినం బాండవబలంబుల సింహనాదం
బులుఁ దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున
కభివందనంబుసేసిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధా
ఘ్రాణంబును జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

ఉ. అంతకు ముక్కఁ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డద్భుతవిక్రముఁ డద్దెసఁ సము
ద్ధాంతతఁ బేర్చి వార లటు దార్కొని మిన్నక పోవ నేర్తు రే
కొం తయినన్ రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకిఁ దఱిమి మనమెన నుఱుము
సేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మార్కొని యిరువదేనుకుప్పెకోలల నతనిచే

నేటులు వడి మూఁడునారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ
ద్బాణంబుల నొంచిన ధనుర్ధరుండు తొమ్మిదియమ్ము లెమ్ములం గీలించి. 270

క. మఱియును శరశతకము మెయిఁ, గిఱిగొలిపిన వృష్ణివరుఁడు కినియఁగ లే కే
పఱి యున్నఁ జూచి యార్చుచు, మెఱసిరి నీతనయు లుబ్బు మిగిలి నరేంద్రా.

వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాది యోధవరుల
నాలోకించి. 272

ఆ. పులుఁగుఁ ద్రాటఁ బట్టి యలయించి యాడెడు, బాలునట్లపోలె బాణగురుఁడు
కడఁగి కృష్ణుననుజుఁ గారించుచున్నవాఁ, డతనిఁ బొదువుఁ డిపని కడ్డపడుఁడు.

వ. భీమసేనపురస్సరులై కవియుం డనుచుం దానును దలుముటయు నాసైనికోత్త
ములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గదిసిన. 274

క. విందులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్మితుఁ డై యెదిర్చి మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కవ్విధము రోమహర్షణ మయ్యెన్. 275

వ. అట్టియెడ. 276

క. ఇరువదియేవురుపాంచా,లురు నూర్వురు కేకయులును లూనాంగకు లై
ధరఁ దొరఁగిరి పెఱమొత్తము, కరినికరము రొంపిఁ బడినగతి నుండె నృపా. 277

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులు పైఁ బెట్టం జాలక సొలసి
యున్న సమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి
గాండీవగుణఘోషంబు కర్ణగోచరంబు గామికి మనంబు కలంగ నెలుంగు
కుత్తుకం దగుల సాత్యకితో ని ట్లనియె. 278

ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట

చ. ఒక్కఁడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కడయ్యె న
ద్దిక్కునఁ బాంచజన్యము యుదీర్ణత మ్రోయఁ దొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు తీర్పఁగ నుదగ్రుఁడు బంధుఁడు లేమి వేఁడెదన్. 279

క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుఁడు,న్గురుఁడుఁ గదా నీకు నర్జునుం డుపకృతిత
త్పరు లై నెగడెదు రుత్తమ,పురుషులు వేచుతఱి వచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280

చ. దురమున బంధుమిత్రులకుఁ దోడ్పడు టెంపును ధాత్రి యెల్లభూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ సుకృతంబు లెన్నుచో
సరియుగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా
హారి నను నాసుహృజ్జనుల నందఱఁ గాచుటఁ గ్రీడిఁ గావవే. 281

క. గురుపుత్రకర్ణమద్రే,శ్వరకృపభూరిశ్రవసులు శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకు నై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె నాకుం జూడన్. 282

క. ఆమోము నాభుజంబులు, నామేనుం గలదె కేశవానుజ యెచ్చో

నేమగలకు నమ్మార్తికి, [1]నేమిదలంచునొకో దైవ మెయ్యది తుదియో. 283

ఉ. ద్వైతవనంబునందు [2]గుణధన్యుఁడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ర్ధూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుఁడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
బ్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284

క. హరియొకఁడు నీ వొకండవుఁ, బరమాప్తులు కలిమి నరుఁడు భారపుఁబనికిం
జోర నలుకఁడు నీకూరిమి, పొరపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే. 285

ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబునతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు. 286

క. అతఁ డొకటి యైన నేనే, గతిఁ బోదుం జెప్పుము యెల్లకార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా. 287

క. అలఘుబలుఁడు శైనేయుఁడు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు కోట యంద్రు, రిపులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్. 288

క. హరి గురుఁడు నీకుఁ గ్రీడియు, గురుఁ డిరువురయెడరు దీర్పఁ గోరి గురులకుఁ
గురుఁడ నగునేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 289

క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు, శరములదర్పంబు చూపి చయ్యనఁ జని య
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలుఁడు మెచ్చన్. 290

వ. అనిన విని సాత్యకి ధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నప్పార్థునకు రణంబునం బ్రాణంబులు దాప విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూరకుండుదునే యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట చను చుండి కృష్ణుఁడు విను చుండ నాతోఁ జెప్పిన తెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున [3]నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 292

క. విను సింధురాజువధమును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొక,పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ గాదే. 293

ఆ ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి కలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు నాచార్యుప్రతినయెఱుంగవె యని చెప్పిన నట్లకాక యని ని న్నతనిచే నిక్షేపంబుగాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిన నెఱపునేని విజయుండు జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబ కాదే యది యట్లుండ నిమ్ము నీచిత్తమ్మున వలవని వెఱపు గట్టుకొనియెదవు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథం బప్రతి

1. నేమి దలఁచు నొకో దైవ. 2. గుణవర్యుఁడు. 3. కేఁ.

హాత మనోరథం బగుట యెఱుంగ వలవదే యనుటయు నమ్మహీపతి యతని కి
ట్లనియె. 295

క. అది యగు నైనను నను(బెం,పొదవ(గ(గాచికొని యిచట నుండుటకంటెన్
మది నధికం బై తో(చిన, యది నీ వర్జునుని పాలి కరుగుట నాకున్. 296

క. కడువడి నీ వరుగ(గ వడ,ముడియును నీవెనుక శీఘ్రమున నేయిదుం గ
వ్వడి కుశలి యైన విజయం, బొడ(గూడును మనకు దీని కొడ(బడు మనఘా. 297

చ. ద్రుపదవిరాటకేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయు లు
గ్రపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచు(డరాతివిదారి శిఖండి ధైర్యసా
రపురుషమూర్తి సంగరధురంధరు లిద్దెస(గల్గు(గల్గువా
రపరిమితుల్ కొనందు ద్రుపదాత్మజు(డగ్గుగ(బోర(జేరకిన్. 298

క. విను మాధృష్టద్యుమ్నుం, డనలంబున(గుంభభవవధార్థము గా(బు
ట్టినవా(డు గాదె నాదెస, ననుమానం బేల యొరుప్పు నాశం డతనిన్. 299

వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థుపజ్జం బోవుట బంటుతనంబున
కూనంబు గా దితండునుం బెద్దయుం దఱిమి పలికెను(బోదున కాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధిపతియాననం బాలోకించి. 300

సాత్యకి ధర్మరాజు వేడినచొప్పున నర్జునుకడకు(బోవ సమ్మతించుట

క. భవదీయరక్ష యిమ్మెయి, సువిహిత మగు నేని మేలు చొచ్చెద భేరీ
రవబృంహితహేషాభై,రవకౌరవసేన(గల(గి క్రందుకొనంగన్. 301

శా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొందఱు నృపుల్ రారాజకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయ(బూని విలసత్సంరంభు లై పన్ని యు
న్నా రీదట్టపుమూ(క లెట్టు లగునో నాకో ల్తలం జూడుమీ. 302

క. ఈసేనలు భేదించి భు,జాసంపద వెలయ(బార్థసాహాయ్యం బే
జేసెద నీపం పనియెదు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదురే. 303

క. దవ్వని చూడకు మార్తుర, క్రొవ్వడ(చెద సింధువిభుని(గూల్ప(గడ(గునా
వివ్వచ్చుమెచ్చు తెఱ(గున, నవ్వుచు(గవిసెద మరుద్గణంబులు పొగడన్. 304

వ. రథ్యంబులదగ యుత్తమను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబు సవిశేషసన్నాహంబు
సేయను వలయు ననినం బ్రీతి నొంది యప్పాండవాగ్రజుండు పనుపం దక్షు లైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఘాణం బెత్తితడవి దారుకానుజుం డగు
నాసూతు నుపయుక్తాహారం జేయుటయు వా(డును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు [1]సుకల్పితంబు నేసి సింహధ్వజంబు క్రాలం దెచ్చు నంతకు మున్ను

1. సవిశేషకల్పితంబు.

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుం డై యాప్యాయనమధుపానంబున నెలమిఁ బొంది
యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుం డైనం గౌఁగిలించికొని యతండు దీవించినం
బెండ్లికిం బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చు వచ్చునమ్ములును దొడ
లపైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నర్జునకుం బ్రణామంబు
సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతని కి ట్లనియె. 305

క. అక్కట రా వలవదునా, [1]కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలువు ద్రోణుని,యుక్కునఁ బతి కెడరు పుట్ట కుండఁగ వలయున్. 306

వ. అనవుడు నతం డట్లుకాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీవ ప్రమత్తుండ
వయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు కలుగ నా కెదు
రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం జేర్చినకౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును
మీయన్నను గౌఁగిలించుకొనియెద నని పలికి యవ్వీరుని నిలిపి లేళ్లగమి గనుం
గొను బెబ్బులియుం బోలె నీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు
సాత్యకి సంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున
నివ్వటిల్లఁ బదంపడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు. 307

ఉ. నిర్మలచిత్తభృంగ రమణీయవికస్వరపుండరీకతా
ధర్మనిరూఢ సంసరణతాపనిరాకరణప్రగాఢ స
త్కర్మఫలాకృతీ భువనతా[2]పిభవప్రకృతీ తపఃక్రియా
కర్మఠసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

క. పరిధానప్రావరణీ, కరణాదృతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధురవాహనీకృతోజ్జ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309

మాలిని.—

నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్మ్యధుర్యా
విరతనిరతిభావ్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధనైరూప్యసారా. 310

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

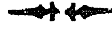
1. కెక్కడియీసేన; కెక్కడ నీసేన. 2. విభవత్ప్రకృతీ.

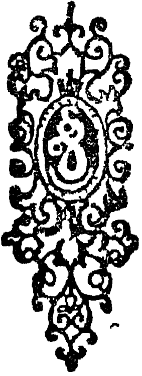
శ్రీ ర స్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము—చతుర్థాశ్వాసము

మత్త్వాయుష్మత్త్వసు
ధీమత్త్వప్రదకటాక్ష దీపితభక్త
స్తోమారామవసంతా
వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా. 1

సాత్యకి మొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. ధర్మపుత్త్రుండు పనుప సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెస నడచుట వినినయాంబి
కేయుఁ డర్జునుఁ గలయ శైనేయుఁ బోవ, విడిచిరే మనవా రని యడుగుటయును.

వ. సంజయుం డతని కిట్లను నట్లు మఱందిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవ
లోకించి యాశినివరుపిఱుందన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభంబున
నెలుం గెత్తి పుఱికొల్పఁ బాండవసైనికులు కవిసిన మనవారును మార్కొనిరి
తదనంతరంబ. 4

క. తలలను గరముల వక్షః, స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యలఁ గప్పెడుసాత్యకికో, ల్తల కోర్వక నీబలము గలంగం బడియెన్. 5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిననేష్వరు నృపాలకూహోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వివ్వచ్చుమఱఁది పెఱనృపాలవర్గము దెరలన్. 6

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభభవుఁ డేఁడుతూపులు పఱపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసె నాతని నగ్గురుఁ డాఱింట నశ్వములను
సూతు నాతని నొంచె నాతఁడయ్యాచార్యునేపుమైఁ బదియును నేఁడు నాఱు
నెనిమిదియును బదునెనిమిదియును శాతశరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల నడికించి సారథి, నొక్కమార్గణమున నుబ్బడంచి
యార్చుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్ములఁ, బొదివెఁ దద్రథంబు మద మెలర్ప. 7

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి. 8

క. నాచేతిబలువు గని నీ, యాచార్యుం డోడి తొలఁగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వోవువాఁడవు, సూచెదు గా కెట్లు నిన్ను స్రుక్కించెదనో. 9

క. అనవుడు ధర్మాత్మజుపను,పున నే గాండీవికడకుఁ బోయెద నన్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మర్హ మది పెద్దలకున్. 10

క. అని పలికి తొలఁగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుఁడు, మనలం బోనీక పెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11

వ. తడసినఁ గర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవ వలయు విను మిదియె బాహ్లికబలం
బదె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసందున వెడలుద
మివి కడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కువఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని
యద్దారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు దోలం దీవ్రబాణంబులు
గురియుచు నగ్గురుండు వెనుతవుల నయ్యాదవసింహుండు సింహవిక్రమంబున
[1]నంగచమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్మ యాతనిం దాఁకి. 12

క. ఆఱమ్ము లతనిమేనం, దూఱం గా నేసి నాల్గు తురగాంగములన్
[2]గీఱించినఁ గని ద్రోణుం, డూఱడి ధర్మజునిదెసకు నున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13

వ. అక్కడ మొగ మయ్యె నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14

క. కృతవర్మయెడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుతూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చి పోవునట్లుగ నేసెన్. 15

వ. వెండియు. 16

చ. విలు దునుమాడి వక్షమున వే పదియమ్ములు నాట నాతఁడు
జ్వలఘనశక్తి వైచి కృతవర్మునిబాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యముల్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుఁడు నిల్చె నితాంతధీరతన్. 17

వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సరం బైన బలంబున కడ్డపడ నవ్వి
ధంబున నతని బెట్టు వఱచి యాశైనేయుం డచటు గడచి చనియె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 18

చ. గురుకృతవర్మముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టినా
దొరలను సైన్యసాగరము దోర్బలసంపద గాసి సేసె న
న్నరుఁ డడిగాక క్రమ్మఱ వినం గడు విస్మయ మిట్లజయ్యుఁ డై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19

మ. హరియుం బార్థుఁడు నట్లు నేర్పు గలబాహాశక్తిమైఁ జొచ్చుచో
దొరలున్ సేనలుఁ బెల్లు గూలుటకు నాదుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిస్ఫారదో

1. నంగచమూభేదంబు. 2. బాఱించినఁ.

స్ఫ్పురణ౯ బ్రస్ఫుట కెట్లు తాను ననుజుల్ [1]శోకించెనో యక్కటా. 20

వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 21

క. నీయవినయంబు పెంపున, నీయాపద సంభవించె నింక వగచినం
బాయునె యితపుల క్రియ శో,కాయత్తుండ వగుట నీకు న ర్హ మె యధిపా. 22

వ. సుస్థిరుండ వై సమర ప్రకారంబు వినుము సాత్యకి య త్తెఱంగునం జని కాంభోజ
సేనం జొచ్చిన నందలి మేటిమగలు తలపడి రట్టియెడం గుంభసంభవుండు. 23

క. కని కృతవర్మకు సారథి, నొనర్చి తన కృత్యమునకు నునిచి కడంగి యా
శినివరు వెనుకొన ధర్మసు,తునివారు లయ్యస్త్రగురునిం దొడర నడరినన్. 24

క. వారిం గృతవర్మ మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి తల్లడపఱుపం
గా రయము గుంది నిలిచిరి, వా రొండొరుం జూచుచును వివర్ణాకృతు లై. 25

వ. ఇట్లు హార్దిక్యబలునిడి కోహటించినరథికులం బురికొలిపికొని వృకోదరుండు
సోదర పుత్త్రమిత్త్ర సహితంబుగా నతనిపైం గవిసె నట్టి సమయంబున నయ్యనిల
జుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్త్రయంబులను ధర్మనందన ద్రుపదులు బాణ
పంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను మత్స్యపతి పదియేనింటను సహదేవుం
డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బది తూపులను
నకులుండు సాయకశతంబునను నొక్కుమ్మడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.

సీ. ఐదై దుశరముల నందఱ బ్రక్కించి భీముని నేడింట బెట్టు వఱచి
ధనువుం గేతనమును దునిమి డెబ్బదితూపు లతిరయంబున నురమాడ నేయ
సోలినయమ్మరుత్సుతుం జూచి యందఱు నాకృతవర్మపై నడరి రంతం
దెలిసి వృకోదరుం డలఘుదారుణ సముజ్జ్వలశ క్తి నాతని వైవ నతండు

తే. ముత్తునియం జేయ దొడ్డవిల్లెత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువట్టు నేయుటయు నాప
మీరనందనుం దక్కటివారి నొంచె
మూండుమూండమ్ము లేసి యవ్వాండిమగండు. 27

తే. అందఱును జుట్టు ముట్టి తీవ్రాస్త్ర[2]జాల,కములంగృతవర్మ నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలు ద్రుంచె నాతండప్పు,డతనిచాపంబుం దునిమె నుగ్రాసివైచి.

క. ఆలోనన భోజపతి౯, వాలమ్ములం బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూల కతండు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29

వ. అప్పుడు. 30

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండమువోలెం గిట్టిన నుదగ్రత సింహానఖోపమస్ఫుర
త్కాండములం దదంగము రథంబుపయిం బడ నేసె భోజనా

1. శోకించిరో. 2. సప్త,కమునం.

థుం డది యాజికిం దొలఁగఁ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం డడంగి పోయినం గని మత్స్యచేదికేకయాదిసైన్యంబులు
బరవసంబు సేసి యురవడించిన నాకృతవర్మ మర్మభేదనస్ఫారనారాచపరంపరా
ప్రవాహంబుల వానినెల్లం గలంచెఁ దత్కాలకలం బాలించి సాత్యకి య ట్లబ్బ
లంబులు వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయునకుం దోడ్పడం బదంపడి పోఁ
దగు రాజువల నారయవలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడిన భారద్వా
జునితోడి సమరంబు సాలించి మరలి యరదంబు వోలుకొని యరుగుదెంచి కృత
వర్మునిం దాఁకి యేసిన నతండును బొగ లేనిమంటచందంబున నుద్దీపించి [1]సాయక
జ్వాలలు నిగిడించిన నవి మగిడించి యాశైనేయుండు. 32

శా. భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయ మొప్పన్ నాల్గిటన్ వాజులం
ద్రెళ్లన్ బెట్టుగ నేసి సూతుతల సందీప్తైకబాణాహతిన్
డొల్లం జేసి యదల్చి యిట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు
త్ఫుల్లాస్యుం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచెం ద్రిగర్తావళిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్మ విరథుం డైన రయంబునం బురికొని యురవడించినపాండవసైన్యం
బులం గని కుంభసంభవుం డాశనివరువిక్రమవిహారంబున కడ్డపడం గడంగక
యాసైన్యంబులసంరంభంబుం దనవిజృంభణంబున వారించి నిలిచె ని త్తెఱంగునం
ద్రిగర్తసేనఁ జిక్కువఱిచి తఱిమి చనునయ్యాదవరత్నంబుప్రయత్నంబునకు
భంగంబు సేయ నుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాంధుం
డయి మార్కొనుటయు 34

జలసంధుం డను రాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

క. ప్రదరప్రవాహమున న, మ్మదవద్ద్విరదంబుపటుగమన ముడిపి ముదం
బొదవిన సాత్యకి విలు బె, ట్టు దునిమె నమ్మగనాథుఁడు మహోగ్రుం డై. 35

తే. తునిమి నవ్వుచు నేఁబదితూపు లురము, నందు నాటిన శైనేయుఁ డలిగి బెట్టి
దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నఱకి, యుఱక యఱువదియమ్ములు నఱపె మేన. 36

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పటుగతి నాశినిప్రవరుబాహువు దోమరకీలితంబు సే
యుటయును గాక త్రుంచె ధను వుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁ డు
త్కట మగునల్క నొండువిలు గైకొని వాని నికృత్తహస్తునిం
ద్రుటితశిరస్కునిం బ్రదరధూతమదావళుఁ జేసి యార్చినన్. 33

క. వెలుకుఱె యచ్చటిమూకలు, కలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకున్
బలియురఁ గృతవర్మాదుల, నిలిపి గురుఁడు వచ్చి యాతనిప్రభుఁ దాఁకెన్. 39

వ. ఇవ్విధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణ దుస్సహ
వికర్ణ దుర్ముఖ దుశ్శాసన చిత్రసేనప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

1. సాయకజాలంబులు నిగిడించిన.

మిక్కుటం బగుతూర్యరవంబులతోఁ జెక్కుమ్ముల సాత్యకిం బొదువ నత్తుములంబునకు దుర్యోధనుం డేతెంచి తమ్ములం గలసినం గనుంగొని గురుండు వారలతని కోపుదు రనుబుద్ధిఁ బాండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతానుజుం డారథికు లందఱ కన్నిరూపు లయి వారల శరాసారంబులు నివారించుచు నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించుచుండ నక్కౌరవేశ్వరుం డుద్దామగతినిఁ గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్రాశుగముల నొంచుటయు నీదుసుతు లెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తసునితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొక్కొక్కని నయి దయిదు దృఢమహోగ్రాస్త్రముల౯
స్రుక్కించి యొనిమిదిటఁ జేరుక్కున నక్కురునృపాలునొడలం గ్రుచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతుమేను నిం
తింతలు వ్రయ్యలై పడఁగ నేసిన బెగ్గిలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు పాఱె సేన కలఁగంబడి మ్రోయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు పాఱి చిత్రసేనునరదం బెక్కి నక్కోలాహలం బాలించి కృతవర్మ తన రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యురవడి నరుగుదెంచినం గని శినిపుంగవుండును నిజస్యందనంబు సమ్ముఖంబు సేయించె నయ్యిరువురుం గొఱవి కొఱవిం దాఁకిన తెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు పరఁగించుచుం బోరునెడ జనార్దనానుజుండు హార్దిక్యు నతిక్రమించి. 44

తే. హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు [1]వెరిఁగిన దొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పో నేయఁ జచ్చినట్ల
మూర్ఛ వోయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇత్తెఱంగునం దేరిపయిఁ గూలినకృతవర్మం [2]దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిఱి సన్నద్ధుం డై మరలి చని యొప్పటినెలవున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట సనుట సైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. [3]మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూఁట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాటినఁ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతఁడు నరవరముఖ్యా.

వ ఆరథికవరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించె నిట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచు దురంగంబులయుం గం

1. గిఱిగొనుదొడ్డ. 2. దెగిన వానిగాఁ. 3. ఎగువఁ.

బుల రుధిరంబులు పూరించుచు సారథుల నొప్పించుచు మేనుల వాలమ్ములు
గుప్పించుచు నసదృశంబులగు కరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు.

మ. ధనురాచార్యుఁడు కేశవానుజుధనుర్దండంబు ద్రుంచెన్ గదం
గొని వైచెన్ వడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెడం గ్రూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్దర్పదుర్దాంతుఁడై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్. 49

ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁ జేసి తేరు దాఁకెఁ
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానక యతఁడు త, ద్బాహుశాఖ నొంచెఁ బటుశరమున.

వ. నొంచినం గోపించి. 51

క. చాపాచార్యుఁడు సాత్యకి, చాపము దునుమాడి సూతు సమ్మూర్ఛితుఁగా
నేపారి యేయ రథ్య, వ్యాపారము దాన నడపి యతఁ డని చేసెన్. 52

వ. ఆలోన నతని రథచోదకుండు దెలిసిన నెఱిమిం బొంది. 53

క. బలువిడి బహుభంగుల నుజ్జ్వలశరములఁ బోరి ఘోరి శైనేయుఁడు బె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగాఁ బఱచె ద్రోణుతురగములు వెసన్. 54

ఆ. అచటి రాజలోక మగ్గురునరదంబు, సనినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున
నాఁగికొనుఁడు పట్టుఁ డదలుపుఁ డేయుఁడ, శ్వముల ననఁగఁ దెరలె సైన్యసమితి.

వ. ఇవ్విధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియు పోకగాఁ బోయి
సన్నద్ధుండై సముద్ధతం బైనపాంచాలబలంబుచేతం గలంగుతనమూఁకలం బురి
కొలిపికొని కుంభసంభవుం డవష్టంభవిజృంభణంబున సేనాముఖంబునం బొలిచి
నిలిచె నిత్తెఱంగున ద్రోణకృతవర్మదుర్యోధనాదులగు జెట్టిజోదుల బెట్టు వఱచి
చిఱున వ్వొలయ సాత్యకి సారథితో ని ట్లనియె. 56

క. ఇక్కడఁ గృష్ణులతేజము, నక్కడ బవమాననందనాదిజనులపే
రుక్కును గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రుసేనలచేతన్. 57

వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు రయంబునం బఱపం బంచిన
వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణం బగున త్తేరు నీవారికి
దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు చనుచందంబున. 58

సుదర్శనుఁ డనురాజు సాత్యకితోఁ యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

క. అహగఁగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడి[1]యె దర్ప మలర న
య్యిరువురుఁ బెనంగుటయు న, చ్చెరువుం గావించె నచటి సేనల కెల్లన్. 59

వ. అట్టియెడ నమ్మహీనాథుండు. 60

క. పలుదునియలు సేయుచుఁ దూ, పులు దన దెసఁ[2]జేరనీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదుత్తమాంగ మేర్పడ నఱకెన్. 61

1. యదల్చెఁ బెలుచ నయ్యిరు. 2. బెరయనీక.

వ. నఱికి నిజసారథిం జూచి. 62

క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు నులికాలువ లీ
నరపతుల సరకుగొన నీ, వరదము చననిమ్ము నేఁటియని కలయకుమీ. 63

వ. అనవుడు వాఁడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగరంబున నేమి సేయుదు నెవ్వనిపైఁ దేరు నడుపుదు ననిన విని శినివరుండు విద్వచ్ఛుచేతం జచ్చినకరితురగనరనికాయంబులతిట్టలు చూపి యజ్ఞాడం దేరు వఱపు మదె గాండీవగుణచండనాదంబు వీతెంచుచున్నయది నేఁడు పాండవమధ్యముం డిచ్చిన ధనుర్విద్యావిలాసంబు మెఱయను బాండుసూనుల కేను జేయుభక్తిస్నేహంబులు నెఱపను వలయు నాకడంక గని కురువిభుం డిరుపురుషల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగునట్లు సేసెద నని పలుకు నవసరంబున నద్దెసం గాంభోజయవనసైన్యంబు లతని కడ్డపడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుణంబు సారించి యబ్బలంబువలనికిఁ దేరు పఱపించి. 64

క. నానాస్త్రంబులు ముందఱ, వే నిగుడఁ బడలు వడినవీరభటులపై
నేనుంగుల గుట్టంబుల, పీనుంగులమీఁదఁ దేరు పెలుచం బఱపెన్. 65

వ. ఇవ్విధంబున వెండియుం గిరాత శక బర్బర పారద యవన ప్రముఖమ్లేచ్ఛసేనల రూపడంచి నీమూఁకలు కలఁగం దఱిసి చిత్రవర్మంబు మైచాయగా నారాచంబులు నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బులివోలెం బోవం బోవ దుర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథ ప్రభృతి రథికనికరంబు రభసంబునం బోకు పోకు మనునెలుంగులతోఁ బిఱిందిదెసం దఱిమినం దత్కలకలంబు విని యతండు సూతు నాలోకించి. 66

క. మందగతిఁ జనుము నావెను,కం దగిలెడుసైన్యజలధి గ్రక్కున శోషిం
పం[1]దీవ్రశరార్చుల నం, దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67

క. అతఁ డట్ల చేయ నబ్బల, మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు
శ్శతియు హయత్రిశతియు వసు,మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మదమెలరారన్.

వ. అంత నిలువక చలంబున నాసేన శైనేయుపై బెట్టు గిట్ట నట్టిరొండ. 69

క. నరతురగద్విరదరథో,త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిరూపుం
బరికించియుఁ గానం ద,త్స్ఫురితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70

క. నరుబాహాస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కుడగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి
స్ఫురణం బల్పము గా దని,సురనికురుంబంబు పొగడుచుం జూచె నృపా. 71

మ. కురుముఖ్యుండును దోడిసైనికులుఁ బెక్కుల్ తూపు లొక్కుమ్మడిం
గురియం బిన్నటినవ్వుతో నతఁడు తత్కోదండసూతాశ్వ కే
తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ డై
వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె నుర్వీనాథ యాసేనకున్. 72

1. దీవ్రతరశరార్చుల, నందఱ వడిఁ బఱపి.

క. కదిసి నరేంద్రుఁడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మానిచి నిశిత
ప్రదరముల నతనియంగము, వొదివె శకుని తోడుపడఁగ భుజబల మలరన్. 74

వ. పొదివిన నొదివిన కోపంబు నాటోపంబున. 75

మ. ధరణీనాథ మురాంతకానుజుఁడు గాంధారేశుచాపంబునుం
గురువంశాగ్రణిసూతుకంఠము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గరమాశ్చర్యము గాఁగఁ ద్రుంచినఁ దురంగస్తోమ మామేదినీ
శ్వరుతే రచ్చటు వాయ నీడ్చికొని పెల్చం బాఱె దుర్వార మై. 76

వ. ఇత్తెఱంగునం బాఱిన. 77

క. తమ్ములు దొరలును నేపఱి, యమ్మనుజాధిపునిపజ్జ కరుగుటయును సై
న్యమ్ము వెఱచఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయరుగుదెస శినిప్రభుఁ డరిగెన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 79

క. పులికిఁ బసులు వాఱినక్రియ, నలవుఁ జలము సిగ్గు విడిచి య ట్లొక్కనికో
ట్లల కోర్వక విఱిగిన పుత్త్రుల నే మని విందు నేను రోయక యింకన్. 80

క. అనుడు నతఁ డవ్విభుని కి, ట్లను నీవును నగ్రసుతుఁడు నవినయములు చే
సినఁ బొటకిల్లినయాపద, విన కుండఁగ వశమె మీఁదు విను తెలియంగాన్. 81

వ. అట్లు గాసి యై కోపించి నీకొడుకు పురికొల్ప నంబష్ఠకొంకణపారదప్రముఖదేశం
బుల బలంబులు దుశ్శాసనపురస్సరంబుగా రయంబునం జని సాత్యకిం జుట్టుముట్టిన
నాజెట్టిమగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు తలకొల్పిన. 82

మ. విఱిగెం బెక్కురథంబు లొక్కమొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
తెఱచై రాలెఁ దురంగమావయవసంతానంబు లింతింత లై
కుఱుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబు లై
పఱచెన్ నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 83

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱి పోవుట

క. రోషమున దుస్ససేనుఁడు, పాషాణప్రదరనిపుణపార్వతికతతిన్
భీషణముగఁ గవియింప జి, గీషం బొదువుటయుఁ జూడ్కిఁ గెం పారంగాన్. 84

క. శినివరుఁ డాఱా లెల్లను, దునియలుగా నేయ మగిడి తొరఁగుచు నవి పై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనుకని నమ్మూఁక విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 85

తే. విచ్చుటయు నడుఁ దాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వెగ డంది పెల్లగిల్లి
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొదలైనయోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 86

వ. ఇవ్విధంబునఁ దనచేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్ను శైనేయు
చన్నదెసం బుట్టిన యకోలాహలం బాకర్ణించుచున్న యగ్గురుం డి ట్లనియె.

క. ఏమి యువరాజ విభునకు, సేమమె సైంధవుని నేమి సేసె నరుఁడు నీ
వేమిటికి ట్లీరథిక, స్తోమముతో విఱిగి తెంపుఁ జొచ్చెద వింకన్. 88

క. అడుకులు దిన్నట్లగునే, కడుపునఁ గుట్టిత్తినపుడు గడుఁ బఱచితి నాఁ
డోడ తెలియఁగక పాండుసుతుల, నుడిగి మఱుఁగ వలసె నిప్పు డోకసాత్యకిచేన్. 89

వ. భీమార్జునుల బారిం బడి యేమి గాఁ గలవాఁడ వని పలికి యలుక వోడమిన నంత నిలువక. 90

చ. మఱచితె యాసభన్ భువనమాన్యగుణోత్తర యాజ్ఞసేని నీ
వఱచినపాటుఁ బాండవులఁ బల్కిన పల్కులు నాఁటిక్రొవ్వు నే
డ్తెఱయును నెందుఁ బోయె రణధీరుల వారల నల్గఁ జేసి సి
గ్గఱి తుది నిట్టులైతి తగునక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91

ఆ. బ్రదుకఁ దలఁచితేనిఁ బాండునందనులకు, నింక నైనఁ బుడమి యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ గార్యంబుఁ జెప్పు మ, వ్వాడఁగు భీష్మబుద్ధి వినక చెడియె. 92

వ. ఇట్లు సేయఁ జాల వైతేని. 93

క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ముం,దట నిడుకొని పోర నున్నతగు రాజుల నె
క్కటి దోలెడిసాత్యకి నీ, వట దఱుముదు గాక యెఱుఁగ నగునే నీకున్. 94

క. అనుటయు నతండు వినియును, వినని చెవులు సేసి మగుడ విక్రమమునకున్
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు [1]పజ్జ సమరంబునకున్. 95

వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెరయం దఱిమి మెఱుంగు వాలమ్ములవేఁడిమి సూపిన. 96

శా. పాంచాల్యావరసూనుసైన్యములు దర్పం బేదుడున్ వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతున్ నొంచి యేనమ్ములు
ద్దండుం డై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్గి దీప్తోజ్జ్వల
చ్చండాస్త్రంబులఁ గూల్చె నాద్రుపదసంజాతున్ మహోదగ్రతన్. 97

వ. ఇట్లు వీరకేతుండు పడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు [2]నగుచిత్రకేతుండును సుధన్వుండును జిత్రవర్మయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోణురథంబు బాణమయంబు సేసిన నతండు. 98

క. వారలరథ్యంబులఁ ద,త్సారథులం బొడవడంచి ధరఁ దొరఁగించెన్
వారిశిరంబులు పువ్వు ల, వారణమెయి ఁడుల్చుగంధవహుఁడుం బోలెన్. 99

వ. అప్పు డాలోకించి ధృష్టద్యుమ్నుండు గొజాయు రంజిల్లుకన్నులం గన్నీ రొలుకం గవిసి కుంభసంభవు నురంబునం గ్రూరనారాచంబులు సొనిపిన మన మూఁకలు హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100

తే. పలకయును వాలునుం గొని యలఘుజవము

---

1. బెసక సైన్యయుతుండై. 2 దలమిగిలి చిత్ర.

మెఱయ నేలకు లంఘించి మెఱుఁగు మెఱచి
నట్లు సని తల గోయుట కప్పళించి
యెగిరె నగ్గురు తేరిపై కేపు మెఱయ. 101

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి
నప్పటికి సాధనంబు లగు జేనకోలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుఁదురులు
గఱచిన వెగడుపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు
వచ్చి విల్లు గొని పెల్లేసిన. 102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ,దురగములు రథంబు ననికిఁ దొలఁగఁదిగువ నా
ధరణిసురోత్తముఁడు బం,ధురపాండవసైన్యసమితిఁ దోలెం బెలుచన్. 103

క. కలశజుని తెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు పాండునృపతనూ
[1]జులదెస సైనికు లెవ్వరు, నలవు మెఱసి కడఁగఁ జాల రైరి నరేంద్రా. 104

వ. అట్టియెడ. 105

ఆ. అవ్విధమునఁ బల్కి యాచార్యుఁ డట పుచ్చు, నరిగి దుస్ససేనుఁ డాశినిప్ర
వీరుఁ దాఁకుటయును గౌరవపతి త్రిగ,ర్తునిబలంబుఁ బనిచెఁ దోడువడఁగ. 106

వ. ఆసంశప్తకులలో దండిమగలు మూఁడువేల రథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్ణి
వీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి పెఱచతురంగబలంబుల
నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగర్తసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది ద్రోణుదెసకుం
బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శైనేయుతోడ నానానిశితశరంబులం
దురంబు సేయ నతండు. 107

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట

క. ధనువు దునిమి నవ్విన నీతనయుఁడు పటుశక్తివైచెఁ దలఁకక యది ప
ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, విను మాతం డతని నొంపువిలు గొని నొంచెన్. 103

ఆ. అలిగి కృష్ణుతమ్ముఁ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను గేతనంబుఁ
దునిమి సొగయనేసియును [2]భీమసేను ప్ర,తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ దెగక చనియె. 109

వ. అట ధర్మజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి
సైన్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన
మనవారును మార్కొని పెనంగి రాశైనేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు
మున్నిటం బెనుఁజోఱ దఱిసి పోవు తెఱఁగునం బోవుచుండె నంత నక్కడఁ గవ్వడి
యును యుగాంతకాలరుద్రునికైవడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తన మునుము
మొనల బారి సమరుచుండె మోహారంబు మొగంబున గురుండునుం గౌంతేయ
బలంబులం బొరిగొను చుండె నివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేతను బ్రజాక్షయం బగు
చుండం గురుపతి భారద్వాజునాజి యరసి పోవవచ్చి యచ్చటం బాండవసైనికుల
సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యొక్కరుండును దలకడచి యమ్మొన వనజవనంబు

1. జులసైనికులం దెవ్వరు. 2. భీమసేనుని, ప్రతిన దలఁచి చంపరాక చనియె.

సొచ్చువారణంబునుంబోలెఁ దఱియం జొచ్చి భీమసేనుం బదిబాణంబులను నకుల
సహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల సాయకత్రయంబులను గేకయు లేవురను
శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూఁటను ధర్మనంద
నుని నైదు తూఁపులను నేసి మఱియు ననేకనరతురగద్విరదరథనికరంబులం బటు
ప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజుండు, నఱకఁ బెఱవారు పొదివిన నుఱక వారి
నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ములవెల్లిఁ దేల్చి, యురవడించి యాసైన్యంబు నుబ్బడంచె. 111

వ. కౌరవపతియు మగిడి యా సైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయ మహీ
నాథుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, నెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా
మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరిస్ఫురణము సూపినఁ దదస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱువది [1]గిఱిగొలుప నాబృహత్క్షత్త్రుం డే
డ్తెఱ సూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱ యొక్కదొడ్డ, నారసమ్మున బిట్టేయ నరవరుండు
త్రెళ్లె శిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ డమ్మహావీరుపై వీఁక నదరి యప్పుడు. 115

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం, బునుబోలెం గవిసి కోలుపులిఁ గోలఁ ద్రే
సినమాడ్కి నేసె నఱువది, సునిశితబాణముల నశ్వసూతయుతముగన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడి గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండొకవింట నొంచె
నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరథుఁ, జేసి యావిలు దునిమినఁ జేవ సెడక. 117

క. గదవైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె
ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుఁడు మడియించె నెడన్. 118

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోనన మెఱుఁగారెడు, వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం
గీలించినఁ [2]బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెన్
ధనురాచార్యుఁడు శీఘ్రం, బున బెబ్బులికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయు
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్గి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్సైనికులు కనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడ వడముడి ధృష్టద్యుమ్నుండు విన నవ్విప్రవరుండ ప్రతిహతతపస్తీవ్రుండు
గాకేమి చూపులన దహించునట్లు తూపులవేఁడిమిం బగఱ రూపడంచు చున్నవాఁ

1. గిల్కొలుపనా. 2. బొడవు నెగసి; బోడిమి సెడి.

డనిన నా ద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునె నాతనిం దలకడచి. 123

ఆ. క్షత్త్రవర్మ గురునిచాపంబు ద్రుంచిన, వేఱె యొక్కదొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁ గొని యతండు మెఱుఁగులు గిఱిగొను, నారసమున వానినామ మడఁచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుఁడు శతాశుగముల్ గురుమేనఁ గ్రుచ్చి తే
రొప్పఱ సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు కన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము నిష్ఠురబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాళి సూతుఁడు దెగన్ హయ లోటఱి క్రేళ్లువాఱఁగాన్. 125

వ. ఇట్లు విరథుం డై చేకితానుం డోటమికోర్చి యమ్మెయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున.

క. పెక్కండ్రు దొరలు దనపై, రుక్కున రూపఱఁగ ద్రోణుఁ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం, డొక్కొ యనఁగ ముదుకఁడయ్యు నుగ్రత మెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబునం బాంచాలపతి యీబ్రాహ్మణుండు వృషభంబులుం బోని భూపా
లుర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలదే
యని కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగు కయ్యంబు సేయు
చుండం బాండవాగ్రజుం డాత్మగతంబున. 128

ధర్మరాజు భీముని నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బాహుసారవి
స్ఫూర్జితు సాత్యకిం బెలుచఁ బోవుటయుం గనుంగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్రుసైన్యముల దొందడి నే మయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేఁగు టెట్లొకో. 129

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, దమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బదంపడి తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁపఁడ ధర్మజుఁ, డెమ్మెయి వాఁడొక్కొ నారె యీయున్నజనుల్. 130

తే. పెక్కుచోటుల నెఱిఁగిన యుక్కు లావుఁ, గలుగునీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడుగలయనయ్యిరువురకెలమి వచ్చుఁ, బనుతు నేనటు శోకంబు వాయవలయు.

వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 132

ఆ. భీముఁ జేర నరిగి బీభత్సు నీతమ్ము
నని యొలుంగు గళమునందుఁ దగుల
నశ్రులొలుక మాటయట సెప్ప లేఁ డతఁ
డార్తి సూచి యిట్టు లనియె నతఁడు. 133

క. ఏము కలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్చు నీకును గఁగన్
భూమీశ తగునె యివ్విధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు మేపని కైనన్. 134

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నక్కడ నప్పుడు పాంచజన్యని
స్స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో
యను[1]వెత నిప్పు డద్దెస భయం[2]బు దిగంబడ నీవు వోయి పా

---

1. వెఱ. 2. బుడిపింపఁగ నీవు.

రథునిఁ గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్. 135

క. నీతమ్ముఁ గుఱ్ఱ రూపసి, నీతివిదుఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భక్తుం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లఁ జేయదె తాల్మిన్. 136

ఆ. అనిన భీముఁ డిట్టు లనియెఁ దద్రథము ర,థ్యముల సారథిని శరాసనంబు
నెఱుఁగు దతనికోలఁది యెఱిఁగినయదియు నీ, కేల వగవ నిపుడ యేను బోదు.

వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణుఁ గృష్ణానుజునిం గలసి యిక్కడ
కెఱుక సేయుదు ననిపలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవు బలి
మియు నతని ప్రతిజ్ఞ తెఱంగును నెఱుంగుదు వేమఱు కుందుము నాకుం బోక
కర్జంబు గాదు కాకున్న నేలినవాని యానతి నడప వలయు ననవుడు నతండు.

క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ ధర్మజు దెసకుం
జనుదెంచువాఁడె ద్రోణుం, డనుమానము దక్కి యుండు మర్జునుకడకున్. 139

వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్ను పలుకుల కూఱడిల్లి యనిలతనయుం డన్న చరణంబులకుం
బ్రణతుం డై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్న యప్పుడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్వీరున కి ట్లనియె. 140

క. విను పాంచజన్యపటునిస్వన మదె యిది మఱఁది గొడరు సైరింపక కృ
ష్ణునిరణము సేయురభసం, బని తలఁచెద నెద్దియు మిద్దగు నధికరయమునన్. 141

వ. అనవుడు సవిశేషకల్పితం బగు రథరవంబును దూర్యనినదంబును దన సింహ
నాదంబునుం జెలగ విశోకుని సారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ
మెఱయం గదలి గోనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలోకించుచు నడరు
నవ్వాడముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శలచిత్రసేనకుండభేదివివింశతి దుర్ముఖ
దుస్సహులును వికర్ణశలవిందానువిందసుముఖ దీర్ఘబాహుసుదర్శనబృందారకు
లును సుహస్తసుషేణదీర్ఘలోచనాభయరౌద్రకర్మసుశర్మదుర్విమోచనులును
వివిధ విశిఖంబులు పరఁగించుటయు లేళ్లగమిం జూచి పొంగుసింగంబుచందం
బునం జెలంగి యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిసి బృందారకుం దెగఁ
జూచి యభయరౌద్రకర్మదుర్విమోచనులను మువ్వుర మూఁడు వెడందదూపులం
దునిమిన. 142

క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నల వేర్పడ నతఁడు విందు ననువిందసుశ
ర్మలఁ జంపి సుదర్శను బెట్టిలపైఁ బడి యప్పుడు సావ నేసె నరేంద్రా. 143

క. పెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి పఱపె రథం బా
తెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱుక యతనిఁ దాఁకి కప్పె నుగ్రాస్త్రములన్.

వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాటించి యక్కుంభసంభవుండు తన
మనంబున వీఁడు వివ్వచ్చునట్ల నన్ననుసరింపఁగలవాఁ డని తలంచి యప్పవన
తనయు నుద్దేశించి. 145

క. నను గెలిచి కాక నీ కిష్టమైన పోరఁగా నెట్లు వచ్చు మును నీతమ్ముం
డనుమతుఁ డై కాదే చొరఁ, గనియె ననుడు నతఁడు కన్నుఁగవఁ గెంపారన్.

క. నరుఁ డొకరథికుని యనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మనుజసేన సురబల మైనం
దెరలిచికొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు నది యట్లుండెన్. 147

చ. ప్రియములు వల్కి నిన్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు కాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్మథితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు తం
డ్రియు గురుఁడుం బ్రియుండు నని ప్రీతి [1]యొనర్చెదఁ బూని వైరికి
జయ మొనరింతు గాక యని సైఁతునె దర్పము సూప కుందునే. 148

వ. అని పలికి. 149

మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజాగర్వంబు సాలించి య
మ్ముదుకం డుర్వికి దాఁటి పోయె నది రశ్మిల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిద మై మ్రోయుచు వచ్చి బల్పిడుగుమాడ్కిం దాఁకుడున్ గుఱ్ఱముల్
సదిసెన్ సారథి మ్రగ్గెఁ దేరు పొలిసెన్ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150

వ. అప్పు డమ్మేటిమగండు. 151

క. మనమూఁక దఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బనయతనివీఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు సెడి పాఱఁగా గురుఁ డంతన్. 152

క. ఒండొక తే రెక్కి సముద్దండతఁ జని భీమసేనుఁ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గం డడఁగక యతఁడు కనలు గదిరినమదితోన్. 153

చ. అరదము డిగ్గి యప్పటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన పైఁ గురియ వంచినమస్తక మొప్పఁ బోవుసుం
దరవృషభంబులీలఁ జని దర్ప మెలర్పఁగ నొక్కచే నొగల్
వెరపునఁ బట్టి తేరు ప్రజ విస్మయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154

భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁ బోవుట

ఆ. నుగ్గునూచమైన నగ్గురుఁ డొండొక, యరద మెక్కి యల్ల నరిగె సేన
మొగమునకు రయంబు మిగుల విశోకుఁడు, తేర భీముఁ డెక్కెఁ దేరు ప్రీతి. 155

వ. ఇవ్విధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు వఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిమ్లేచ్ఛసైన్యంబులునుం బసులు పులికిం బాఱుతెఱంగునం గలంగి పఱచె న ట్లప్రతిహతగతిం బోయి సాత్యకి సమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్ల కడచి యవ్వాడముడి దివ్యరథంబు మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచిం జూచి సింహనాదంబు సేసిన నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును హరియును గర్జారవంబుల గగనంబు నినిచి రమ్మహారావంబు లాకర్ణించి యుధిష్ఠిరుండు భీమసంజ్ఞాపనంబు

1. యొనర్చినఁ...గాక నిను సైఁతునె; యొనర్చెద...మొనరింతుఁ గాకనిన సైఁతునె.

నకు సంతుష్టాంతరంగుం డై తనలోనన యతని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల యొలుంగులు వినం గనుటకుం బొంగుచు నప్పార్థుండు తన ప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి తన్నుం గౌఁగిలించికొనుటం గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మెయిం దమ్ములు బంధులుం దెగం బొలియుట తెలిసి యయినను దీరునకుం జొచ్చి యున్నవారి నైనం గాచికొనునొకో యని యూహించుచుఁ గయ్యంబు సేయు చుండె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 156

ఆ. ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, మార్కొనంగ మగఁటి మనబలమునఁ
గలిగెనే మదాత్మజులఁ గాల్పఁ బుట్టిన, చిచ్చు వాఁడు వానిఁ జెనయు టరిది. 157

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రున కప్డు కర్ణుఁ డ
య్యనిలతనూజు మార్కొని రయంబున వింశతిసాయకంబు లే
సిన నతఁ డేడు తొమ్మిదులు చెచ్చెర నేసి సిడం బొకంట నే
పునఁ గుదియించె నారథికపుంగవు లట్లుతొడంగి యుద్ధతిన్. 158

వ. పెనంగునెడ భీమసేనుండు. 159

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె నతని వెస మరు
త్సూతి యదియుఁ ద్రుంచుచుఁ ద,త్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె దుర్దమలీలన్.

ఆ. విరథుఁ డై యతండు వృషసేనురథ మెక్కఁ,బాఱుటయును గలఁగఁబాఱె సేన
లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యుపాలికిఁ, జనియెఁ దేరు దోలికొని రయమున. 161

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట

వ. చని యడిచిపాటు కదుర నతనితో ని ట్లనియె. 162

క. నరుఁడును సాత్యకియు వృకో,దరుఁడును మనసేనఁ గలఁచెదరు సైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితయేని వారిఁ జొర నీ ననఘా. 163

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెసఁగుజనవా,దము మేలుగఁ దలఁచితొకొ ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక మాటలు వల దీ
క్షోభం బెట్టు లుడుగుఁజెప్పు,మా భవదీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165

చ అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కరూపునన్
మన మొన కైనయాయెడరు మాన్పఁగ నోపినయంత మాన్చెద
న్వినుము విశిష్టకార్య మవనీవర సైంధవుఁ గాచికోల య
ర్జునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి, చినయది యస్థిరపుగెలుపు సెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటు సూవే, మన వెరవును లావుకలిమి మనుజాధిశా. 167

వ. కావున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నద్దెస నున్న కర్ణాదులం

గొని కవ్వడి మొదలగునమ్మువ్వురకుంజాలి [1]సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మేను సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కిన యందఱ నిలువరించుట మేలు నీతో వచ్చుట కర్జంబు గాదు పొమ్మనుటయు నతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపికొనుచు నట సనియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును మున్ను కృతవర్మచేత నివారితులై నరునితోడ [2]నఱుమం జనక కెలని కుఱికి యఱిముఱి మన మొన దెరల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణరావంబులకతంబున నతనియున్న యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయం బాపికొని చొచ్చి వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారల వారింపం గడంగి.

క. ఆయిరువురతో నజ్జన,నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగురణ మం
దాయతనృపచాపము రో,షాయత్తత నుత్తమౌజుఁ డాచ్చుచుఁ దునిమిన్. 169

తే. తునిమి తోడన యుర మాడ సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రా జొండు చాప మెత్తి
యతనిహయముల సారథి నవనిఁ గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 170

క. అరిగి తురగముల సూతుం, బొరిగొన విరథుఁడయి నృపతి పొలివోవక యు
ద్ధురగతి గద గొని చని త,త్తురగంబుల సారథినిఁ జిదుర్పలు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగ్గి తొలంగి రారథికు లమ్మ,హీశుఁ డేతెంచి యెక్కె మద్రేశు తేరు
వారు నీయోధు లిరువుర బారిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁ జనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్ణుండు కౌంతేయుల గెలుచు నని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి రేలెల్లను గన్ను మూయండు. 173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుఁడై, పోయి పోయినట్ల పోయెఁ గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లాతని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టులను నన్నరనాథున కట్లు సూతనం
దనుఁ బొరివుచ్చి భీముఁడు మదంబున నర్జునుదిక్కు పోవఁగాఁ
గని యతఁ డాయితం బయి తగం దనపేరెలుఁగెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృకోదరుఁ డుదగ్రగతిన్ మరలెన్ మహీశ్వరా. 175

వ. అట్లు తార్కొని యర్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరుశరంబులు దూలించుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుల బెట్టువఱుచుచుఁ జాపంబులు విఱుచుచు మైమఱువు లఱువ్రుల్లు సేయుచు మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేఁడిమి సూపి యేపునం బెనంగునెడ నయ్యనిలతనయుండు. 176

1. సింధురాజు ప్రాణంబులు నిర్వ. 2. నఱుగంబడక.

క. విలు దునుము సేసి గుఱ్ఱం,బుల సూతునిఁ బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బులఁ జేడ్పఱిచిన సిగ్గఱి, కలఁగి పఱచి యొండురథముఁ గర్ణుం డెక్కెన్. 177

క. అని విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను నమ్మినబంటు పిఱికియై యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యో,ధనుఁ డేమని తలఁచె నొక్కొ తనచిత్తమునన్. 178

వ. అని యిట్లుండె నాకర్ణునిబింకంబు పిదప నెట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కిట్లనియె. 179

తే. ఆననంబునఁ గ్రోధమహానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముఁ బెనకు
మగటిమియురవడిఁ గవియ నయ్యిరువురకు మ,హాద్భుతం బగుసంగ్రామమయ్యె నధిప.

క. బలుడేగలకైవడి బెబ్బులులపగిది మత్తకరులపోలిక దర్పో
జ్జ్వలసింహంబులచాడ్పున, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి రారథికవరుల్. 181

క. పెనఁగునెడం గర్ణునిది,క్కునఁ జతురంగములు బెట్టుకోత్తల నాభీ
మునిమీఁదఁ గవిసి మంత్రిం,చినయట్టులు గూలె నతనిచేతిబలుపునన్. 182

వ. అనవుడు నాంబికేయుండు. 183

క. త్రొడరెడుకొలఁదియె వానికి, వడముసిభుజవిక్రమంబు వారల మన,మె
ప్పుడు వినమొ కర్ణు వినమో, యసిబీరపుఁదులువ గెలుచు నట పాండవులన్.

ఉ. సూతసుతుండు పాండునృపసూనులఁ బోర జయించునంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనమదాంధుఁడు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ యపేతకళంకులు వారు వారికే
లా తగ వేడి దైవము తలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 185

వ. తాను తమ్ములుం జెడుదు రింతియ కాక యొండు గలదే యది యట్లుండె
భండనంబు తెఱంగు చెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డిట్లనియె. 186

చ. సమసినసేనఁ జూచి రభసంబునఁ గర్ణుఁడు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము చిగురొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్త్రమునకు నొప్పు సేయఁగ నతండు వెసన్ విలు ద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెసఁ బెనంగొన వాహనచోదకుండు నై. 187

వ. అతండు శక్తి వైచిన. 188

క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, తునిమి మరున్నందనుండు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్. 189

క. వాని నెడ నఱికి యప్పవ,మానతనూభవుఁడు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా,సూనుండును సాయకముల [1]సోనలు గురిసెన్. 190

క. చెలఁగుపటుసింహనాదం,బులు ఱంకెలు గాఁగ వారు పోలిచిరి వృషభం
బులక్రియ నొండొరులకు మా,ర్మలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్తరభసోజ్జ్వలులై.

1. సోనఁగ.

ఉ. అత్తఱిఁ గర్ణువిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తుటం
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్పి మహత్ప్రతుఁ డార్చె నార్చినం
జిత్తము తల్లడిల్లఁ గురుసింహుఁడు దుర్జయుఁ బన్ప నాతఁ డ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజగజెట్టిఁ దాఁకినన్. 192

తే. బలము లచ్చెరువంద నట్లలవు మెఱయ, నీసుతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకి నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగములనొంచి,సూతునోనేయఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తినతఁడు.

క. తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమస్తకంబు శితశరషట్కా
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్ణుఁ డేడ్పుతోఁగనుఁగొనఁగాన్. 194

వ. ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబు సన్నద్ధంబు నేసికొనినవాఁ డగుట నప్పాండు
తనయుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయుతెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ. 195

మ. ఖరనారాచము భీమువక్షమున నాకర్ణుండు బాహాబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాటంగ నా
తురతం బొంద కతండు నిష్ఠురగదం ద్రుంచెం దురంగంబులం
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతునిం గేతువున్. 196

మ. విరథుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పుట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్ముఖుం
డురయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగన్. 197

క. అయ్యంగరాజుతోడం, గయ్యము సేయుచును దుర్ముఖప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.

వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు పడుటయు. 199

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుఁగవ నశ్రులు గ్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై తదీయరథ మల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁడు
ద్ద్యోతితహేమభూషితచతుర్దశమార్గణవిద్ధుఁ జేయుఁడు
స్నాతశరంబు లన్ని వెస నాటె నతండును దద్భుజంబులన్. 200

వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు. 201

ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునిఁబొమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొవ్వ
భయముఁగదురఁజేయ రయమున నరదంబు,దోలికొని యతండు తొలఁగఁ బాఱె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 203

క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు దైవ మధికంబు మరు
త్తనయునిచే నారాధా,తనయుం డిట్లగుట నెవ్విధంబునఁ దలఁపన్. 204

క. అట్టన నేల మహాబలు,పట్టికి సురఖచరదనుజపన్నగులును మా

ర్వెట్ట రనినఁ గర్ణాదుల, కెట్టు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిర మై. 205

క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్పు
త్రుం డతఁడు భీముచేఁ బున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు కందక యున్నే. 206

క. వినఁడె జరాసంధాదులఁ, దునుముట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుఁడునొ భీ
మునితోడఁ బెనఁగువా రే,మని కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బాలకులన్. 207

క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పెఱపాం,డవులును సాత్యకియు హరియు డాఁతురె యుగ్రా
హవమునఁ [1]బ్రాణము లావున, నవిజయ్యులు వారిఁ దొడర నగునే తనకున్. 208

చ. అని పలుమాట లాడుటయు నమ్మనుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విష మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారటపెట్ట నవ్విలం
గినిసిన యట్ల మీఁదు పరికింపక యమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్ట వై హృదయతాపము వచ్చిన[2]ఁ బల్కెదొండులన్. 209

వ. ఊరక బవరంబు తెఱంగు వినుము నీతనయులు దుర్మర్షణుండును దుర్మదుం
డును దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్ణునోటమి సయిరింపం
జాలక పడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు తానును
నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు. 210

ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,రథులతోడఁ గూడ రయము మెఱయ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుఁగు వాలారుతూపుల,బాఱు నిగుడఁ జేసి యద్భుతముగ.

క. అనిఁ బడినరాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటిబ్రదుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెన్నఁటికి [3]లా, వని భీముని నోంపవలదె యని తెం పెసఁగన్. 212

ఆ. కదిసి డెబ్బదేను కాండంబు లాతని,మేనఁ బఱపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చాపయష్టిఁ ద్రుంచె. 213

మ. రయమారన్ బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి పొంగి సూతుని వెసం జా నేసి విల్ ద్రుంచుచున్
హయసందోహముఁ గూల్చి [4]హాస్యమునకున్ హాసంబు సేయన్ గద
న్భయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214

వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకుం దెరలక యొండు కోదం
డంబు గొని కర్ణుం డతనితనుత్రాణంబు దునియలు సేసి పెల్లేసిన నతండును
దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిప్పరుసునఁ బాదచారి యై పెనంగు
నయ్యోధవరుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై పనుపం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్షు
చారు[5]చిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్ములును ధర్మపుత్రానుజుం దాఁకిన
నతండు మహావాతపతితభూరుహప్రతతిభంగి దోఁప నక్కుమారసప్తకంబును
రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నాసందునఁ గల్పితస్యందనుం

1. బ్రాణంబులు విను, మవిజ. 2. నొడ్లఁబల్కెదే. 3. రా, నన. 4. యాస్యమునకున్ హాస్యంబు. 5. చిత్రశరాసన చిత్రధ్వజ.

డై యాసూతనందనుం డప్పాండునందనునిపై నురవడించిన. 215

క. అఱిమఱి నిరువురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాఁకిన నయ్యో
ద్ధలు నెత్తుటఁ దోఁగి కడున్, వఱలిరి కల్పాంతనవదివాకరులక్రియన్. 216

క. అరదములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధురబాహువీర్యంబులు, సరి యై మెఱయంగ నధికసంరంభములన్. 217

ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్కట మొగిం బరఁగింతు రేపుమై
నొండొరుబాణముల్ నఱకి యుర్విఁ బడన్ నెఱయింతు రుగ్రులై
యొండొరు మేనులన్ శరము లుచ్చి చనన్ నిగిడింతు రిట్టు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిమదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218

క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన నన్నరుఁడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధురతం గర్ణుఁడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు తమ్ముగమియుం దానున్. 219

తే. సూతనందనునకు నెడ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచేఁ జచ్చి చచ్చి
బలములఱుగ నాకర్ణుండు తొలఁగిపోవఁ, [1]జూచుఁ దెగిపోఁడు పడిన నీసుతుఁ జూచి.

వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణవిక్రమాటోపంబు దీపించిన. 221

క. గొడుగునను వింటికొమ్ముల, సిడమున నరదంబునందు నెల లవిసి కడున్
వడి నిగిడెడుచాడ్పున న,వ్వాడమ్ముడి దెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 222

క. దానికి మనమున నించుక, యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
రానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223

వ. అప్పుడు. 224

క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప సుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులను గర్ణుఁ గావుఁడని పనుచుటయున్. 225

భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట

వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేవుండును మదనుండును ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరు లై కడిమి వెలయఁ దలకడచి యొక్కట భీమసేనుం దాఁకి [2]ధరాధరంబు నంబుధారలం గప్పు జలధరంబుల చందంబున నతని నతినిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిఁగిన దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్ముక్తమార్గణసప్తకంబున వారిం బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్రజుండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణుదెసకుఁ దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురు తమ్ములు పొలిసిన దుర్యోధనుండు తన మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు సెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

1. చూచి తెగి మ్రోడువడిన. 2. ధారాధరంబులు నగంబు నంబుధారలం గప్పు చందంబున.

నొంది యాసభ నమ్మెయిఁ బాండవులం బఱచిన పాపఫలం బనుభవించె ననవుడు
వైచిత్రవీర్యుండు. 226

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెట్టికార్యము నాదు
ర్మతిఁ దప్పె నోర్చి కొడుకుల,కత విని యెదఁ జెప్పు చెప్పఁగలయది యెల్లన్. 227

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డి ట్లను న ట్లనిలజుం డార్చినం దేర్చి కర్ణుం డతనిపయిం
గవిసి ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ నీసేన భీమసేనుఁ జుట్టుముట్టిన నతండు
బెట్టిదంబులగు భల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబులు సూతరథ
రథ్యరథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగ సుభటాంగంబులుఁ దునియ లై
తొరఁగి పెనుఁగు నెత్తురుటేఱులవెంబడిం బాఱం జేయుటయుఁ బలితశేషం
బగునబ్బలం బిరుగెలంకులం దొలంగి[1]యంపపెట్టునేల కవుల సని చూచుచుండె
వెండియు రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుత
నందనుండు. 228

క. ఆభీలతఁ గర్ణునిక,ర్ణాభరణము చుక్కవడినయట్లు వడఁగ సం
శోభితశరమున నేసి మ,హాభల్ల మురస్స్థలమ్ము నాడఁగ నేసెన్. 229

క. ఆలోనన యారథికుని, ఫాలస్థలి నొలి నెనయఁ బదినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చుట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొలిచెన్. 230

తే. అలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
పఱపెబలువింటఁగర్ణుండు పటుశరములఁ,బట్టపవలింటిసూర్యునిప్రభలు పొలయ.

వ. ఇ ట్లేయునాసూతనందను విల్లు[2]విదుర్పు దోఁపక గుడుసువడుటఁ జక్రాకృతిం
బొలుచుననలశిఖలచెలువు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు
నిగిడించు హేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మి కనకాభరణంబులచెన్ను
చేకొనియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబుగైకొన్నకైవడి నుదీర్ణుం డై యక్కర్ణుండు.

చ. పవనజుచాపముఙ్ హారుఁ బగ్గములుం దునుమాడి కాఁడితో
నవి పెనఁగాడఁగా వెడఁదయమ్మునఁ గేతువు గూల్చి సూతుమే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రరక్షు తే
రి వెనుక కుగ్రశక్తి యడరించెఁ జలింపక భీముఁ డత్తఱిన్. 233

క. అది సూతనందనుఁడు తొ,మ్మిదిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుఁడు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలకయు, న్మదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱికినన్.

మ. కరవాలంబున వైచి యారథికువిల్ ఖండింప నొండొక్కని
ష్ఠురచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు ము
చ్చురముం దేటపడన్ వియచ్చరులు మెచ్చన్ భీముఁ డాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం దెం పొప్ప లంఘించినన్. 235

వ. అతండు కేతనంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనరం గావించినపీఠంబు [3]నడుగున

1. యంపపెట్టున కవుల; యంపపెట్టుకొలంది కవుల. 2. నిడుపు; నిలువు. 3. నొదుఁగున; నొదుకున.

నొడింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి యతని పొలుపటయు లేకున్న నయ్యరదంబు క్రిందఁ దూఱె నని తలంపున నతనిం బట్టికొనువాఁడై డిగ్గ నుఱుకుటయుం దోడన తోఁచి రాధేయుండు రథచిత్ర గతులు మెఱయ రయంబారఁ బెక్కునారాచంబు లొక్కమొగిం దనువునఁ జొనుపుచు నేచిన నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగుపడియును వెన్నిక మున్ను విభ్వచ్చుచేతం జచ్చిన సామజంబుల హాయంబులఁ బుచ్చికొని డాచేత నొడ్డుకొనుచు వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధ విశిఖంబులఁ దునియలు నేయుచు నెఱకులు నో నేయుచుఁ గర్ణుండు కదిసి తఱుమఁ బదీయ స్యందనంబునకు దుర్గమం బగు నని యతం డర్జునాస్త్రపతితంబు లైన చతురంగం బుల తిట్టలయొాలంబు సొచ్చిన. 236

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి
శ్రమము పొందియు న ట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన
యన్నిరాయుధుఁ జూచి సూతాత్మజుండు. 237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యం,బును నొలసిన నేయు టుడిగి పోయి కదిసి న
వ్వునమో మొప్ప నతని కి,ట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్. 238

— కర్ణుఁడు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట —

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు గాంతు దీఱ
నోపుకొలఁది మ్రింగి యూరక నీ వింటి, కడన యుండు మింక నడిచిపడక. 239

వ. అని మఱియును. 240

క. వనమున ఫలమూలంబులు, తిని ముని వై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతిమై
నని నేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి నుడిఁగి మడిఁగి శాంతుఁడవొలెన్. 241

వ. అట్లు నీయొడ లుండదేని. 242

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము నను బోఁటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెదవే బోయి బ్రతుకుపొంక ముడుగుమిా.

క. అని పలికె నట్టియెడఁ గృష్ణుని పనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతముల న్నాతనిఁ బిఱుసనఁ జేసి భీము దైన్యము పాపెన్. 244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జులాని విభ్వచ్చుం డు
ద్దండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్. 245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యఱువదివాల్గు నారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు మని యదలించినం దెరలి యతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యమ్మారుతి సారథియగు విశోకుండు తే రాయితంబు నేసి తెచ్చిన నెక్కి యాతండు పిన్నని మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్దిక్కునకు పగర్వ

గమనంబునం బోయె ననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సంజయునితో ని ట్లనియె. 246

క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే లెల్లభంగిఁ గౌంతేయులకుం
గలపాలిఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే. 247

క. విను మడుగులపైఁ బడి యై, నను నెంగిలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగ లోఁ
గొని యరుల[1]కినుపడఁచి బ్రదు, కనవలయు నిహమ్ముఁ బరముఁ గలుగునె చెడినన్.

క. తా నెఱుఁగఁ డొరులు సెప్పిన, నైనను విననేరఁ డట్టి యతిబాలిశు నిం
కే నే మందుఁ గొడుకు దు,ర్మాని గనునె బ్రదుకుపోకరాకలు దెలియన్. 249

వ. అది య ట్లుండె. 250

ఆ. గురునిఁ గడచి నరుఁడు గురుసేన సొచ్చిన, యపుడ తెగియెఁ గార్య మదియుఁగాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట సైంధవుండు హతుఁడ కాఁడె. 251

వ. సమరవిశేషంబు తెఱం గెఱింగింపు మనిన యమ్మహీపతి కతం డి ట్లను నట్లు శైనేయుండు కౌంతేయులఁ గూడం బోవ నలంబుసుం డను రాజు బలంబు మెఱయ నతని మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్మవిదారణంబును మర్మభేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచరఖేచర విస్మయకరంబును నగు సంగరం బయ్యె నొక్కింత సేపునకు నాశినిపుంగవుండు. 252

క. [2]తురగములఁ జంపి సారథి, శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలువారెడున
న్నరపతితల యిలఁ బడ ను,ద్ధురభంగి వెడందవాలితూపుల నేసెన్. 253

క. ఏసి యెలమి నరుగఁగ దు,శ్శాసనుఁడు మొగంబుగా వెసఁ నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా,యాసంబున దుస్ససేను హయములఁ జంపెన్. 254

వ. చంపి యతని రథంబునకుఁ గవియుడుఁ ద్రిగర్తు ననేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు సేమం గలవారిం బంచశత రథికులం బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల బడలువడం జేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నా సత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరసేన సైనికులు తొడరుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కళింగులు కవిసినఁ గండడంచి కడచి గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు [3]వెలువడి సుస్థలంబు సేరిన ట్లాశ్వాసించుచున్న నచ్యుతుం డయ్యోధవరు నాలోకించి నరు నుద్దేశించి. 255

మ. కృతవర్మాదులఁ జెప్ప నేల గురునక్షీణ ప్రభావంబు ము
న్నితఁ డెబ్భంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డిట్లేపుమై రాకకుం
గత మాధర్మజుపంపు నీదెస సమగ్రస్నేహముం జూపెఁ జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజ శ్రీగర్వ నిర్వాహకున్. 256

1. పెను పడఁచి. 2. హరులఁ బడనేసి సారథి. 3. వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబు సేరిన ట్లాశ్వాసితుండుగా నచ్యుతుండు.

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్రనందనుం డిట్లను నితనిరాక నా కప్రియంబై తోఁచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి మిారథికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాభూపతియును భారద్వాజుబారి నున్నవాఁడు సైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రొద్దునుం బెద్దయు వ్రాలె నది య ట్లుండె బలసారోదారు లైనగురుకృతవర్మాదు లగునకేకయోధవీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిప్పురుషార్థపరుండు దప్పిం బడి తెప్పిఱం గాననియాలోనన కయ్యంబున డయ్యనివాఁడును సహాయసంపన్నుం డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁ గడంగెడు నక్కురుసింహుండు శక్తిచాతుర్యశౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిఁ జాల డెప్పరం బైనతెఱంగు పాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్తెంచె గురుం డామిషంబునకు వేచుడేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంప వలవదే యనుచున్నసమయంబున నాసోమదత్తసూనుండు శైనేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు నిలు మని యదల్చి వెండియు. 257

భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుచేసి మడియుట

సీ. తేఁకువ లేక పుత్తెంచిన [1]యప్పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు కాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని చచ్చినవారల బంధులోకమునకుఁ బ్రమద మెసఁగ
నంతంతఁ జనుదేర నాదటం గనుఁగొను శౌరికిఁ బ్రాణంబు జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు నని యాస సేయుకిరీటికి నాలావు తేటపడఁగ

తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి
సూతుఁ దెగటార్చి తనువునశోణితంబు
వఱపి పలుపుడు నిలిచిన నుఱక పట్టి
వ్రచ్చి పడవైతు [2]నెంచుఁ బోవచ్చు నీకు. 258

క. అనిన విని నవ్వి నాతో, నని సేఁతకుఁ దెంపునేసి యడ రెదురథికుం
గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మిా కెల్ల వేరువిత్తని నన్నున్. 259

వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును. 260

ఆ. ఎదుర నుండ వెఱచి మన మఱి దవ్వుగా, వచ్చి యొదిఁగి తేల పెచ్చువెఱిగి
ప్రేలె దిపుడ పట్టి నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్తమాట లేల. 261

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు పలుకుచుఁ దలపడి పలు తెఱంగులమెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకళ్లొకళ్లమార్గణంబులు మగిడించుచు వర్మంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేయుచుఁ దమ్ము సేన లేనికపోఁ సూచునట్లు సూడం బోరి పోరి పరస్పరతురంగదారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నన్యోన్యధ్వజపాతనంబును

1. పాండవాగ్రజునకుఁ దలవంపు గాఁగ మఱియు. 2. నెందు వోవచ్చు.

నితరేతరధనుశ్శాతనంబునుం జేసి యాసునం గరవాలంబులుఁ బలకలుం గొని పాదచారులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యించుకసేపు డప్పి దీర్చి కొని క్రమ్మఱం గదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుఁగుల నొడ్డనంబుల సంగవంచనంబులను వ్రేటుపోటుల సవదరింప కుండం గాచికొనునోజ మెఱయు చుండి విన్నాణంబుతగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగు పెనంకువకుఁ జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు [1]మేలుచే యయి పోరుట గనుంగొని కృష్ణుండు జిష్ణున కి ట్లనియె. 262

చ. పెనుమొనతోడ మున్ను పెనఁగి పెద్దయు డయ్యుటఁ జేసి సోమద
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ వగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రు బారిఁ జొ
చ్చినకరిపోలె నయ్యు వెసఁ జేకొని కావుము పాండవోత్తమా. 263

క. అనునెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబల మొప్ప దానవాంతకుననుజ
న్మునిఁ బట్టి పుడమిపై వైచినఁ గ్రిందై యోపినంత సేయుచు నుండెన్. 264

వ. అమ్మహాసుండు మఱియుం గఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడి వచ్చి నీశిష్యుం డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూరకునికి యుచితం బగునే యనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 265

తే. ఒంటిదెసఁ జక్కఁ జూడ రాకుండునట్లు, కాఁగ రథములు పయిపయిఁ గ్రమ్మె వార
లెక్క టొక్కటి పోరెద రిపుడు నాకు, నేయఁ గాఁ దగ దీ రెండు నిట్టు లుండ. 266

వ. నెచ్చెలిచావునుం జూడం జాల నీరథికులను వారించెద నయ్యోధవరునిం గాచెద ననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సోమదత్తి యతిక్రమించి యెగసి పడ వైచి వానివలచేయు నురంబును నిరుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయుం గృపాణం బెత్తి గళంబు దునియ వ్రేయువాఁ డై పూఁచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుంబోలెఁ బొలిచి నీసైనికులచూపులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేచు మేయు మని పలికినఁ బార్థుం డక్కురువోత్తముం జిత్తంబున నగ్గించుచు వెడంద వాతియమ్ము గ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణంబును దీవ్రతేజంబును [2]రయంబునుం బరఁగం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బాహువు మహాభుజంగంబుచందంబున శోభిల్లె నిచ్చటిసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు తన్ను నఫలితప్రయత్నుం జేసినవాఁడు గాండీవి యగు టెఱింగి యాఱటికోపంబున గర్హించుమనంబుతో నతనిదిక్కు చూచి తగు నెలుంగున ని ట్లనియె. 267

ఉ. నీదెసఁ జూడ నొండొకరునిం దగ మార్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది వినీచకర్మమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశుం

1. మేలుచేయి గైకొని కదియంబోరుట. 2. రయంబునం జేసి యేసినం.

డీదురపాయ మగ్గురుఁడో యింద్రుఁడో రుద్రుఁడో నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వఁగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా. 268

వ. అనిన విని యతం డబ్బాహ్లిక పౌత్రు నాలోకించి. 269

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యురు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁబనియే నినుం బగలు చంపఁగఁ గావఁగ శైనిమీబలా
ధిపతుల దూఱు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాఁకి క
ష్టపఱిచి చంపె దీ వతఁడు చచ్చునె యూఱడి యేను గల్గఁగాన్. 270

వ. మీ రందఱు నట్ల కాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు చంపితి రని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు తన్ను నీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును నిందించిన నత్తెఱంగునన పలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసౌమదత్తి నుపలక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి. 271

తే. క్షత్రధర్మంబుకీడునఁ గటకటా మహాత్మ నీయట్టివానికి ట్లధికపీడ
నేయవలసె నాప్రతినచర్చింపు మెల్ల,పనులకును మూలమాసుయోధనుఁడ చూవె.

వ. అన్నరపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు శైనేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున కరంబులు వలుచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి నుండి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుండయ్యె నంత నొడలి కుత్సాహంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి కరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వత్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యెలుంగెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిరశ్ఛేదనంబు నేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్యలోకంబున కరిగె నాశినివరుండు తన్ను వారించిన వారల నుద్దేశించి యభిమన్యువధప్రకారంబుపన్యసించె నప్పుడు మనసైనికు లిట్టు లగునే యనువారును గోపం బేమి సేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది విధివశంబు పొమ్మనువారును నై రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె.

క. గురుకృతవర్మాదిరథిక,వరులకు నవిజయ్యుఁడై నవాఁడు శినివరుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బక్కురువరుచే నాతఁ డి ట్లగుట సూతసుతా. 274

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కి ట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమవంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించినదేవమీఢునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుండై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు తనపుత్త్రికి దేవకికి స్వయంవరమహోత్సవం బాచరించిన నవ్వసుదేవునకై యయ్యాదవాన్వయజాతుండగు శిని యన్యనృపులఁ బరాక్రమంబునఁ దేరఁగూడిన రాజలోకంబుఁదొడరి పోరంజాలక నిలి

చిన సోమదత్తుం డొక్కరుండును బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరుల చేత విరథు లై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యాదువీరుం డాక్రమించి బాహ్లికతనయుం గొప్పువట్టి యెుఱగం దిగిచి యనుకంపపెంపునం జంప నొల్లక తన్ను విడిచినం బోయి సిగ్గునం దల యెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు తపంబునేసిన నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బై వరంబు వేఁడు మనినం దత్కాలంబునకు శినియును దదీయసుతుండును గడ చనుటం జేసి శినిమనుమనిం బడ వైచి తన్నుం జాలుతనయు నీ వలయు నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యెఁ దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు నేసె నని చెప్పిన నాంబికే యుండు కయ్యం బటమీఁద నెట్లు నెల్లె ననుటయు సంజయుం డతని కి ట్లనియె.

ఆ. సోమదత్తి యిట్లు చచ్చినఁ దదనంతరంబ రథము సింధురాజుదెసకు
నరుఁడు నడపఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథికవరులు నృపుఁడు.

వ. బరవసంబు నేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె న త్తె ఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు త్రికాలవేది యగుటఁ దనతమ్మునికి భూరి శ్రవునివలనం బుట్టునెడరు తెలిసి గెలిసి ఱేంగి తొలు నాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు దారుకునితోడఁ బార్థునిప్రతిన నెరపం బూని పలుకునెపంబున మనయరదం బాయితంబు నేసికొని యెల్లి కయ్యంబునకుం గొని ర మ్మని చెప్పెనప్పు డెట్టియడి యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁ డై పలికె నాచందంబున నంతకు మున్న యాసూతునకు నేతేరవలయుతడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరిం చిన వాఁడును శైబ్యసుగ్రీవ మేఘపుష్పవలాహకంబు లనువాహంబులవేగంబు నెఱయ మెఱయం బోలుచుగరుడకేతనంబు గ్రాలఁ దేర తత్కాలంబున కొదవం దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు నాశైనేయున కిచ్చినం జూచి కౌంతేయుం డచ్చెరు వంది నతనికి నవ్విధంబు కొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుం డై.

తే. ఏచి నపనకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నేతేరఁ గర్ణుఁ డతని
నధికసంరంభంబునఁ దాఁకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ ని ట్లనియె నగుచు. 278

క. భూరిశ్రవుండు చచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుఁడు సాత్యకితోడం
బోరం జొడంగె మనము వి,చారింపక యెద్దువలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అనుడు నతఁడు సాలు నతనికి నాచక్ర,రక్షకులు కడంగి రయము మెఱయఁ
గదిసి తొడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు సైంధవునిదెసకుం దఱిమె నప్పుడు శైనేయ రాధేయులపో రెల్లవారును వెఱఁగుపడి చూచుచుండి ర త్తెఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వులయందునుం గలుగదు వినుమట్లు పోరి పోరి యన్నారాయణానుజుండు. 281

కర్ణుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడి పోవుట

చ. నిరుపమశక్తిఁ గర్ణుమెయి నెత్తురు వట్టుగఁ జేసి సూతునిం
దురగములన్ సిడంబు వెసఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రముం
దరమిడి నుగ్గునేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పురుషత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జుట్టు ముట్టినన్. 282

క. శరవేగము రథగమన, స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
య్యరదములగములు సుడివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి దీపించె నృపా. 283

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు కృష్ణునిరథమును రథ్యములును సూతుఁడు నగుటన్
శినివరునకు నుత్సాహం, బనూన మయి చూపె యంతయధికుం డయ్యెన్. 284

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నట్టియెడ మున్ను దారుకుండు తేరు దెచ్చు సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణునిపను పని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ గయ్యంబు గజిబిజిగాఁ దలంచుచు వాని పిన్నతమ్ముండు మేలిమి రథంబునం దగు తురంగంబులం బూన్చి కొని వివిధాయుధంబు లమర్చికొని కేతనోద్ద్యోతితంబు సేసి యారథంబు వచ్చినజాడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సముచితంబుగా నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరుని సారథి రథసహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథో దీర్ణుం గావించి రనవుడు నాంబికేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి సేసె నని యడిగిన. 285

తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్టు లనియెఁ గర్ణు, చేత నవమానితుం డయి చిన్నవోయి
పార్థుపాలికి నరిగియుఁ బలుకకుండెఁ, గినుక నెరియుమనంబుతో మనుజనాథ. 286

వ. పడంపడి తన్నా సూతపుత్త్రుండు పలికిన పలుకు లాఫల్గునితో నుగ్గడించి వానిం దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెవి సోఁక నాడుట నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బనియేమి నీ వటుండు మని పలికి రాధేయు రథంబున కభిముఖుం డై. 287

ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టితతండు తోల సం
గ్రామమునం దెవ్వరు తొట్టిరి నిన్ను గెల్చు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యింతగర్వ మే
లా మును నిన్నెఱుంగమె చలంబును సాత్యకి యిప్డు గెల్వఁడే. 288

క. గెలుపును నోటమియును ననిఁ, గలుగవె యెడపెట్టి యెట్టిఘనులకు నిమ్మైఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ దోఁచెం బ్రజకున్. 289

వ. ఇంతవట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱవకుండు మిదియునుం గాక నాయసన్నిధి నధర్మంబున నభిమన్యు విల్లు దునిమితివి దానికి నీవు కనుంగొనుచుండ ధర్మ ప్రకారంబున వృషసేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డపాపం బాచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు నేసెదనో యటు సూడు మని పలికి తఱిమిన

మన సైన్యంబు లఱిముఱి నతనిపైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకారం బయ్యె మిహిరుండును మందరశ్మి యగుచు వచ్చె నాసమయంబున సుయోధనుండు రాధేయున కిట్లనియె. 290

సీ. శైనేయుఁడును భీమసేనుండు నిరుదెస రా నర్జునుఁడు సింధురాజుదెసకు
నేత్తెఱఁ దఱిమెడు నింక నొక్కించుక ప్రొద్దాఁగి పెనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడును నీయట్టిజోదునకు శల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుఁడు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికిఁ జే యార్పవచ్చునె చేటుకాల

ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె నంతియ తనతోడి,వార సోదరులును నీరు సనిన
నేల యెల్ల మనమ యేలుద మిత్తఱి, నలవుఁ బలముఁ జూపవలయు నీవు. 291

వ. అనిన సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 292

చ. అనిలతనూజుబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను నను మీఱ వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదినీశుమ
న్నన గల మేటిబంటు ప్రధనంబున [1]నింతలు సేయ కున్న నొ
ప్పునె యనిఁ బేర్చువాఁ[2]డ నట భూవర దైవమ నేర్పు నాఁపుడున్. 293

వ. ఆతండు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయుం డగు నాసవ్యసాచి గాఢప్రతాపము గల యగ్ని దేవుండునుం బోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబులు నీబలంబులపై నిగిడింపఁ జతురంగంబుల యవయవంబులుఁ జామరచ్ఛత్త్రకేతుశకలంబులుఁ గోదండగదాదండాది హేతిఖండంబులుం గిడె రసి పాఱునెత్తురుటేఱులఁ దెట్టువలు గట్టి నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణవృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థామలు కడంగి తమ తోడన తఱుము జయద్రథుం బిఱిందికిఁ ద్రోచుకొని ప్రొద్దులావునం జేవయెక్కి యక్కిరీటిం దాఁకి తీవ్రశరంబులు పరఁగించిన నవి యతండొక్కొక్కటిం బెక్కు తునియలు సేయం దఱిమి యంతఱు నొక్కుమ్మడి నొక్కొక్కరుండు పెక్కమ్ము లమ్మధుసూదన ధనంజయుల తనువులం బఱపిన నన్నరుం డలుక యొక్కొక్కరుని బెక్కు నారాచంబుల గ్రుక్కించి. 294

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము

క. సింధుపతి దెసకు నడవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ,సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా. 295

వ. అప్పుడు. 296

ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱుఁగువాఁడితూపులు మేను,గాఁడ నేయ నొచ్చి కర్ణుఁ డలిగి, 297

క. అఱువదియఱువదియమ్ముల, నెఱఁకులు నొనాడ నేసి నిలిపి తనరయం
బెఱిఁగించె ముప్పురకు న,త్తఱిఁ గద్భుతరసము వెల్లిఁ దేల్చె జనములన్. 298

1. వింతలు. 2. దనుట.

ఆ. నరుఁడు మూఁటిలోఁ బ్రశరముల నశ్వత్థ,వరుని తనువు రక్తవార్దిఁ దోఁప
నాతఁ డట్టి మూఁటిలో దడరించె న, వ్వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు కర్ణునివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులవక్షము నవబా
ణావిద్ధము సేసి యతని, జీవము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 300

వ. అది యర్ధచంద్రసాయకంబున నశ్వత్థామ త్రుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు శరాసనంబు గొని రాధేయుండు పయంబునఁ దీవ్రశరంబులు పరఁగింప నర్జునుం డు నిలు నిలు కర్ణ యర్జును నెఱుంగవే యనుచు ననేక చండకాండంబులం గప్పినఁ గర్ణుండు నిలు నిలు మర్జున కర్ణు నెఱుంగవే యనుచు నతని బహువిధము ప్రదరంబులం బొదివె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తు లై సుర లగ్గింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెలుంగెత్తి కర్ణునకుఁ దోడ్పడుం డని పనిచె నక్కాలందికిం గిరీటి క్రోధాటోపంబున. 301

మ. తురగవ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్మాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి నంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁ డై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడున్ ద్రోణాత్మజుం డెద్దియు యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయున్ మద్రేశుఁడుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు వృషసేనుఁడును వారి గెడన గూడి,పార్థుతనువునఁ దూపులు పఱపి గట్లు
పొదువునలువురపిఱుఁదను బొంచిసింధు,వరుఁడు నిగిడించె నమ్ములు నరునిమీఁద. 303

క. గురుతనయప్రముఖరథిక, వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లఱిమి నిగిడ్చె సైంధవుమీఁదన్. 304

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు సేనలకుం జేయిచ్చిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిఁ గదిసి వివిధహేతివ్రాతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 305

శా. గాండీవంబుగుణంబుఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రక్రూరపాతంబుల
న్ఖండీభూతములున్ విదారితములు న్భగ్నంబులుం గా బను
ద్దండుం డై యదరం గలంగి పఱచెం దత్సైన్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తి యై మధ్యందినమార్తాండుం బోలె వెలింగి చివ్వ చ్చుండు వియచ్చరుల కచ్చెరువందించె వెండియు వారలందఱు నొక్కటఁ దఱుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి నిష్ప్రతిబాణపాతపూర్వకంబుగా జయద్రథునకుం గవిసిన నమ్మహారథుండు. 307

క. పోవక హాయకేతనగాం,డీవములం బార్థుమేఁ గడిందివడిన్ సై
న్యావలియు దేవతలు నా,నావిధములఁ బొగడ నాటె నారాచంబుల్. 308

క. విజయుం డతనివరాహ,ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

క్కజముగఁ బడ నేసిన నీప్రజ తామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309

క. ప్రాణములు గలుగునంతకుఁ, ద్రాణపరాయణత నీదురథికోత్తము ల
క్షీణజవమునఁ బ్రసారితబాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా. 310

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృపాశ్వత్థామశల్యవృషసేనులు తెంపుసేసి సైంధవున కడ్డంబైనం జూచి యాసవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గానక యప్పుడు గలఁచుచుఁ బ్రొద్దు దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డిట్లనియె. 311

ఆ. చక్కఁ[1]జలము పెనఁగఁ జన డింక నినుఁడు పశ్చిమధరాభాగంబు సేరఁ బోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁ జేసి కాని దాయ పడఁడు. 312

వ. అది యెయ్యది యంటేని. 313

క. ఇనమండలంబు మఱువడ, నొనరించెదఁ దమము సాంద్రప్రోత్థము యది గ్రుం
కిన చందమైన సైంధవుఁడును గౌరవయోధులుం గనుం బ్రకటమునన్. 314

వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు నీపూన్కి దీర్చికొమ్మని పలికినం బరాక్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందు సవ్యసాచిం గనుంగొనుచు నమ్మాధవుండు మాయాతిమిరంబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన. 315

క. అది రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెసకం బెసఁగ నార్చు మనసైన్యంబుల్
పొదలెఁ దలయెత్తి హర్షాస్పదమతి సింధుపతి యప్పుడు పడమర చూచెన్. 316

వ. తదవసరంబున. 317

ఆ. ఎలమిఁ దేరిమీఁద నిలుచుండి పడమరత్తెత్తి చూచుచున్న యుద్ధరాత్మ
మస్తకంబుఁ దునుము మసలక యని యర్జునునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి. 318

అర్జునుఁడు సైంధవుని తల దునుముట

క. అతఁడు కని గంధమాల్యార్చితమై దొన మెఱయుచున్న శితశరము గ్రో
ద్ధతి నేయ డేగ పులుఁగును గతిఁ గొనుక్రియ నది హరించె గ్రక్కున శిరమున్.

వ. అప్పుడు సత్వరుండై. 320

ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్పదది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీ కెఱింగించెద, నత్తెఱంగు దెలియు మనిన నతఁడు. 321

క. పటుశరముల మీఁదికి డాపటికిన్ వలపటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపె[2]సముత్కటరయమున శిరముఁ గందుకక్రీడగతిన్. 322

వ. అట్టియెడ. 323

క. మాయపుఁజీఁకటి విరియుడుఁ, దోయజమిత్రుండు మగుడఁ దోఁచెఁ బ్రజకుఁ గో
పాయత్తులై [3]బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి [4]శితబాణములన్. 324

క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుసుపుచు నింగిం

1. జాఁగిపెనఁగఁ. 2. ననుత్కట. 3. చలంబునఁ. 4. చేపారివెసన్; చెడిపాటివెసన్.

దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమఱక యుండెఁ జిత్రస్ఫురణన్. 325

వ. ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణతబాహువీర్యుం డై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.

ఆ. దనుజవైరి యెంతదడ వింక నిలుపంగ, వలయు సింధురాజుతల నభమున
నెచట వైచువాఁడ వేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన నతఁడు. 327

వ. వినుము వృద్ధక్షత్త్రుం డను సింధుదేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ జయద్రథుం బడసె నితండు కుమారుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁ డశరీరవాణి వీఁడు సంగ్రామంబున నేమఱి తల దునుమం బడు నని యాదేశించిన నతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు శకలశతం బయ్యెడు మని తన తపంబు బలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టంబుగట్టి వనంబునకు నియతుం డై యరిగె నట్లు కావున. 328

క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, కాతనితొడమీఁద వైచునది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁ గాక యొంటఁ జెల్లునె మనకున్. 329

వ. ఆ వృద్ధక్షత్త్రుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ వమ్మహనీయాస్త్రంబు నాశ్రయింపు మనవుడు నర్జునుం డట్లకాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియతమతిం దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్దివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జపయుక్తుం డై యుండ నమ్మహాస్త్రంబు మాహాత్మ్యంబున నమ్మస్తకం బతని తొడమీఁదఁ బడిన నతండు తదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన నది భూతల పతితం బగుటయు. 330

తే. పగిలి యాతనితలనూఱు[1]పఱియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమున మునిఁగె నపుడు, సంహరించె నయ్యస్త్రమాసవ్యసాచి.

క. ఇవ్విధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడుపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, క్రొవ్వడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధీ. 331

సీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిలఁ బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
మఱికూలుటయును విస్మయము గావించెఁ జాపఱ కట్లు పార్థుండు ప్రతిన నెఱపె
నీతనూభవులు కన్నీళ్లు దొరఁగ నత్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళితాత్ము లై రత్తఱి ననిలసుతుఁడు

ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు చేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయుపూన్కి
నెఱయ నెఱిఁగి హర్షనిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనియోధు లెల్ల. 333

వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమోదంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం

1. ప్రయ్య లయ్యె.

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గౌతుకాయత్తం బగుచుండ నటమీఁది వృత్తాంతం
[1]బెఱిఁగింపు మనుటయు. 334

ఉ. బిందుచిదాత్మనాదమయపీఠ చతుష్కలసద్విహార ని
ష్యందిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్య[2]విధాయక చిత్స్వరూప ని
ష్పందనిరంజనాస్ఖలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
నందరసైక[3]తాత్మలయనక్రమ నిష్కలబోధపుష్కలా. 335

క. ఆస్తికచేతస్సహితా, కౌస్తుభరత్నాస్థిమాలికాశబలితప
తుస్తల సుమహితనిగమ, ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 336

మాలిని—

శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తీ నతార్తి
ప్రతిహనన నితాంతప్రౌఢహేలావినోదా
యితభువనవితానాహీన[4]నిర్వాహమోహ
వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపరూపా. 337

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

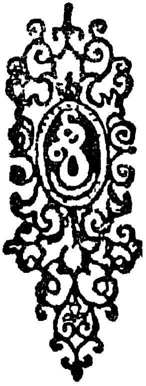
1. బు వివరింపు. 2. విధాయి తపస్స్వరూప. 3. తాంతలయ. 4. నిర్వార మోహః

శ్రీ ర స్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము—పంచమాశ్వాసము

ధామలసదపాంగ
వ్యాధూతప్రణతదురితవర్గ[1]నిరోహ
ద్బోధాత్మకదేహా జగ
దాధారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా. 1

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగు నరనారాయణుల విక్రమవిహారంబు విని వెఱఁగందియాంబికేయుండు సంజయు దిక్కు మొగం బై. 2

క. ఇవ్విధమున సైంధవుఁ డా, కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవు లెట్టి
రవ్వార్త చెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్టు లనియె నరేంద్రా.

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు సేసె నాసమయంబున నిక్కడ. 4

చ. కృపుఁడును ద్రౌణియుం గడఁగి క్రీడిపయిన్ శరవర్షముల్ మహో
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు కాకయున్ విశిఖకోటుల నల్లన కప్పు వెల్లునం
గృపునిశరీర మొయ్యన నొఱఁగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్. 5

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి తేరు దొలంగం దోలుకొని పోయె నశ్వత్థామయు నోహటించి తొలఁగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁబెట్టం జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్వతుండు తనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గౌఁగిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె. 6

1. నిరీహా, ద్బోధాత్మక; నిరాసో, ద్బోధాత్మక; నిరోధా, బోధాత్మక.

క. కురుబలముఁ దొడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది శూరోత్తమ నీ
పురవడి గెలిచితి భాగ్యస్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే. 7

క. ఆవృద్ధక్షత్త్రుతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వీ
రావహునిఁ గర్ణు నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగున్. 8

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁ గంటిఁ బాండవమనోరథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకుం విజయంబు బ్రాఁతె నీ
పను పానరించువార మట భారము నీయది గాదె [1]యెప్పుడున్. 9

తే. అనుచు నుద్ధతమందస్మితాస్యుఁ డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో [2]ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోవంగ వలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకుచున్నవాఁ డని పలికిన నన్నసుండు.

వ. అట్లు కాక యనుటయుఁ గదలి భీమసేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం డును నుత్తమౌజుండును సముచితసల్లాపంబులు [3]సేయుచుఁ దోనేతేర సాంద్ర శోణితపూరసేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్యసాచి నాలోకించి. 11

చ. కరులు రథంబు లశ్వములు కాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిత్తెఱంగునను బార్థ కడుం జెలువొందెఁ జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ గప్పినచందముఁ దోఁపఁ జేయుచున్. 12

వ. భవదీయ బాహావిహారంబునుదారత్వం బిట్టిందునే యని యగ్గించుచు నరిగి సమయోచితం బగుటయును బ్రతియోధులు తెచ్చువడి యునికిం జేసియు సమ రంబు చాలించి తమరాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్న యుధిష్ఠిరాదుల సమీపం బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు. 13

సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట

తే. రథము డిగ్గి హర్షాశ్రులు గ్రమ్ముదేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమ మెసక మసఁగఁ
బార్థుఁడును గేశవుండును బాదచారు,లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్విభునకు.

వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన. 15

క. నరపతి యానందాశ్రులు, కరసరసీరుహముల నొత్తి కను తనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరుపాఱఁగఁ గ్రుచ్చి యొక్కకౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 17

క. చే నెత్తురు గా కుండం, గా నాసైంధవునిఁ జంపి క్రమ్మఱ మీరల్
రా నోఁచితి నాభాగ్యం, బేన పొగడునట్టి దయ్యె నీతని [4]కరుణన్. 18

1. యెయ్యెడన్. 2. మనము ధర్మ, తనయుఁ గానఁ బో వల్లవదే యినుఁడు గ్రుంకు. 3. సేయ సాంద్రశోణితపూరసిక్తం బైనసంగ్రామ. 4. కతనన్.

క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదు కోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డా జయద్రథుఁడు వ్రాలిసిన నెవ్వారి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనినన్. 19

వ. అమ్మహీపతి యమ్మహాత్ము నుద్దేశించి. 20

క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూపడంగు నీకూరిమి సౌ
ఖ్యావహ మఖిల జగములకు, దేవ భవద్భక్తు లకలఁ దీన్పుట యరుదే. 21

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మడియుట
యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు చెడిర కాఁ దలంచెద
ననుటయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుండ వగు నీకు
నరిష్టం బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యనునెడ ననిలసుతుండును
సాత్యకియును దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు కొమరార నద్ధరణీపతి చరణంబులకుఁ
బ్రణతులైన నతం డెత్తి కౌఁగిలించికొని వారలు కుంభసంభవకృతవర్మాదుల
సంరంభంబు మర్దించుట పేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండు నుత్త
మౌజుండును దగిన తెఱంగునం గాంచినవారి నుచితవచనంబుల సంభావించెఁ
దదీయ సైన్యంబెల్లను బ్రమోదభరితంబై కయ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్వుచుండె
నా సమయంబున శోకవిస్మయవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22

ఉ. ద్రోణుఁడుఁ గర్ణుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణుల కైననుం జెనయవచ్చునె యెవ్వరు నాజిఁ గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ లేమి తెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయిన క్రీడికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23

వ. అనుచు నుత్సాహరహితం బైనచిత్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవుపాలికిం బోయి
పరుల జయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును. 24

సీ. బల్లిదుఁ డగు భీష్ముఁ బడ వైచి సోదరవర్గంబుఁ దాను ననర్గళముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న పొలిసె నేడక్షౌహిణులు కిరీటి
చేత సైంధవుపాటు సెప్ప [1]జిట్టలు నాకుఁ బూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదర్శనుఁడును లోనుగాఁ గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రు నేఁడు

తే. కలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ యైన, నొండెఁ బాంచాలబలమును బాండవులను
గండి నై తెగఁజూచిన నొండెఁ గాక, యెట్లు పాయు నా కిందఱఋణము చెపుమ.

క. నరుఁ డనుఁగుబంటు గావునఁ, బొరిగొనఁ జొర వీవు సూతపుత్త్రుఁ డొకఁడ మా
ర్తుర మార్కొనియెడు నతనికి, వెరవును గఱతలును లేవు వీరుం డగుటన్. 26

వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేష్పడి సైంధవుం గోలుపోయె ననవుడుఁ గటకటం
బడి యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 27

చ. నను మదిఁ దూఁటువోవు వచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

1. జెట్టలు.

ర్జునుని జయింప రామి పలుచోటులఁ జెప్పనె దేవకోటికై
నను నవిజయ్యు భీష్ముఁ బ్రథనంబున నాతఁడు చంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోఁచె నాకు నభిమానముఁ గాచుట కై పెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతి యడ్డసాళ్లులు నేఁడు గాండీవముక్తబహుపటిష్ఠబాణ
మూర్తి గవిసి నీకు నార్తి యొనర్పంగ, [1]నాఁకగొనఁగ నెట్టులగుఁ గుమార. 29

క. భూరమణ విదురుఁ డమ్మెయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతిఁ గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱిచిన, క్రూరపుఁబాపపుఫలంబు కుడుపక యున్నే. 30

క. ఆసభ నీవును మీఁదు, శ్శాసనుఁడును గర్ణుఁడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగు పాండవులకుఁ, జేసినకీ డెల్లభంగిఁ జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచిరైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిల వేఁడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట కోర్చితి నే నొక బ్రాహ్మణుండనే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును సైంధవుని ననిం బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాఁడన కానె యేల నిందింపంగన్. 33

వ. అని వీడ నాడి వెండియు. 34

క. పాంచాలురుఁ బాండవులు ను,దంచితగర్వమున ననికిఁ దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండఁగ ని ట్లుడి,కించెద వొకవలన నీవుఁ గిఁడుపలుకులన్. 35

ద్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట

వ. అని పగతుర యుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బనిలే దీరే, తలపట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
జలము మెఱయఁ బాంచాలురఁ, బొలియింపక కత్తళంబు పుచ్చ నరేంద్రా. 37

క. కావున మనసైన్యంబులు, సేవ సెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
నీ వుత్సహించి నిజబాహావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు సేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో,పాసనముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుఁడ వగు మనఘా, నాసుతు బోధింపు వగపునకుఁ జోరకుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగినపాంచాలురు కలగి రేనియు వారిం బో నీక పాడివి తెగఁజూచు
నది యని చెప్పుము. 41

క. అని పలికి గాఢనిశ్చయ,మున వదనం బెలమిఁ బొంద మును [2]కలఁగిననీ
మొనలెల్ల నొక్క మొగముగ, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికిన్.

1. నాఁక గొలుప నెట్టు లగుఁ గుమార; మాన్ప నెట్టులగుఁ గుమార నాకు. 2. కలఁగి కలం
ని మొన లొక్క మొగముగా.

వ. అట్లాచార్యుండు పురికొల్పినం గౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగు మనంబుతో సూతనందనుం జేర నరిగి యి ట్లనియె. 43

క. అరుల కభేద్యం బగున,ప్పురుసున బలువ్యూహరంబు పన్నించి తుదిం
జొర విడిచెం గాని గురుం డ,న్నరు నాఁగఁడ యతఁడు కీడు నాకుం జూడన్. 44

క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప,ప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లొకొ యతనికడిమి కుంభజు,నికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్. 45

క. తనమాట నమ్మి సైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక మున్నెఱిఁగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము, మనసేనయు నవ్విధమున మడియక యుండున్. 46

క. మన మెంతచెట్టలమొ ఫల్గునుపై నాతనికి నంత గూర్మి కలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయుద మనుట కార్యమగునే మనకున్. 47

చ. అన విని కర్ణుఁ డి ట్లనియె నగ్గురు దూఱఁగ నేల యాతఁ డో
పినటుల పోరుఁ గాక నరుబీరము లావును నెక్కుడైన వా
ని నుడుప వచ్చునే విధియ నేర్చు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొక నాశముఁ గంటిమె గొంతిసంతతిన్. 48

క. కావున మనసైంధవునిఁ, దైవము తెగటార్చె వంతఁ దలరి మనమునం
జేవ సెడ నేల పోరం,గా విధి [1]పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49

క. అను నెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీదు మొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటు లుభయబలములు, ననిమిషులకు వేడ్క పుట్టునట్లుగఁ దాఁకెన్.

క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడు తేరు తేరు నలిఁ దాఁకినయ
ప్పరుసఁదన మేమి సెప్పుదుఁ, బోరి మిడుఁగురులు లెగసి కైదువుల పొడి రాలెన్.

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవుని చావునకు దుఃఖితుం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస నిరపేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింప ద్రోచి తలకడచి దర్పప్రచండగతిం బాండవసైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరంపరలు పరఁగించినఁ జతురంగంబుల యంగంబులు ధర దొరఁగి చిక్కువడ మదకలమాతంగంబు కలంచిన కమలాకరంబుచందం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయం గల బలు మగ లెల్ల నొక్కమొగిం గవిసి యమ్మహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బది బాణంబులను నకులసహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల మూఁడు మూఁడు మార్గణంబులను శిఖండిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్రసాత్యకుల నైదైదమ్ములను ఘటోత్కచు నఱువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేదిప్రముఖయోధవరుల ననేక సాయకంబుల బెట్టువఱచి సింహనాదంబు సేసిన. 52

క. ఆధర్మనందనుఁడు సక్రోధాత్ముం డగుచు నేసెఁ గోదండము ను
గ్గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁ డ,బోధంబునఁ దేరిమీఁదఁ బొలుపఱి వ్రాలెన్. 53

1. యొటు పంచె నట్లు గడఁగన; యొట్లు...గడపఁగ.

తే. ఇట్లు మూర్ఛిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, వచ్చెనని మొదు నెలుఁగులు శంఖకాహ
ళారవంబులు సెలఁగఁ బ్రియంబు నొందె, వారిబలములు ద్రోణుఁ దేపారి కదిసె.
వ. అంత. 55
క. తెలివొంది యుధిష్ఠిర నిలు, నిలు మని రథసమునఁ దాఁకు నీసుతుఁ గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56
వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు సేసె నిందలి యందలి చేయంగల సైనికోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన వుడు సంజయుం డి ట్లను న ట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచు నుద్దండ రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిరప్రముఖపాండవులును శైనేయాదియాదవులును ద్రుపదప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్స్యులును కుమారవర్గంబును మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు పరఁగించుచు భారద్వాజు పై నడరిన నతం డత్యుద్దీర్ణుం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గల బలుమగ లిరు గెలంకుల సంరంభంబునం దఱుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణి పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడ నీక యుండె నాలోనన శుండాలసుభట ఘోటకంబుల యంగంబులం గ్రమ్ముదెంచు రుధిరం బది యడంచిన నమ్మొనల కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకసృగాలరవంబులు చెలంగ వా రది సరకుసేయక సమరోన్మత్తులై నెత్తురుకేఱులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమయం బునఁ గేకయరథికులును ధృష్టద్యుమ్న తనయులును లోనగువారిం బెక్కండ్ర నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువుర బఱిపియుఁ గడిమి నెఱపం బ్రతాపశీలుం డగు శిబి సాహసరసికుం డై. 57
క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయును బది, శరములు దతని మేనఁ గ్రుచ్చి సాయకగురుఁ డ
చ్చెరు వగుమగఁటిమి నతఁ డు, ద్ధురుఁ డై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్.
తే. త్రుంచి తోడన ముప్పది తూపు లతని
యొడల నాటుడు హయములమెడలు సూతు
గళము నజ్జనపతికుత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లపటక్కమ్మునఁ గుంభభవుఁడు. 59
వ. అప్పుడు. 60
తే. భానుమంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీమ
సేనుపై వడిఁ గాళింగసేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి యొప్పె. 61
క. కినిసి బకమర్దనుఁడు వెసఁ, దనయురదము వానితేరు దాఁక బఱపి యా
తనిమీఁద నుఱికి క్రమ్మెం, గనుకని నెంపపొడి సెదరఁ గాలం గేలన్. 62

భీమసేనుఁడు దుర్మదదుష్కర్ణులం జంపుట

వ. అమ్మహోగ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులు సింహనాదంబులు చేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్సోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డద్భు
తంబుగా [1]ధుర్యపునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడిచి
జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనిసూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి
[2]బెట్టిలపై వ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తి వైవ మలంగి వెరవున నొడిసి
కొని దానిన యవ్వాడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహీవల్లభుండు
భల్లంబున నడుమన నఱికె నంతఁ గురుకుమారు లమ్మారుతిం జుట్టు ముట్టి
[3]విశిఖంబులు నిగిడించినం గోపించి దుర్మదుని తేరి కురవడించి తురంగంబులం
బొరివుచ్చి సారథిం జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణుస్యందనం బెక్కె నయ్యిరువురు
నప్పాండుతనయుతనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱికొలుపం గిట్టియారథంబు కూల
నవలీలం దన్ని దుర్యోధనద్రోణికృపకృతవర్మకర్ణశల్యబాహ్లికులు చూచుచుండ
నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్విధం
బునం జిత్రవధవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండు రభసో
ద్రేకంబునం బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెంగాక మానవు లిట్టివారునుం
గలరే యనుచు నీవారెల్లను వెఱచఱచి యుద్ధ మొక్క తెరువునం బోక
పఱచి రక్కుమారకంఠీరవుం డుక్కునం దమసేనదిక్కు సూచి యొత్తువిరిదాము
రలం దెగడుకన్నులం గౌంతేయాగ్రజు నుపలక్షించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం
జేర్చునప్పుడు తన్మూర్తి నతండును నకులసహదేవద్రుపదవిరాటులును దేఱిచూడ
శంకించి మాఱుమొగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున. 63

క. కడువడి గురుఁ డనిలజుపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులుతో డై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీ,కొడుకుగమియుఁ గదిసె నుదితకోపస్ఫురణన్. 64

తే. వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుఁడును గవలు నుద్దండవృత్తిఁ
దఱుమ ద్రుపదవిరాటసాత్యకులుమఱియుఁ, జేయఁగలయట్టిమేదినీనాయకులును.

వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు తనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతనితో
ని ట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తది బోయచందంబు గాక
రాజధర్మం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాఁడవే యని పలికి
సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన నాశైనేయుండు భూరిశ్రవుండు చచ్చుట
యొప్పదేని ని న్నొప్పెడునట్లు చంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచావొప్పు నొప్ప దని
యుగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లు యునం గాని కా దని భంగించె నిత్తెఱంగున
నొండొరుల నోనాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటక
స్యందనసందోహసమేతుండుగా నక్కౌరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దన
బలంబుతుం దానును నాతని గూడుకొనియె నవ్విధంబునం బలువు రొక్కనిపైఁ
గవిసినం గని ధృష్టద్యుమ్నుండు భూరిసైన్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం

1. ద్రుమవరదంబు. 2. బెట్టిలతో నేసి; బెట్టిల వ్రేసి. 3. విశిఖశిఖలం గోపించి; గుప్పిన విశిఖంబులు గుదియించినం గోపించి.

బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడ. 66

తే. సోమదత్తుండు తొమ్మిది సునిశితాస్త్రముల శినిప్రభు నేసిన నలిగి యతఁడు
నతని [1]నన్నియమ్ములన మూర్ఛితునిఁ జేయ, రథము దోలఁగఁ గొంచుఁ దొలఁగె సారథి కలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజుఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బొ
మ్మని పోఁ బోవ నడుమ ఘటోత్కచుఁడు ఘోరాకారదైత్యవ్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాఁకుటయు నీపుత్త్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారుం [2]వెఱి వానితోడి యనికిం గ్రేడించి రుర్వీశ్వరా. 68

వ. ఇట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుం డగునప్పూర్వగీర్వాణునికోల్తల కౌరవ్యక
మేటిమగ లెల్లం దొలంగిన. 69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుఁడును సుస్థిరుఁ డై తద్బాణనిహతిఁ దెరలక యతని
క్షురనారాచంబులు పది, యురమున నాటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్. 70

క. వఁడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు నఱకెం బుణ్యాం
బెడలిన నపుసంకల్పము, నడువున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా. 71

అంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వుం డశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులం బొది
విన బెదరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథుం జేయుటయు వాఁడు
కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుముకు సేసె నింగి కెగసి మ్రోఁ
గుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావి మేన
మేఘంబున గిలిగొనుతరణికిరణంబులం గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె
మగిడి యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దలద్రెంచె నిట్లు గురుపుత్త్రుండు వానిం
బరిమార్చి పేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడిం
బానందనుండు నిలు నిలు నాబారిం బడి యెందుఁ బో వచ్చు ననవుడు నారథికుం
డతని నవలోకించి. 72

ఆ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు తండ్రి నే, నకట నిన్నుఁ జూచి [3]యలుగ రాదు
వెనఁగు మొరులతోడ ననవుడుఁ బుత్త్రశో, కాభితప్తుఁ డైనయతఁడు కనలి. 73

క. ఎక్కడితండ్రివి నీ వే, నక్కాంతేయులకుఁ గొడుక నై పగతుర వే
రుక్క సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు తిందున్. 74

క. [4]అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునికొడుకు వాని నన్నిటిఁ, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి దుర్దాంతగతిన్. 75

క. గిరిమై పఱతేర నశని, శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి తెరల్చెన్. 76

సీ. హైడింబుఁ డల్గి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన దనుజగణంబు మాతంగతురగ

1. బనిసాయకముల మూర్ఛ. 2. బెఱవారితోడి. 3. యలుక. 4. అని పలుకుచు దానవపతి.

రథనివహంబుతో రారాజు మొన నెల్ల [1]నొక్కెత్తుగాఁ ద్రేల్చి యురవడింప
నన్నరనాథుండు విన్నఁబోయిన గురుతనయుండు నీకు నీయనికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడి మానవులను ద్రేల్చెడి నడంతు

ఆ. ననిన సంతసిల్లి యతఁడు సౌబలుఁ జూచి, వీరె ద్రౌణిబాణదారితాంగు
లైరి పాండుసుతులు తేరిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము. 77

వ. అని యవ్వలను సూపి కృపకృతవర్మకర్ణవృషసేనులను దుశ్శాసనప్రముఖు లైన
కొందఱు తమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పనిచిన
నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామ భీమనందనుల సంగ్రామంబు భీమం
బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78

మ. పటుబాణాహతి ద్రౌణియంగము చలింపం జేసి తచ్చాప ము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువి ల్లెత్తి యు
ద్భటబాహాబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయున్ మహీపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79

వ. ఇట్లసురబలంబు నశ్వత్థామ చించిచెండాడం బాండవ బలంబులు దర్పం బేది
మాఱ్పెట్ట లేక చూచు చుండ నుద్దండపరాక్రముం డగు నా ఘటోత్కచుండు
దర్పంబున నెక్కటెక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు
దానిన యద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు తొలంగ నుఱికి ద్రుపదనందనస్యంద
నంబునకుం బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతని తురంగసారథి రథంబుల రూపడంచిన.

ఆ. ఒక్కతేరిమీఁద నుండి ధృష్టద్యుమ్న, భీమసేనసుతులు పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీఁకఁ దెరలక యంత నుద్దామసేనతోడ భీముఁ డడరె. 81

వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్మువ్వురం గ్రొవ్వఱ నేసి భాసమానమార్గణంబులు
నిగిడించిన. 82

మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయములన్ సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పుట చూడన్ వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం బో [2]కేచి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బొరిమాఱ్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచెన్ మథించెం గడున్. 83

వ. ఇట్లక్షౌహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్రంబును జామరమరా
ళంబును గేశశైవాలంబు నాయుధమీనంబును మాంసమేదోమస్తిష్కపంకం
బును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగు నదీప్రవాహంబు నుత్పాదించె నప్పుడు దర్పం
బున సురథుండును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుం
డును బృషధ్రుండును జంద్రసేనుండును జండరయంబునం గదిసి బాణంబులు
పఱగించిన నప్పాంచాల కుమారుల నమానుష విక్రమంబున సమయించినం

1. నువ్వొత్తుగాఁ ద్రేల్చి; నువ్వొత్తుగాఁ గొని. 2. కేచినం బేర్మి నె, త్తుటఁ.

గోపించి కుంతిభోజతనూజు లొక్కపెట్ట పదుమువ్వు రతనిం బొదివినఁ బదుమూఁడు నేటితూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం గాలదండంబుఁ బోనికోలం దేరిపైఁ ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యవసరంబుఁ దోడన ధృష్టద్యుమ్నుండు కొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్పున గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తఱిమి సాత్యకియును దాను గవిసెనంత మూర్ఛ దేఱి హైడింబుఁ డొక్కతే, రనువు కాఁగఁ జేసికొని కడంగె. 85

వ. తోడన ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు నేసినం దత్సైన్యంబు లొక్కమొగిన మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమదత్త బాహ్లీకపురస్సరంబుగా నురవడించిన సందడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీఁకటి చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను సైనికనికర వివిధాభరణ మణికిరణ కలాపంబులుఁ జర్మవర్మాతపత్ర కేతుకీలితరత్న రశ్మిజాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె న ట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి పోరు నప్పుడు. 86

భీమసేనునిచేత బాహ్లీకుఁడు సచ్చుట

క. శినివరుఁడు సోమదత్తుఁగుఁ, బెనఁగఁగఁ దోడ్పడియె సచ్చి భీముఁడు కడఁకం దనముఱఁదికి నక్కా-వ్వుఁ, డెనయే యని బిట్టు [1]వాఁడి యేడ్తెఱ నొంచెన్. 87

వ. అట్టియెడ. 88

క. అనలశిఖవోనినారసమున సాత్యకి యేఁగునెడను ముద్గరమున భీమునికొడుకు వైచె రెంటం, దనువున నొవ్వడరి సోమదత్తుఁడు సోలెన్. 89

చ. తనయుఁడు మూర్ఛవోయిన సుదగ్రత బాహ్లికుఁ డచ్యుతానుజ
[2]న్మని దలపడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్నరేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి [3]వయిచెన్ మెయి నాటుడు సోలి యంతలో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90

క. తల వ్రయ్యలైన నిష్ఠుర,కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం దలఁపించుచుఁ గురువృద్ధుం, డిలఁ గూలెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91

వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగు భవత్కుమారదశకం బాకిమ్మీరవైరిం బొదువుటయు దశనిశిత బాణంబులం బ్రాణంబులుగొనియెఁ గర్ణానుజుం డగు వృకరథుండు కడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిద్దరువురు బరవసంబు నేసినం బడ నేసె నిట్లు పరాక్రమంబునం జేర్చిన భీమసేనుమీఁద శూరసేనవసాతి మాళవత్రిగర్త బాహ్లీకప్రముఖంబులగు దేశంబుల బలంబులు బలువిడిం గవిసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు సైన్యసంతాన సమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు సూపిన నవి మడిసియుఁ జడిసియుఁ జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱంగుపడి

1. లాడి...నొర్చెన్. 2. న్మని...మించి వృకో. 3. కొని చెచ్చెర; మెయిఁ జేకొని.

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం డుత్సాహ
దీప్తుం డై యాధర్మతనయుఁ దాఁకి వాయవ్యయామ్యవారుణాగ్నేయత్వాష్ట్ర
సావిత్రంబు లగు సాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యైయస్త్రంబుల నవ్విభుండు
ప్రత్యస్త్రంబుల వారించిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన
నదియు నట్ల యడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగు బ్రహ్మాస్త్రంబు
ప్రయోగించిన నమ్మహీపతియు నమ్మహనీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత ధృష్ట
ద్యుమ్నుం డతని కడ్డపడిన నారథికుతోడి యనికిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదునిసేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు దే
వపతిసుతుండునుం దాఁకి యనివారణ నగ్గురు సొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్స్యకేకయముఖం బగుపాండవసైన్య మొక్కపె
ట్ట పఱఁగి నీబలంబులకడంక యడంచి పదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కి ట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి బెట్టు తఱుమఁ గౌరవబల మొం
డొండ గలంగెడు నీవగు, చండితనము చూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు. 96

శా. చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాశక్తిన్ నరున్ వెండి మ
ర్దింపం జుల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినయేడు గల్గఁగ రిపుల్ జృంభింతు రే చూడు నా
తెంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుఁడు మహోదీర్ణాకృతిం బొల్చినన్. 97

కృపాచార్యుండు గర్ణు నుపాలంభించుట

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంతినవ్వుతో నతని కి ట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలుమేలు మనుజాధిపుఁ డున్ మహి యేలుమాటల
న్నగఁటిమి యిమ్మెయిన్ నెఱపినం జెడుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ జే
రుగొనిననీకు ని ట్లనుట [1]క్రొవ్వులు దక్కుము చాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నును బాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుఁగనివారిం
గన్నట్లు పలుక నేటికి, [2]నిన్ని చెనఁటిరజ్జు లనికి నివి తోడ్పడునే. 101

క. క్రీడికి మును మన మందఱు, నోడు టెఱుఁగు దన్నలును ఘటోత్కచుండుఁ దగం
దోడుపడ బంధునృపతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొనఁ నెట్టు లగున్. 102

చ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డి ట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే మగుఁ గడుం బెలుచన్ మును వ్రాసి కాదె వృ

1. క్రొవ్వులు వల్కుదు. 2. నెన్నఁగ నీరజ్జు పనికి.

ష్టి నిగుడఁజేయు నంబుదము సెల్లదు నీపలు కింతవట్టు సైఁ
పన తగు నింక నే మనినఁ బాఱుఁడ నాలుక గోయుదుం జుమీ. 103

వ. అని పలికి మఱియును. 104

క. నరు నద్దెసఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బ్బా సెడఁ [1]బొగడి కొఱకొఱ కాఁగ
గురుని గురుతనయు మద్రే,శ్వరు నను నేమిత్తికిఁ గానివారిం జేయన్. 105

క. అని మామఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయి క్రూ
క్కున వాలు వెఱికికొని కర్ణుని దెసకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్. 106

ఆ. నృపతితోడఁ గూడి కృపుఁడును నెడ సొచ్చె,వార లతనిఁ బట్టి వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియెఁ గనలి.

క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టె దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడు తెఱఁగున నాబిరు, దుడుగు నె నాచేయి దాఁకి యుడిగినభంగిన్. 108

క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డి,జ్జనపతికిం గాఁగ నేను సైరించిన నే
మని పలికితేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక వలదు సంభ్రమ మనియెన్. 109

వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్త్రు నుద్దేశించి. 110

క. గురుఁడును నీవును మద్రే,శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు సౌబలుఁడు నను
ధర యేలింపఁగ నున్నా,రరు మీకుం దగునె సంగరముఁలోఁ గలఁగన్. 111

క. క్షమియింపు మనుడు నతఁ డురు,శమ మొందెనఁ గర్ణుఁడుం బ్రగాంతుం డై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసై,న్యము దెస మొగ మయ్యెఁ బటుగుణధ్వని సెలఁగన్.

వ. ఇట్లు కడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ బాటిల్లిన యనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీఁడ కాఁడే వీనిం బొడువుఁడు పొనీకుఁడు పడవైవుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబులగు నారాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల రూపుమాపి యేపునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు చేసినం జూచి సవ్యసాచి సాయకజాలంబులు నిగిడించుచుం గవిసిన నతండు మూఁడు మార్గణంబులు తన తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి ముప్పదిశరంబుల నొప్పించి భుజశిఖరంబున బలునారసంబులు నాటించినం జేతివిల్లు పడియెం బడుటయుఁ దలంకక యక్కర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు పుచ్చుకొని విష్వక్సుండు వెడంగుపడునట్టి వేగంబున వివిధ విశిఖంబులు నిగిడించిన. 113

మ. కడక న్నెట్టనిచెల్వుఁ దాల్ప నతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యె
క్కుడు వేగంబున సూతుమ స్తకముతోఁ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు సేసి యారథికుమై గాఁడంగఁ బెక్కమ్ము లే
యుడు నొవ్వారినఁ బాఱె యెక్కెఁ గృపుతే రుర్వీశ నిర్లజ్జుఁ డై. 114

1. బొగడి గొనకొని యిచటన్.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాఱిన నీడం బోవు మనసైనికులం గనుంగొని
కురువిభుండు. 115

క. నిలువుఁడు వెఱ వేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవిఁ దక్కఁ గలపాండవులన్
గెలిచెద నిదె చూడుఁడు నా, యలవుఁ జలము ననుచు నడగె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యనందనున కి ట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్నిమీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డర్జునుం
దలపడఁ బోక యాతని శితప్రదరంబులబారి కగ్గమై
యెలసినఁ గావఁగా వశమె యీతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీఁ దగదు క్రమ్మన నెయ్యము నిల్పు మవ్విభున్. 118

క. అనుటయు గురునందనుఁ డమ్మనుజాధిపు నెయిది యేను మాన్చెద బీభ
త్సునికడఁక యెమి మూఁడినఁ, జనియెదు తలకడచి సాహసక్రియ ననుఘున్. 119

ఆ. గురుఁడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నుపేక్షసేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక నీ, వేచితేని నెవ్వ రెదురు సెపుము. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్త్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమీశ్వరున కి ట్లనియె. 122

క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర తైనన్
దురమునఁ జుట్టఱికం బను, గరు సిడిగొను టేల కలుగుఁ గౌరవనాథా. 123

ఉ. పెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మవు నన్ను మద్గురుం
దక్కినవారు మేము విను దాఁపము ప్రాణము లోపినట్లు పే
రుక్కునఁ బోర దైవగతి యున్నటు లుండెడుఁ గాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపు మే గెలువన్ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్మమద్రపతులు గల రెట్లును బాండవ
సైన్యంబు సమయింతు మూఱడు మని వెండియు. 125

తే. మమ్మ కాదు నీ వెవ్వరి నమ్మ వెట్లు, నమ్మ కున్నను నే మగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బసులనఁగుము, సొచ్చుపులివోలెఁ జొచ్చెదఁ జూడు నన్ను.

వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బఱపెదఁ దక్కినబలంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు
దార్కొనినను మార్కొని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు
కడంగినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేకయప్రభృతిసేన లొక్కపెట్ట కవియుటయు
నాజెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు పరఁగించినన్ బడలువడియును బలుదెసలం
బాఱియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్రు రాజులు నిలు నిలు మనుచు
బరవసంబు సేసిన వారల జమునివశంబు సేసి యేచినయయ్యాచార్యసుతుం

జూచి రోషావిష్టుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు తాఁకి నీవు కొంకక నిర్జించితి వని
దుర్జయత్వం బెక్కించుకొనకు మేను జుమ్ము వచ్చినవాఁడ ననుటయు నతండు
నిన్న కాదె వెదకెద మద్బాణంబులకుం బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పాం
చాలవరుం డతని నుపలక్షించి. 127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోఁచినవాఁడ నగుట యట్లుండె నినుం
జూత మట సనక డగ్గఱు, మా తలఁకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్. 128

వ. అని యెన ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు పలుకుచుం బలుదెఱంగుల
మెఱుంగుటమ్ముల నేట్లాడి రట్టియెడ. 129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజు వెల్గొడుగుసొంపుం [1]జించి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబుల యోధవీరశతముం దన్మాన్యులన్ ముప్పురం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు పొగడన్ దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 30

వ. ఇవ్విధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు సేసినయశ్వత్థామకట్టెదుర
నిలువ లేక పాండవపాంచాలసైనికులు చెల్లాచెదరైనం గని ధర్మజసమీర
సూనులు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి
సేనలతోడ నడరినన్ బలుకయ్యం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మనప్రజ
మీఁదఁ గవిసె నాసమయంబున నంబష్ఠశిబివంగాది దేశంబులబలంబులు భీమ
సేనుచేత మ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్ఠాది దేశంబులబలంబుల
సవ్యసాచి సమయించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ [2]గాంతే
యుల మొనలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన. 131

సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట

క. అలిగి నకులుఁడు భీముఁడు నిరు, కెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననికిఁ, దలకొని వడి నురవడించె దత్సైన్యంబుల్. 132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడుఁ బేరగ్గలికలఁ
బలుమఁ జతురంగములుఁ బేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాఁకి గాండీవము క్తవిశిఖ
శిఖలవేఁడిమి [3]కోటటి చెదరి పఱచె. 133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సముదోల్లాసంబునం బాండవసైనికుల నిలు నిలు మని
యదల్చుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రామంబు
భీమం బయ్యె నందు. 134

సీ. సాత్యకివి ల్లర్ధచంద్రబాణంబున నఱికి యాబాహ్లీకనందనుండు
ముప్పదేనమ్ముల నొప్పింప నతఁ డొండు విలుగొని యాతని నలుగుటమ్ము

1. వమ్ము గావించి. 2. గాంతేయబలంబుం; గాంతేయుల మేనులఁ. 3. కోటూటి.

లైదింట నేసి మహారజతధ్వజంబిలఁ గూల్చి ధనువు చెక్కులుగఁ జేసెఁ
జిఱునవ్వుతో నాతఁ డుఱక వేఱొకవింట నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు

తే. తాఁకి మీఁదం ద్రిప్పి ఘటోత్కచుఁడు వైచెఁ
బరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియుసుఱు
గొనియె బలునారసమున నాశినివరుండు. 135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురువీరునిఁ జంపించి మోము వికసిల్లఁగఁ దాఁ
బోరెడునెప్పటిమునుమును,హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా. 136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు క్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజుం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడున్
వచ్చి గురుండు విల్ నఱికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భటరోషమహోగ్రమూర్తి యై. 137

క. వేఱొకవిలు గొని యెమ్ములు, గీఱ మెఱుఁగునారసములు గిఱిగొలిపిన నో
టాఱి మెయిం గ్రొన్నెత్తురు, పాఱ నతఁడు తేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లెన్. 138

వ. కొండొక నేపునకు సేద దేఱి యక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవత్యం బగు శరం బేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దేవతాకం బగు సాయకంబున శమియింపం జేసి పెల్లేసినం గని కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజుండు ప్రతిన సేయు టెఱుంగు దతనిఁ దేఁకువ సెడి మా
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముం, డని సేయు మొగమునఁ బొదువు మక్కురుసేనన్.

తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యీతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుడు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు ద్రుపదుసైన్యమున కడరె. 141

వ. ఇట్లు చని యుధిష్ఠిరుండు తన తమ్మునకుఁ బెను ప్రాపయ్యె నయ్యనిలసుతుండును సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బవరంబు సేసినఁ గృపకర్ణకలశభవులు కడంగి రయ్యుభయసైనికోత్తములు సంరంభంబునం బేర్చిన సైన్యద్వయంబును రయంబునం గలయఁ బెరసినం బెందూళి యెగసి తఱితోఁ గవియుదెంచు తమంబునకుం దోడుపడి చూడ్కులు నిగుడ నీ కున్నను దమకంబునం దమ తమ పేళ్లు బిరుదులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసొంపునను సన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెస నిద్దెస వీరులు పోరుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రం బై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బిట్టడరి పాండవు లుద్దండబాహాసంపదలు చూపిన నేపఱి కౌరవబలంబులు కలంగి చీకాకుపడి చీఁకటికతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలఁగి పోలు పఱిన నయ్యాచార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్ధామసామర్థ్యం

బున సకలచతురంగంబులం [1]బూఁచున ట్లొనర్చి యొక్క మోహరంబుగా నమర్చి యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వత్థామ సౌబలుల నునిచి [2]నడుమ శల్యు నిలిపి యన్నరేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు సేసె నను టయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో ని త్తెఱంగునం బన్ని బహుళతిమిరం బున సమరం బెటు సేసి రని యడిగిన నతం డతని కి ట్లను నాసమయంబున నక్కురు భూపాలుండు తమకాలుబలంబులనెల్ల నాయుధంబులు పెట్టి దివియలు పట్ట నియోగించిన. 142

క. మున్నా పని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్. 143

వ. చేకొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు తెచ్చిన నద్ధరణీవరుండు రథంబున నైదును గరికి మూఁడును దురంగంబున రెండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱియు వాని కెలంకులను గేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు సేసి వెండియు మోహ రంబు ముందటను బార్శ్వంబులను బిఱుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నింగికి నేలకుం జాలి పొలిచె నట్టియెడ మణి భూషణంబులను రత్నకేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వ రిల్ల శోభిల్లి నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను రథంబునకుం బది యును గరి కేడును దురగంబునకు రెండును గాఁ దత్ప్రకారంబునం గరదీపికా లోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యస్త్రగురుండు మధ్యం దిన మార్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలుంగ నమ్మనుజపతి యనుజన్ము లతో ని ట్లనియె. 144

తే. శల్యకృతవర్మముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీరు కుంభజన్ము
చెంత కాద్రుపదాత్మజుఁ జేర కుండ
నాఁగుఁ డోరు లెల్లవారల నతఁడు గెలుచు. 145

పాండవకౌరవవీరుల ద్వంద్వయుద్ధము

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిమార్పఁ గిరీటిం గర్ణుండును భీమసేనుని నేనును గెలుతు మని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కదంగిన [illegible] నెన్నండును జూడ వినంబడనియట్టిసపరం బయ్యె [illegible] ద్రోణుమీఁదం గవియుం డని పనిచి తానును నడచిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్మయు సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూను సుయోధ నుండును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని దుశ్శాసనుండును ఘటోత్కచుని గురుపుత్త్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుం డును మత్స్యరాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని

1. కూడున ట్లొనర్చి. 2. నడుమన.

[1]హలాయుధుండును దెసపడి యిట్లు గురుని నుంపను రక్షింపను బూని మఱియు ననేకు లనేకులఁ దార్కొనిరి సోమకసైన్యంబు సమయించు నక్కుంభసంభవుని ధృష్టద్యుమ్నుండు మార్కొనియె నట్టియెడ. 146

సీ. పాండవాగ్రజునిచాపము ద్రుంచెఁ గృతవర్మ
 యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హాస్తం బుచ్చి పోశక్తి
 యడరింప వేఱ శరాసనంబు
గొని హయసూతులఁ గోదండమును బొడి
 సేసి హార్దిక్యుండు చెలఁగి యేసె
నరనాయకుఁడు కృపాణము గొన్న నఱకెఁ దో
 మరముఁ బూనిన రూపుమాపి మఱువుఁ
తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నారసంబు లిట్లమ్మహాబలుచటులవిక్ర
మంబు దుస్సహమగుడునమ్మానవేంద్రుఁ, డనికిఁదొలఁగినగురుబల మలరె నధిప.

క. భూరియు శినివరుఁడు శరాసారము లొండొరులమీఁద సరిఁ బఱపి వడిం
బోరునెడ భల్లమున నాకౌరవువిలు ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా. 148

ఆ. త్రుంచి మేను గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోప మినుమడియై శక్తిఁ, దెల్ల వైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప. 149

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్త్రుం డతనిపయిం గవియుటయు ఘటోత్కచుండు నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి దొడ్డతూపు లడరించిన నతం డవి మగిడించి పెల్లేసిన నేదువెఱిగి నట్లయ్యసురవరుండు దశవిశిఖంబులు రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఛ వచ్చి యమ్మేటిజోదు కేతుదండం బవలంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికనారసము దైత్యువక్షమున వెసం
గీలించిన నరదముపై, సోలి పడుడుఁ దేరుఁ దోలఁగ సూతుఁడు తోలెన్. 151

క. భీముఁడుఁ గురుపతియు శరస్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముదగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేఱొకసమగ్రబలం బగుచాప మెత్తి యా
యన మెయిఁ గాఁడ విల్ విఱుగునట్లుగ నేసిన నొండు వింట న
య్యనిలజుఁ డేడునారసము లానృపుగాత్రమునందు గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును విండులు నాల్గతఁ డెత్తి నెత్తను
త్తలముగఁ ద్రుంచి వైచె గదఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

1. నలంబుసుండుసుం.

గ్గల మగుభీతి రాజు దొలఁగఁ బెస[1] దాఁటుడుఁ గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మదిఁ బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్. 154

వ. మనమూఁకలు నట్లకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కౌరవేంద్రుండు వేఱొక్కతే రెక్కి తోఁచినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణ విక్రమంబు వెలయం బెనంగునప్పుడు. 155

క. అమ్మాద్రీసుతుఁ డేపునఁ, దొమ్మిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు తదంగమ్ములు నొప్పించెఁ దీవ్రకాండశతమునన్. 156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు. 157

చ. రయమున విల్లు ద్రుంచినఁ బరాక్రమ మొండొకనింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
ర్భయముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నవ్విదు
ర్జయ మగులావునం గడు వెసన్ గద వైవ నడంచె నప్పుడున్. 158

వ. దానం బెండువడక యప్పాండునందనుండు. 159

కర్ణుఁడు సహదేవుని వింటికొపునం బొడుచుచు నవమానించుట

ఆ. శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్యలయ్యుఁ
దునియ లయ్యు నేలఁ దొరఁగంగఁజేసి పెల్లేసి తెరలుటయును నెద్దె నతఁడు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గర్ణుండు కదిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమాటలు దలంచి యొండు సేయ నొల్లక యల్లన వింటికొపునం గడుపు వొడిచి నవ్వుచు నెక్కు డైనపగఱ నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నయుండు గురుసేనతోడ బిరు దై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమారుండును నట్లు కర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తనబ్రదుకునకు రోయుచుం బోయి వేఱొక్కరథం బెక్కె మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసవులచందంబున సమరంబు సేయుసమయంబున నాశల్యుండు. 161

క. హరులను సూతునిఁ జంపిన, విరటుఁడు పొలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుఁడు శల్యురథం బస్త్రములఁ బొదివె నుద్ధతభంగిన్. 162

వ. ఇట్లు మత్స్యానుజుండు తాఁకిన. 163

తే. అతనిఁ గూల్చె మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టి నాతని నాతండు మూర్ఛవోవ
నేయ సారథి తొలఁగంగ నెగచె రథము. 164

వ. ఇవ్విధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్రవర్తి సైన్యంబులు శల్యునుర

1. దాఁటుటఁ గానఁ డాతఁడుం.

వడికిం గాక తెరలినం దఱిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాఢ్యుం డగు[1]హ
లాయుధుం డతని మేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు.

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధింప ను
త్కోపవికారుఁ డై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గ్గై పృథివీస్థలిం దొరఁగున ట్లలయించి చతుశ్శతిన్ సమా
టోపము చూప నాతఁడు కడున్ వెసఁ బాఱె భయార్తమూర్తి యై. 166

సీ. నకులనందనుఁడు నీనందనుతోఁ బోరు నెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁబడ నేసి విల్లును సిడముఁ ద్రుంపఁ
దలఁకక యొండుకోదండంబు గొని నీదుపుత్త్రుండు నొంప నాచిత్రసేను
శరముల గోర్చి తత్తురగంబులను సూతు ధరఁ గూల్చె వెస భవత్పౌత్త్రుఁ డపుడు
తే. కలఁక లేక యతండు శీఘ్రమున నిరువ, దేనుతూపుల నొంచిన నేసకమెసఁగఁ
గినుక నాతఁ డాధనువును దునుమ నక్కు,మారుఁ డేఁగె హార్దిక్యుని తేరిపైకి.

క. ద్రుపదుఁడు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితక్షత, వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షితినాథా. 168

వ. అట్టియెడ నాకర్ణపట్టిచేయి చెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజపతికిం దలకడచి యతనిం బొదివి యాసైనికోత్తము నంపసోన గోటడి పఱచినం బ్రదీప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండును బోరు నెడ నప్పాండుపౌత్త్రుం డతని ఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూఁడు నాటించినం ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యవరా జొప్పి యవ్వీరుం గ్రూరశరంబులం గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు సేసిన. 169

క. వింధ్యాద్రివోలె నాప్రతి,వింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నదరి దీప్తా,వంధ్యాస్త్రము లక్కుమారవరుపైఁ బఱపెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మున నాతని,ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి కదిసి. 171

వ. కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేననందనుం డగు శ్రుతసోమునరదం బయ్యుధిష్ఠిరతనయుం డెక్కి యొక్క సముద్దండం బగు కోదండంబు పుచ్చికొని ఖండనంబు సేసె మనవారు నయ్యశ్వరాజున కడ్డంబు సొచ్చి పెనంగిరి నకులుండును శకునియు సమానవిక్రమంబుల సమరంబు సేయు నెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూ పురంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్గి యేఁచుఁడున్
నకులుఁడు మూర్ఛ పోవుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చె నం
తకుఁ దెలివొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలమార్గణంబులన్. 173

1. అలంబుసుం.

వ. ఇట్లు గాంధారపతి పడుటయుఁ దత్సారథి తేరు తోలంగఁ దోలుకొని పోయెఁ గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బిసకాండంబుగా ఖండించి యతండు శక్తి వైవ నదియును దునిమిన ఘనం బగు ధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయ నేసి యగ్గౌతముండు కోపంబునం జంపఁ దలం పెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కు సైనికులు శారద్వతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేక ద్వంద్వయుద్ధంబులు సెల్లుచుండ సంకులసమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున వెస నాఱు నైదునారసము లాతఁ
డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్ దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు
మంటలు గ్రమ్మెడుమహితాస్త్ర మేయుడుఁ గాలంబు గా కివి కలశజునకు
ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాదశాస్త్రంబు లోకముష్టి నలవరించి
తే. యేసి కర్ణుండు తునియలు సేసె నడుమ, నంతఁ గురురాజు యువరాజు నడరఁ గురుసు
తుండు శకునియు శల్యుండుఁ దోడుపడిరి, వారలేవ్వురతాఁకు నవ్వీరుఁ డోర్చె.

క. ద్రుమసేనుఁ డడరి పటుబాణము లుద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనుపైఁ గో
పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్తమై ధరం బడ నేసెన్. 176

వ. ఇట్లు ద్రుమసేనుండు చచ్చినం బేర్చిన కోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి ధృష్టద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగు నతనిం గూడుకొని కురురాజు మొద లగు నేగురురథికులు పెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమదగతిం గవిసి నిలు నిలు మని యదల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కును నొక్కరూపున నక్కజం బై యుండె నట్టియెడ వృషసేనుండు వచ్చి శైనేయు నేయుటయు నతఁడు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లం జేసినం బుత్త్రశోకపీడితుం డగు నాసూతపుత్త్రుఁ డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె నట్లు డరు నయ్యిద్దఱ నాశినివరుండు కినుక యెక్కి నయేడ్తెఱం జిక్కువఱిచె నప్పుడు గాండీవగుణదేవదత్తమహారావంబును హాహాకారంబును వీతెంచిన నయ్యంగరాజు రారాజున కిట్లనియె. 177

కర్ణదుర్యోధనులు దురాలోచన సేసి సాత్యకిం దలపడుట

క. ఆదె పార్థుఁడు తనముసుమున, కొదవినసేనలఁ గలంచుచుండె వతఁ డితనిం
గదియఁగ రా కుండకమును, పొదువుద మే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్. 178

వ. అట్లయిన వీఁ డభిమన్యు పోయినపోకం బోవునది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టుముట్టుట యెఱింగె నేని వివ్వచ్చుండు వచ్చు నతం డెఱుంగకుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలు బల్లిదుల నట పుచ్చవలయు

ననుటయు నమ్మనుజనిభుం డిది లెస్స [1]కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు
పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ
దుర్విషహులు తోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు సేయు మద్దిక్కునం దక్కిన
పాండవులు నున్నవా రయ్యన్నదమ్ములం బోదివి గెలువు మనిన నతం డమ్మెయికిం
జనియెఁ దదనంతరంబ. 179

క. చేయఁ గలరథికులును రా,ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగఁ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రథికసంరంభమునన్. 180

వ. అతండునుం గోపాటోపంబున. 181

క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చెక్కలును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రమ్మఱఁగ నెత్తురుటేఱులు పఱపి వానిఁ దోలఁగం ద్రోచెన్. 182

క. శినివరునద్భుతవిక్రమ,మున కోర్వక కలఁగఁబడిన మొనఁ గనుఁగొని నీ
తనయుఁడు తనయరదము నా,తనిమొగదముమీఁద నత్యుగ్రతఁ బఱపెన్. 183

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయునెడ నాశైనేయుండు. 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పాలివోక యతని [2]గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దునుముడు, బరవస మఱి యొకనితేరిపైకిం బోయెన్. 185

వ. ఇవ్విధంబున. 186

తే. [3]పతి కలంగ శైనేయుఁ డబ్బలము బాణ,నిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱంది
యడరి యర్జునుతో విస్మయావహముగ, నాహవము సేసెఁ దగుసహాయంబుకలిమి.

చ. అతనిసుతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణునిమేనఁ బార్థుపై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తద్ఘనచాపముఁ ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు తనూజుతేరిపయి కాత్మ చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి వివ్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారల చేడ్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులు బడలువడఁగ, బలము సెడిపాఱఁ దనవింటిబలువు సూపె.

వ. ఇట్లు వివ్వచ్చుండు పేర్చినయాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190

క. తఱిమి గురువింటిగోనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
త్రైఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. వెండియు నాచార్యుం డేయుసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు
మిగిలి మార్గణజాలంబుల సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్యసాచి
ధృష్టద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబు కాందిశీకం బగుటయుఁ
బాంచజన్యదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు చెలంగం బాండవబలంబులు గూడికొని
వెన్నడిం గవిసినం గని భీషణరోషాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు. 192

---

1. తలం పని. 2. గురు సన; గురు సఱ. 3. పతి కలంచి సాత్యకి నీదుబలము.

మ. తలలుం జేతులుఁ గాళ్లునుం దనువులున్ ధాత్రీస్థలిం బెక్కుఁ బ
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులున్ వారణా
వలులుం గిట్టెర సైపఁ డం దఱిమి దుర్వారైకదర్పోద్ధతిం
జలముం జేవయుఁ జూపె నుద్భటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్. 193

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి నొంచినం బఱిపఱి యై పఱచువవ్యాహినుల వెనుకొను
నాసూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డర్జునునితో ని ట్లనియె. 194

క. నడురేయి తీవ్రభానుఁడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు పుట్టించుచు ను
గ్గడు వగుతేజంబున వెలిఁగెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱిగొన దెసలన్. 195

ఆ. ఇట్లు తఱిమెనేని యిప్పుడ యీతఁ డీ, ద్దిక్కువారి నెల్ల నొక్కయెత్తు
గాఁగఁ బిలుకుమార్పుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు. 196

వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయురభసంబున కిన్మోహారం బోహ
టించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బై కొని యొక్కవలన మొనలఁ
దెరల్పెడి నే నడల్చి యిక్కర్ణు నుక్కడంచి యక్కుంభసంభవు సంరంభంబు వారిం
చెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కి ట్లనియె. 197

క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం బేర్చు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డనిఁ గర్ణుని నొప్పఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198

వ. అని వెండియు. 199

క. మన మంతకు వేఱొకఁడిక్కన నడతము భీమసుతునకును మాయలుఁ బెం
పొనరినదివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలవ దనుమానింపన్. 200

వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంభ్రమూర్తిస్ఫూర్తి
మెఱయుం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201

ఉ. పాండవసైన్యముల్ చెదరి పాఱెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీదుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నివ్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁదక్కువ తండ్రులకున్ జయంబు పు
త్త్రుం డొసఁగంగఁ గాన్పు మహి రూఢికి నెక్కుడె గెల్వు మీతనిన్. 202

అలంబుసుఁడు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట

వ. అనియె ధనంజయుండును తదనురూపంబు లైనయాలాపంబుల ననుమతి సేసినం
గడంగి ఘటోత్కచుండు కర్ణుదెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు
నలంబుసుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు
గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియించెద నని పలికి యతండు
ప్రీతుం డై యభినందింప నాసూతనందనుం గలసి తలకడచి హిడింబానందనుం
దాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండొ

రులం దెరల్పంజాలక రథికు లగుట యుడిగి మాయలకుం జొచ్చి మహోరగ గరుడాకారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రవిసైంహికేయాకృతులను మేఘమారుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుం బోరి యెపునం గదిసిబాహాబాహిం బెనంగునప్పుడు మేనులు బెరసిన నాభీమనంద నుండు. 203

క. పట్టి బలువుగ జటాసురు,పట్టిం బడవైచి యురము పాదమునం గడుఁ
బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టకుఁ బాయంగఁ జేసి యార్చెం బెలుచన్. 204

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మస్తకము పట్టి,కొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి
భ్రమరి పాఱి కురునృపాలకునరదంబు,నందు వైచి యిట్టు లనియె నధిప. 205

క. కొను మదె నీమిత్రునితల, విను మిట్టుల మాఱు లేనివిక్రమమునఁ గ
ర్ణునిఁ ద్రుంచెద వరుసం బోరి,గోనియెుక విను భీమసేనుకొడుక నెఱుఁగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు క్రాల నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపం బైన దంష్ట్రాయుగళంబును బింగళోద్బద్ధ[1]జటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గనకభూషణంబులకతంబునఁ దటిల్లతావికటం బగునంబుదంబుకై వడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁ గప్పె నిప్పరుసునం దలపడి యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయునెడ వివిధాయుధ వ్యాపారఘోరవిచేష్టితవిగళితరక్తసిక్తంబులగు నంగంబులయచలత్వంబున గైరిక గిరి ద్వయంబుచందంబున నొప్పి రల్లుకు వదక్కువలు లేక పోరిపోరి రాక్షేయుం డొక్కదివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది భైమసేని ప్రత్యస్త్రంబున నడంచి [2]మాయసైన్యం బడరించిన నమ్మాయాసైన్యంబుసాయకశూలముద్గరాదిహేతి వ్రాతంబులును [3]బలలవర్షంబులునుం గురియం గురువాహిని కలంగి పాఱిన నాసూతసూనుం డొక్కరుండును నవష్టంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి వహ నీయాస్త్రబలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచినం జక్కడిచె గద నిగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపాషాణపటలం బులు పఱగించినం దునిమి ధరం దొరఁగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడం గిన నయ్యోధవరుండు తురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు చేసి యతనితను వేయవెఱిగిన తెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిరిగొల్పినం గెరలి యన్నిశాచరనాథుండు. 207

సీ. మాయాముఖంబున మార్గణజాలంబు ద్రావఁ గర్ణుం డది వ్రయ్య నేసి
చెలఁగినఁ గడుఁ బెక్కుశిరములతోఁడి మహాకృతి నైకొన నదియుఁ దునుమఁ
జచ్చె వీఁ డని మనసైన్యంబు లుబ్బంగఁ బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి

1. ద్యక్తేశజటాకలాపంబును. 2. మాయాసైన్యంబున సాయక. 3. సుపలవర్షంబులును.

[1]భంగించె నవియును ద్రుంగఁగ నేసినశైలమై తద్వజ్రసాయకమున

తే. సమసి రథికుఁడై తనచుట్టుఁ జాతురంగ,మైనబల మేచి తఱుమంగ నడరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్త్రు నొంచి, యెక్కుడై త్రుంచె నతనివి ల్లక్కజముగ.

వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టు వగునలాయుధుం డనునసురేంద్రుండు వడ
ముడివలనివైరంబు పెద్దకాలం బేనియు మనం బెరియింపం దఱి వేచికొనియుండి
యన్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని
తన్నెఱింగించుకొని యతనితో ని ట్లనియె. 209

అలాయుధాసురుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

క. భీమునిఁ దత్సోదరులను, భూమీశ్వర యిపుడ పట్టి పోరివుచ్ఛెద ను
ద్దామత మ్రింగెదఁ గృష్ణుని,తో మిత్త్రగణంబుతో సుతులతోఁ గూడన్. 210

వ. నీకును నీవారికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరిసేన సమయించెద
ననియె నప్పుడు ద్రోణద్రౌణికృపకృతవర్మమద్రపతిప్రముఖయోధవీరులు వెఱఁగు
పడి చూచుచుండం బేర్చి హైడింబుండు కవిసినం గర్ణుదెస నఖిలజనంబులును
నిరాశు లైరి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి. 211

తే. భీమతనయుండు మాయపుఁబెనఁకువలను,గర్ణునొప్పించుచున్నాఁడు కడఁగివానిఁ
దాఁకి గెలువు నీ వనవుడు దైత్యవిభుఁ డు,దగ్రగతిఁ జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని.

క. అరదము మొదలైనసకల,పరికరములు రూపు నేపుఁ బ్రాయంబును న
య్యిరువురు దనుజాధిపులకు, సరియై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213

వ. ఇ ట్లేపు మెఱయ నిరువురుం దలపడి పోరువారలం జూచి సూతసూనుండు
మరుత్సూనుపయిం గవిసిన నతండు తనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చెనో
యనుతలంపునఁ గర్ణునిం గ్రేడించి యమ్మేటిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున
నడరుటయుఁ దదనుచరు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కమొగి నతనిం బొదివిన
నొదవినకినుక నమ్ములగములు పఱపి యవ్వీరుండు వారిం బఱపిన. 214

తే. పోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ డేయు
సాయకంబునఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంఠితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుఁడు. 215

క. భీముఁడు గద వైచిన ను,ద్దామగదా ప్రహతి నది యతండు సదిపి [2]యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ, స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216

వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలువఱిచె నప్పుడు శౌరి
సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు పేర్చిరి వీరి మరల్ప నకులసహదేవ
సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణుదెసకు శిఖండిధృష్టద్యుమ్నప్రముఖులం
బనుపుము గురునిప్రాపున నురవడించునరపతుల నీవు నిలువరింపు మనునెడ నలా

1. భంగించి యవియును మ్రగ్గంగఁ జేసిన. 2. మహా, భీమంబు లైన విశిఖ.

యుధుం డనిలతనయు ధనువు దునిమి యతండు వేఱొక్కవిల్లెత్తికొను సందున సారథిరథ్యంబుల సోలనేసినం బొలివోవక యబ్బలుమగండు గదాహస్తుం డయి గొదకొని వాఁడును గదగొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు తుము రగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిదంతంబులు లోనుగా [1]దొరకొన్నవియ సాధ నంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం దొడంగిన. 217

క. కని హరి కర్ణునితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ బిలిచి భీముఁడు వల ది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ, వన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య, ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేఁచి రాధేయుఁడు నే
లకుఁ గోలకుఁ దెచ్చెను సోమకుల శిఖండ్యాదిరథికమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సమీరనందనుం డాసూతనందనుం దల పడినం దోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చి కొని కుంభసంభవసైన్యంబుఁ బొదివి సమయించు చుండె నలాయుధుండు ఘటో త్కచునిం బరిఘుపాతనంబున సోలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి బెట్టు వైచిన, నది రథ్యంబులను సూతునరదము సిడముం
జిదురుపలు సేయ నతఁ డం,బుదమై గర్జిల్లె నభము బూరటిలంగాన్. 221

వ. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తురుసోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయ తనయుండును దివి కెగసి తన మాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మఱ బకభ్రాత భూచారి యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరువులఁ బాషాణంబుల భీషణం బగు రణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసమం బై చెల్లె మగుడ వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబు నేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబు గొని మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలవట్టి బలువిడి నిలం బడఁ దిగిచి మెడ దెగవ్రేసి యార్చినం బేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురుపతిముం,దట వైచెం జేత నున్నతల రౌద్రం బు
ద్భటముగ ఘటోత్కచుం డు,త్కటశోకము వొంది రతఁడుఁ దత్సైనికులున్.

క. మును బకుననుజునివలనం, దనతమ్ములుఁ దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతఁడు స
చ్చిన విభుఁడు భీమసేనుప్రతిన పారం బొంద్దు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

వ. అట్టియెడఁ గర్ణుండు కౌంతేయసైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల[2]విఘటి తంబు సేయుచున్న నవ్వాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కు మెఱయం దలపడియె నయ్యిద్దఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరియై సంగరంబు సేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రథ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటో త్కచుం డదృశ్యుం డైన నీసైనికులు తల్లడిల్లి యెక్కడ వచ్చి యెవ్వరి నేమి

1. చే ధొరకినవియ. 2. విఖండితంబు.

నేయునో యనుచు మేనులు వడంక నలుగడలుం గనుంగొనుచుండిరి హైడింబుం
డును మహాంబుదంబుచందంబునఁ జదలం దోఁచి మెఱయుచు నుఱుముచు బాణ
కృపాణ ముసల ముద్గరకుంత క్షురికాది హేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం
దొరఁగింపం దొడిదానవులు మొగిళ్లయి యొక్కమొగి నట్లచేయ నాసూతసుతు
నకుం బ్రతివిధానం బాచరింప నలవిగామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ
దురంగంబులుఁ ద్రెళ్లను గూలను డొల్లను దొడంగె [1]నొంపుకడకుం గడంగు
తలంపులు దక్కి తలలు గుట్టికొని యుండి యోధులు భగ్నాపరభాగు లై పడం
జొచ్చి రప్పు డిద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం
దోడ్పడి యిట్లు సేసెద రను వగ వెగడంది కలంగంబడి రయ్యవసరంబున. 225

శా. ధీరత్వం బొకఁడుగా సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము సూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యామాయావలి భాస్కరాంశుల నదృశ్యాకార మై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచుఁ విరిసె [2]నేనాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడఁగ దానవప్రవరుమాయ సముంచితదివ్యబాణశ
క్తి గుదియఁ జేసి తొంటికనతీవ్రత గైకొని నీదుసైన్యముల్
బెగడు వడఁగ మదించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ దనుభీతి యోధులమదిఁ జనియింపఁగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లంపలు సూతనందనుం జూచి యాతంపు కలంగమికి నచ్చెరువు పందుచు
నగ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచరుం డింతఱు సమయింపకుండం గాచి
కొనుము నీవును బ్రదుకు మాఖండలుండు కవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు
నీకు నొసంగినమహాశక్తి యింక నెన్నఁటికి భీమార్జునులు ని న్నేమి సేసెద రిప్పుడు
బ్రదికిన మఱి చూచికొంద మప్పరమసాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు
మను నెడ నారక్కసుం డామేటిమగని గీటడంచువాఁ డై యాటోపంబునం
గదిసి తదీయరథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె న ట్లవ్వీరుండు
విరథుం డగుటయుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన
[3]నోసరిలి యతం డాసైనికుల యాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జావు దప్పించు
కొన నది తప్ప నొండుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైన శక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట

ఉ. వైరివినాశనక్రియకు వాసవుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
ఘోరపుశక్తినాలుకలు క్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘుం
టారవ మభ్రవీథి నిగుడం దగఁ గేల నమర్చి పేర్చి య
వైరికిఁ బూఁచినం దలఁకి వాఁడు మహోన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

1. నొంపుగడుకలు 2. నత్యాశ్చర్యముం బొందఁగాన్. 3. నోసరి; నోసి.

తే. తెరలిపాఱఁగఁదలఁచుచోఁదృష్టితోడఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁబుట్టు
వనఁగఁజాలునద్దివ్యసాధనము వైచె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన. 231

క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేంద్రునియురము వగిల్చికొనుచు దుర్భరగతి
వీఁపున వెడలి శక్తి యెగసెను, [1]వినువీథికి నుడుగణంబు వెలుకం బాఱన్. 232

వ. అప్పుడు. 233

క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి నడుము గఱచుచుఁ గీ
లాలలు క్రమ్మఁగ బఱపఁ, బాలుఁడు వికృతాస్యుఁ డగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.

వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు పడిన మన సైన్యంబున శంఖభేరీస్వనసహితంబు లగు సింహనాదంబులు చెలంగె నీపుత్రుండు బంధుమిత్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు నొంది సూతనందనుం గౌఁగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 235

క. [2]బలుమాయాబలబాహాబలములు గలవాఁడు భీముపట్టి పడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, [3]నలఁచుం బాండవుల నెట్లు లైరో వారల్. 236

వ. అని యడిగిన నమ్మహీపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైన హిడింబాసుతుం జూచి కౌంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు కడలుకొన నడలునఁ గుందిరి గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి పగ్గంబులు నొగల ముడిచి మందమారుతాందోళితం బగు మందారంబుచందంబు దోఁప నర్తించుచు నరదంబునడిమి కరిగి కిరీటిం గౌఁగిలించికొని వీఁ పప్పళించి వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237

ఉ. వచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము లెల్లఁ గలంగి నగ్గడ
న్వచ్చుటఁ జూచి యేము వగ నెక్కొన నందెద మిప్డు దెమ్మెయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరువంపుఁజరిత్రము దక్కి లాఘవం
బచ్చుపడం జెలంగెదు మహాపురుషా యిది యేమి చెప్పవే. 238

కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాను సంతసించుటకు నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పుట

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు కుండలంబులు గొనుచుండి కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరం బని తలంచుచుండుదు నేఁడు హిడింబానందనుమీఁద నదిపోయినం బ్రమోదంబు నొందితి నాసూతనందనుం డది చేత నుండెనేనిఁ జక్రగాండీవధరుల మైన మనమిరువురముం గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజపతి వేఁడినఁ గవచకుండలంబులు వికృత్తంబులు సేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం డనం

1. వినువీథిని నుడుగణంబు వెలువెలఁబాఱన్; వినువీథి నమర్త్యగణము వెలుకం బాఱన్.
2. బలమాయాబలబాహా. 3. నలఁపఁగఁ బాండుసుతు లెట్టు.

బరఁగు నీకై మీతండ్రి యిట్లు సేయఁ డయ్యెనేని వాని కెదు రెవ్వారు కవచకుండలవిహీనుం డై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమింజేసియు నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్ల యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల నీక కా నొక్కొక్క తెఱంగునం బిలుకుమార్చితి నిత్తెఱ వార లున్నఁ గౌరవపతి వారలం దెచ్చుకొను నమ్మువ్వురుఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వ రా కుండు ఘటోత్కచుండును గిమ్మీరబకహిడింబులతోడివాఁడ ధర్మద్వేషంబును రోషంబును గలిమింజేసి యొక్కప్పు డొప్పమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్ల వీని పొలిసిపోకయు నా కభిమతంబు వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు చావకుండె నేనిఁ బదంపడి నాకుం జంపవలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోకసమయంబు కాదు మన మొనలు కలంగెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ దెలిసి యుత్సాహంబు పాటింపు మనియె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు సనునుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు పడ్డఁ బో
రికి మఱి యుత్సహింపఁ గలరే పెఱవారలు సూతనందనా. 240

క. పిలిచికొని యైనఁ బార్థుం, బొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు [1]పోఁగి కెవ్వా
రలు రమ్మన్నను వ్రతమయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల [2]తప్పం జేసెన్. 241

వ అని వెండియు. 242

తే. నాతనూజులు దుర్బుద్ధు లీ తెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తి నీరజాక్షుఁ
డొడిచికొనియెనొ [3]మొఱకుచేసున్నలియ్య,పండు వెసనాఁచికొనిన నేర్పరిగాఁబోలె.

వ. అనిన నమ్మహీపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 244

తే. రాత్రులీపని కర్ణుతో రాజు ననుజ,సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పుదుము నరేంద్ర
యతఁడు లెస్సగ విని యెల్లి యకిరీటి,చచ్చుఁ బటుశక్తి నని బొంకు చచ్చు మాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణునితో ని ట్లందుము విశ్వచ్ఛుండు చచ్చినం దక్కటిపాండవులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమూలం బగు నమ్మాధవుండు తెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి నతని సమయించుట కార్యంబు. 246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణవిజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరివుచ్చెదఁ జూడుం,డనుచుఁ జనుఁ సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామమునకుఁ బోయి,నప్పు డక్కర్ణునకు మాకు నందఱకును
దోఁప దాబుద్ధి వెండియుఁ దోఁచుమఁగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ దైవంబుకతన.

వ. దైవం బన వే ఱొకండు కలదె కృష్ణుండ యది యె ట్లనిన న ట్లజ్జనుని బోధించు

1. పొలిసెనె యొ. 2. తప్పెం జెపుమా. 3. శిశువు చే.

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డీశక్తి యిన్ని దినంబులు ధనంజయు
మీఁదఁ బ్రయోగింపమికి కారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివారెల్లనీపని వాని కెప్పుడుఁ, గఱపుదురు వాఁడుఁ బూన్కిమైఁ గడఁగి వచ్చుఁ
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు సేయుదు నరునకునై కుమార. 250

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం బేర్కొని యాతనిం గలపికొని సాత్యకి
నుద్దేశించి. 251

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలో, కీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బార్థుక్రియం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గదా సుఖించి యే నిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పె నట్లు కావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలవ దనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు
మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి తృణీభూతుం డగు ఘటోత్కచునకుం గా
వ ద్మయ్యె నిఁక మీ వారెవ్వరు నెప్పరుసున బ్రదికెదరు చేయునది లే దట
మీఁదివృత్తాంతంబు చెప్పు మనవుడు నజ్జనపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 253

తే. భీమనందనుచావునఁ బ్రేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁ, డగుచుఁ జదికిలఁ బడుటయు నచ్యుతుండు. 254

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్టు లిమ్మెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మిట్లయినం
జకితం బగు నీసైన్యము, సకలము లె మ్మత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించు గురుభారంబు దలంపక యింత యలంత నొందిన జయంబు సేకు
ఱునే యనిన నతఁడు కన్నీరు కరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటో
త్కచు గుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదనయాత్రను
దమకుం జేసిన సాహాయ్యం బుగ్గడించె వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవు
కంటెను వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లే కున్న నాకు శోకంబు గా కుండునే యని
తత్ప్రీతిపేరుని దెసకు నెలసినయంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కు
మూరు నిట్లు సేసిన యీదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱకి చిక్కు
పఱచి యబ్బాలునిం బలువురచేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వుల నున్న సైంధవుని
సవ్యసాచి సమయించె నది దానికి మాఱుగా దీరెండు క్రూరకర్మంబులకుఁ
గర్ణునిఁ గడికండలు చేయక శాంతిం బొంద నేర్తునే యని బిగువుఱెలుంగునం
బలికి దిగ్గన లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేఁడును దోడ్పడినద్రోణుం డెగటార్ప
వలయు నప్పనికిఁ బోవని పోవు నే సూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని
శంఖం బొత్తి చాపంబు పుచ్చికొని రథంబు నడప సూతు నియమించి చనుచుండె
నప్పు డచ్యుతుండు తమ తేరిపైకి వచ్చి విన్వచ్చు నీక్షించి. 257

క. తనచేతన సూతసుతుం, డునుముదఁగా కనుచు నలుకతోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీ,తని నూరక చూచు చునికి దగునే మనకున్. 258

ఆ. అని రథంబు వెలుచఁ జన నిచ్చె నట్లు క్రో,ధాంధవృత్తి నరుగునవ్విభునకు
సమ్ముఖంబు గాఁగ సత్యవతీసుతుఁ, డరుగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259

వ. అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యి ట్లనియె. 260

సీ. అనిమిషనాథుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును సమయింపఁ గర్ణుండు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నయ్యాపద పాటిల్లె నేని నయ్యెడఁ తె సహింప వశమె
యాఘటోత్కచునకు నింతియకాల మై యాసెపంబునఁ దెగటాఱెఁ జూపె
యిట్లు మే లిది దైవ మిచ్చినదురితనిస్తారంబు [1]నీ కింత నలఁచి నీవు

ఆ. సంభ్రమంబు తక్క సైన్యంబు తోడ్పడ, మనుజపతులఁ దమ్ములను సుహృజ్జ
నములఁ గూర్చికొని రణంబు సేయుము కుప, ప్రతతితోడ నీదుబలము మెఱయ.

క. కలఁక యుడిపి చిత్తము నిర్మలధర్మోదాత్తముగ నమర్చి నెగడు మె
వ్వాలనఁ గలుగు ధర్మం బ, వ్వాలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్. 262

వ. అని హితోపదేశంబు సేసి. 263

క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ననూన మేదినీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున నమ్మునీంద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా. 264

వ. ఇ ట్లమ్మహాముని చనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గనుంగొని గురుని పురోభాగంబునఁ గౌరవసేన భీమసేనుండు దాఁకి తెరల్చుచున్న వాఁడు నీ వక్కుంభసంభవు సంరంభంబు మాన్పుము తద్వినాశం బాచరించుట కయి యనలంబున జనియించినవాఁడవు శిఖండిప్రముఖ పాంచాలకుమారులం గొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్న నకులసహదేవ ద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయశైనేయకేకయుల నాలోకించి మీరును ఫల్గునపురస్సరం బుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు. 265

క. వారలు తెమలమబలములుఁ, దారును గవియుటయు నత్యుదగ్రత గురుఁ డ
వ్వీరానీకము మార్కొని, పోరికిఁ దనసైన్యసమితిఁ బురికొల్పె తగన్. 266

వ. బరవసంబు పాటించెఁ గురువిభుండును గోల్తల సేసె నప్పు డిరుదెఱంగుల వాహినులును దగ యెత్తి తూలం జొచ్చె నీసైనికులు డప్పియు నిదురయుం గదిరి మేను లలయం [2]గొందలంపడి రెల్లవారికి నాత్రియామ సహస్రయామ యయి తోఁచె నట్టినను నిజధర్మంబు [3]ప్రతిపాలింప నడరి పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశత్వంబున దివియలవారును హీనప్రయత్ను లైనం దమంబు గవియం దొడంగె నట్టియెడం గునికి కునికి యాయుధంబులు పడ విడుచువారును వాహనంబులు

1. మీ కింత; మీఁ దింత. 2. మడందపడి. 3. ప్రతిపాలించునట్టిపెనఁకువం బెనఁగుచుండిరి.

వోయినట్లు పోవం దెరలువారును జొక్కునం దమవారిం దామ యెదిరి పొడుచు
వారును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగు వికలసంచారంబుల గాసియగువారును
నగుటయుం గని గాండీవి యిరువాఁగు నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 627

క. అడరెడు నిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితి రెల్లవారుఁ గలనను జాడ్యం
బెడలఁగ [1]జొక్కుమడుపుఁడీ, ప్పుడ చంద్రుఁడు పొడుచు వెండిపోరుటయొప్పున్.

వ. అనిన విని మనవార లందఱు నట్ల మే లని కర్ణదుశ్శాసనుల యనుమతి వడసి
విశ్రమించిరి పాండవసైన్యంబును విశ్రామంబునొందె గగనంబున దేవగణంబు
ధనంజయు ధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున. 269

ఆ. కరుణ కలపు మమ్ము గారవంబున సుఖా,న్వితులఁ జేసి తనకు నీకు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చువారు గావుత మనో,రథముఁ బొందు మమరరాజతనయ.

క. అని యక్కౌరవసైన్యము, జనములు సంప్రీతి సవ్యసాచికిఁ బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ,ర్తన సేయుచు నిద్రవొందె ధరణీనాథా. 271

వ. ఆసమయంబున నుభయబలంబులయందును. 272

క. తరుణులకుచములపై రతి,పరవశులై యొఱగుపతులపగిది సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రిం,చిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోదుల్. 273

క. తురగంబులపై నాశ్వికు, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలువ చెందొవలతేకులకు[2]నన్నువు వెట్టఁ గోరి కావించినగుళిక యనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠమగుచకోరచయంబుతపముసముల్లసత్ఫల మనంగఁ
జిగురుజొంపము నునుజిగియొప్ప నుదయాద్రిఁ బొలుపారునవకల్పభూజ మనఁగఁ
బూర్వపయోరాశి పొంతఁ గెంజాయచె న్నొందవినపవడంపుఁ [3]బోద యనంగ

తే. నరుణరుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁ బ్రాకి దీధితు లడరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుచుసంతమసముఁ, గాలుకొననీక చంద్రుఁడు గ్రాలె నధిప.

వ. ఇట్లు ప్రౌఢుండై కామినీగండపాండుచ్ఛవిం దొట్టి కుముదంబులకు జగన్నేత్రంబు
లకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుఁడు మహేంద్రప్రముఖదిఙ్ముఖంబు లలంక
రింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడంగె నప్పుడు కురు
రాజు గురునికడకుం జని యతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబు లగ్గించి యిట్టివాఁడవు నీకు
సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేసికొని శిష్యత్వంబు పాటించి పోటునకుం
జొరక తిరుగుట నాభాగ్యంబు చందంబుగాక నేనేమి చేయవచ్చు ననవుడు
నతండు కనలి యర్జునుండు శిష్యుం డని మన్నించియ కాదె ఖాండవం బాఖండ
లుండు గోలుపోయె ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి
వలిఖం బాఱిరి నివాతకవచకాలకేయాదులు పొలిసి రిది యేల వలవని దురుక్తు

1. జొక్కుడుపుం డిప్పు. 2. వన్నువ; పన్నువ. 3. బోద యనఁగ.

లనుటయు నమ్మనుజపతి కోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్య
సాచికిం జాలవేనిం జాలన కాకనిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోపినవారి
తోడం బెనంగు మేనును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన
నవ్విప్రవీరుం డట్ల చేయుం డిది కర్ణం బిత్తెఱంగునన గెలుతురు గాని పొం
డని పలికి వెండియు. 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె
క్కుడుపేర్మి ననుభవించితి, తొడరుము వెఱపుడిగి పార్థుతోడఁ గుమారా. 277

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కు పేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల
వలనికి నురవడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు చెల్లఁ బదంపడి తూర్పు
నెఱ్ఱ నగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డర్జును నాలోకించి [1]రెండు మైల గండు
మిగిలివచ్చి పోరెదు నిమ్మూఁకల నన్నిటిని డాపట నిడి తఱుమువలయు నని యతం
డొడంబడ నమ్మెయి నరదంబు నడపె భీముండును బవనసంపుమాటల బీభత్సునిం
బురికొలిపె నివ్విధంబున కడంగిన గాండీవిం బొదివి దుర్యోధన దుశ్శాసనశకుని
కర్ణులు పెల్లేసిన నయ్యోధవరుం డందఱ కన్నిరూపులై యేట్లాడ నిరువాఁగును
బెరసి [2]తలలు వట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ. 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తర, మునకై చని యేకతంబ మొనసినగురునిం
గని పాండవసైన్యము పులిఁ, గనినహరిణకులమునట్లు కంపము నొందెన్. 279

వ. ఇత్తెఱంగున నెఱి గలిగి యద్దెసవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరువడువారును
గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి
రందు విరాటద్రుపదులును ద్రుపదు[3]మనుమలలోన మువ్వురును గేకయసుతు
లును సబలంబుగా బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టుముట్టిన నతండును.

మ. ప్రజనెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁడై పాంచాలపౌత్రత్రయం
బు జముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కేపుం జేవయుం జూపి యం
బుజముల్ గోసినకైవడిం దలలు సంపుల్లాస్యభల్లంబు ల
క్కజమై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట

వ. వెండియు. 282

శా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతులన్ సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం
జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిప్పీ భూరిబాహాబలం
బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుండై మత్స్యభూవల్లభుం
బాంచాలక్షితినాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 283

వ. ఇవ్విధంబున విరాటద్రుపదులు పడినం జూచి ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుం జంప
నయితి నేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాఁడ నగుదు నని పలువురు విన

1. రెండు మొయిలు. 2. యనితలం దలకొనిపోట్లాడెఁ. 3. గొడుకులలోన.

బొస యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితుం డై యతనిపయిం గవిసినం గురుపతి
కర్ణాదులుం దానును నడ్డపడి పెనంగెఁ బెనంగినం దవులంబడినయాద్రుపద
నందనుం గనుంగొని యనిలతనయుం డదల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన
నప్పార్షతుండును గూడికొనిన నక్కౌరవేశ్వరుండును బరవసంబు చేయుటయు
నుభయ బలంబులుం బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత. 284

క. విరియించి తామరలతోఁ, నరుణాంశులు చొచ్చి సుభగ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోఁచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ధరణీనాథా. 285

వ. అప్పుడు రెండుతెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్మఱఁ
గయ్యంబు చేయం దొడంగిరి ప్రొద్దెక్కిన నెండతాఁకును రేయింటియలజడియు
నప్పటియాఁకలియు నొడళ్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱిచినను
బొలివోనిపౌరుషంబుల నయ్యిరువాఁగునుం గడంగి కలయఁ బెరసి పెనంగు
నారభసంబునం బెల్లెసఁగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చె ననుబుద్ధి
యెల్లవారికిం బుట్ట నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేనలం
జీకాకుపడ నీక పొదివి పోరించిరి బెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరి
తురగపదాతివ్రాతంబుల శరీరంబులం దొరంగురుధిరంబు రేణువు నడంచినకొలఁది
నిలువక బహులప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్లనొఱలు
చప్పుళ్లును జిందంబుల మ్రోఁతయు బెరసి పరఁగి నలుదిక్కులుం బిక్కటిల్లె
నా సమయంబున. 286

తే. పతియు యువరాజుఁ గవలను పార్థగురుఁడు,భీముఁ గర్ణుండుఁ దాఁకిరుద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు దుర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు నద్భుతవిధము లయ్యె. 287

క. నకులుఁడు నృపతియు నొక్కం, డొకనిం జుట్టుకొని వచ్చునొప్పును బలుపుం
[1]బ్రకటీకృతశౌర్యమ్మును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె జగతీనాథా. 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శాసనుసూతుని దునుమ నతఁడు సారథికృత్యం
బును జలుపుచు నేయుచుఁ [2]గవిసిన నాతఁడు నొంపఁ బఱచె జెడి తురగంబుల్.

ఉ. భీముఁడుఁ గర్ణుఁడుం గదిసి భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్దామగదా[3]నిపాతనవిధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడన్
భీమునివాజులన్ రయము పెంపునఁ గర్ణుఁడు కూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతిచూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 290

ద్రోణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము

వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కె గురుండును గిరీటియు వివిధబాణాసారం
బుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ. 291

క. గురుఁ డేయ నరుఁడు ద్రుంపఁగ, నరుఁ డేయఁగ గురుఁడు త్రుంప నానావిశిఖ

1. ప్రకటితశౌర్యముఁ గనుఁగొని. 2. గది, యన . . నత్తురగంబుల్. 3. నిపాతములదలువులుఁ జప్పుడుఁ గల్గె.

స్ఫురణపరిహరణముల క,చ్చెరు వందుచు నుండి రుభయసేనలజనముల్. 292

చ. దొరఁగొని దివ్యబాణములు ద్రోణుఁడు బల్విడి నైంద్రమాదిగా
నరుపయి నేయ నాతఁడు మనంబునఁ గొంకక తత్తదస్త్రము
ల్వెరవున నేసి యేసి యఫలీకరణం బొనరించి పేర్చుఁ ద
ద్వరశరజాలముల్ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293

వ. ఇట్లు సదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లసదృశంబుగాఁ బోరున
గ్గురుశిష్యుల నుపలక్షించి సురఖచరవిద్యాధరులు తమలోన. 294

క. వారుఁగు వినోదార్థముగా, నిరు మే నఖు రణ మొనర్చె నింతియు కా కి
ప్పురుసున నక్కజ మగుసం,గర మొనరింపంగ నెవ్వలఁ గంటిమె యొండగున్. 295

వ. అను చుండి రప్పుడు. 296

మ. క్షితియుం బర్వతకోటియుల్ వడఁకె నగ్నిచ్ఛాయ లగ్యోల్క దిశ
ల్చతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవవ్రజం
బతిసంక్షోభము నొందె నొక్క మొగి సైన్యద్వంద్వముల్ ద్రోణుఁ డు
ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మార్వితో నియతమంత్రస్ఫూర్తి సంధించినన్. 297

వ. ఇట్లు [1]సువిహితసంధానుం డై యతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన. 298

తే. అంతరంగంబునం దొక యింత యేని, యలుకు లేక తనచ్చు బ్రహ్మాస్త్రమునన
వేడుకకు[2]మరలించినవిధము తోఁప, నద్భుతంబుగ వారించె నర్జునుండు. 299

వ. ఇత్తెఱంగున గెలు పోటమియు లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱిం గెరలిన
సందడికయ్యంబుకతంబున మాసి యగ్గురుపార్థులు పాంచాలకౌరవబలంబుపైఁ
దఱిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమ్నుం దాఁకి యోర్వక
తొలంగె నతండు ద్రోణుమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్మ యడ్డ
పడి పెనంగె సుయోధనుండునుసాత్యకియుఁదార్కొని తమ శైశవక్రీడలు తలంచి
యుగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాక యని తలంచి పోరం జొచ్చి రట్టియెడ నాశిని
వరుండు భూవరువిల్లు ద్రుంచి మేనునొంచిననోహటించి యోసరించి యప్పుడీసప్పుకొని
మగుడ నమ్మాధవానుజుం దలపడియెప్పటియట్లకలంగంజొచ్చినంజూచి రాధేయుఁ
డయోధ్యవసు దెసకు నడరినం గని వడముడి యతని మార్కొని తూపులు నిగిడిం
చిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథి సొగయను శరాసనంబు తుని
యలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుండు
రథంబును బొడియైనను దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నప్పు
డనేకచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్స్యాదిబలంబులం బురి
కొల్పుకొని కుంభసంభవుదిక్కున కురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు వచ్చె
నాసమయంబున నకులసహదేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యొలుంగె త్తి. 300

1. నియతసంధా. 2. శ్రమ మిచ్చినవిధము.

తే. కొలుమసఁగి గురుండు పాంచాలసేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు కడఁగి
కౌరవులఁ బాయవలపు మేకతమ యైన,నతనిఁ బరిమార్పఁ జేకొని యబ్బలంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుపైఁ గవిసి రిట్లు పెక్కుబలంబులు క్రమ్మినఁ బటుప్రదర జాలంబులు పఱపి పొడి సేయునమ్మహాత్ము నాలోకించి ధర్మతనయభీమసేనమాద్రితనయులు గూడికొని తమలోన. 304

మ. కరులం గూల్చుచుఁ దేరులన్ నఱకుచున్ గర్జిల్లి ఘోటమ్ములన్
నరులన్ నెత్తుటఁ దేల్చుచున్ దొరల నానారూపఖండంబులై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండచండాకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచునేపు మనలం దీర్పంగ నోపుం దుదిన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవిగాదు నరుండును ధర్మపరుండై యూరకున్న [1]వాఁడు దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారితెఱంగు గనుంగొని కమలనాభుండు తమతేరు వారలకడకుం గొని పోయి కిరీటితో ని ట్లనియె. 304

చ. అనిమొన దేవదానవులకైనను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు చెప్పెద [2]సుతున్ హతుఁడయ్యె ననంగ విన్నయం
తన యితఁ డాయుధంబు దిగఁద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్పు డి
తనిఁ బరమార్ప వచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్గ దెమ్మెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ చచ్చె నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట కర్జం బనిన విని యచ్చటియందఱు నిదియ మే లని రర్జునుఁడు దాని కొడంబడక యుండెఁ బాండవాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించె నదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగుభద్రదంతి పడిన ను
ద్దామగతి నన్నెవమ్ముగ, నామారుతపుత్త్రుఁ డేగి యగ్గురుతోడన్. 307

వ. అశ్వత్థామ చచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు తనకొడుకునత్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ గవిసి పెల్లేసి యతని కడ్డపడిన పాంచాలరథికుల నిరువదివేవుర వధియించి మాత్స్యబలంబున కుఱికి యేనూఱు రథంబుల బదివేలు మాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజులగములకు నాది గొనునప్పుడు విశ్వామిత్త్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప వసిష్ఠాత్రిప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవు బ్రాహ్మణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయ ధర్మం బగునే యింతకు మున్ను చేసితెనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన నింక నుడుగుట మేలు మామాటలు వట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శాంతిఁ బొందుమని చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్విప్రవరుండు వారలపలుకు లూహించి

1. వాఁ డనుచుం దలంచిరి. 2. సుతుండు మృతుండ యనంగ.

భీమసేను వచనంబులఁ దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చియున్న ధృష్టద్యుమ్నుం
గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజపుత్త్రుండు చచ్చుట
బ్రతుకుట యజాతశత్త్రువలన నున్నరూపు దెలియువాఁడై యతని నడిగె
నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కిట్లనియె. 308

తే. అదరి యీదివసమున[1]పరాహ్ణమునను, ద్రోణుఁ డని సేసినట్లైనఁ ద్రుంగిపోక
యుండ నేర్తురె యిక్కడి యోధు లెవ్వ,రైన విను నుతిగాదు సత్యమ్ము సుమ్ము.

క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచికొను మసత్యవచనదో
షము లేదు ప్రాణరక్షణ,సమయంబున నతనికొడుకు చచ్చెన యనుమీ. 310

వ. అని పనిచె నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు చెప్ప
నయ్యోధవరు వధియించునుపాయంబు విని యదియ మనంబున నుండ మాళ
వేంద్రుం డగునింద్రవర్మ వారణం బశ్వత్థామ యనుపేరిటిది నాచేతఁ జచ్చె నది
నెపంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ చచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి
యమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించు నీ
గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మి
యతండు కయ్యంబు చేయఁ జే యాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

ధర్మజుఁడు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చె నని యేనుఁగునెపంబునఁ జెప్పుట

క. మది నయ్యరుపురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం
దుది నది యట్టుల కాఁగల, యదియై యుంటను దాని కతఁ డోడఁబడియెన్. 312

వ. ఇట్లు సమ్మతించి 313

క. [2]అనృతభయము నాజిజయముఁ,గొనియెడుతమకంబు పెంపు గుదియింపఁగఁ బాం
డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము పాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్. 314

తే. వలయఁ గొలఁది నెలుంగెత్తి వర్ణసమితి, యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామ చచ్చె ననియె
నని పదంపడి యల్లన యతనిచెవికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజర మనియె నధిప. 315

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెడు పొడువునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయు గుసని రథచక్రము ల
క్కాలంబున సమరజయ,శ్రీలోపము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రో,ణునిఁగా నక్కుంభజన్ముఁ డూహించుచు న
మ్ముచు లట్లుచెప్పి రటు గా,వునఁ గాకేమి యిది తగ వవుం బొమ్మనుచున్. 319

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచుం రణసముద్రేకంబు బాహాబలా
వష్టంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియు
త్కృష్టత్వంబును దక్కి స్రుక్కి వగ బుద్ధిం బీఁకువీఁ కాఁడఁగాఁ

1. పరాంశమునను. 2. అనృతంబున నాజి...గొనియెడు శతమునను బెంపు.

జేష్టాహీనతఁ బొంది యగ్గురుఁడు సంక్షీప్తాంగుఁ డై యున్నెడన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభునివేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్షతుండు తత్సమయజనితోత్సాహరోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహీసురవరు మీఁదం గవిసి యేసిన నసికి నొల్లనియుల్లంబునం బరునియుల్లాసంబు సహింప లేనితేజంబునం బురికొని యతండు పోరం దొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతి భాసింపక యుండె నట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతని బాణబాణాసనరథరథ్యసూతకేతనంబులుపొడి సేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితురంగంబులయంగంబుల వ్రయ్య నేయఁ దత్కరవాలఖేటపాటనంబు చేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు కృపకర్ణకృతవర్మలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యా చార్యు మేన నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జనుదెంచి యనిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవుబారికిం దప్పించుకొని పోయినం బో పొమ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్విధంబున నాలుగు దివసంబులు నొక్కరాత్రియు నే నగుదివసంబులో నిరువదిగడియలు [1]నిరువదివే లట్లు లాడ ఖండనంబు సేసి పాండవబలంబుల నుఱుమాడి వేరడవి గొని కాలి పొనుంగువడిన కార్చిచ్చుకైవడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సీ. సంగరంబునఁ దన్వి చని శాంతిఁ బొందిన చిత్తంబుతోఁ దమసేనదిక్కు
గనుఁగొని పెలుచ నోకర్ణ యోకృప యోసుయోధన పోర నన్నొత్తియొప్పు
జెప్పుదు రేను నాచే నయినంతయుఁ జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి
సుగతికిఁ జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద బాణాసనంబును బాణములును

తే. దెలివి గలిగి మనుం డని పలికి శరశరాసనము లూడ్చి తేరిపై ననఘమూర్తి
యొప్పఁగూర్చుండిసంభృతయోగనిష్ఠ,నొంది తేజోమయాత్ముఁడై యుండె నధిప.

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుంపు కృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయసైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగె నంతం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థానం బునకుం జనియెఁ దత్తేజోమూర్తి యేను గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపా చార్యులునుం గనిరి తక్కటిమానవులు కానరు సురలు చూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లడరినయాద్రుపదనందనుండు. 323

ధృష్టద్యుమ్నుండు మృతుం డైన ద్రోణునికంఠంబు దునుముట

చ. అరదముపైకి దాటి కుపితాత్మత ద్రోణుశవంబు కేశముల్
కరమున బెట్టమర్చికొని ఖడ్గహతిఁ మెడ ద్రుంచి వైచె స

1. నిరువదియొక్క వే యట్లలాడ.

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతోనుఁ డేఁగ[1]ఁ గప్పు సు
మ్మర యని ధర్మజుండు దివిముట్టు నెలుంగున బి ట్టదల్చఁగన్. 324

వ. ఇ ట్లెలుంగునం దునిమి యతం డయ్యట్టయుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె నిట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యస్త్రగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం బొంగి పాండవానీకంబు పైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచెం బఱచిన మనంబు కలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొగంబులు వడు దొరలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియెడ దుర్యోధనదుశ్శాసనకృపకర్ణకృతవర్మ మద్రేశ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా యనుచు నింత పుట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెట్లు చేయం గలవార మనుచు నేది తుది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కిన యలంతిమానసు లెల్లను దలచీర వాటించుతలంపు లేక యొండొరుల నిలు నిలు మని పలుకుచుం గాలు నిలువక పలుదిక్కులకుం బాఱె ర త్తఱి నశ్వత్థామ ము న్నొక్కకెలనం గయ్యంబు సేయుచుండి నీసేన య ట్లగుటఁ గనుంగొని య క్కురుపతికడకుం జని యతని కి ట్లనియె. 325

తే. బలము లిదియేమినలుగడఁ బాఱఁ జొచ్చెఁ, గర్ణకృపముఖ్యు లేటికిఁ గలఁగి లేట
మొగము వడి రేల నీవును మున్నువోలె, నిలువరింపంగఁ దగియెడు నిలుపు లేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతనిమొగంబు సూచి యాచార్యుతెగుట చెప్పం బోయి డగ్గుత్తిక వడి యూరకుండె శారద్వతుండు వెలువెలం బాఱుచు నెట్టకేలకు నెలుంగు తెచ్చికొని. 327

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖసైన్యంబుల ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచు చుండ
నుక్కఱి పాండవు లొక్కచోటికి వచ్చి నిలువరింపఁగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డశ్వత్థామ చచ్చెఁ జుమ్మని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము
మున్ను చచ్చుటకతమున నన్నరాధి
పతియు నది నెపముగ నట్లు పలుకఁ జాల
నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును. 328

వ. అప్పుడు. 329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిర మై యుండంగ వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి తచ్ఛిరోజములు పట్టికొని యసిం దునుముటయున్. 330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు చేసె ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు పడిన బలంబులు విఱిగె నేముచు

1. వల్దు సు,మ్ము ర.

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగు వేరినెపంబుగా నట్టిమాట పుట్టుట కృష్ణకృత్యం
బయిన కపటోపాయంబు కానోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 330

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో
సరి సేయందగువాఁడు తండ్రితల పాంచాలాత్మజుం డట్లు ని
ష్ఠురుఁ డై పట్టి ననంగఁ ద్రుంచె నన విం చుక్కా వారితోఁ గూడ నా
తుఁడు డై పోయెనొ పోక నిల్చి యలుకన్ దోర్దర్పముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం, డునుముటకై కోరి కనియె ద్రోణుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢిఁ బరశురాముఁ డ,తని కిచ్చిన యంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్. 332

వ. అట్టి జనకు నా ద్రుపదనందనుం డట్లు సేసిన నశ్వత్థాముఁ డెట్లు చేసెనో విన వలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మహీపతి కతం డిట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు విని దట్టకెంపు గదురు, కన్నుఁగవ నశ్రుజలములు గ్రమ్ము దేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యా ద్రోణతనయుఁ, డిట్లు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చావులు లేవె యొందు ననిఁ జచ్చుట యొప్పదె యిట్లు లోకసం
భావితు నమ్మహాత్ముఁ దల పట్టి నొకం డనువాఁడిమాట య
మ్మై వడిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్కి వాఁ డెఱుఁగఁడే నను నిమ్మెయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బాహాదర్పము [1]నింకఁ గాల్పనా గురుఁ డాజిం
దా దిక్కుమాలి పగతుని, చే దైన్యముఁ బొందె నకట యిఁక యేమందున్. 336

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గురాజు నని దండితుఁగా
నే నెట్లు సేసి పుత్త్రునొ,కో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్త్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచేఁ దల,వట్టి తాను డునుమఁబడుట కయ్యె
నస్త్రగురున కింక నన నేమి కలదు నా,యిచ్చుబాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బాండవులున్ మదీయపటుబాహాశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతు లై యొడుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగన్ విజృంభించెద
న్సురసంఘుంబులు వచ్చి యడ్డపడిన న్దుర్వారదర్పోద్ధతిన్. 339

క. తనుఁ దాన చెప్పికొను టొ,ప్పునిపని యగు నైనఁ దండ్రి పరిభవమునకుం
గనలు కదిరి యిట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథ [2]వో దధిపా. 340

ఆశ్వత్థామ పూన్కి వలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్క మహా
స్త్రంబు పడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యు లను విభాగంబు

1. గాల్పు గాల్పు మగ్గురు. 2. గా దధిపా.

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు సేయుం దత్ప్రయోగంబున జయంబు సేకొనియెదం జూడు మనుటయు నమ్మహీపతియు ననుజులు సేనాపతులును శంఖంబులు పూరించి సింహనాదంబులు సేసి మరలిన భేరీమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి ముట్టం దురంగరింఖారథనేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మన సైన్యంబులు మరలి యురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. అట్లు కడఁగుకౌరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్రు లేమిభంగిఁ బోర
లైరె యెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహీశ్వరున కిట్టు లనియె సంజయుండు. 342

వ. ఇత్తెఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనినం గౌంతేయులుం గూడుకొని సైన్యంబు సుసంగతంబు సేసికొని సంగరక్రీడకమరి రప్పుడు క్రీడి నాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు వడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులత: బొంది పఱచినయు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యది యో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారి సేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కడ, బలరిపుఁ డేతెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్కొ వారి కివ్విధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సం,దియముపడఁగ నేల తెలియ వినుము.

చ. జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుట కై తల వట్టి నొక్కఁగుం
డన విని రిత్తవోవునె మహాద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యముం
[1]మనము జగంబుఁ గన్న యతిమానుషవిక్రమశాలి వీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలిన ద్రోణసుతుండు భూవరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రవంబు,భంగి హేషించెఁ బృథివి కంపంబు నొంద
నప్పు డతని కశ్వత్థామ యని యొనర్చెఁ, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349

వ. అతండు సూవె కౌరవసైన్యంబు నిప్పటి సంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి వెండియు. 350

ఆ. అనఘు నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు సత్యవ్రతుండు నని మహావరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించెఁ గొడుకు గావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు పడయఁగ, [illegible] రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపుం జేపును, [illegible] శోకమునకు వేయును నేలం. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

మ వల ది ట్లే ఒని యేను బేరెలుంగునన్ వారించుచుం బాఱఁగాఁ
దల యి ట్లేటికిఁ బట్టి త్రెవ్వ నడిచెన్ ధర్మప్రణాశం బెసం

1. మనము బలంబునుం గల యమానుష; మనలు జగంబునుం గనునమానుష.

దలఁపం డాగ్రహవృత్తిఁ బార్షతుఁడు దద్దైన్యంబునం గ్రోధవి
హ్వలుఁ డై యాతనిపై నడిం బడక యశ్వత్థామ సైరించునే. 354

క. మనసేనల నొక్కెత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చుగురుపుత్త్రుని మా
ర్గ్యాన ధృష్టద్యుమ్నునిఁ గావను శక్యమె నీకు నిచటి వారికి నధిపా. 355

వ. అనినం గోపించి యనిలనందనుం డాసంక్రందననందనున కి ట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండుతాపసులయట్లులు పల్కెదు రాజనీతి యి
ట్లొడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పునె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల దాసభన్ ద్రుపదకన్యకపాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినన్ మనఁ గల్మష మొందఁగ నేర దర్జునా. 357

తే. అరులు మనమీఁద నురవడి నరుగుదేర, నేము సిడిముడిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్పు దురిసినపుండుల నుప్పు [1]వెట్టె, దరయ దీనికి నిన్ను నే మందుఁ బార్థ. 358

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు ననుఁ, గురువీరులతెఱఁగు నేనుఁ గొంత యెఱుఁగుదున్
శరపరిఘప్రహరణములఁ, బొరిగొనియెదఁ గాక వారిఁ బోనిచ్చెదనే. 359

వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కి ట్లనియె. 360

చ. వెరవును లావు లేనిప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము సూపి చూపి పొరిపుచ్చె మహోగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్పన పుట్టినవాఁడ నింతవ
ట్టరయక నన్ను నిట్లు చెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క. పితృసఖుఁ డగుభగదత్తునిఁ, బితామహుం డైనవృద్ధు భీష్ముని నీ వు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీరునిఁ జంపు టేల పాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మి
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డైనగురుఁడు చచ్చె గెలువు మరిసైన్యంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుఁడు సంజయున కాంబికేయుఁ డి,ట్లను మునీంద్రజాతుఁ డైనద్రోణు
నట్లు సేసి యద్దురాత్ముఁ డమ్మెయిఁ బల్క, వినుచు నచటివారు కనల రెట్లు. 364

ద్రోణుపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట

సీ. అనుటయు నాసూతతనయుఁ డవ్విభునకు ని ట్లను నతని రూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో నిట్టూర్పు నిగిడించి యిట్టిరోఁత
మాట లేటికి నన మాఱు వల్కక హరి ధర్మపుత్త్రాదులు తలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని నీజిహ్వ దునియదు నీశిరంబు

తే. పగుల దమ్మెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, సేసి యిమ్మెయిఁ బలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యీరాజుసన్నిధిఁ గాన బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోరు వ్రయ్యింతుఁ జుమ్ము. 365

1. వెట్టె, దరయ నతఁ డిందఱకు నెక్కుడయ్య; వెట్టు, టరయ నిది నిన్ను నే మందునయ్య.

క. తనమాఁతే యని గంగా,తనయుఁ శిఖండియ వధించెఁ దత్కార్యం బా
తనికిఁ బ్రియమైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బనుపు నేత దగదె నడపనకున్. 366

వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబుఁ గీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367

క. సైరించిన నెఱుఁగవు నీ, చారిత్రము దలఁప నన్యశరకృత్తకరున్
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368

తే. అతఁడు నీకొమ్ము ద్రొక్కినయప్పు డొకండుఁ, జేయఁజాలవు యుగ్రసాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్చిపాఱ సెన్ని,యొడల మూర్ఛకొంటి వాతని నెఱుఁగ వెట్లు.

క. వలవని ప్రేలరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమి యాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గుఱు, బల మడచె పురణించె బడలుపఱుతము రమ్మా. 370

వ. అని పలికిన శినివరుండు రోషారుణితలోచనుం డై కోపంబున రథంబున నిడి గద పుచ్చికొని మాటలు నలిగెదేని ప్రేటున శిక్షించెద నను చు ధరణికి లంఘించి కవిసినం గని కేశవుండు పనుపం బవననందనుండు రథంబు డిగ్గి దమ్ముంబునం జని పట్టి యాఱడుగులకొలఁది నిలువరించె నట్టియెడ సహదేవుం డాశ్శైనేయు నుద్దేశించి మిమ్ముకు బాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును మిమ్మును మిగిలినబాంధవు లాపాంచాలురకును వారలకంటె మాకంటె నెక్కుడు సుహృజ్జనులు మీకును లే కునికి తెల్లం బిట్టిమీలో మీ రెరవుపడం దగునే యలుక దక్కు మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు వడముడితో నతనిం బట్టక విడువుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క చేతి భూరిశ్రవుండ నే యేయ యడిచిపడియెడు ననవుడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిగుగుడువడుచు నురగంబుచందంబున సాత్యకి రోఁజు చున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లయ్యిరువురుం బ్రయత్నంబున వారించిరి తదనంతరంబ. 371

క. భేరీమృదంగశంఖమ,హారవములు చెలఁగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యముఁ దాఁకెను, వారిధు లొండొంటిఁ దాఁకునదు వమరంగన్. 372

క. మును ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియు నశ్వత్థామం
గొని కురుసేనయు నత్తఱి, ననూనగర్వమున నుద్భటాటోపమునన్. 373

వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రౌణి దుర్యోధనునుం గనుఁగొని. 374

క. ఆనృతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజుమూఁక లన్నియు నె ట్టి
యనిఁ బడియెడునో యెమ్మెయిఁ, గనుకనిఁ బఱచెడునో చూడు కన్నారంగన్. 375

వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 376

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగె మార్తాండుండు కుంభీభవ
త్కిరణుం డయ్యె దిశావితానము వడంకెన్ మి న్నదిర్చెన్ మహీ

ధరసంతానము లోఁబడి గ్రక్కదలె నుద్భ్రాంతంబులై యంబుధు
ల్వారలెం గట్టలమీఁద బిట్టుపిఱుగుల్ మ్రోసెఁ మహాస్త్రతన్. 327

వ. ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారంబయిన యద్దివ్యసాధనంబు మండలార్ధచంద్ర భల్లనారాచక్షురప్రముఖంబులు ననలమయంబులు నగు ననేకదేదీప్యమాన మార్గణమూర్తులు గైకొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నొక్కపాయగాఁ గవిసినం గని తెంపుపెంపునం దత్సైన్యనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల నయ్యాయి ముఖంబుల మగిడించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని నేలను నడుమను నాభీలజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బైపయి నడరి యమ్మహాస్త్రంబు చతురంగంబులం ద్రుంగించుచు నెడ రెంతెంత పెనంగె నంతంతియు పేర్చి యేర్చుచుం బఱవం దొడంగిన నమ్మొనలు పఱవం దొడంగె నప్పుడు నరుం డూరకునికి చూచి నారాయణుండును నతండును వినుచుండ ధర్మసూనుండు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యి ట్లనియె. 328

సీ. ఆసభఁ బాంచాలి గాసినేయఁగ నుపేక్షకుండయి చూచెఁ బెక్కండ్రఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చె నించుకవడి యాఁగిన నర్జునుఁ డగ్నిఁ జొచ్చు
ననువగ మనల నాతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవ నీ కాఁగె నమ్మెయి నిట్టిధర్మ
పరుఁడై నకలశసంభవుతోడ సరివచ్చు టుచితంబె యీవచ్చునుజ్జ్వలాగ్ని

తే. వలని కరిగెద మీరు మీవాహినులును, బాఱి పొం డెక్కడేని నప్పార్థుకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్యుతుండు, నెట్లు తనకు రుచించెఁ దా నట్లు సేయు.

వ. అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుండై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన సైనికులారా సామజహయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలువుండు భూమిగతు లగు నిరాయుధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేయ దది యె ట్లనిన ని ట్లగుట దీనికిఁ బ్రతివిధానంబుగా దీని నొసంగినమహాత్ముండు విధియించె ననుటయు సకలజనంబులు నమ్మాట కియ్యకొని యట్లు చేయం జూచినసమయంబున సమీరనందనుండు. 330

చ. డిగకుఁడు వాహనంబులు కడిందిమగంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుఁడు రూపఱ నాయుధముల్ మహాస్త్ర శ
క్తి గెలుతు గోత్రభిత్కులిశతీవ్రశరంబులవైభవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చలింపఁగన్. 331

వ. అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్లచఱచి సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వత్థామకు మార్కొనుటయు నవ్వీరుం డదల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబు నిగుడం జేసిన. 332

క. అనలశిఖాసదృశము లగు,ననేకబాణములు భీమునరదము పొదువం

గని యమ్మైనయోధులు వా,హనములు వెస డిగ్గి పెట్టి రాయుధము లిలన్. 383

వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు పెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు గాక యాభీమసేను దెసకు మొగం బగుటయు. 384

క. నరుఁడు కని సత్వరంబుగఁ, వరుణాస్త్రం బేయుటయును వానిరి నది త
త్పరుషత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుఁడు పెద్ద ప్రబలం జేసెన్. 385

నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వత్థామ యమ్మహాస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్చిచ్చు పొదువుచందంబున సమీరనందనునుం జుట్టు ముట్టి నట్టు సమరనిముఖులై యేమి యుం గాకున్న ధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనినలంబున ననలంబుచేతం బొదువం బడినవృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు తేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాఱి వారుణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్న యాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ డిగక బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 386

తే. ఇమ్మహాస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁ జేసి కా కేమి శక్య
మైన నూరక యుండదు మనుష్య వలవ,గుడుసుగు నాబుద్ధి విని డిగనుటయును తేప.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుంగూను దోర్దండ నరథంబు డిగ్గఁ ద్రోచె ని ట్లెఱుంగునఁ బాండవసైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందెఁ దదనంతరంబ. 388

క. హరి పనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవితానములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధురభంగి నొప్ప నడరెం, గురుసేనమీఁదఁ దూర్యఘోషము చెలఁగన్. 389

వ. ఆసంరంభంబు చూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్హంబు గాద ట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు ని ట్లగుట గుసనకు సరదానకాలం బునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జూపోటములు రెంటను నొక్కరూప కావున నమ్మహనీయాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోడఁ బెగిగెఁ గృష్ణుం డి యుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపి పుచ్చె నున మేమి సేయుదు మనుచు నిట్టూర్పు నిగిడించె నవ్వుడు నాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిమ్మెయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రా రాజును ద్రౌణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెఱిఁగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమ్మనుజపతికి సూతసూనుం డి ట్లనియె. 392

క. ఆమనుజపతికి నశ్వ,త్థామ యటులు చెప్పుటయు నతం డనాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బాండవసే,నామర్దన మాచరింపు నావుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రౌణి కౌంతేయసేనపై బాణవితతిఁ, బరఁగఁ జేయుచు నాచార్యుమరణ మంత
రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ,దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ బోకె నధిప.

తే. తాఁకి యిరువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రయంబు మెఱయ
మఱియు నిరువదిమూఁడు గ్రమార్గణములు, నిగుడఁజేసిన నాతండు వెగడువడక.
వ నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ. గురుపుత్త్రుండు కడంగి నూఱు వారులం గోదండముం గేతువుం
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదోద్ధత్యంబునం దాఁకుడుఁ
శర మొక్కంటన మూర్ఛ వుచ్చి వెస ధృష్టద్యుమ్ను ఘాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు సేయుటయు వాఁడుం దేరిపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరీటియు భీమసేనుండునుం గవిసినం బాసటయై శిశుపాలపౌత్త్రుం డగుయువరాజును మాళవుండగు సుదర్శనుండును బౌరవుం డగువృద్ధక్షత్త్రుండునుం గూడికొని యయ్యేవురు నయి దయిదు సాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవింశతి కాండంబుల ఖండించె నిట్లు తొడంగి యందఱకు నన్ని రూపులై యేపునం బోరుచుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ గృతాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవు తేరునుం దలయును నఱికి విశిఖశిఖలం జేదికుమారు మ్రందించి మకంబున సింహనాదంబు సేసి శంఖం బొత్తినం జిత్తంబులు కలంగి పాంచాలుకుం [1]బాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి భీమార్జును లమ్మొన మరల్చి రప్పుడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావిస్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
వరు దెసకూర్మియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుచు నతఁడు దీప్తాకృతి యై. 399

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలికల్
హయసందోహరథవ్రజద్విరదమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షౌహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మడియుదురు శరానలశిఖలం
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగఁ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్.

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్ల వోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు క్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య.4̇2

వ. ఆబ్రహ్మాస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం బగుటయుఁ గైటభాంతకుండును గిరీటియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించినఁ బాండవసైన్యంబున సింహనాదశంఖభేరీమహారావంబులు చెలంగెఁ గౌరవసేన

1. పవమానసూనుఁడు లోనుగాఁ గల పాండవబలంబులు చలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి యప్పాకశాసనతనయుం డమ్మొనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.

లేటమొగంబు వడియె నప్పు డగ్గురునందనుండు. 403

ఆ. తెల్లమయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యునికి నింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గా కని, యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి. 404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ. 405

క. జిగి తొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలొకొ డిగ్గె ననఁగ ముంగటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభాసుం, డగువేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్. 406

అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట

వ. తోఁచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు మునీంద్రా మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయొకో యెఱుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధనంబు మనుష్యు లగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధనవరుండు వినుము నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కి ట్లనియె. 407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైననవ్విష్ణుఁ డఖిలలో, కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము చేసె మైనాకశైలంబు, నందుఁ బెద్దకాల మభవుగుఱిచి. 408

సీ. పవనాశనుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు న న్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలువునాతపమున సంతుష్టుఁ డై బాలశశిరేఖ నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహాదాయుధముల వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు శోభిల్లఁగాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవ్విరూపాక్షునకు ధ, రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండినుదుటిపై మోడ్పుఁగేలు, భక్తిఁ గదియించి యిట్లనిప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరక్షా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కైన నీవ యిత్తు మహేశా. 410

క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు, కరుణాతిశయంబు వడసి కాదె కపర్దీ. 411

క. వేదములు [1]ధర్మవాచక, వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
త్రీదేవోత్కరము భవ, త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా. 412

క. నినుఁ దనుఁ గా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నతవలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృతమొందుఁ బశుపతీ. 413

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించునాకు ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణుదేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు నసురగంధర్వకిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండ వై

1. ధర్మవాక్చయ.

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్నిజలంబుల నశని నార్ద్రంబునను శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లేకుండం గల యవి దొడరిన నన్నిన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుం డనిజ గుణ్యం డై నెగడె నతనియందు జనియించిన నకుండును నట్టివాం డై కూడి సంచరించు నరసఖుం డగు నద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్మోహనుం డై విహరించు నమ్మహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాపనంబు చేయుటకు నై వలసిన యప్పుడెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినోదింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు వెండియు ని ట్లనియె. 414

క. నీవుం దప స్తేజోవి,ద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదఁ దెలియం,గా విను వారలకు నీకుఁ గలయంతరముల్. 415

తే. శుభ్రమగునుర్విమృత్తిక సురుచిరంపుఁ, బ్రతిమగావించికొనియందుఁ బరమునావహించి పూజావిశేషంబు లెల్లఁ జేసి, నీవు తొలుమేనఁ గొలిచితి నిష్ఠతోడ. 416

క. వారలు లింగాధిష్ఠా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరు లై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్. 417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును లింగంబునందుఁ బూజించుట యర్చయం దారాధించుటకంటె ననేకగుణంబు లెక్కుడు కావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగు నీకు నెట్లు జయింపవచ్చు మీమీపూర్వజన్మంబుల యర్చనంబుల ఫలంబులు తారతమ్యంబులతో ననుభవింపవలవదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకితాంగుండును సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రుని దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరాశరనందనున కభివందనంబు చేసిన నమ్మహాముని యంతర్ధానంబు సేయం దానును మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుం డై యరుణగభస్తి యస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటఁ గనుంగొనుచుఁ గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాఁ డై బలంబులఁ దివియ నియమించె నట్లు తిరిగి దీనంబు లగు నాననంబులతోడం గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం బొంగారిన సముద్రంబు చందంబున నుల్లసిల్లుసైన్యంబు మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగు నంతఃకరణంబులతోఁ గృష్ణోపలాలితు లగుచు నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు. 418

—వేదవ్యాసమునీంద్రుఁ డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరుమహిమ సెప్పుట—

మ. మహనీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు హుతాగ్నిప్రతిమానతేజుఁ గరుణాయుక్తుం బ్రతీపాన్వయో
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుఁ బుణ్యుకా జయా

వహుఁ డై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419

వ. అంతంతం గనుంగొని యత్యంతవినయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు
చేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి
కృతాంజలి యై సుప్రసన్నుం బగు నమ్మహాముని వదనంబు వీక్షించి. 420

తే. అవధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను, శాత్రవుల నేయఁబూనుచో సరభసముగ
నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు, లిడక పావకనిభమూర్తి యేసక మెసఁగ.

చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దనకేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బోరఁ బోరి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలపరంపరల్ కరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్పఁగ నే వెనుకన్ శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాఁడ ననికొందు జయంబు సముద్భటంబుగన్. 422

క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్ప వలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్టు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్. 423

వ. నీయడిగిన యతండు. 424

ఉ. ఆదికి నాది లోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకస[1]హస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బాదయితుండు దృఙ్మహితఫాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్. 425

క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని
ర్భోగస్వరూపుఁ డవ్యక్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్ములకున్. 426

ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రశమకప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర
ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా
లోలపరశ్వధుండు[2]సకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 427

వ అని ప్రశంసించి కవ్వడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱచి దక్షమఖమథన
త్రిపురమర్దనాదు లగు నద్దేవుని దివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్ర
ముఖంబు లగు తదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగు నర్థంబులు
దెలియ నిర్వచనంబు చేసి యట్టి పరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి సేసె
నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్న పేదపోలెం గృతార్థుండ వై తయ్యంధకాసురభంజను
కతంబునం గడిందిపగ అడంగుదు రయ్యాదిమధనుర్ధరుం డివ్విధంబున వైరివధం
బాపాదింప నీకు గెలుపు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి
సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రియంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి
సనక యిత్తెఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్ముండ వప్పర

1. మగ్రపరిస్ఫుటగోచరుండు. 2. కుశలుండు గలం దఘతాపశాంతికిన్.

మాత్మ నాత్మ నిలిపి నమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సొరు
మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతం
బులు నిత్యంబులుగాఁ బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుండు దండ
ప్రణామపూర్వకంబుగా భక్తిరసాయత్తం బగు చిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొ
లిపి సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱంగిన నమ్ము
నీంద్రుం డయ్యింద్రనందను నభినందించి సుఖివి కమ్మని దీవించి [1]విజయంచేసె
నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశం
పాయనుండు చెప్పుటయు. 428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి వినువేడుక నా
మనమునఁ దోడ్తో నొదవెడు, వినిపింపు తగంగ మీఁదివృత్తాంతంబున్. 429

వ. అని యడుగుటయు. 430

చ. అమరకిరీటకోటికలితారుణరత్నమరీచివీచికా
సముదయఖేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమ[2]దనుసూనుసంచయవిదారణ చిత్తవిహార బోధనా
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా. 431

క. జనవినుతబాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముద్భూతాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణా, వినతాఖిలభద్రకరణ విశ్రుతచరణా. 432

మాలిని—

అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్విలాసా
విమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ. 433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వం
బునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

---

1. నిజేచ్ఛం జనియె నని. 2. దనుజానుశాసన విధానతవిత్తవిహార.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1968—3000 కాపీలు.

ఆంధ్ర గ్రంథములు

తెనుఁగు పద్యకావ్యములు

	రూ.	పై.
అచ్చతెనుఁగు రామాయణము	అచ్చు	
అనంతుని ఛందము, (ఛందోదర్పణము)	2	00
అనిరుద్ధచరిత్రము, అబ్బయామాత్యునిది	1	00
అనుభవసారము, పాలకురికి సోమనాథప్రణీతము	1	00
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	0	50
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	0	25
అన్యవాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	0	75
ఆంధ్రమహాభారతము:—		
ఆదిపర్వము, పెద్దచ్చు	అచ్చు	
,, టీక (పాతది)	అచ్చు	
ఆదిపంచకము	13	00
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	9	00
శాంతిసప్తకము	8	50
ఆది సభాపర్వములు గల సంపుటము	5	00
ఆరణ్యపర్వము	5	00
విరాటోద్యోగపర్వములు	5	00
భీష్మద్రోణపర్వములు	5	00
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	5	00
శాంతిపర్వము	5	00
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	5	00

	రూ.	పై.
ఆనందరంగరాట్ఛందము	అచ్చు	
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, మూలము	అచ్చు	
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, టీకతో	0	75
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో	0	50
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు (నిఘంటుత్రయము) కాలికో	2	50
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీక	1	50
ఉత్తరరామాయణము, చక్కని కూర్పు	7	00
కవికంఠోక్తి	0	25
కవిజనాశ్రయము	1	25
కవిసంశయవిచ్ఛేదము, అడిదము సూరకవిది	1	25
కవిరాజమనోరంజనము	అచ్చు	
కవిజనరంజనము	0	75
కళాపూర్ణోదయము, సూరనది	5	00
డిటో టీకతో	6	50
కృష్ణదండకము	అచ్చు	
కవిగజాంకుశము	0	25
కృష్ణరాయవిజయము	అచ్చు	
కాశీఖండము, శ్రీనాథునిది	అచ్చు	
క్రీడాభిరామము, శ్రీవల్లభరాయ ప్రణీతము	1	50
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక (భాగవతము)	0	50

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

పోస్టుబాక్సు 1372. 292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి-1.